

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ  
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО  
ІНСТИТУТ РУКОПISУ  
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ЄВГЕН ЧЕРНУХІН

АРХІВ ПРОТОІЄРЕЯ ТРИФІЛІЯ КАРАЦОГЛУ:  
ПЕРШОДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ГРЕКІВ КРИМУ ТА  
НАДАЗОВ'Я ХVІІІ СТ. У ФОНДАХ ІНСТУТУТУ  
РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ  
УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО



КИЇВ 2016

ББК Э372.09(4УКР79=ГРЕ)-3-028Карацоглу+Т3(4УКР79=ГРЕ)47,01  
УДК 271.2-726.3(093):94(477.75=14)"17"

Чернухін Є. Архів протоієрея Трифілія Карацоглу : першоджерела з історії греків Криму та Надазов'я XVIII ст. у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К. : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2016. – 320 с., іл.

У науковому дослідженні представлені археографічні описання та тексти рукописних матеріалів, що належали протоієреєві Трифілію Карацоглу, одному з духовних керманичів греків, які були переселені з Криму до Надазов'я в 1778–1780 рр. Документи, складені новогрецькою, російською та тюркськими мовами, розкривають особливості духовно-релігійного життя кримських греків XVIII ст., а також церковної організації та побуту мешканців Маріупольської округи в перші десятиліття після переселення.

Видання стане в нагоді історикам і філологам, елліністам і тюркологам, етнологам, релігієзнавцям, а також усім, хто досліджує історію цивілізацій Причорномор'я і грецької діаспори.

*Відповідальний редактор*

доктор філологічних наук Олексій Хамрай

*Рецензенти:*

доктор історичних наук Лариса Якубова

кандидат історичних наук Маргарита Араджионі

Затверджено до друку Вченою радою

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,

протокол № 4 від 22 березня 2016 р.

ISBN 978-966-02-8021-2

© НБУВ, 2016

© Євген Чернухін, 2016

Пам'яті керченського грека  
Бориса Ілліча Бабича-Маринакі  
присвячується

Αφιέρωμα  
στη μνήμη του Έλληνα του Κερς  
Μπορίς του Ηλία Μπάμπιτς-Μαρινάκη

## ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА .....	5
ПРОЛЕГОМЕНА .....	45
БІБЛІОГРАФІЧНІ СКОРОЧЕННЯ .....	86
Розділ I. ДЖЕРЕЛА НАРАТИВНІ .....	89
Розділ II. АКТОВІ ДЖЕРЕЛА Й ЛИСТУВАННЯ .....	189
ПЕРЕЛІК РУКОПИСІВ .....	272
ПОКАЖЧИК ВЛАСНИХ НАЗВ .....	273
ЛІТЕРАТУРА .....	278
ФОТОКОПІЇ ДОКУМЕНТІВ .....	291
ПЕРЕЛІК ФОТОКОПІЙ .....	318



## ПЕРЕДМОВА

ἡ μὲν χεὶρ ἡ γράψασα σήπεται τάφῳ,  
ἡ δὲ βίβλος στέκεται εἰς χρόνους πλείστους  
ve bunu yazan el mezarda çürür,  
ille kitap durur çok yıllara dek  
ἐγὼ ἄμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος Τριφύλλιος  
προθιερεὺς Καράτζογλου<sup>1</sup>

Особливе місце серед грецьких громад України належить надазовським (або, інакше, «маріупольським») грекам, історія яких як автономної громади починається з моменту виселення з Кримського ханату православних християн і вірмен у другій половині 1778 р.<sup>2</sup> Найповніше в історіографії висвітлений процес переселення кримських християн у його початковій фазі: скільки, звідки й куди

---

<sup>1</sup> Сучасна транслітерація грецького та урумського текстів колофона в ркп. 3673: «Рука, що це написала, гние в могилі, натомість книжка існує багато років. Я, грішник і недостойний Трифілій, протоіерей, Карацоглу».

<sup>2</sup> Огляд головних досліджень з цієї теми (до 1999 р.) див.: *Араджиони М. А.* Греки Крима и Приазовья: история изучения и историография этнической истории и культуры (80-е гг. XVIII в. – 90-е гг. XX в.) : пособие для студентов вузов и учителей общеобразовательных и национальных воскресных школ. – Симферополь, 1999. – 132 с.

поїхало пересельців<sup>1</sup>. Натомість усі попередні століття існування значної кількості православних християн (переважно греків) у Криму залишається майже в цілковитій темряві<sup>2</sup>, а вірогідні джерела для вивчення цього питання вкрай обмежені й написані неслов'янськими мовами. Проте й подальша доля пересельців, що склали сучасну грецьку громаду Надазов'я, нам відома недостатньо, поза-як існування автономної Маріупольської округи не надто сприяло накопиченню відомостей про життя мешканців поза межами самої округи, а їхні власні архіви були значною мірою втрачені впродовж XVIII–XX ст.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Калоеров С. А. О переселении греков в Приазовье и основании греческих населенных пунктов / материалы по истории и культуре греков Украины / сост. С. А. Калоеров, Г. Н. Чердакли. – Донецк, 1998. – Вып. 1. – С. 5–53; Соколов І. І. З історії колонізації Маріупольщини (Еміграція на Маріупольщину греків з Криму 1778-го року) // ЗІФТАБ. – К., 2006. – Вып. 4. – Кн. 2. – С. 21–84.

<sup>2</sup> Єдина праця, присвячена давній історії надазовських греків, була написана на початку 1930-х років у межах дослідницької діяльності в Україні відомого російського історика церкви та еллініста І. І. Соколова, див.: Соколов І. І. Мариупольские греки. 1. Мариупольские греки до поселения их на Украине (XV–XVIII вв.) // Труды Института славяноведения Академии наук СССР. – Л., 1932. – Т. 1. – С. 297–317. Праця була вочевидь підлаштована під тодішню панівну ідеологію і залишає доволі гнітюче враження своїми вульгарно-соціологічними пасажами (див. про це: Якубова Л. Д. Елліністичні розвідки в архівах ВУАН // ЗІФТАБ. – К., 2006. – Вып. 4. – Кн. 2. – С. 14–15). Питання формування та умов існування грецької громади в Криму за доби Візантійської імперії І. Соколов розкриває на матеріалах новогрецької історіографії XIX ст. в світлі своїх неприхованих симпатій до новогрецької культури в цілому. Продекларована на початку статті розвідка автора «Греки в Криму в византийскую эпоху», вірогідно, була втрачена після його арешту.

<sup>3</sup> Греки не відзначалися дбайливим ставленням до своєї рукописної спадщини. На жаль, ліквідація їхніх «автономій» і передавання громадської власності, зокрема архівів, до державного порядкування часто призводила до ще гірших наслідків (див., наприклад: Записка проф. М. Н. Бережкова об архиве Греческого магистрата // Сборник Историко-Филологического Общества при Институте кн. Безбородко. – Нежин, 1912–1913. – Т. 8. – С. 64–68; Харламович К. Архівна спадщина ніжинських греків // Архівна справа. – 1929. – Кн. 9/10. – С. 97–102). Давній кримський архів, як відомо, згорів під час пожежі в будинку митрополита Ігнатія в Маріуполі ще в вересні 1780 р. Матеріали Маріупольського суду, попри всі недоліки зберігання й трагічні події вітчизняної історії, існували як суцільний комплекс ще до II світової війни.

Беручи до уваги сказане, неважко зрозуміти, що навіть поодинокі документи кримського або початкового надалозовського періоду існування громади є надзвичайно важливими і в контексті інших дотичних джерел можуть слугувати тими фрагментами, з яких у майбутньому складатиметься ще не написана історія їхнього повсякденного буття.

Пропоноване видання продовжує традиції публікації історичних першоджерел з історії греків України і представляє повні тексти рукописів (за винятком текстів Євангелія), що зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ) у фонді V (Одеське товариство історії та старожитностей, далі – ОТИС) і, на мій погляд, можуть бути зараховані до складу особистого архіву протоієрея Трифілія, або Тр(і)андафіла, Карацоглу (1728 – початок XIX ст.).

Про особу власника та укладача архіву нам на цей час відомо досить багато завдяки кільком документам самого архіву та поодиноким згадкам в історіографії<sup>1</sup>. За грецькою традицією, в більшості першоджерел Трифілія Карацоглу називають економом, що, зрештою, відповідало його обов'язкам як другої особи в єпархії ще за часів Готської та Кафської митрополії, останньої з багатьох кримських єпархій<sup>2</sup>, відомих у різні часи. Інше ім'я, що трапляється в документах, – Тр(і)андафіл, – швидше за все, було його справжнім, одержаним при хрещенні. Воно й було змінене пізніше при висвяченні 1759 р. Сам Трифілій, підписуючи документи, вживав термін протоієрей, що відповідало його

---

<sup>1</sup> *Лиман І. І.* Церква приазовських греків на зламі XVIII–XIX ст. // Україна вчора, сьогодні, завтра: збірник наукових праць. – Запоріжжя, 2003. – С. 142–147; *Пирго М. Д., Макмак Н. І., Тасиц І. Н.* Сподвижник митрополита Ігнатія Трифиллий Карацоглу и его потомки по данным ревизских сказок и метрических книг // Святитель Игнатий Мариупольский: подвиг веры и созидания : материалы Всеукраинской научной конференции, г. Мариуполь, 2011 год / редкол. С.С. Самогутин и др. – Мариуполь, 2011. – С. 145–156.

<sup>2</sup> *Чернухін С.* Митрополит Готії та Кафи Гедеон // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2005. – Вип. 10. – С. 51–53.

церковному сану (в російській історіографії він відомий також як протопоп). Про належність Трифілія Карацоглу до білого духовенства свідчать його власні згадки про дітей, що на кінець XVIII ст. вже були дорослими. Прізвище протоієрея – Карацоглу – в свій час дало привід видатному в усіх відношеннях елліністові В. В. Латишеву (1855–1921) зробити несподіване для вченого такого рівня зауваження щодо походження самого економа: «не греческаго, а турецкаго или татарскаго происхождения»<sup>1</sup>. Таке твердження аж ніяк не відповідає дійсності. Дуже велика частка новогрецьких прізвищ походить від тюркських основ, що пояснюється, насамперед, тривалим існуванням греків як народу в межах Османської імперії, поширеністю тюркських діалектів, зрештою самим характером утворення прізвищ<sup>2</sup>.

За сам факт існування архіву Трифілія Карацоглу сьогодні ми мали б подякувати передовсім його нащадкам, котрі зберігали його папери й рукописні книжки понад 100 років після смерті протоієрея<sup>3</sup>. Не менше значення має для нас і те, що матеріали надходили до зібрання рукописів ОТІС, котре за нез'ясованих і досі обставин зрештою потрапило до Києва<sup>4</sup>. На жаль, документальних свідчень про

<sup>1</sup> Латышев В. В. К начальной истории города Мариуполя // ЗООИД. – Одесса, 1915. – Т. 32. – С. 43. На жаль, невважене твердження В. В. Латишева було повторене в сучасному вже контексті в книжці: Архиепископ Никифор Фетокис. Благословенным христианам Греции и России. – М. : Даниловский благовестник, 2006. – С. 215.

<sup>2</sup> Про походження грецьких родових імен див.: *Τριανταφυλλίδης Μ. Τα οικογενειακά μας ονόματα. – Θεσσαλονίκη, 1995. – λβ', 281 σ.* Після перемоги національно-визвольної боротьби 1821 р. та утворення Грецької держави окремі громадяни почали змінювати прізвища задля їхньої «еллінізації». Цей процес триває й досі, зачіпаючи, зокрема, й громадян України, котрі набувають громадянства Грецької Республіки.

<sup>3</sup> Детальніше про Трифілія Карацоглу та його родину див.: *Пурго М. Д., Макмак Н. И., Тасиц И. Н.* Указ. соч.

<sup>4</sup> Здається, що вперше давно відому версію про вивезення рукописного зібрання ОТІС до Румунії і повернення його наприкінці війни вже до Києва наслідив сформулювати В. М. Хмарський, див.: *Хмарський В. М.* Археографічна діяльність Одеського товариства історії і старожитностей. Монографія. –



кількісний або якісний склад архіву протоієрея Трифілія в тому вигляді, в якому він існував до передачі в ОТІС, не існує. Таким чином, певною мірою гіпотетичною видається й сама належність до нього всіх тих документів, що не адресовані безпосередньо Трифілієві або не укладені його рукою. Попри всі ці застереження, саме Трифілії Карацоглу та його нащадки залишаються найвірогіднішими власниками включених до пропонованого видання документів.

Уперше ім'я протоієрея Трифілія (без прізвища Карацоглу) з'являється на сторінках 1-го тому «Записок» ОТІС в статті єпископа Гавриїла (Розанова, 1781–1858) в доволі невиразному контексті стосовно листа тодішнього вікарія Дорофея (Возмуїлова, † 1790) про усунення недоліків в інтер'єрі собору св. Харламція в Маріуполі<sup>1</sup>. Двадцять років потому, в 1867 р., в статті протоієрея Серафима Серафимова (1817–1884)<sup>2</sup>, дійсного члена Товариства<sup>3</sup> й одного з перших дослідників історії надазовських греків<sup>4</sup>, ми знову натрапляємо на ім'я протоієрея і навіть дізнаємося про деякі подробиці його життя. Назва статті, як на мене, невдала й неточна:

---

О., 2000. – С. 47. Утім, навіть серед описаних у цій публікації рукописів можна знайти доволі пряме підтвердження перебування зібрання в Румунії. Так, у рукопису ф. V, № 3637 зберігається клаптик паперу з визначенням рукопису як грецького, зробленим румунською мовою, а сам клаптик є частиною типового румунського бланка для інвентаризації рукописів.

<sup>1</sup> *Гавриил, архиепископ*. Переселение греков из Крыма в Азовскую губернию и основание Готфийской и Кафийской епархии // ЗООИД. – О., 1844. – Т. 1. – С. 203.

<sup>2</sup> Коротко про життя протоієрея Серафима Серафимова див.: *Гветадзе І*. Просвітницька діяльність протоієрея Серафима Серафимова // Схід: Аналітично-інформаційний журнал. – К.: Український культурологічний центр, 2001. – № 5 (112), липень-серпень. – С. 95–98; *Бацак Н. І*. Грецька спільнота Надазов'я: етнокультурні процеси (остання чверть XVIII – початок XX століття). – К.: Реферат, 2010. – С. 83–88.

<sup>3</sup> Про діяльність Серафима Серафимова в ОТІС див.: *Хмарський В. М.* Указ. пр. – С. 204–207.

<sup>4</sup> Найвідоміша праця: *Серафимов С. А.* Крымские христиане (греки) на северных берегах Азовского моря: материалы по истории и культуре греков Украины / сост. С. А. Калоеров, Г. Н. Чердакли. – Донецк, 1998. – Вып. 1. – С. 69–93.

«Заметки из архива Готфийской епархии в Крыму»<sup>1</sup>. Увагу протоієрея привернула низка документів, дотичних до історії надазовських греків, переданих до ОТІС. Про джерело надходження матеріалів автор «Заметок» не повідомляє. Вірогідно, що вони мали якийсь зв'язок з паперами єпископа Гавриїла Розанова<sup>2</sup>, зокрема з так званим «Сборником матеріалов Гавриила»<sup>3</sup>, проте довести це наразі неможливо. Розглянуті протоієреєм документи були складені різними мовами, зокрема рідною тюркською говіркою самого Серафима Серафимова, уродженця села Керменчик, котрий походив з родини священика Антона, сина кримського священика Серафима Константинова.

Переклад протоієрея Серафима був, можливо, першим у російській історіографії прикладом тлумачення текстів, котрі самі греки ще здавна називали караманлійськими – від назви історичної області в Малій Азії Караман, де вже на початок XVI ст. сформувалася значна спільнота тюркомовних християн<sup>4</sup>. Такі тюркські тексти, записані грецькими літерами, були відомі як у побутовому листуванні караманців, так і в укладанні рукописних книжок. З початку XVIII ст. набувають поширення й друковані видання<sup>5</sup>. Ви-

---

<sup>1</sup> *Серафимов С.* Заметки из архива Готфийской епархии в Крыму // ЗООИД. – О., 1867. – Т. 6. – С. 591–595. Формально лише один із шести розглянутих документів міг належати до архіву «Готфійської» епархії, але вже не в Криму, а на півдорозі пересельців до Надазов'я. Усі інші були написані після смерті митрополита Ігнатія і скасування митрополії. Усе це мав би знати уродженець села Керменчик та онук попа Серафима протоієрей Серафим.

<sup>2</sup> Про єпископа Гавриїла як дійсного члена ОТІС див.: *Хмарський В. М.* Указ. пр. – С. 127–128.

<sup>3</sup> *Серафимов С.* Сборник Гавриила // ЗООИД. – О., 1868. – Т. 7. – С. 305–320.

<sup>4</sup> *Clogg R.* A Millet within a Millet: the Karamanlides / I Kath'imas Anatoli: studies in Ottoman Greek history / R. Clogg. – Istanbul : The Isis Press, 2004. – P. 387–410.

<sup>5</sup> Див. каталог друкованих караманлійських видань: *Salaville S., Dalleggio E.*, Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue Turque imprimés en caractères Grecs. I. 1584–1850. – Athènes, 1958. – XI+325 p.; *Balta E.* Karamanlidika. Additions 1584–1900. Bibliographie analytique. – Athènes, 1987. – 285 p.

сокоосвічений протоієрей Серафим, що походив з тюркомовної родини, добре знав подібні книжки – у примітках до однієї зі своїх праць, завершеної в грудні 1861 р., він писав: «...ревностные пастыри перевели некоторые богослужбные книги на турецкий язык, например, Евангелие, Псалтырь, также поучения Никифора Феотоки, жития святых и т.п. Но язык этих книг маловразумителен для мариупольцев, хотя они с жадной слушают поучения, читаемые из них»<sup>1</sup>. Незрозумілість караманлійських книжок для пересічного мешканця Надазов'я середини XIX ст., можливо, й спричинила той факт, що в статтях протоієрея Серафима відсутнє розуміння значення караманлійського письма як культурно-історичного феномену. Отож і в статті «Заметки из архива Готфийской епархии в Крыму» йдеться лише про листи й документи, що написані «на турецком языке греческими буквами», котрі він управно перекладає російською. Характерними рисами цієї статті протоієрея Серафима є суб'єктивізм в оцінці значення матеріалів, нехтування археографічними ознаками рукописів, поверхове ставлення до «нецікавих», на його погляд, документів. Загалом, у статті прокоментовані сім документів: 1) дві записки протоієрея Трифілія Карацоглу про своє минуле (№ 3668, 3669) з перекладом більшої частини караманлійського тексту; 2) лист митрополита Ігнатія (Гозадинова, † 1786) до протоієрея Трифілія (№ 3670) – «содержания неважного»; 3) заповіт митрополита Ігнатія (№ 3667) з перекладом-переказом окремих місць двомовного тексту; 4) біографічна довідка про митрополита Ігнатія (№ 782) – наведено повний текст російською мовою; 5) лист єпископа Дорофея до протоієрея Трифілія (№ 3645) у переказі змісту з цитуванням; 6) лист єпископа Дорофея до протоієрея Трифілія (№ 3644) в повному перекладі.

Зазначені в статті документи зберігалися в надрах архіву ОТІС усі наступні 50 років аж до літа 1914 р., коли

<sup>1</sup> *Серафимов С.* Крымские христиане (греки)... – С. 83.

до них додалися матеріали, зібрані відомим російським археологом М. Репніковим (1862–1940)<sup>1</sup>. Оскільки придбані ним матеріали містили новогрецькі документи, їх досліджував В. В. Латишев<sup>2</sup>. Уже наступного 1915 р. в «Записках» ОТИС з'явилася його розвідка «К начальной истории г. Мариуполя»<sup>3</sup>, котра залишається для нас єдиним джерелом інформації щодо придбаних М. Репніковим матеріалів та їхнього складу. Вже саме походження нових матеріалів – з паперів родини священника Олексія Кириловича Трифільєва<sup>4</sup>, одного з нащадків Трифілія Карацоглу, давало гарний привід для об'єднання всіх документів і утвердження тези про існування особистого архіву протоієрея Трифілія Карацоглу. На початку статті й подекуди в примітках В. Латишев повідомляє про походження документів, їхнього власника, мову, умовну кількість і, певною мірою, стан рукописів. Невеличка за обсягом стаття вмістила лише кілька тем, що зацікавили дослідника, головню, питання майбутнього відкриття греко-російського вчилища в Маріуполі, що про нього йдеться в двох посланнях архієпископа Никифора Феотоки (1731–1800)<sup>5</sup> до маріупольців (№ 3642). Обидва послання в статті пред-

---

<sup>1</sup> Про М. Репнікова див.: *Араджиони М. А.* О материалах Н. И. Репникова по этнографии мариупольских греков в фондах Крымского республиканского краеведческого музея // Крымский музей. – Симферополь : Таврия, 1994. – Вып. 1. – С. 82–89.

<sup>2</sup> Про В. В. Латишева як члена ОТИС див.: *Хмарський В. М.* Указ. пр. – С. 301–302.

<sup>3</sup> *Латишев В. В.* Указ. соч. – С. 42–64.

<sup>4</sup> Народився 1872 р. Служив священником у грецькому селі Велика Каракуба, пізніше в Ростові-на-Дону. За радянської влади був двічі засуджений (1923, 1927). Подальша доля невідома. Див.: *Дамаскин (Орловский)*, ієромонах. Мученики, исповедники и подвижники благочестия Российской Православной Церкви XX столетия: жизнеописания и материалы к ним. – Тверь, 1992. – Кн. 1. – С. 222; *Пурго М.Д., Макмак Н.И., Тасиц И.Н.* Указ. соч. – С. 150–151.

<sup>5</sup> Про архієпископа Никифора Феотоки див.: *Bruess G. L.* Religion, Identity and Empire: A Greek Archbishop in the Russia of Catherine the Great. – New York, 1997. – XXVII, 279 р.; Архієпископ Никифор Феотокис. Благословенным христианам Греции и России. – М. : Даниловский благовестник, 2006. – 344 с., ил.

ставлені як в оригіналі, так і в перекладі російською мовою<sup>1</sup>. Разом із листами Никифора Феотокі був оприлюднений лист єпископа Дорофея до протоієрея Трифілія (№ 3643) також з перекладом<sup>2</sup>.

Варто відзначити, що еллініст В. Латишев не оминув увагою «несколько богослужебных рукописей на татарском языке греческими буквами, разные разрозненные тетрадки и записки, написанные таким же образом»<sup>3</sup>. Хоча термін «караманлійське письмо» не був ужитий, В. Латишев висловив побажання, щоб хтось «знающий татарский язык» розглянув зошити. Особливо його зацікавило, «не найдется ли между ними частей дневника Трифиллия ... В числе бумаг имеются два больших письма Трифиллия с биографическими данными»<sup>4</sup>. Нарешті, вперше в історіографії було засвідчено існування «личного архива Трифиллия».

Отже, в межах археографічної діяльності членів ОТІС були розглянуті лише поодинокі документи з архіву Трифілія Карацоглу. Окремі тексти, як ми бачили, були видані в оригіналі або в перекладах у повному обсязі, деякі у формі фрагментарних перекладів російською мовою. Питання про повне наукове дослідження архіву Трифілія Карацоглу, на жаль, не одержало подальшого розвитку, треба вважати, через цілком об'єктивні причини. Стриманість В. Латишева в характеристиці матеріалів з Маріупольщини можна пояснити його винятковою «академічністю» й небажанням передавати не підтверджену авторитетними дослідниками інформацію. Річ у тім, що ледь не всі рукописи з архіву Трифілія Карацоглу були обстежені, вірогідно, ще до їхнього надходження до ОТІС. На клаптиках паперу, частіше на самих документах, невідома нам особа залишила визначення змісту текстів, записаних грецькими

---

<sup>1</sup> *Латышев В. В.* Указ. соч. – С. 53–58, 60–63. Переклади були передруковані в книжці: *Архиепископ Никифор Феотокис...* – С. 212–220.

<sup>2</sup> *Латышев В. В.* Указ. соч. – С. 58–59, 64.

<sup>3</sup> Там само. – С. 45.

<sup>4</sup> Там само. – С. 45 (примітка 1).

літерами, тобто караманлійським письмом, або «по-турецьки» чи «по-татарськи», як тоді вважали. Записи рясніють орфографічними помилками, граматичними неузгодженнями й тим видають особу, для котрої російська мова була нерідною. Найвірогідніше те, що незрозумілі тексти були ідентифіковані на прохання самого М. Репнікова ще десь на Маріупольщині носієм тюркських діалектів, можливо, самим давцем Олексієм Трифільєвим. Не виключено, звичайно, що це могло відбуватися ще й раніше, до появи там М. Репнікова. Хоча навряд чи хтось став би одночасно з атрибуцією документів ще й правити для себе тексти рукописів, аби надати окремим словам більшої схожості з місцевими діалектами. Останній факт свідчить, що невідомий нам читач і коректор текстів був носієм саме місцевої говірки або кримсько-татарської мови, а не літературної турецької.

Єдине, що важко припустити, так це те, що такого роду записи могла залишити людина освічена й дотична до діяльності ОТІС у самій Одесі. Окремі рукописи зберігають помітки ще й інших осіб, зокрема перелік грецьких літер, що їх ужито в караманлійських записах замість тюркських приголосних, відсутніх у грецькій мові (№ 784). Такого роду записи свідчать уже про інший рівень дослідження й могли належати котромусь з орієнталістів або елліністів Одеси.

Побажання В. Латишева щодо подальшого дослідження рукописів з архіву Трифілія Карацоглу навряд чи могли бути реалізовані через надзвичайні обставини наступних років, що перервали поступ не тільки Одеського товариства історії та старожитностей<sup>1</sup>, але й усїєї країни через війну та революцію в Російській імперії.

Після надходження до Києва колишні рукописні зібрання ОТІС разом з деякими іншими одеськими матеріалами склали фонд за числом «V», в якому документи з ар-

---

<sup>1</sup> Про злети й падіння археографічної діяльності ОТІС та останній етап його існування див.: *Хмарський В. М.* Указ. пр.

хіву Трифілія Карацоглу опинилися в різних «місцях» розлогого списку в кілька тисяч одиниць зберігання. Грецькі документи фонду поступово досліджували та ідентифікували поодинокі науковці<sup>1</sup>, а караманлійські зберігалися під узагальнюючими назвами рукописів, написаних «грецькими літерами турецькою мовою». Майже всі вони згодом привернули увагу сходознавця О. М. Гаркавця. В 1986 р. рукописи були мікрофільмовані для Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні, але їхній стислий огляд був оприлюднений лише 1999 р. в книжці «Уруми Надазов'я»<sup>2</sup>. Поряд із переліком майже всіх караманлійських рукописів<sup>3</sup> у зібраннях ІР НБУВ дослідник помістив вибрані тексти, транслітеровані кириличною графікою, відповідно до власних лінгвістичних переконань щодо їхньої належності до урумських діалектів тюркської групи мов<sup>4</sup>. Проте загалом мова писемних пам'яток була визначена дослідником як турецька у випадку церковно-релігійних текстів<sup>5</sup> і як «вірна караманській (в основі своїй – османській) писемній традиції»<sup>6</sup> для випадків ділового стилю. Серед виданих кирилицею урумських текстів були й чотири чернетки листів Трифілія Карацоглу до неідентифікованої особи, що містять важливі

---

<sup>1</sup> Найцікавішою подією було «відкриття» у фонді ОПС датованого списку «Повісті про Варлаама та Йоасафа», див.: *Фонкич Б. Л.* Киевский список греческой версии «Варлаама и Иоасафа» // «Мацне» (Вестник Отделения общественных наук АН ГССР, серия языка и литературы). – 1973. – № 2. – Ст. 178–182.

<sup>2</sup> *Гаркавец О. М.* Уруми Надазов'я. Історія, мова, казки, пісні, загадки, прислів'я, писемні пам'ятки. – Алма-Ата, 1999. – 624 с.

<sup>3</sup> Там само. – С. 23–26. Перелічені такі рукописи: 1) церковно-релігійні писемні пам'ятки: ф. V: № 3641, 3673, 3686–3689; ф. 72, № 28; ф. 301, № 27Л; 2) освітні пам'ятки: ф. V, № 3690; 3) епістолярно-ділові пам'ятки: ф. V: № 784, 3642, 3663–3672, 3674–3684, 3690. Проте дослідник не врахував ще кількох караманлійських рукописів у тому ж ф. V: № 3685, 3736, 3738.

<sup>4</sup> Тексти рукописів ф. V: № 784, 3642, 3668, 3669, 3690; ф. 72, № 28; ф. 301: № 27Л (фрагменти). Див.: *Гаркавец О. М.* Указ. пр. – С. 553–564, 613–616.

<sup>5</sup> Там само. – С. 23.

<sup>6</sup> Там само. – С. 25.

історичні та біографічні відомості, а також уривки з Євангелія та деякі взірці ділового стилю<sup>1</sup>.

Між тим, з плином часу описи грецької частини архіву Трифілія Карацоглу повністю увійшли до двох публікацій, присвячених грецьким рукописам НБУВ<sup>2</sup>. Окремі тексти були видані з історико-філологічним коментарем<sup>3</sup>. Загальне обґрунтування проблеми караманлійських рукописів з Криму та Надазов'я було сформульоване в статті 2006 р.<sup>4</sup> У 2008 р. в часописі «Східний Світ»<sup>5</sup>, і того ж року у «Віснику Львівського університету»<sup>6</sup> вийшли друком переклади І. М. Дриги всіх чотирьох варіантів листів, або «щоденника», Трифілія Карацоглу українською мовою. Невдовзі ще декілька караманлійських текстів із фондів ІР НБУВ та приватних зібрань були прокоментовані й підготовлені

---

<sup>1</sup> Там само. – С. 551–564.

<sup>2</sup> Уперше документи були описані у виданні: *Чернухін Є. К.* Грецькі актові документи і листи. З фондів ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР. Каталог рукописів XVI–XIX ст. – К., 1991. – 55 с. Загалом у фонді ОПС на цей час зберігаються 54 грецькі рукописи, описані як окремі одиниці в каталозі грецьких рукописів (*Чернухін Є.* Грецькі рукописи у зібраннях Києва. Каталог. – Київ ; Вашингтон, 2000. – С. 339–340). Відомостей про джерела їхнього надходження дуже мало. Належність частини документів до архіву Трифілія Карацоглу очевидна. Проте окремі грецькі або караманлійські рукописи, не включені до пропонуваного далі опису, теоретично теж можуть бути кримського або надазовського походження, але довести це наразі неможливо, оскільки їхній зміст або інші ознаки не дають приводу для такого роду припущень.

<sup>3</sup> *Галенко О., Чернухін Є.* Імена й прізвиська за матеріалами поминальників православних греків Криму першої половини XVIII ст. // ЗІФТАБ. – К., 1997. – Вип. 1. – С. 32–45.

<sup>4</sup> *Чернухін Є. К.* Памятники караманлийского письма в Украине: к постановке проблемы и о перспективах исследования // Роль етнічних спільнот Донеччини в розбудові української державності : матеріали І регіональної конференції, Донецьк, 15–16 грудня 2006 р. – Донецьк, 2006. – С. 205–227.

<sup>5</sup> *Дрига І.* Мова листів Трифілія у порівняльно-історичному висвітленні (Караманлійські пам'ятки Анатолії) // Східний світ. – Київ, 2008. – Т. 1. – С. 134–144.

<sup>6</sup> *Дрига І.* Мова листів Трифілія у порівняльно-історичному висвітленні. (Варіант 3–4) // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2008. – Вип. 45. – С. 215–224.



до друку упорядником цього видання<sup>1</sup>. Підсумком теоретичних узагальнень у царині цього особливого напрямку історичних і філологічних досліджень в Україні стали статті 2012 і 2013 рр.<sup>2</sup>

Таким чином, на сьогодні можна вважати, що українська караманлістика потроху набирає обертів, і наші вчені мають непогані перспективи посісти гідне місце в міжнародному товаристві дослідників цієї напівзабутої культури<sup>3</sup>.

Пропонована публікація містить опис і тексти рукописів від першої половини XVIII ст., коли могли бути укладені окремі наративні пам'ятки, до 1804 р., тобто дати написання листа, адресованого Григорієві (№ 3675). Таким чином, час написання текстів укладається у вірогідний час тривалості життя Трифілія Карацоглу. Всі рукописи, за винятком останнього документа, так чи інакше стосуються особи протоієрея. Але з огляду на те, що ім'я Григорій

<sup>1</sup> Чернухін Є. Проблеми репертуару та особливості перекладів грецьких богослужбових текстів тюркськими мовами (на матеріалах урумських рукописів XVIII–XIX ст.) // Мова та історія. – К., 2009. – Вип. 103. – С. 7–34; *Він же*. Тюркские переводы греческих богослужебных текстов: запретительные молитвы св. Георгия и св. Киприана // ΚΑΛΟΦΩΝΙΑ : наук. збірник з історії церковної монодії та гімнографії. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010. – Число 5. – С. 294–326; *Він же*. Наказ св. Василя Великого священнослужителів: новогрецька та караманлійська редакції // Мова та історія. – К., 2011. – Вип. 172. – С. 4–19.

<sup>2</sup> Чернухін Є. К. Пам'ятки караманлійського письма в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2012. – Вип. 15. – С. 3–27; *Он же*. Караманлийские рукописи в Украине: опыт палеографического, кодикологического и культурологического исследования // Палеография, кодикология, дипломатика: современный опыт исследования греческих, латинских и славянских рукописей и документов : материалы Международной научной конференции в честь 75-летия доктора исторических наук, члена-корреспондента Афинской Академии Бориса Львовича Фонкича, Москва, 27–28 февраля 2013 г. / отв. ред. И. Г. Коновалова; сост. Д. Н. Рамазанова; Институт всеобщей истории РАН. – М. : ИВИ, 2013. – С. 341–349.

<sup>3</sup> Перший міжнародний конгрес із караманлістики відбувся 11–13 вересня 2006 р. в Нікосії (Кіпр), див.: *Друга І*. Перший міжнародний конгрес досліджень караманлідики // Східний світ. – К., 2009. – Вип. 2. – С. 178–180.

носив один із синів Трифілія, наявність листа «до Григорія» в архіві може свідчити про те, що саме цей його син міг бути адресатом. Однак невизначеним залишається питання, чи справді був ще живий на той час сам Трифілій: остання відома згадка про нього датується початком 1801 р.<sup>1</sup>

Значна кількість документів архіву була написана власною рукою протоієрея (№ 784, 3664, 3667–3669, 3681, 3883, 3690). Чимало листів або «рапортів» адресовані безпосередньо до нього або могли бути в архіві другої особи в єпархії як такі, що дотичні до церковного життя громади. Дискусійне питання приналежності до архіву Трифілія Карацоглу більшості наративних джерел, на жаль, може бути розв'язане лише дедуктивним шляхом. Наявність в архіві рукописів і зошитів з релігійними караманлійськими текстами, засвідчена В. Латишевим, є аргументом на користь такого припущення. Найбільше сумнівів може викликати приналежність до архіву протоієрея Трифілія кодексу Євангельських читань, укладених після 1799 р. (№ 3738). Швидше за все, цей кодекс потрапив уже до його нащадків так само, як два музичні збірники церковних співів 1820–1830 рр. (№ 3693, 3737)<sup>2</sup>, а також декілька аркушів євангельських текстів (ІР НБУВ, ф. 72, № 27), підготовлених для відновлення втрачених сторінок згаданого Євангелія на початку 1870-х років. Проте довести, що ці останні рукописи надійшли до ОТІС з архівом, придбаним М. Репніковим, сьогодні неможливо. Очевидно, однак, що всі вони не могли бути частиною особистого архіву протоієрея, життя якого закінчилося на початку ХІХ ст.

Рукописи, що утворили архів протоієрея Трифілія, були складені кількома мовами. Більша частина написана караманлійським письмом. Це, зокрема, всі наративні джерела, а також 28 актових джерел або листів – загалом 40 одиниць. Грецькою мовою складені послання двох ієрархів, листи й свідчення окремих приватних осіб – загалом

---

<sup>1</sup> *Лиман І. І.* Указ. пр. – С. 144–145.

<sup>2</sup> *Чернухін Є.* Грецькі рукописи... – С. 180–182, 182–184.

10 одиниць. Декілька документів є свого роду білінгвами: караманлійське письмо подається паралельно до грецької мови або навпаки. Це документи № 3642/3, 3667, 3673, 3736. Нарешті, документи № 998, 999 укладені російською мовою. Поза цим формальним переліком залишаються ще два рукописи № 3641, 3690/2, де різномовні тексти межують у рамках одного розділу і навіть однієї сторінки.

Цікаво простежити, хто саме писав, наприклад, грецькою або російською мовами. Так, майже всі самодостатні грецькі тексти були написані або копіями (№ 3642/1, 3644, 3655, 3659), або приїжджими (не кримськими або надазовськими) греками (№ 3644, 3645, 3661, 3666, 3682). У двох випадках грецькі тексти є копіями, зробленими протоієреєм Трифілієм (№ 3642/2, 3643). Російськомовні документи писали російські канцеляристи (№ 998, 999). Решта рукописів укладена уродженцями Криму, вірогідно, тюркомовними (тобто урумами), хоча повної впевненості тут бути не може, оскільки тюркське койне ще залишалось єдиним засобом письмового спілкування для всіх, хто не мав ґрунтовної грецької освіти. Окрім того, це гарантувало вищий ступінь порозуміння. Так, наприклад, короткий лист митрополита Ігнатія Гозадинова до протоієрея Трифілія (№ 3670) написаний караманлійським письмом, – очевидно, так було зручніше для взаєморозуміння. Хоча сумніватися в мовній компетенції Трифілія Карацоглу щодо знання грецької теж підстав нема.

Лінгвістичні прикмети значної частини текстів є наслідком мовної інтерференції, зокрема вживання незасвоєних повністю слів у чужорідному контексті. Це стосується, насамперед, грецької мови в караманлійських текстах, але також і російської або української в грецьких і, звичайно, караманлійських. Такого роду взаємопроникнення мов і культур створює чималі труднощі для розуміння текстів. Недарма дехто з фахівців уважали, що караманлійські тексти з Криму й Надазов'я є незрозумілими для носіїв сучасних тюркських мов.

Іншою особливістю більшості текстів є некоректний, з погляду класичних граматик, правопис. Тут гору беруть караманлійські рукописи. Відсутність системних підходів до фонетичного в своїй основі караманлійського письма зазначали всі його дослідники<sup>1</sup>. Проте, здається, ще ніхто не намагався дослідити розвиток письма на матеріалі рукописів. Очевидно, що у XVIII ст. ледь не кожна особа, що знала грецькі літери, могла собі на радість утворювати й фіксувати на папері тюркські або грецькі тексти, не маючи стійкого уявлення про те, як саме мали б передаватися на письмі ті чи інші звукові комплекси. Звідси велике розмаїття варіантів передавання як голосних, особливо в ненаголошених позиціях, так і приголосних, що утворюють дзвінки й глухі опозиції або є композитами за своєю артикуляцією. Великим недоліком у застосуванні грецької абетки як засобу фіксації тюркських мов є відсутність у ній шиплячих, а також традиційно надлишкова кількість літер (або їхніх сполучень) для позначення голосних «і», «е», «о». Відомо, що, попри своє двохсотлітнє функціонування у давничій сфері, караманлійське письмо, однак, не спромоглося виробити стандартизований правопис<sup>2</sup>. Отже, годі шукати орфографічного сенсу в тих рукописах, що їх уклали малоосвічені мешканці Криму XVIII ст. Утім, цікаво зазначити, що більшість осіб із тих, хто регулярно укладав письмові тексти, відчували внутрішню необхідність систематизувати письмо й так чи інакше схилилися до якогось власного варіанту «правопису». Зрештою, розуміння того орфографічного безладу, що панував упродовж усього пе-

---

<sup>1</sup> *Miller M. G. The Karamanli-Turkish texts: the historical changes in their script and phonology.* – Unpublished PhD thesis. Indiana University, Indiana, 1974. – XI, 221 p. У дослідженні, зокрема, підкреслено значення караманлійських текстів для історичної фонології тюркських мов і діалектів, оскільки традиційні записи османської доби арабським письмом не фіксували особливостей вимови голосних звуків.

<sup>2</sup> *Χουδαβέρδογλου Θ. Η τουρκόφωνος Ελληνική φιλολογία 1453–1924 // Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών.* – Αθήνα, 1930. – Σ. 299–307.

ріоду існування караманлійського письма як «природного явища», уможлиблює сприйняття текстів як певної історичної данності й дозволяє нам достатньо впевнено їх тлумачити. Інша справа – мовознавчі висновки, що їх намагаються робити філологи, шукаючи доказів дотичності караманлійських текстів до тих чи інших тюркських мов або діалектів<sup>1</sup>. Тут слід брати до уваги, що далеко не всі літери караманлійського тексту передають те, що вони мали б означати в класичній грецькій граматиці. Гірше того, в межах одного тексту, як уже було зазначено, система передачі звуків може змінюватися навіть у сусідніх словах, а отже, побудувати якусь надійну теорію, ґрунтуючись на караманлійських текстах, дуже важко. Так, свого часу один із дослідників караманлійського правопису висловив сумнів, що аналіз уживання приголосних взагалі може привести до якихось позитивних висновків<sup>2</sup>. Попри всі ці застереження, караманлійські тексти з Криму й Надазов'я містять багато цінного матеріалу для низки філологічних напрямів досліджень: лексикології, фонетики, діалектології, перекладознавства тощо.

Значення архіву протоієрея Трифілія Карацоглу для широкого спектра історичних і філологічних наук важко переоцінити. Проте не менш важливим може виявитися використання матеріалів архіву для інших гуманітарних галузей: етнографії, соціології, соціолінгвістики, релігієзнавства, церковної літургики й навіть правознавства.

Наративна частина рукописів – майже стовідсотково тюркська – становить інтерес насамперед для дослідження феномену караманлійської культури: відносно нової ділянки історико-філологічних (або антропологічних) студій. Нечисленні дослідження караманлійських текстів стосуються здебільшого історії видання та особливостей

---

<sup>1</sup> Дрига І. Указ. праці.

<sup>2</sup> Miller M.G. Op. cit.

функціонування друкованих книжок<sup>1</sup>. Їхні ж рукописні попередники або не збереглися, або ж залишаються неописаними й недослідженими.

Кримські, за вірогідним місцем написання, нарлативи віддзеркалюють важливий етап у формуванні караманлійської літератури, позаяк часто не мають відповідників у друкованих джерелах. Вони розкривають духовне й релігійне життя громади, що існувала під пануванням ісламської держави в тюркомовному оточенні, тримаючись своєї внутрішньої окремішньої православної культури, нехай навіть і всупереч поглядам консервативних кіл Константинопольської церкви.

Представлені в архіві уривки разом з іншими відомими на цей час подібними за тематикою рукописними текстами<sup>2</sup> віддзеркалюють активну позицію вірних та душпастирів, котрі не бажали залишатися в тенетах формальної обрядовості й бути пасивними споживачами грецьких мовленнєвих дискурсів, що ставали дедалі незрозумілишими пересічним членам громади. Написані в більшості нелітературною й навіть незграбною мовою, кримські богослужебні нарлативи тим не менше відігравали важливу роль у духовній консолідації румейських та урумських парафій, сприяли зростанню самосвідомості, ідентифікації себе в якості повноцінних членів вселенського Тіла Христового.

Найважливішою, з погляду літургіки, є наявність у кримських урумів головного джерела християнського нахнення – Євангелія. І хоча ми не можемо стверджувати існування на той час повних лекціонаріїв – збірників євангельських читань на кожний день – збережені часом пам'ятки,

---

<sup>1</sup> *Salaville E. Op. cit.*

<sup>2</sup> Декілька текстів релігійної тематики за іншими джерелами описав О. Гаркавець (див.: *Гаркавець О. М. Указ. пр.* – С. 24–25, 365–388). Дослідникам грецьких старожитностей відомі також рукописні книжки, що й до цього часу зберігаються в родинах урумів.

зокрема рукопис ІР НБУВ, ф. 301, 27Л<sup>1</sup>, написаний 1743 р., за текстом якого був укладений і кодекс з архіву протоієрея Трифілія (№ 3738), свідчать про те, що уруми були забезпечені принаймні повноцінними суботніми, недільними й святковими службами з читанням Слова Божого<sup>2</sup>.

Не менш вірогідним видається існування в Криму урумського тексту Псалтиря, хоча поява ще в першій половині XVIII ст. друкованих видань з перекладами окремих псалмів, а згодом і повних збірок, могла суттєво вплинути на використання старих рукописних перекладів і спричинити до їхньої втрати. Декілька рукописів свідчать про переклад малих літургічних форм, зокрема молебного канону Пресвятій Богородиці, написаного, за легендою, ченцем Феостриком (№ 3689). Таким чином, можна стверджувати, що вже до кінця XVIII ст. у кримських громадах сформувалася вагома частка тюркомовної літургії, що вкупі з доступними для урумів друкованими книжками утворила достатню основу для збереження й розвитку грецького православ'я в літературних формах, наближених до місцевих говірок.

Доволі цікавим є також природне звернення урумів до патристичної спадщини. Одним із обов'язкових моментів діяльності благочинних священиків є проповідь, для укладення якої слугують не стільки власне біблійні тексти, – для того треба мати особливий творчий хист, – скільки твори Святих Отців. Серед збережених в архіві Трифілія Карацоглу наративних пам'яток бачимо кілька уривків відомих творів св. Іоанна Золотоуста (№ 3689), св. Василя Великого (№ 3673), богослова Дамаскіна Студита († 1577) (№ 3685). Неатрибутовані наразі твори за своїми літературними ознака-

---

<sup>1</sup> Лебедев А. Рукописи Церковно-археологического музея Императорской Киевской Духовной Академии. – Саратов, 1916. – Т. 1. – С. 7; Чернухин Е. К., Гальченко Е. М. О двух Евангелиях караманлийского письма XVIII в. из Крыма и Северного Приазовья // Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2015. – Вип. 19. – С. 229–253.

<sup>2</sup> Про існування урумських кодексів з Євангельськими читаннями навіть раніше від 1743 р. свідчать фотокопії рукописів, представлених мені для атрибування приватними особами з Надазов'я.

ми теж нагадують твори Дамаскіна Студита, проте вони не увійшли до числа його творів, виданих у збірці «Скарби»<sup>1</sup>. Можливо, однак, що за джерело для перекладів правив один із тих рукописних збірників патристичних творів, надзвичайно поширених на Балканах у XVII–XVIII ст., що їх навіть називали на пошану богослова – «Дамаскіни»<sup>2</sup>.

Надзвичайно популярний серед грецького духовенства невеличкий твір св. Василя Великого під назвою «Наставлення для ієрея»<sup>3</sup> представлений в архіві двома текстами: новогрецьким та тюркським (№ 3673), обидва записані самим протоієреєм Трифілієм<sup>4</sup>. Джерелом для копіювання тюркського варіанту могло слугувати караманлійське видання 1753 р.<sup>5</sup> Невідомим залишається джерело новогрецького тексту, позаяк переклад оригінальних давніх творів на сучаснішу грецьку мову завжди був справою ризикованою. На сьогодні в грецьких церковних колах використовують оригінальний текст пам'ятки, проте в грецькій історії ніколи не бракувало ентузіастів «народної мови», що переймалися перекладами давніх патристичних творів. Новогрецький текст

---

<sup>1</sup> Θησαυρός Δαμασκηνού, υποδιακόνου και Στουδίτου, του Θεσσαλονικέως : Μετά της προσθήκης εν τω τέλει και ετέρων επτά Λόγων ψυχοφειλεστάτων, και της εξηγήσεως του Πάτερ ημών. – Ενετίησι : Παρά Νικολάω Γλυκεί τω εξ Ιωαννίνων, 1751. – 592 σ. Про основні проблеми дослідження життя й творчості Дамаскіна Студита див.: *Αίτσας Ε. Κ.* Προβλήματα της ζωής και του έργου του Δαμασκηνού Στουδίτη // ΜΟΣΧΟΒΙΑ. Проблемы византийской и новогреческой филологии. – М., 2001. – Т. I. – С. 247–258. Грецькі видання творів Дамаскіна Студита відомі до другої половини XIX ст.

<sup>2</sup> Див.: *Лавров А. П.* Дамаскин Студит и сборники его имени «Дамаскины» юго-славянской письменности. – О., 1899. – [2], 80 с.

<sup>3</sup> PG. – Т. 31. – Col. 1685–1688. Інші можливі назви твору: Παράγγελμα προς ιερέα περί θείας χάριτος («Настанова ієреєві про божественну благодать»), канон 93 св. Василя Великого, див.: *Joannou P.-P.* Discipline Générale Antique (IVe–IXe s.). – Vol. 2. Les Canons des Pères grecs. – Grottaferrata, 1963. – P. 187–190 [Pont. Comm. per la redaz. de. Cod. di diretto can. orient. – Fonti, fasc. 9. – Grottaferrata: 1962]. Твір увійшов у науковий обіг як сумнівний щодо авторства, не шаную його й Російська Православна Церква.

<sup>4</sup> *Чернухін Є.* Наказ св. Василя Великого... – С. 4–19.

<sup>5</sup> Κολάι μιάν νασιχητού. – Βενετικτέ, 1753. – Σ. 30–32.



містить наприкінці дату: «1700 лютого 15», котра аж ніяк не відповідає часу написання рукопису – 1790-м рокам. Отож, вірогідно, протоіерей Трифілій скопіював дату зі списку новогрецького перекладу.

Присутність в архіві житія св. Марини Антіохійської<sup>1</sup> (№ 3686) – річ вельми показова. Швидше за все, кримські греки мали б зберігати житія всіх святих, на пошану яких будували церкви як у Криму, так пізніше і в Маріупольській окрузі. Текст житія св. Марини є, звичайно, вільним перекладом з грецької і доволі яскравим за своїми характеристиками твором, першоджерела якого встановити важко. На цей час відомі два головні списки житія, що зберігаються на Афоні – в Лаврі св. Афанасія та Іверському монастирі<sup>2</sup>. Проте навряд чи вони слугували джерелами для перекладача. Найвірогідніше, він скористався з численних скорочених версій житія, поширених починаючи з Середньовіччя в рукописах у середовищах грецьких громад<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> Культ св. Марини з Антіохії Пісидійської (пам'ять 17 липня за грецьким колом календарних свят) надзвичайно поширений серед греків і почати в Східних православних церквах. У Римо-католицькій церкві (а відтак – у Західній Європі) ця свята здебільшого відома як Маргарита (пам'ять 20 липня), в той час, як ім'я Марини визначає іншу особу, уславлену духовними подвигами в VII ст. Саме цій останній постаті в XX ст. приділяється значно більше уваги, позаяк перемога над драконом, одержана Мариною-Маргаритою, значно програє в людському сприйнятті феномену «травесті» її тезки з VII ст. Про Марину-Мариноса й тексти її житія різними мовами див.: *Vie et office de Sainte Marine : (textes Latins, Grecs, Coptes, Arabes, Syriaques, Ethiopiens, Haut-Allemands Bas-Allemands et Francais) / par Leon Clugnet, avec la collaboration de MM: E. Blochet, I. Guidi, H. Huvernat, F. Nau et F.-M.-E. Pereira.* – Paris : Librairie A. Picard, 1905. – XI, 296 p. : ill. Варто додати, що остання тема добре відома багатьом прочанам, котрі вже друге століття поспіль шанують келію і могилу преп. Досифея (Досифеї) в Київському Свято-Троїцькому монастирі біля Києва.

<sup>2</sup> Перелік рукописів із житієм св. Марини Антіохійської див.: *Acta Sanctorum quotquot toto orbe coluntur... / collegit, digessit, notis illustravit Joannes Bollandus... ; operam et studium contulit Godefridus Henschenius....* – T. 29 (Iulius). – Venetiis, 1746. – P. 22–44.

<sup>3</sup> Див., наприклад, тексти, поширені в Південній Італії: *Martirio di Santa Lucia. Vita di Santa Marina. Testi greci e traduzioni a cura di Giuseppe Rossi Tabibbi.* – Palermo, 1959. – 111 p. [Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neogreci. Testi e monumenti. Testi, no. 6.]

Особливе місце в збірнику наративних пам'яток посідає його «лексико-граматична» частина. Насамперед, це список грецької граматики Константина Ласкариса (1434–1501)<sup>1</sup> з послідовними перекладами основних її положень, розбитих на дрібні частини, та з розлогими додатками у вигляді так само оформлених перекладів античних і біблійних сентенцій (№ 3736). Час написання рукопису встановлюється на підставі опосередкованих свідчень. Так, на арк. 10 зв. зберігся датований запис протоієрея Трифілія Карацоглу від жовтня 1777 р. З іншого боку, для написання був ужитий папір західноєвропейського виробництва першої половини XVIII ст. Водночас, для виготовлення палітурки кодексу були використані обрізані аркуші з поминального синодика, заповнені тією ж рукою, що й частина зошита № 3641, котрий, своєю чергою, на одному з аркушів містить чернетку листамитрополитаГедеона(†1769), датовану 1760 р. Отже, ймовірна дата укладання «Граматики» звужується до періоду 1755–1760 рр. Місцем написання був, очевидно, Кримський півострів, а укладачем – хтось із єпархіального духовенства на ім'я Вісаріон, – принаймні, так свідчить його власний запис на арк. 7 (за сучасною фоліацією). Важко судити, хто саме був надалі користувачем граматики Вісаріона. Якщо список був виготовлений десь у резиденції митрополита, на що натякають старі аркуші з поминальника, серед імовірних користувачів «Граматики» могли бути як митрополит Гедеон, так і, відповідно, його перший помічник Трифілій Карацоглу.

Джерелом для копіювання, швидше за все, слугував інший рукопис, тобто вже з перекладом, а не коштовне друковане видання «Граматики» Константина Ласкариса, текст якої треба було б опрацювати для перекладу.

Список «Граматики» Вісаріона, в порівнянні з граматиною Константина Ласкариса, свідчить про те, що рукопис

---

<sup>1</sup> Перше видання готувалося ще за життя автора, див.: Constantini Lascaris Byzantini De octo partibus orationis... 1501. – 240 p.

містить витяги лише від початку першої книги – приблизно п'яту частину твору. При цьому грецький текст подається зі значними скороченнями як теоретичних положень, так і прикладів. Уривається він на початку великого розділу про відмінювання дієслів, але після завершення опису відмінювання дієслова «τύπτω» у дійсному способі. Можна припустити, що інші способи (наступний – наказовий, далі – бажальний тощо), а стани й поготів, давньогрецького дієслова були надто захмарним явищем для пересічного священика, а відтак він облишив ту нудну справу. Фактичних помилок у грецькому тексті дуже багато. Насамперед це стосується грецького правопису, правила якого, здається, так і не стали зрозумілими укладачеві після копіювання текстів. Ще менше орфографічної послідовності у власне караманлійському тлумаченні грецької частини. З іншого боку, залишаючи осторонь правописний бік справи, можна вважати, що список Вісаріона надавав задовільне уявлення про граматичний склад давньогрецької мови й міг навіть слугувати посібником для розуміння оригінальних текстів Святого Письма, патристичних або житійних творів. Очевидно, що користувач «Граматики» мав би знати сучасні йому новогрецьку й турецьку мови та ще й мати певний досвід у прочитанні давніх, принаймні візантійських, текстів. Саме такими напівосвіченими носіями новогрецької та турецької мов з потребою розумітися на давніх текстах були тогочасні кримські священики – потенційні користувачі такого роду посібників.

Грамматична частина списку є «середньою» в рукопису відносно двох додатків. У першому, вступному, укладач помістив декілька античних сентенцій про користь навчання, що їх грецька традиція приписує Менандру та Филімону, з тюркським перекладом, що мав бути зрозумілим кримським урумам. Затим на арк. 13–14 записаний один тропар з грецького канону до Пресвятої Богородиці з перекладом, що, можливо, мав якийсь особливе функціональне

значення для укладача, і кілька цитат з Євангелія з перекладами. Наступні сторінки (арк. 15–16 зв.) заповнені рукою Трифілія Карацоглу і містять літургічні тексти також не зовсім доречні в «Граматиці», але, зрештою, звичайні для тогочасних священицьких рукописів: ірмоси з канонів Тріоди, що лунають на ранкових відправах у Сирну неділю та в першу неділю Великого посту. З усіх цих записів цікавими видаються лише два останні, – можливо, щось на зразок власних творів Трифілія, складених з відомих формул богослужбних текстів.

Третя частина рукопису містить послідовні переклади: спочатку окремих слів і виразів, потім нумерованих сентенцій, загальним числом 51. У більшості це цитати з Нового Завіту й Псалтиря, менше з Пророків і окремих Книг Старого Завіту (див. текст рукопису № 3736 і примітки).

Оскільки «Грамматика» Вісаріона, принаймні з 1777 р., була в користуванні протоієрея Трифілія Карацоглу, то наступний рукопис (№ 3690) можна розглядати як продовження кримських лексико-граматичних традицій або певну рефлексію протоієрея на тему лексикографії і перекладу. У кожному разі, в умовах іншомовного оточення тема перекладу була надзвичайно актуальною.

Лексичні нотатки протоієрея були записані вже в Маріуполі не раніше середини 1780-х років, на папері російського виробництва. Нові умови існування диктували інші потреби, наприклад, виникла необхідність церковного спілкування з православними, що не розуміли ані грецької, ані турецької мови. Отож перша частина нотаток протоієрея Трифілія має винятково побутовий характер і містить близько 200 виразів або окремих слів урумської мови, перекладених тим варіантом місцевої «слов'янської» говірки, що його важко назвати російським чи українським, позаяк він містить елементи обох мов. Очевидно, що йдеться про свого роду надазовське койне – говірку неосвічених простих людей, з котрими переважно й мав необхідність спілкуватися протоієрей. Кириличний (транслітерований) варіант

тексту оприлюднив свого часу О. Гаркавець<sup>1</sup>. Насправді, оригінальний текст важко читати, а подекуди навіть і зрозуміти. Записаний караманлійським письмом, людиною, що не розуміла ані російської, ані української мови, від особи, що теж, вірогідно, не володіла ними в сучасному сприйнятті, текст викликає суперечливі почуття. Проте він є дуже цікавим як із суто лінгвістичного погляду – це єдиний діалектологічний «польовий» запис з того регіону на кінець XVIII ст., – так і з культурологічних позицій, як свідчення адаптації кримських греків до нового мовного оточення.

Наступні частини цих нотаток радше «сповідально-го» характеру. Власне, йдеться про здебільшого паралельні урумсько-грецькі, грецько-«російські» (та в їхніх інших комбінаціях) переклади тієї частини церковних канонів («правил»), що стосуються формул сповідання вірних. Використання такого роду перекладів навряд чи могло допомогти вивченню мови. Швидше за все, воно слугувало формальній можливості провести обряд сповіді з носіями різних мов, не дуже переймаючись їхніми правдивими монологами, наголошуючи лише на формальних питаннях, на які можна було очікувати однозначні, бажано негативні, відповіді та реагувати на них згідно з церковними правилами.

Варто відзначити, що текст нотаток у цілому складений доволі недбало, місцями речення різними мовами подаються паралельно, але часто з порушенням структури або організації тексту в шпальтах, місцями послідовно. Рядки «наїжджають» один на одний, мови плутаються, є повтори й пропуски. Малоімовірно, що текст могла використовувати якась стороння особа, окрім самого Трифілія. Що ж до вірогідного інформатора, то ним міг бути, до прикладу, старший син протоієрея Трифілія Іван (1765–1786), котрий навчався в Харкові.

Актові джерела й листи, на відміну від джерел наративних, відображають стан життя вже винятково нової

<sup>1</sup> Див.: *Гаркавець О. М.* Указ. пр. – С. 561–564.

громади – за межами Кримського півострова. Переселення православних громад Готської та Кафської митрополії з Криму в другій половині 1778 р. можна вважати початком відліку їхньої нової історії і формування надазовської грецької спільноти – «маріупольських греків». Питання гомогенності або гетерогенності цього етнічного утворення є дуже дискусійним і навіть болісним для окремих представників самої спільноти й науковців, що пристали до тієї чи іншої теорії<sup>1</sup>. На мій погляд, християнське населення Криму, нехай навіть формально об'єднане в одній єпархії під головуванням митрополита принаймні з 1678 р.<sup>2</sup>, на той час уже не становило єдиного народу. Розсіяні по різних кутках переважно гірського Криму, вони були лише формально об'єднані в лоні Константинопольської церкви, котра аж ніяк не дбала про їхню етнічну консолідацію. Кожна окрема сільська чи міська парафія жила за звичаєвим правом і власними традиціями, не переймаючись ані питаннями самоідентифікації, ані ототожнення себе з греками чи негреками за межами громади. Основою виживання був пасивний супротив «мусульманізації» і плекання власних традицій, у тому числі міфологем, на підтримку своєї окремішності. Відстань між греко- і тюркомовними християнами мала вже бути на той час значною – на рівні, принаймні, субетносів. Відсутність прямих контактів не тільки між носіями різних мов, але й різних діалектів через географічні й ландшафтні особливості розташування громад мала сприяти загостренню відчуження на особистісному рівні. Відомо, що в прогресуючих культурах такого роду відносини (за схемою «свій–чужий») між різними групами з часом корегуються через систему освітніх закладів і сферу культури за активної підтримки держави й трансформуються завдяки вихованню почуття національної єд-

---

<sup>1</sup> Якубова Л. Д. Маріупольські греки (етнічна історія): 1778 р. – початок 30-х років XX ст. – К., 1999. – 331 с.

<sup>2</sup> Чернухін Є. К. Митрополит... – С. 53.

ності й патріотизму. Кримські ж реалії XVIII ст. не дають нам можливості навіть припустити вірогідний розвиток подій з визначенням того вектора, за яким місцеві православні могли б консолідуватися, розділені різними мовами й локальними говірками. Як відомо, в Османській імперії, а тим більше в Кримському ханаті, християни – «мілет»<sup>1</sup> – формально не були позбавлені права на внутрішній розвиток громади. Проте постійний острах, нав'язлива пропаганда ісламу, потерпання від свавілля чиновників у повсякденному житті унеможлилювали активний розвиток православних громад, особливо сільських, і не сприяли реалізації їхніх формальних прав<sup>2</sup>. Кримський «мілет» у цьому відношенні можна прирівняти до православного населення найбільш бідніших провінцій Малої Азії, де, на відміну від грецьких кварталів Константинополя або Смірни, православні відчували більший тиск з боку держави. Однак переселення поклато край усім гіпотетичним можливостям для саморозвитку всієї православної меншини. Анексія Криму кількома роками пізніше назавжди перервала природний поступ також і тюркських народів півострова.

Століттями розділені надвоє різними мовами й культурами християнські громади Криму з початку переселення мали можливість консолідуватися і спробувати на нових теренах обрати новий варіант співжиття. Проте

---

<sup>1</sup> *Иванов Н. А.* Система миллетов в арабских странах XVI–XVII вв. // Восток. Афро-азиатские общества: история и современность. – М., 1992. – № 6. – С. 29–41.

<sup>2</sup> Про стан православних в Османській імперії див.: *Лебедев А.* История Греко-Восточной Церкви под властью турок. От падения Константинополя (в 1453 году) до настоящего времени. – СПб., 1903. – 872 с.; *Vryonis Speros, Jr.* The decline of medieval Hellenism in Asia Minor, and the process of Islamization from the eleventh through the fifteenth century. – Berkeley: University of California Press, 1971. – XXVII, 532 p.: ill. (або в перекладі новогрецькою мовою: *Βρυώνης Σ.* Η παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού, 11ος–15ος αιώνας / Μετάφραση Κάτιας Γαλαταριώτου. – Αθήνα : Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000. – 664 p., map).

подальший розвиток подій перекреслив усі ці перспективи, вірогідне марево котрих, можливо, спонукало митрополита Ігнатія до «спасіння» своєї пастви<sup>1</sup>. Віддані давнім звичаям парафіяльні священники й старійшини розвели пересельців за старими громадами з тією лише різницею, що надто малі або знищені переселенням парафії притулилися до більших, втрачаючи назавжди разом з батьківщиною і свою історичну індивідуальність. Так виникли 20 сіл і місто Маріуполь, що увібрало в себе, окрім колишніх міських і приміських мешканців Криму, також і різних бідаків, що втратили місця в своїх генетичних громадах. Засадова мовна й культурологічна межа між румеями та урумами не була подолана – все повернулося до попереднього стану. На нових північночорноморських теренах панівне колись тюркське койне поступово втрачало значення й поступалося російсько-українському. Ідея еллінізації населення шляхом відкриття шкіл, котрою так захопилися деякі ревні пастирі, згодом зійшла нанівець<sup>2</sup>. Для ведення натурального господарства вистачало знання рідних говірок, а найактивніші з селян тікали до міста, де можна було знайти роботу й необхідне коло для спілкування будь-якою мовою.

---

<sup>1</sup> Альтернативний погляд на мотиви переселення і звинувачення митрополита Ігнатія в корисливих намірах та амбіційності були б надто брутальними для професійних істориків, хоча саме такі закиди лунали в самому Маріуполі впродовж останніх років його життя. Мабуть, велику роль у мотивах поведінки митрополита зіграло його наївне бачення світлого майбутнього для тисяч скривджених греків з усіх куточків Османської імперії. Проте питання призначення Ігнатія на митрополію як перспективного «агента» і втілювача ідей з переселення теж може бути предметом дискусії. На жаль, про митрополита Ігнатія Гозадинова ще й досі не існують прийнятні розвідки, попри той факт, що він визнаний святим УПЦ, а відтак його офіційне Житіє давно увійшло до церковного обігу. Огляд праць про митрополита див.: *Калоеров С. А.* Митрополит Ігнатий Мариупольский в опубликованных и документальных источниках // Живой родник. Православный собеседник. – Донецк, 2012. – № 1/2. – С. 5–7; № 3. – С. 2–7. Див. також: *Макмак Н. И.* [и др.]. Фамильный род святителя Игнатия Мариупольского – последнего митрополита Готфейского и Кафайского. – Донецк : Юго-Восток, 2013. – 157, [12] с. : ил.

<sup>2</sup> Див.: *Бацак Н. I.* Указ. пр.



Таким виявилось життя на землі, обіцяній пересельцям митрополитом Ігнатієм та імператрицею Катериною Великою.

Відомості про облаштування пересельців на нових місцях дослідники зазвичай черпають з російських архівів, позаяк прибулі включилися в систему громадських, церковних, економічних і правових відносин з російською бюрократією<sup>1</sup>. Водночас, повсякденне життя пересельців, механізми впровадження законів Російської імперії залишаються для нас немов би за лаштунками. Документальні джерела архіву Трифілія Карацоглу 1772–1804 рр. частково відкривають нам приховане життя надазовських греків і висвітлюють інший бік правових, економічних, особистих відношень між церковнослужителями, священиками і парафіянами, начальниками й підлеглими. Листи містять утаємничені від офіційної історії факти побуту, сімейно-шлюбних зв'язків, боргових, особистих відносин, без яких людська історія втрачає свій присмак, стає сухим хронологічним переліком подій.

Визначати типологію документів архіву можна з різних поглядів. Так, очевидно, що гору беруть справи церковні, оскільки до суто світських тем можна зарахувати хіба що декілька записок щодо існування або погашення боргів (№ 3675, 3677, 3682). У решті випадків, навіть коли йдеться про фінансові або господарські справи, їхніми носіями або виконавцями є церковні діячі, а сама справа торкається життя принаймні однієї з парафій. Статистичний підхід до справ свідчить, зокрема, про те, що укладачами більшості документів теж були представники духовенства.

---

<sup>1</sup> Тут показові збірки матеріалів за редакцією С. О. Калоерова – майже всі видані ним документальні джерела походять з різних ланок державного апарату Російської імперії, що відкладалися в канцеляриях та архівах – див.: *Калоеров С. А.* Документы по истории греков Приазовья : в 4 т. Т. 1. От Крыма до Мариупольского греческого округа (1652–1783). – Донецк, 2008. – 640 с.; Т. 2. В Мариупольском греческом округе дореформенной России (1784–1861). – Харьков, 2016. – 326 с., 1 карта.

Серед них кілька ієрархів: архієпископ Никифор Феотокі, єпископ Дорофей Возмуйлов, митрополити Гедеон та Ігнатій Гозадинов. Окрім протоієрея Трифілія, листи або інші документи укладали таганрозький протосинкел Анфим, чернець афонської Лаври св. Афанасія Агатангел, священники Іоанн Ільїн, Ілля Золотарьов та ін. Очевидно, що світськими особами були підпоручник Сава Хаджинов, начальник поліцейського відділу Маріуполя Іван Ковалевський, заїжджі греки Афанасій Міхаліс і Георгій Полетакіс, писар і вчитель Константин Схоларій і, звичайно, пересічні мешканці Надазов'я, часто безіменні подавці свідчень або укладачі листів.

Більшість документів оповідає про внутрішнє життя громади та взаємовідносини її членів. Лише декілька листів направлені до надазовської грецької громади ззовні. Це послання єпископа Никифора Феотокі (№ 3642) та єпископа Дорофея Возмуйлова (№ 3643, 3644, 3645), опосередковане (через протоієрея Трифілія) звернення єпископів Йова (Потьомкіна, 1752–1823) (№ 3684) і Гервасія (Лінцевського, 1720–1798) (№ 3664), лист таганрозького протосинкела Анфіма (№ 3655). Так само й за межі громади спрямовані лише чернетки записів протоієрея Трифілія для його листа до Григорія Дмитровича (№ 784, 3668, 3669).

Не всі документи з архіву є автентичними. Декілька текстів збереглися в копіях протоієрея Трифілія: це листи єпископа Дорофея Возмуйлова (№ 3643, 3679). Окремі листи або свідчення записані канцеляристами чи писарями церковних достойників (№ 998, 999, 3642, 3670), а також письменними особами, на відміну від неграмотних «свідків» (№ 3656).

Серед церковних справ, що їх торкаються в своїх листах різні особи, на першому місці організаційно-господарські й фінансові питання. Трохи менше уваги приділяється церковно-канонічним справам, переважно в царині ро-

динно-сімейних або шлюбних відносин<sup>1</sup>. Кожна з цих тем має, звичайно, розглядатися в ширшому контексті із залученням інших джерел, позаяк зазначені листи або інші документи архіву містять переказ лише поодиноких фактів, що мали місце в обмежений історичний період – у 1780–1790-ті роки.

Значну цінність в контексті надазовських студій мають листи митрополита Ігнатія до протоієрея Трифілія (№ 3670) та протоієрея Трифілія до митрополита Ігнатія (№ 3690), а також чернетки листів до Григорія Дмитровича (№ 784, 3668, 3669)

Ці чернетки листів протоієрея Трифілія Карацоглу до невідомого нам Григорія Дмитровича здавна вважаються чи не найцікавішими серед усіх листів. Протоієрей Серафим, виходячи з двох найменших за обсягом, але доволі інформативних чернеток (№ 3668, 3669), що, вочевидь, були нотатками для більшого послання, дійшов висновку, що це «род дневника самого Трифиллия». Проте в жодному разі в цих записках не йдеться про «щоденні» події з життя протоієрея, а швидше про події окремих років, і краще було б назвати їх спогадами. Так чи інакше, але маємо загалом три караманлійські документи і один переклад російською мовою до одного з листів (№ 784), зроблений невідомою особою, що знала місцеву говірку. Жодна з цих чернеток не має дати. Виходячи з того, що всі вони були укладені майже одночасно, можна з великою вірогідністю датувати всі чернетки на основі загальних фактів, викладених у змісті. Так, очевидно, що вони були написані не раніше переведення єпископа Йова Потьомкіна до іншої єпархії навесні 1796 р. З того, що протоієрей відчував необхідність поїхати «вклонитися», можна зробити

---

<sup>1</sup> Про деякі особливості шлюбних відносин греків Надазов'я наприкінці XVIII ст. за матеріалами архіву протоієрея Трифілія Карацоглу доповідав Олександр Галенко на міжнародній конференції «Маразлиевские чтения. Греки в Северном Причерноморье: история и культура (XVIII – начало XXI вв.)», що відбулася в Одесі 18–19 листопада 2010 р.

висновок, що йдеться про нового призначеного архієрея, а їхати треба було принаймні до Старого Криму, або ж до Феодосії, місця резиденції вікарія. Такими новопризначеними могли бути Гервасій Лінцовський – з 29 травня 1796 р., або Христофор Сулима († 1813) – з 18 квітня 1798 р. Слова протоієрея про власне віддане служіння пастві упродовж 28 років можна прив'язати до різних дат. Наприклад, до його висвячення 1759 р., але тоді в результаті отримуємо рік 1787 – що аж ніяк нас не влаштовує. Отож маємо пристати на якийсь інший відлік років. Наприклад, 1769 – коли помер митрополит Гедеон, а Трифілій певний час самотужки переймався усіма справами митрополії. Такий відлік нам дає рік 1797. Це вже відповідає припущенню про зміну керівництва в 1796–1798 рр. Проте можлива ще одна точка відліку – 1772 рік, коли митрополит Ігнатій висвятив Трифілія на протоієрея. У цьому випадку вірогідна дата написання листів – 1799–1800 рр., що для нас теж є цілком прийнятним, оскільки в ці роки теж відбулися останні посадові зміни в керівництві єпархією і, зокрема, скасування вікаріату. Варто зазначити, що всі ці зміни не торкалися особи Григорія Дмитровича, чия посада могла бути незмінною упродовж тривалого часу. На мій погляд, це міг бути хтось на кшталт начальників духовної контори або вікарної канцелярії у Феодосії чи Старому Криму. Особа, з одного боку, духовна, відтак бачимо відповідне з боку протоієрея Трифілія звертання, а з іншого – добре відома за повсякденними зносинами – звідси вживання ім'я та по батькові. Особа, до речі, відома ще за одним документом архіву (№ 3674). Отже, чернетки листа до Григорія Дмитровича були написані між 1796 і 1799 роками, найвірогідніше, року 1798. Посилання в листі на сімдесят років життя не дає нам можливості вирахувати дату написання листів, позаяк ми не знаємо точної дати народження протоієрея і нема впевненості, що він сам точно знав свій вік. Проте існує свідчення від грудня 1800 р.: в поданні маріупольської громади щодо за-

міні Трифілія Карацоглу на посаді протоієрея однією з причин відсторонення був його вік – 73 роки<sup>1</sup>. Якщо так, то 70 йому було десь у 1797–1798 рр. Отже, взята за припущення дата написання «спогадів» є цілком вірогідною. Це підтверджують і дані ревізії 1795 р., за якою датою народження Трифілія Карацоглу є рік 1728.

Пропонована читачеві збірка текстів включає 57 позицій за археографічним описом джерел. Репрезентовано 52 одиниці зберігання ІР НБУВ. Усі описи й тексти рукописів представлені в двох розділах. До першого розділу увійшли джерела наративні (Розділ I). До другого – актові джерела й листування (Розділ II). Перші – це богослужбена, житійна, патристична та «наукова» або просвітницька література, до якої зараховані також посібник з вивчення давньогрецької мови і «перекладацькі» нотатки Трифілія Карацоглу. До другого розділу, відповідно, потрапили різноманітні документи: поминальні синодики, розписки, рапорти, заяви, свідчення, листи тощо. Розподіл є до певної міри умовним, оскільки давні укладачі не дбали про системне розмежування текстів і на сторінках одного зошита могли співіснувати різні за своєю типологією матеріали, утворені в різний час. У таких випадках рукопис розглядається в тому розділі, до якого типологічно тяжіє більшість його текстів. Натомість фактично відокремлені від основного блоку рукопису аркуші або колись штучно об'єднані тексти розглядаються в публікації окремо – відповідно до їхнього жанру та археографічних ознак.

Формалізація опису вимагала від укладача визначитися з назвами як літературних творів, так і документальних матеріалів, принципом іменування осіб і вибору назви для ужитих ними мов. Наративні пам'ятки як складові християнської культури зазвичай іменуються в описі відповідно до усталеної церковної традиції: євангельські читання, повчання, слова тощо. Типологія документальних джерел

<sup>1</sup> *Лиман І.* Указ. пр. – С. 144.

спеціально не визначається: в описі наведені імена контрагентів та короткий зміст переданої інформації. У випадках наявності оригінальної назви документа, вона перекладається українською без коментарів. Імена контрагентів подаються без розгорнутої титуляції, притаманної деяким духовним особам, але в інформативно самодостатній формі. В разі відсутності імені в документі подаються три крапки.

Каменем спотикання для описувачів давніх рукописів є, зазвичай, лінгвістично обґрунтоване визначення мови текстів. Для потреб цього опису найприйнятнішим способом визначення назви мов було обрано використання термінів «грецька» – для всіх варіантів давньо-, середньо- та новогрецької мови, та «урумська» – для всіх караманлійських текстів. Упорядник як філолог свідомий того, що насправді не існує єдиної грецької, тим більше урумської мови, котрі є умовними лінгвістичними абстракціями. Проте заглиблення в питання належності кожного конкретного мовленнєвого дискурсу, засвідченого рукописом, до того чи іншого варіанту мови, діалекту або говірки виходить далеко за межі цієї, археографічної насамперед, праці. Таким чином, головна мета упорядника полягала в тому, аби надати правдивий матеріал для подальших історичних та філологічних досліджень, а не занурюватися в дискусію стосовно визначення лінгвістичних особливостей етнолектів або ідіомів надазовських румеїв та урумів<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Про сучасний стан вивчення надазовських грецьких і тюркських діалектів див.: *Новик А. А., Перехвальская Е. В.* Этнолингвистическое изучение Приазовья. Экспедиция к мариупольским грекам 2001 г. // Проблемы славяноведения. Сборник научных статей и материалов / отв. ред. С. И. Михальченко. – Брянск: Издательство Брянского государственного университета, 2002. – Вып. 4. – С. 355–366; *Кисилиер М. Л.* О происхождении румейского языка // Индоевропейское языкознание и классическая филология – X. Материалы чтений, посвященных памяти профессора И. М. Тронского. – СПб., 2006. – С. 156–164; *Баранова В. В.* Греки Приазовья: этническое самосознание и язык: дис. ... канд. ист. наук : 07.00.07 – СПб., 2006. – 214 с.; *Баранова В. В.* Язык и этническая идентичность. Урумы и румеи Приазовья. М. : ГУ–ВШЭ, 2010. – 287, [1] с.

Інші позиції пропонованого видання загалом відповідають стандартам, напрацьованим в ІР НБУВ упродовж останніх років для стислого опису рукописних матеріалів. Інноваційною в праці є повна археографічна презентація текстів рукописів із зазначенням сторін аркушів, рядків і, за можливості, відтворенням структурної організації сторінок. Таким чином, після порядкового номера рукопису в каталозі подані назва або короткий зміст, дата, оригінальний текст та археографічний опис, що включає посилання на кількість аркушів, їхній розмір, стан і особливості паперу, наявність водяних знаків та їхню ідентифікацію, колір чорнила, ужиті мови, структуру тексту (для нарративних джерел), наявність печаток, підписів і супутніх записів, палітурки або обкладинки (для окремих нарративних джерел), старі шифри. Завершує опис посилання на бібліографію рукопису і шифр сучасного місця зберігання. Посилання на видання текстів або вірогідні джерела, з яких зроблена копія або переклад, представлені після відповідних текстів. В окремих випадках у межах археографічного опису подаються відомості про укладачів (писарів) або інших осіб, інформація з історії рукопису тощо.

Більшість представлених у публікації документальних матеріалів містить дати написання, що подаються в тексті описів в українському перекладі. Так само, в перекладі, подана назва місця укладання документа, якщо вона була зазначена. У випадках відсутності дати, вона встановлюється іншими способами, зокрема на основі різнобічного аналізу пам'яток: паперу, особливостей письма, супутніх записів, інформації про контрагентів листування тощо.

Найбільш складним виявилось питання видання оригінальних текстів. Прийнята для публікацій редакція зазвичай називається дипломатичною і передбачає видання текстів «як є». Між тим, навіть сучасні комп'ютерні програми й шрифти не пристосовані для передачі всіх тих знаків, що їх уживали кримські й надазовські християни для своїх

записів. Так, стандартизовані грецькі шрифти обмежені правилами класичної граматики й не дозволяють уживати певні сполучення діакритичних знаків як неможливі. Утім, давні писарі не знали цих правил, але намагалися надавати своїм записам вигляду тих рукописів і книжок, що мали б їм правити за взірець. Результатом було хаотичне, безсистемне вживання діакритичних знаків, у тому числі над приголосними. Цікаво, що в окремих випадках можна припустити навіть певну систему в написанні деяких знаків, але це аж ніяк не спрощує питання передання їхніх витворів на папері засобами комп'ютерної техніки. В усіх зазначених випадках порушення писарями правил застосування діакритики ті варіанти, що не підлягають відтворенню в друці, залишилися в публікації повністю або частково не реалізованими або були замінені на прийнятніші. Інша проблема, пов'язана з діакритикою, торкається застосування самих наголосів, яких, як відомо, в грецькій мові три види. Лише декілька документів, укладених професійними писарями, наприклад, у випадку листа архієпископа Никифора Феотокі (№ 3642), демонструють нам більш-менш правильне застосування наголосів. У решті випадків знання писаря обмежуються лише поняттями про письмові форми наголосів, а вживаються вони доволі хаотично.

Найгіршим для прихильників дипломатичної презентації рукописів є те, що значна частина наголосів проставлена у формі вертикальної рисочки: такої позиції не знає жодна мова. Сучасні грецькі дослідники зазвичай нехтують особливостями написання діакритичних знаків у давніх рукописах і при виданні текстів спираються головню на внутрішню форму слова, котру залишають без змін – «як в оригіналі». Діакритичні особливості текстів зазвичай демонструють лише в текстах малих обсягів: записах, підписах тощо. У цьому виданні після довгих вагань упорядник вирішив спробувати максимально наблизити текст до його оригінального вигляду, не будучи до кінця упевненим у правильності такого кроку.



До проблем діакритики додаються й питання вживання окремих літер або їх особливих сполучень (дифтонгів або диграфів), поширених у давнину, але пізніше скасованих. Так, доволі часто, а в окремих документах, як правило, замість сучасного новогрецького диграфа «ου» вживається одна літера Ϸ, відома й нам зі старослов'янської абетки. І хоча технічно використання такої літери в грецькому контексті можливо й зараз, та ж сама технічна доцільність забороняє такого роду експерименти, беручи до уваги можливі конвертації шрифтів та інші проблеми видавничої сфери. Втім, у випадках використання в караманлійських текстах кириличних літер на позначення шиплячих, відсутніх у грецькій абетці, упорядник виявив наполегливість – усі вони збережені. Природно, що стандартні скорочення в грецькому тексті розкриваються в пропонованій публікації в круглих дужках, а безсистемне змішування двох типів «сигми» приведене до норм традиційного правопису. До однієї з особливостей караманлійських рукописів належить доволі хитка, але водночас тривала традиція застосування різноманітних позначок, завдяки котрим писарі намагалися додати до письма нові знаки, не виходячи далеко за межі класичної грецької абетки. Таким чином у різні часи були запроваджені: подвоєна сигма, або комбінація «сигма+іпсилон», на позначення звука «ш», а також різноманітні позначки над або під літерами на позначення їхньої «шиплячості» по відношенню до їхніх «свистячих» відповідників («с» – «ш», «з» – «ж» тощо). В кримських рукописах досить часто трапляється щось на кшталт підкреслення прямою або напівокруглою рисою тих приголосних і голосних, вимова котрих дуже відрізняється від вимови грецьких голосних. Йдеться, власне, про два тюркські голосні звуки, відсутні в новогрецькій мові, але відомі в інших мовах народів Європи, зокрема в німецькій та французькій. Це так звані «вузькі» звуки, що позначаються через «умляути» «ï» та «ö». У досліджених текстах

і намагання писарів маркувати характер голосних і, відповідно, пом'якшення попередніх приголосних передані шляхом підкреслення відповідних складів прямою рисою. Насправді, в текстах вона частіше напівокругла й охоплює дві або й навіть три літери: приголосні й наступний голосний.

Окреме питання – пунктуація і поділ тексту на слова. Упорядник намагався передати всі пунктуаційні знаки так і там, де вони проставлені в тексті. Виняток становлять тексти, де між усіма словами проставлені середня або нижня крапки, а також знаки переносу або ж особливі позначки на початок і закінчення рядків. Загалом форма й характер пунктуаційних знаків у розглянутих рукописах могли б скласти тему окремого дослідження, хоча навряд чи укладачі усвідомлювали синтаксичні відносини між членами речення, для оформлення яких ці знаки мали б уживатися. До питань пунктуації належить певним чином і виокремлення цитат і текстів тієї чи іншої мови у випадках послідовних перекладів. На жаль, ця частина синтаксичної організації текстів у першотворах теж дефектна. Зрештою в публікації залишена частина такого роду позначок, щоб дати якесь уявлення читачеві про те, що укладачі текстів розуміли проблеми його організації, але не завжди знаходили шляхи їх розв'язання. Для полегшення сприйняття цитат та «іншомовних» вставок, що надалі за текстом перекладаються урумською, в публікації використовується контрастивне подання звичайного й «жирного» шрифтів. Таким чином, у «Граматиці» Константина Ласкариса грецький текст, що правив за першоджерело, подається жирним, а урумський – звичайним. Так само, жирним шрифтом набрані численні грецькі цитати в текстах повчань, Слів тощо. У випадку «перекладацьких нотаток» Трифілія Карацоглу, де грецька й «російсько-українська» мови весь час межують з караманлійським письмом, у «послідовних» перекладах грецька також подається жирним шрифтом як мова першоджерел. Для кращого розрізнення «творчих» актів протоієрея жир-

ним шрифтом представлена також «слов'янська» частина в тих випадках, коли вихідним текстом для перекладу слугували караманлійські записи. В кількох рукописах різномовні тексти розміщені паралельно у фактичних або умовних шпальтах. У подібних випадках тексти в обох шпальтах подані звичайним шрифтом.

У публікації зазвичай не збережено оригінальний розподіл на слова, оскільки він у більшості випадків не мав для тодішніх писарів сучасного сенсу, вірогідно, внаслідок іншого типу сприйняття письмового тексту. Таким чином, тексти пропонуються в прочитанні упорядника цієї публікації, не позбавленому можливих помилок і лінгвістичного суб'єктивізму. В окремих випадках розділення на слова не було можливим внаслідок елізії (асиміляції приголосних на кінці попереднього й на початку наступного слова) або через особливості написання тексту. В таких випадках наведений у публікації текст вповні відповідає оригіналові.

Погана збереженість окремих документів, забруднені або затерті місця, нарешті, особливості самого письма, подекуди вкрай недбалого або невмілого, призвели до численних утрат або неможливості чіткого прочитування окремих слів – на їх місці використовуються три крапки в квадратних дужках. У випадках, коли упорядник ризикує відновити втрати або пропонує свою версію прочитання, в квадратних дужках уміщені ці відсутні в тексті або нерозбірливі слова або літери. Упорядник також узяв на себе сміливість зберегти в текстах закреслені укладачами слова й частини літери як такі, що мають значення для розуміння способу написання текстів, зазвичай – переписування. Такі закреслені або заштриховані місця передані в тексті засобами сучасного друку як закреслені посередині однією лінією й окремо не коментуються.

Усі тексти першоджерел подаються курсивом. Натомість помітки та уточнення щодо аркушів, на яких знаходяться тексти, зміни «руки» та написання окремих місць,

слів тощо набрані прямим шрифтом. У текстах послідовно відзначені закінчення рядків (скісною рисою) та сторін аркушів (двома скісними). У випадках, коли структурна організація текстів містить елементи, за своїм значенням наближені до сучасних «абзацних відступів», «центрування» заголовків, звернень, підписів тощо, відповідні частини тексту подаються за сучасними нормами і без скісних рисок. Таким чином були збережені деякі особливості структурної організації вказаних частин текстів для кращого відокремлення їх від основних блоків, де викладається зміст джерела.

Науковий апарат публікації складають покажчик сучасних шрифтів зберігання рукописів із зазначенням порядкового номера їхніх позицій у пропонованій праці, покажчик власних імен і географічних назв, списки вжитих бібліографічних скорочень і використаної літератури. На додаток подаються фотокопії найцікавіших документів.





## ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η έλλειψη εξαντλητικών μελετών για την ιστορία των Ελλήνων στον ουκρανικό χώρο, συγκεκριμένα στην Κριμαϊκή χερσόνησο, κατά τον Μεσαίωνα και τους Νεότερους χρόνους<sup>1</sup>, είναι προπαντός αποτέλεσμα της απου-

---

<sup>1</sup> Χωρίς να αμφισβητούμε τώρα την επιστημονική αξία πάμπολλων μελετών για τα θέματα αυτά, επισημάνω μόνο την αρχειακή τους ανεπάρκεια, εφόσον πολλά κοινοτικά αρχεία των Ελλήνων της Ουκρανίας είχαν εξαφανιστεί προ πολλού, ενώ τα υπόλοιπα δεν έχουν ακόμη μελετηθεί σε βαθμό που να επιτρέπει τον σχηματισμό «ελληνικών» φακέλων. Τη γενική βιβλιογραφία βλ.: Μ. Α. Араджиони, *Греки Крыма и Приазовья: история изучения и историография этнической истории и культуры (80-е гг. XVII в. — 90-е гг. XX в.)*, Симферополь 1999, 132 σ., *Εθνικά ιστορία грецької спільноти в Україні : Бібліογραφічний довідник-покажчик*, упор. Я. Іщенко, Л. Маркітан, О. Ясь, видп. ред. М. Дмитрієнко, Київ 2003, 288 σ. Μια πιο πρόσφατη επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας με κριτικά σχόλια και γνώμες για πιθανές προοπτικές των μελετών βλ. στο: Μ. Α. Αρατζιώνη, «Ρωσική και Ουκρανική ιστοριογραφία σε ζητήματα ιστορίας, γλώσσας και παραδοσιακού πολιτισμού των Ελλήνων της Βόρειας Αζοφικής (18ος — αρχές 21ου αι.)», *Ιστορία της Νεοελληνικής Διασποράς: Έρευνα και Διδασκαλία. Πρακτικά Συνεδρίου*, τ. Α´ (Ρέθυμνο : Ε. ΔΙΑ. Μ. ΜΕ., 2004) σ. 113–125.

σίας των οικείων ελληνικών μαρτυριών, τις οποίες μας παρέχει η προηγούμενη, η αρχαία περίοδος της ιστορίας τους. Μιλάμε πρωτίστως για τη λεγόμενη χειρόγραφη κληρονομιά κάθε λαού, που για γνωστούς λόγους αποτελεί την πιο εύχρηστη και πειστική πηγή ιστορικών πληροφοριών για όλες τις μεταγενέστερες γενιές των ερευνητών.

Πράγματι, πρέπει να αποδεχτούμε ότι η κατάσταση της Κριμαίας ως μιας περιφερειακής και απόμακρης βυζαντινής επαρχίας, καθώς και το χαμηλό ή ανεπαρκές επίπεδο κοινωνικών σχέσεων στην ίδια επαρχία δεν ευνοούσαν τη σύνταξη νομικών και άλλων παρόμοιων εγγράφων, που θα μπορούσαν να διατηρηθούν στις ελληνικές πολιτείες της χερσονήσου και να δημιουργηθούν σημαντικά αρχεία. Αυτό όμως δεν υπονομεύει την αναγνωρισμένη εδώ και χρόνια άποψη για την αδιάκοπη παρουσία των Ελλήνων στην Κριμαία από την αρχαιότητα εποχή (περίπου από τον 7ο αι. π.Χ.) ως τον Μεσαίωνα και τους Νεότερους χρόνους<sup>2</sup>, χωρίς να ξέρουμε βέβαια τις λεπτομέρειες για πολλές συγκεκριμένες περιόδους.

Μετά το 1204 και τη συνακόλουθη ραγδαία αποκοπή των επίσημων και στενών μέχρι τότε σχέσεων με τη μητρόπολη, στην ιστορία των Ελλήνων της Κριμαίας αρχίζει μια περίοδος που μπορεί να χαρακτηριστεί ως περισσότερο «τραπεζουντιακή», με πιο σημαντικό τον ρόλο τόσο της Αυτοκρατορίας όσο και της μητρόπολης της Τραπεζούντας. Πολύ σύντομα όμως ήλθαν και άλλα δυσάρεστα ιστορικά γεγονότα, που τελικά κατέστρεψαν τον βυζαν-

---

<sup>2</sup> Την επίτομη ιστορία των ελληνικών παροικιών στον ουκρανικό χώρο από τον 7ο αι. π. Χ. μέχρι σήμερα βλ.: Μ. Дмитрієνκο та ін., *Греки на українських теренах. Нариси з етнічної історії. Документи, матеріали, карти*, Київ 2000, 488 σ. Από τις μελέτες που είναι γραμμένες στα Ελληνικά η πιο αξιόλογη είναι: *Οι Έλληνες της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης: Μετοικήσεις και Εκτοπισμοί. Οργάνωση και Ιδεολογία*, επιμ. Ι. Κ. Χασιώτη, Θεσσαλονίκη : University Studio Press 1997, 685 [2].

τινό πολιτισμό στη χερσόνησο και διασκόρπισαν τους πρώην Ρωμαίους υπηκόους σε δεκάδες χωριά και συνοικίες χωρίς να υπαχθούν ποτέ πλέον σ' ένα ενιαίο μητροπολιτικό κέντρο<sup>3</sup>. Η ονομασία όμως αυτή, δηλαδή «Ρωμαίοι», αποδείχτηκε ότι είναι δημοφιλέστερη και, παρά τη διασπορά του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές, επιβίωσε και παρουσιάζεται στις σημερινές ονομασίες των απογόνων τους που λέγονται «Ρουμέοι» και «Ουρούμ».

Κύρια ιστορικά γεγονότα που συνέβαλαν στην πολιτιστική καταστροφή του Ελληνισμού στην Κριμαία υπήρξαν η μαζική εισβολή των τουρκόφωνων φυλών στη χερσόνησο (κατά την κατάκτηση σχεδόν όλης της Ανατολικής Ευρώπης από τους Μογγόλους στα 1237–1242) και η περίπου ταυτόχρονη υποταγή των παραθαλάσσιων ελληνικών πόλεων της Κριμαίας στους Βενετούς ή τους Γενοβέζους.

Παρά τις προσπάθειες των Ελλήνων να διατηρήσουν την εθνική και θρησκευτική τους ταυτότητα, αρνητικοί παράγοντες πολλοί και δυνατοί συντέλεσαν στον γεωγραφικό τους διαχωρισμό ανάμεσα στα χωριά και τις πολιτείες που ανήκαν σε διάφορα μεσαιωνικά κρατίδια (ελληνόφωνα, τουρκόφωνα ή ιταλόφωνα) με ποικιλία θρησκευμάτων και δοξασιών. Πάντως από την άποψη της εκκλησιαστικής δομής, οι Έλληνες της Ταυρίδας από παλιά ανήκαν σε μερικές μητροπόλεις στο πλαίσιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γεγονός που τελικά έπαιξε

---

<sup>3</sup> Αναφέρω μόνο τις πιο εκτενέστερες μελέτες για τη μεσαιωνική Κριμαία: Α. Λ. Якобсон, *Крым в средние века*, Москва 1973, 174 σ., Ι. Σ. Пиоро, *Крымская Готия (Очерки этнической истории населения Крыма в позднеантичный период и раннее средневековье)*, Киев 1990, 260 σ., Α. Ι. Айбабин, *Этническая история ранневизантийского Крыма*, Симферополь 1999, 349, 1 σ.

μεγάλο ρόλο στην επιβίωση του ελληνικού στοιχείου στη χερσόνησο<sup>4</sup>.

Στις αρχές του 15ου αι. στο νοτιοδυτικό μέρος της χερσονήσου ισχυρό ήταν ένα ιδιαίτερο κρατίδιο, το Θεοδώρο (Μαγκούπ)<sup>5</sup> — το οποίο οι ερευνητές συνδυάζουν με την παρουσία στην Κριμαία των Γότθων<sup>6</sup>. Εξελληνισμένο με την πάροδο του χρόνου, το κρατίδιο αυτό μάλλον θα μπορούσε να μετατραπεί σ'ένα πόλο έλξης για όλο τον Ελληνισμό της Κριμαίας με καλές προοπτικές να ενωθούν γύρω του όχι μόνο τα ορεινά ελληνικά χωριά, αλλά και οι παραθαλάσσιες πολιτείες που διέθεταν σημαντικές ελληνικές κοινότητες. Ωστόσο η άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453 και η σύντομη κατάκτηση της Κριμαίας από τους Τούρκους επέφεραν το τέλος οποιασδήποτε πολιτικής και πολιτιστικής ανάπτυξης των Ελλήνων της χερσονήσου ως ενιαίου έθνους και τη μετατροπή τους σε χριστιανούς ραγιάδες, διασκορπισμένους ανάμεσα στον τουρκόφωνο επί το πλείστον πληθυσμό<sup>7</sup>.

---

<sup>4</sup> Για τις ορθόδοξες επαρχίες της Κριμαίας βλ. τα σχετικά άρθρα στο: R. Janin, *Dictionnaire de l'Histoire de Géographie Ecclesiastique*, Paris 1929—.

<sup>5</sup> Από τα πολλά έργα στα οποία γίνεται συζήτηση για τις ονομασίες αυτές, αναφέρω το πιο προσιτό: N. Banescu, «Contribution à l'histoire de la seigneurie de Théodoro-Mangoup en Crimée», *BZ*, 35 (1935) 20–37.

<sup>6</sup> Για τους Γότθους της Κριμαίας βλ.: A. A. Vasiliev, *The Goths in Crimea*, Cambridge 1936, 292 p., και μια πιο πρόσφατη μελέτη: X.-Φ. Байер, *История крымских готов как интерпретация сказания Матфея о городе Феодоро*, Екатеринбург 2001, 478 с.

<sup>7</sup> Για την ακμή, αλλά και την τελική καταστροφή της ελληνικής Χερσώνας βλ.: С. В. Сорочан, В. М. Зубарь, Л. В. Марченко, *Жизнь и гибель Херсонеса*, Харьков 2000, 826 с. Για τους Έλληνες του Καφά κατά τους Γενοβέζους βλ.: А. Л. Пономарев, «Территория и население генуэзской Каффы по данным бухгалтерской книги — массарии казначейства за 1381—1382 гг.», *Причерноморье в средние века*, 4 (Москва ; СПб. 2000) 317–444, M. Małowist, *Kaffa — kolonia genuenska na Krymie i problem wschodni w latach 1453—1475*, Warszawa 1947, 364, XXXI s., E. Zachariadou,



Η κατάσταση αυτή διαρκούσε ως το 1778, ώσπου να φανεί ο Ρώσος στρατηγός Αλέξανδρος Σουβόροβ (1729–1800) και να τους μεταφέρει προς τον Βορρά, πραγματοποιώντας τα πονηρά σχέδια της αυτοκράτειρας Αικατερίνης Β΄ (1729–1796) και τα μάλλον απονήρευτα όνειρα του τελευταίου μητροπολίτη Γοθθίας και Καφά Ιγνατίου (1716/1717–1786). Για τον μητροπολίτη Ιγνάτιο (Κοζαδίνο, Γοζαδίνο), που υπήρξε κύριος βοηθός της Ρωσικής κυβέρνησης στην πραγματοποίηση του σχεδίου αυτού, δεν υπάρχει καμιά συγκεκριμένη μελέτη<sup>8</sup>, παρόλο που το 1997 ο Ιγνάτιος ανακηρύχθηκε άγιος από την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Δεν μπορώ εδώ να εξιστορίσω όλα τα πολιτικά συμφραζόμενα που επιτρέπουν να εκφραστούν διάφορες και αντιφατικές γνώμες ως προς το πόσο ωφέλιμη υπήρξε η μετοίκηση αυτή για το μέλλον των χριστιανών της Κριμαίας ή πώς επωφελήθηκε η Ρωσική αυτοκρατορία.

---

«Για την μητρόπολη του Καφά τον ΙΕ΄ αιώνα», *Romania and the Turks (c. 1300 — c. 1500)*, London 1985 (Collected studies series; CS 211), 280–292 [=Αρχείο Πόντου, 28 (1966) 280–293]. Για τους Έλληνες της Σουγδαίας βλ. την εργασία: Μ. Νυσταζοπούλου, *Εν Ταυρική χερσονήσω πόλις Σουγδαία από τον ΙΓ΄ μέχρι τον ΙΕ΄ αι. Συμβολή εις την ιστορίαν του μεσαιωνικού Ελληνισμού της Νότιας Ρωσίας*, Αθήναι 1965, 12, 188 σ.

<sup>8</sup> Μια από τις πρώτες αναφορές δημοσιεύτηκε στις Επαρχιακές ειδήσεις του Αικατερινοσλάβ: Μ. Н-й. «Митрополит Игнатий. (Из дел консисторского архива)», *ЕЕВ*, 15 мая 1872, № 10, 157—165. Πάντως περισσότερες αξιόπιστες πληροφορίες για τον Ιγνάτιο βρίσκονται στο βιβλίο: *Μαριουπόλ и его окрестности*, сост. Γ. Тимошевский, Μαριουπόλ 1892, 579 σ. Για το γένος Κοζαδίνο στην Ιταλία και στα νησιά του Αιγαίου βλ. στο: G. Gerola, «Fermeria (Kythnos-Thermjå)», *ASAA*, VI–VII (Bergamo 1926) 9–13 (51–55), W. Miller, *Ιστορία της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα (1204—1566)*, Αθήνα 1997, σ. 653–708, Н. И. Макмак [и др.], *Фамильный род святителя Игнатия Мариупольского — последнего митрополита Готфрейского и Кафайского*, Донецк 2013, 157, [12] с.: ил.

Εν πάσι περιπτώσει το καλοκαίρι-φθινόπωρο του 1778 περίπου όλοι οι χριστιανοί της Κριμαίας (Έλληνες, Αρμένιοι και Γεωργιανοί) μετοίκησαν στις νότιες περιοχές της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, για να εγκατασταθούν τελικά οι Έλληνες και οι Γεωργιανοί γύρω από τη σημερινή Μαριούπολη. Σημειωτέον, ότι δυο χειμωνιάτικες εποχές του 1778/1779 και 1779/1780 όλοι οι μέτοικοι έζησαν σε μια άλλη περιοχή, στα ουκρανικά χωριά, από τα οποία στα έγγραφα που δημοσιεύουμε αναφέρονται Σαμάρα και Νοβοσέλιτσα (Έγγραφα, αρ. 7, 12). Η πορεία των μετοίκων προς τον τελικό τους προορισμό ξεκίνησε μόνο την άνοιξη του 1780, έτος το οποίο και ιδρύθηκε η πόλη Μαριούπολη και 20 χωριά της ενδοχώρας. Οι Αρμένιοι που έφυγαν από την Κριμαία μαζί με άλλους χριστιανούς τελικά εγκαταστάθηκαν σε μια άλλη περιοχή, πιο ανατολικά, όχι όμως πολύ μακριά από τη Μαριούπολη (τώρα περιφέρεια του Ροστόβ στο Ντον, Ρωσία)<sup>9</sup>.

Όλους τους μετοίκους ή μετανάστες αυτούς από εδώ και ύστερα στην εργασία αυτή θα τους ονομάζω Έλληνες, όπως καθιερώθηκε στην ιστοριογραφία και στα αυτοκρατορικά διατάγματα της εποχής της μετοίκησης, χωρίς να συζητάμε τα προβλήματα της εθνογένησης και των

---

<sup>9</sup> Την ιστορία της μετοίκησης των χριστιανών αντανακλούν τα έγγραφα σχετικά την προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσία, δημοσιευμένα από τον Νικόλαο Ντουμπρόβιν: Н. Дубровин, *Присоединение Крыма к России. Рескрипты, письма, реляции, донесения*, в 4-х т., СПб. 1885—1889. Βλ. και άλλες προσεγγίσεις: R. Fisher, *The Russian Annexation of Crimea 1772—1783*, Cambridge 1970, XV [1], 179 [1] p., V. Karydis, «The Mariupol Greeks: Tsarist treatment of an Ethnic minority ca. 1778—1859», *JMH*, 3 (1986) 57—74. Από τους Ρώσους ερευνητές του θέματος αυτού ο πιο αξιόλογος υπήρξε ο Ι. Σοκολόβ με τη μελέτη, που φυλάσσεται στο Κίεβο, βλ.: Ι. Ι. Соколов, «3 історії колонізації Маріупольщини (Еміграція на Маріупольщину греків з Криму 1778-го року)», *Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького*, т. 4, кн. 2 (Київ 2006) 21—84.

γλωσσικών διαφορών τους. Στην ιστοριογραφία, τόσο τη ρωσική και ουκρανική όσο και οποιαδήποτε άλλη, από καιρό έχει καθιερωθεί ο όρος «Έλληνες της Μαριούπολης» παρά τη φανερή πλάνη της έκφρασης αυτής, που κυριολεκτικά αναφέρεται στους Μαριουπολίτες, δηλαδή τους κατοίκους της πόλης, ταταρόφωνους ανέκαθεν, χωρίς καμιά γλωσσική, αλλά πολλές φορές και πολιτισμική σχέση με τα γύρω χωριά, με ποικιλία ιδιωμάτων και εθίμων. Με τον ίδιο τρόπο και το σύνολο των ιδιωμάτων που μιλιούνται στα ελληνικά χωριά της πρώην περιφέρειας της Μαριούπολης (σήμερα του Ντονέσκ, ως διοικητικού κέντρου στο οποίο υπάγεται η Μαριούπολη) ονομάζεται «γλώσσα των Ελλήνων της Μαριούπολης» ή (στην ελληνική ιστοριογραφία) «τα Μαριουπολίτικα».

Σαφώς οι όροι αυτοί είναι πολύ συμβατικοί και παραπλανητικοί από επιστημονική άποψη, επειδή πρόκειται για δυο ξεχωριστές ομάδες ιδιωμάτων (την ελληνική και την τουρκική), στο πλαίσιο των οποίων διακρίνονται συγκεκριμένα ιδιώματα (ή διάλεκτοι), των οποίων ο αριθμός διαφέρει πολύ, ανάλογα με τη γνώμη καθενός γλωσσολόγου που έτυχε να τα μελετήσει<sup>10</sup>.

---

<sup>10</sup> Βλ.: Μ. Α. Араджиони. *Греки Крыма*, σ. 76–77. Για τις απόψεις των Ελλήνων ερευνητών βλ.: Γ. Α. Ντελόπουλος, «Το βόρειο ιδίωμα στην μεσημβρινή Ρωσία. Από τη γλώσσα και την ιστορία του Ελληνισμού της Νοτίου Ρωσίας», Β΄ Συμπόσιο Γλωσσολογίας του Βόρειου Χώρου (Ηπειρος–Μακεδονία–Θράκη), 13–15 Απριλίου 1978, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 263–303 (ΙΜΧΑ 159), Α. Καρπόζηλος, «Οι Έλληνες της Μαριούπολης (Ζντάνοφ) και η διάλεκτός τους», ΑΠ, 40 (1985), 97–111, Κ. Φωτιάδη, *Ο Ελληνισμός της Κριμαίας, Μαριούπολη, δικαίωμα στη μνήμη*, Αθήνα 1990, 115 σ., Αικ. Παππού-Ζουραβλέβα, «Η Ταυρο-ρουμαϊκή διάλεκτος των Ελλήνων της Αζοφικής στη Νοτιοανατολική Ουκρανία (περιοχή της Μαριούπολης)», ΑΠ, 46 (1995) 162–274, Χ. Συμεωνίδης, Δ. Τομπαΐδης, *Η σημερινή ελληνική διάλεκτος της Ουκρανίας (περιοχή Μαριούπολης)*, Περιοδικού Αρχείο Πόντου Παράρτημα, Αθήνα 1999. Βλ. και τις μελέτες των Ρώσων ερευνητών: *Лингвистическая и этнокультурная ситуация в греческих селах При-*

Στην ρωσική και ουκρανική επιστήμη τελευταία πιο εύχρηστος γίνεται όρος «Έλληνες της περιοχής της Αζοφικής θάλασσας» που πλέον αντιστοιχεί στον ελληνικό όρο «Έλληνες της Αζοφικής». Να ξανασημειώσουμε μόνο ότι οι ίδιοι οι κάτοικοι της Κριμαίας χρησιμοποιούσαν τις λέξεις «Ρουμείς/Ρουμείςους» για τους ελληνόφωνους, και «Ουρούμ» για τους ταταρόφωνους χριστιανούς ορθόδοξους σε περίπτωση γενικής αναφοράς, καθώς και άλλες ονομασίες στην καθημερινή χρήση, ανάλογα με τη συγκεκριμένη καταγωγή προσώπων ή τον οικισμό τους. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και σήμερα στα ελληνικά χωριά της περιφέρειας του Ντονέτσκ, δεδομένου ότι μιλάμε για τους φορείς των ντόπιων ιδιωμάτων (π.χ. «Σαρτανιώτ» — κάτοικος του χωριού Σαρτανά, «Χαραχλιώτ» — κάτοικος του χωριού Χαραχλί κ.λπ.). Ανάμεσα στους ρωσόφωνους (ανεξαρτήτως καταγωγής που μπορεί να είναι και η ελληνική) κατά τη σοβιετική εποχή καθιερώθηκαν οι ονομασίες «γκρεκο-έλληνη» και «γκρεκο-τατάρη» που είναι προφανώς ανόητες και λανθασμένες από οποιαδήποτε άποψη, αλλά σαφείς για τη γλωσσική ταύτιση των προσώπων<sup>11</sup>.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιστορικές περιπέτειες του κριμαϊκού Ελληνισμού, πρέπει να συμφωνήσει κανείς ότι η ίδια η χρήση της ελληνικής γλώσσας στη χερσόνησο κατά τον ύστερο Μεσαίωνα πρέπει να ήταν πολύ περιορισμένη σε σύγκριση όχι μόνο με τον υπόλοιπο βυζαντινό χώρο, αλλά και με τις αρχαίες ελληνικές αποικίες της Εγγύς Ανατολής, της Αιγύπτου ή της Κάτω Ιταλίας, στις οποίες μαρτυρείται ευρεία χρήση της ελληνικής σε όλους

---

*азовья, По материалам экспедиций 2001—2004 го-дов, отв. ред. М. Л. Кислиер, СПб. : АЛЕТЕИЯ 2009, 444 с., В. В. Баранова, Язык и этническая идентичность. Урумы и румеи Приазовья, М. : ГУ-ВШЭ 2010, 287, [1] с.*

<sup>11</sup> Περισσότερο βλ.: Γ. Α. Ντελόπουλος, ό. π., σ. 269, Μ. Α. Αρατζιονι, *Γρεκι Крыма*, с. 73–76.

τους τομείς της κοινωνικής ζωής για μεγάλο χρονικό διάστημα<sup>12</sup>.

Στην Κριμαία, όμως, η συνεχής κοινωνική υποβάθμιση της γλώσσας και ο διασκορπισμός των Ελλήνων ανάμεσα σε δεκάδες χωριά αναπόφευκτα οδηγούσε στην περαιτέρω γλωσσική τους διάσπαση και τη δημιουργία νέων ιδιωμάτων. Λόγω έλλειψης σχολείων και άλλων κοινωνικών θεσμών στους οποίους στηρίζεται η διατήρηση της μητρικής γλώσσας, χωρίς σταθερή επικοινωνία ανάμεσα στα ελληνικά χωριά, πρέπει να αυξανόταν το χάσμα όχι μόνο ανάμεσα στα ιδιώματα αυτά και την κοινή ελληνική (ως γλώσσα της Αγίας Γραφής και των Γραμμάτων) ή την «απλή» δημοτική του υπόλοιπου ελληνικού κόσμου, αλλά και ανάμεσα στα ίδια τα ομιλούμενα ιδιώματα της Κριμαίας. Το χάσμα αυτό δεν μπορούσε παρά να μεγαλώσει και να οδηγήσει στην ακραία αγραμματοσύνη και αμάθεια του ελληνικού πληθυσμού (σε σχέση με τον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο), ώστε να δημιουργηθεί αυτή η θλιβερή κατάσταση στην οποία βρέθηκαν οι Έλληνες χριστιανοί της Κριμαίας στα τέλη του 18ου αι.<sup>13</sup>, όταν ξαναεμφανίζονται στην ιστορική παλαιότερα για να αρχίσουν μια καινούργια σελίδα της πορείας τους.

---

<sup>12</sup> Πβ.: Κ. Μηνά, *Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας*, Αθήνα 1994, 431 [3] σ.

<sup>13</sup> Για τον Ελληνισμό (Χριστιανισμό) της Κριμαίας, ιδιαίτερα για την άθλια κατάστασά του στον 18ο αι., βλ.: Φ. Хартахай, *Христианство в Крыму: Посвящается незабвенной памяти Игнатия, митрополита Готии и Кафы*, Симферополь 1864, 70 с., Β. Χ. Кондараки *История христианства в Тавриде до присоединения к России*, Одесса 1871, 28 с. Πάντως τις απόψεις των συγγραφέων του 19ου αι. με συχνά υπερβολικές κατηγορίες προς τους Τατάρους απορρίπτουν οι νεότεροι ερευνητές που ασχολούνται με το θέμα συγκατοικίας και συνεργασίας του χριστιανικού και του μωαμεθανικού πληθυσμού στο Τατάρικο χανάτο. Βλ.: Μ. Α. Араджиони, «О взаимоотношениях христианского и мусульманского населения полуострова в период Крымского ханства», *V сходознавчі читання А. Кримського : Тези доповідей міжнародної наукової конференції (м. Київ, 10–12 жовтня*

Ένα από τα χειρότερα αποτελέσματα της άθλιας αυτής κατάστασης των χριστιανών της Κριμαίας υπήρξε και η απόλυτη εξαφάνιση της ελληνικής γλώσσας στα πρώην πιθανώς ελληνικά χωριά, με αποτέλεσμα να συσταθούν σημαντικές ομάδες των τουρκόφωνων χριστιανών<sup>14</sup>.

Για τους λόγους αυτούς τα λίγα πράγματα που γνωρίζουμε για όλη τη μεσαιωνική ιστορία του κριμαϊκού Ελληνισμού βρίσκονται πολλές φορές στα ξένα (προς τους Έλληνες της Κριμαίας) αρχεία, και τα έγγραφα που μας ενδιαφέρουν είναι γραμμένα στα Λατινικά ή τα Ιταλικά, στις ολαβικές ή τις γερμανικές γλώσσες.

Ελάχιστες είναι οι μαρτυρίες και τα έγγραφα που αποδεικνύουν την κριμαϊκή προέλευση των γραφέων, ενώ πολλές άλλες πηγές που αφορούν την ιστορία της μεσαιωνικής Κριμαίας φαίνεται να προέρχονται από τους Έλληνες του εξω-Κριμαϊκού κόσμου. Ανάμεσα στα πιο σημαντικά γραπτά μνημεία της εποχής αυτής να επισημάνουμε τις σημειώσεις σε μερικά παλαιά χειρόγραφα που δημοσίευσε ο αρχιμανδρίτης Αντωνίνος (1817—1894)<sup>15</sup>, τις επιτύμβιες επιγραφές<sup>16</sup>, λίγα εκκλησιαστικά

---

2001 p.), Київ 2001, с. 8-10, Ιδίας: «Проблема развития межэтнического и межконфессионального сотрудничества христианского и мусульманского населения полуострова в период Крымского ханства», *Актуальные вопросы истории крымских татар : Первые научные чтения (Симферополь, 10-12 апреля 2002 г.)*, Симферополь 2002, с. 20-24.

<sup>14</sup> Γενικά για την κατάσταση του χριστιανικού μιλλέτ στην Οθωμανική Τουρκία και τη διγλωσσία των χριστιανών βλ.: R. Clogg, «Anadolu Hristiyan Karındaflarımız: The Turkish-speaking Greeks of Asia Minor» στο: Clogg R., *Anatolica: Studies in the greek East in the 18<sup>th</sup> and 19<sup>th</sup> centuries*, Aldershot : Variorum, 1996, p. 69-91. Πιο συγκεκριμένα για τους χριστιανούς τουρκόφωνους της Κριμαίας βλ. στο άρθρο: Ο. Гаркавецъ, «Уруми Надазов'я», *Східний світ*, 2 (Київ 1993) 48-64.

<sup>15</sup> Антонин, архимандрит, «Заметки XII—XV вв., относящиеся к крымскому городу Сугдее, приписанные на греческом Синаксаре», *ЗООИД*, 5 (Одесса 1866) 595-628.

γράμματα και τις διατάξεις του οικουμενικού πατριαρχείου<sup>17</sup>.

Η κατάσταση των Ελλήνων της χερσονήσου στη νεότερη εποχή παραμένει για μας τόσο αόριστη, όσο και η προηγούμενη. Οι πληροφορίες μας περιορίζονται στο πλαίσιο των πατριαρχικών γραμμάτων ή εγγράφων, από τα οποία γνωρίζουμε για μερικές εκλογές των μητροπολιτών και τελικά για την ένωση το 1678 όλων των προηγούμενων επαρχιών σε μια μόνο μητρόπολη, αυτήν της Γοτθίας και Καφά<sup>18</sup>.

Έτσι, χωρίς να έχουμε καμία συγκεκριμένη εικόνα για το πόσο ακριβώς ήταν οι χριστιανοί της Κριμαίας και πώς ζούσαν<sup>19</sup>, φτάνουμε και στον 18ο αι. — τον τελευταίο αιώνα της συνεχούς ελληνικής παρουσίας στη χερσόνησο για 2.500 χρόνια.

---

<sup>16</sup> В. В. Латышев, *Сборник греческих надписей христианских времен из Южной России*, СПб. 1896, 143 с., Ιδίου, «Заметки к христианским надписям Крыма», *ЗООИД*, 21 (Одесса 1898) 225–227. Για άλλες επιγραφές που βρέθηκαν κατά τον 20ο αι. βλ.: Э. И. Соломоник, *Древние надписи Крыма*, Київ 1988, 108, 4 с.

<sup>17</sup> *Acta et diplomata graeca medii aevi*, ed. I. Miklosich, F. Müller, Vindobonae 1860–1890, vol. I, t. 1, p. 75–76, 486–487, t. 2., p. 44, 67, 69–74.

<sup>18</sup> Κ. Ν. Σάθας, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, τ. 3, σ. 604, Α. Papadopulo-Keramens, «Documents patriarchaux. Léontopolis en Pologne, Capra en Crimée», *Труды VI Археологического съезда в Одессе (1884 г.)*, Одесса 1888, с. 178–179, Μ. Γεδεών, *Πατριαρχικοί πίνακες*, Κωνσταντινούπολη 1885–1890, σ. 601.

<sup>19</sup> Πιο κοντά στην ανασυγκρότηση της οικονομικής ζωής στη Κριμαϊκή χερσόνησο κατά τον 18ο αι. βρίσκεται η Μ. Αραντζιώνη, βλ.: Μ. Α. Араджиони, «К вопросу об основных и подсобных занятиях греков Южного Крыма в середине XVIII в.», *Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии*, 10 (Симферополь 2003) 667–682, Ιδίας, «Хозяйство греков южного Крыма в середине XVIII в.» στο: Ρ. Φ. Кайндль і українська історична наука: матеріали Міжнародного наукового семінару «Кайндлівські читання» (м. Чернівці, 22-23 травня 2004 р.), част. 1 (Вижниця : Черемош, 2004) 211–222.

Τα πιο γνωστά επεισόδια στην κοινωνική ζωή των Ελλήνων της Κριμαίας αυτού του αιώνα (χωρίς ακόμη να παραπέμπουμε στην έξοδο των χριστιανών το καλοκαίρι-φθινόπωρο του 1778) αναφέρονται στις σημειώσεις του Παρθενίου Μεταξοπούλου, στον κτιτορικό κώδικα της μονής Παναγίας Σουμελά στην Τραπεζούντα<sup>20</sup>. Πρόκειται για τη δραστηριότητα των λογίων μοναχών Δαυίδ και Κυριαζή στη Θεοδοσία στις δεκαετίες του 1720 και 1730, καθώς και για τις αγριότητες των Τούρκων κατά των χριστιανών<sup>21</sup>.

Αυτά τα λίγα πράγματα που γνωρίζουμε αποδεικνύουν πάντως το γεγονός ότι η μητρόπολη της Τραπεζούντας διατηρούσε στενές σχέσεις με τις κριμαϊκές επαρχίες μάλλον από τη μεσαιωνική ακόμη εποχή<sup>22</sup>.

Στοιχεία που υποστηρίζουν τη γνώμη αυτή βρίσκουμε και στα γράμματα του μητροπολίτη Γεδεών († 1769)<sup>23</sup> και του Σουμελιώτη ιερομόναχου Γερβασίου<sup>24</sup>. Οι δυο αυτές μαρτυρίες μάς επιτρέπουν να υποθέσουμε την πιθανή ύπαρξη τουλάχιστον εκκλησιαστικών αρχείων τόσο στην

---

<sup>20</sup> Ε. Κυριακίδης, *Ιστορία της παρά την Τραπεζούντα Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής Σταυροπηγιακής Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου της Σουμελά*, Αθήνα 1898, σ. 149, με αναφορά στο χειρόγραφο «Κτιτορικών Σουμελά. σημ. 3, σ. 64».

<sup>21</sup> Μ. Παρανίκας, *Σχεδιάσμα περί τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453 μ. Χ.) μέχρι τῆς ἐνεστώσης (ΙΘ΄) ἑκατονταετηρίδος*, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867, σ. 180–181.

<sup>22</sup> Για μακρόχρονες σχέσεις της Ταυρικής χερσόνησου (της Περατειάς) με την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας έγραψε και ο μητροπολίτης Χρυσάνθος. Βλ.: Χρυσάνθου, Μητροπολίτου Τραπεζούντος, *Η Εκκλησία Τραπεζούντος*, Αθήνα 1933 (1973), σ. 29, 94–95.

<sup>23</sup> Ε. Чернухин, «Митрополит Готії та Кафи Гедєон», *Рукописна та книжкова спадщина України*, 10 (Київ 2005) 50–74.

<sup>24</sup> Ε. Κυριακίδης, *Ιστορία*, σ. 140, Δ. С. Спиридонов, «Заметки из истории эллинства в Крыму. 1. Из семейной истории мангупского дома. 2. Геврасий Сумелийский», *ИТУАК*, 2 (59) (Симферополь 1928) 93-102.



Κριμαία όσο και στις άλλες χώρες που βρίσκονταν οι εκκλησιαστικές αρχές, με τις οποίες οι ιεράρχες της Κριμαίας για πολλούς αιώνες διατηρούσαν φιλικές επαφές.

Για τα υποθετικά αυτά αρχεία των Ελλήνων μητροπολιτών στην Κριμαία δεν γνωρίζουμε σχεδόν τίποτε. Εννοείται ότι στην εκκλησιαστική έδρα των τελευταίων ιεραρχών της Κριμαίας, στο Μπαχτσισαράι, πρέπει να υπήρξε και το γενικό αρχείο της επαρχίας. Λογικό θα ήταν να ψάξουμε και στα αρχεία της Μαριούπολης, όπου έδρευε ο τελευταίος μητροπολίτης Γοθθίας και Καφά Ιγνάτιος ύστερα από τη μετοίκηση των χριστιανών από την Κριμαία στην Αζοφική το 1778/1779.

Από τη σχετική βιβλιογραφία γνωρίζουμε όμως ότι το αρχείο του μητροπολίτη κάηκε κατά την πυρκαγιά στο σπίτι του στις 7 Σεπτεμβρίου του 1780<sup>25</sup>. Δεν υπάρχει (από παλιά μάλλον) και το αρχείο του φημισμένου μοναστηρίου του Αγίου Γεωργίου στην Μπαλακλάβα<sup>26</sup>, που λειτουργούσε και ύστερα από τη μετοίκηση των χριστιανών από την Κριμαία και στο οποίο πρέπει να σώζονταν πολλά ελληνικά χειρόγραφα και έγγραφα της πρώιμης εποχής.

Ανάμεσα στα έγγραφα που φυλάσσονται σήμερα στα αρχεία της Ρωσίας και της Ουκρανίας και σχετίζονται με τη μετοίκηση των Ελλήνων της Κριμαίας, τα περισσότερα είναι γραμμένα στα Ρώσικα και αποτελούν επίσημες αναφορές στις αρχές εκ μέρους των διοργανωτών της μετοίκησης ή την αλληλογραφία άλλων εμπλεκόμενων φορέων. Για την περίοδο μετά από τη μετοίκηση θα μπορού-

---

<sup>25</sup> *Мариуполь*, с. 100, 528, *Материалы по истории и культуре греков Украины*, сост. С. А. Калоеров, Г. Н. Чердакли, вып. 1, Донецк 1998, с. 43.

<sup>26</sup> И. И. Соколов, *Георгиевский Балаклавский монастырь в Крыму*, СПб. 1901, 15 с. , М. Абдуллаева, «Греческие храмы и монастыри Крыма в конце XVIII — начале XIX в.», *Греция и славянский мир. Сб. научн. статей*. 1 (Симферополь 2002) 26–32.

σαμε να κρίνουμε από τα αρχεία του Ελληνικού δικαστηρίου της Μαριούπολης, που τώρα φυλάσσονται στα διάφορα κρατικά αρχεία της Ουκρανίας και πρέπει να περιέχουν αρκετά ελληνικά έγγραφα, εφόσον η επίσημη γλώσσα της δικαιοσύνης επί πολλά χρόνια υπήρξε η ελληνική. Δυστυχώς, μόνο τελευταία χρόνια τα αρχεία αυτά εξετάζονται από τους ερευνητές, και υποθέτω ότι πρόκειται μόνο για έγγραφα γραμμένα στα Ρωσικά. Μια άλλη πηγή αποτελούν οι φορολογικές καταγραφές της εποχής, που παρουσιάζουν τους συγκεκριμένους αριθμούς των κατοίκων, τα ονόματά τους και άλλες αξιολογες πληροφορίες<sup>27</sup>. Όπως και στην περίπτωση άλλων κοινοτήτων ή κοινωνικών οργανώσεων της Ρωσικής αυτοκρατορίας, τα έγγραφα που έτσι ή αλλιώς σχετίζονται με τους Έλληνες της Μαριούπολης, ιδιαίτερα εξαιτίας της σχετικής αυτονομίας της περιφέρειας, πρέπει να συγκεντρώνονταν εν πολλοίς και στα κεντρικά αρχεία των υπουργείων ανάλογα με τις υποθέσεις τους. Δεν έχω όμως πληροφορίες, αν πραγματοποιείται κάποια συγκεκριμένη αναζήτηση του εν λόγω αρχειακού υλικού στα κρατικά αρχεία της Μόσχας ή της Αγίας Πετρούπολης.

Όσοι οι έρευνες στις συλλογές του Ινστιτούτου Χειρογράφου (πρώην τμήμα χειρογράφων) της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ουκρανίας «В. І. Вернάνтска» στο Κίεβο (πρώην Κεντρική Επιστημονική Βιβλιοθήκη της Ακαδημίας Επιστημών Ουκρανίας) διαπίστωσαν την ύπαρξη των 64 χειρογράφων που σχετίζονται με την Κριμαία του 18ου αι. ή με τη Μαριούπολη στα πρώτα χρόνια μετά από την ίδρυση της πόλης. Τα χειρόγραφα αυτά ποικίλλουν σε μορφή, κατάσταση και προέλευση. Άλλα είναι γνωστά, δημοσιευμένα τον 19ο αι., άλλα ξεχασμένα ή απολύτως

---

<sup>27</sup> М. А. Араджиони, «Источники об изменении численности мариупольских греков в конце XVIII — начале XIX вв.», *Україна — Греція: історична спадщина і перспективи співробітництва*. Зб. наук. праць Міжнародної наук. конференції, I, ч. 1 (Маріуполь 1999) 267–271.

άγνωστα. Άγνωστη ήταν για χρόνια και η τύχη πολλών εγγράφων, αν και είχαν κάποτε δημοσιευτεί, επειδή τα χειρόγραφα πολλές φορές ακολουθούν την ιστορία της χώρας στην οποία βρίσκονται.

Το κύριο μέρος των χειρογράφων αυτών, συγκεκριμένα 59, αποτελούν κώδικες και έγγραφα που βρίσκονται στη συλλογή 5 του Ινστιτούτου Χειρογράφου. Η συλλογή αυτή, όπως φαίνεται και από τον αύξοντα αριθμό της, είναι από τις παλαιότερες και καθιερώθηκε στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Ωστόσο η συγκεκριμένη χρονολογία και ο λόγος της παρουσίας της συλλογής αυτής στη βιβλιοθήκη παραμένουν άγνωστα. Το υλικό που βρίσκεται σήμερα στο Ινστιτούτο Χειρογράφου αποτελεί ένα μέρος της γνωστής από παλιά συλλογής βιβλίων, εγγράφων και αρχαιοτήτων του Αυτοκρατορικού Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων στην Οδησό. Ο Σύλλογος αυτός συνέβαλε ενεργά στις ιστορικές μελέτες της νότιας Ρωσίας, συγκεντρώνοντας πλούσιο αρχαιολογικό και ιστορικό υλικό, πάντα συνοδευόμενο με παρουσίαση και επιστημονικά σχόλια στις σελίδες της περιοδικής του έκδοσης με την ονομασία «Σημειώσεις του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησούς». Μετά από την Οκτωβριανή Επανάσταση οι συλλογές του Συλλόγου γενικά διασώθηκαν χωρίς σημαντικές απώλειες. Όμως, κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οι κατακτητές της Οδησούς, πιθανώς Ρουμάνοι, συγκέντρωσαν πολύ αρχαιολογικό και ιστορικό υλικό από τα μουσεία της πόλης και το έστειλαν στη Δύση. Με την απελευθέρωση της Ανατολικής Ευρώπης, πολλά από τα κλεμμένα με αυτό τον τρόπο πράγματα επιστράφηκαν στη Σοβιετική Ένωση, αλλά κατέληξαν στις πρωτεύουσες (Κίεβο, Μινσκ, Μόσχα κ.ά.) και όχι στα περιφερειακά κέντρα από τα οποία είχαν κατασχεθεί. Έτσι στο Κίεβο βρέθηκαν και τα «κουτιά» από την Οδησό. Λόγω έλλειψης πληροφοριών για το πώς και πότε ήρθαν αυτά τα κουτιά δεν μπορούμε να προσθέσουμε τί-

ποτε παραπάνω. Παραμένει άγνωστος ο χώρος ύπαρξης άλλων χειρογράφων του Συλλόγου. Οι χειρόγραφοι κατάλογοι της βιβλιοθήκης του Συλλόγου δεν έχουν ακόμη βρεθεί, ενώ το πρώτο έντυπο τεύχος του καταλόγου περιέχει σχετικά λίγα πράγματα από τον υποθετικό γενικό αριθμό βιβλίων και φακέλων που πρέπει να διέθετε ο Σύλλογος<sup>28</sup>.

Η πρώτη αναφορά στα ελληνικά, αλλά και στα ρωσικά και τουρκικά έγγραφα που φωτίζουν την ιστορία των Ελλήνων της Μαριούπολης, στα αρχεία του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησού έγινε το 1867 σ'ένα μικρό άρθρο στο 6ο τεύχος των *Σημειώσεων* του Συλλόγου. Συγγραφέας του άρθρου ήταν ο πρωθιερέυς Σεραφεΐμ (1817–1884), ελληνικής καταγωγής και γνώστης τόσο της μητρικής του ταταρικής (τουρκικής) διαλέκτου όσο και της ελληνικής γλώσσας. Ο Σεραφεΐμ του Αντωνίου Σεραφίμοβ γεννήθηκε στο τουρκόφωνο χωριό Παλαιό Κερμεντζίκ στην περιφέρεια της Μαριούπολης. Ο πατέρας και ο παππούς του ήταν ιερείς. Μετά από τις σπουδές στη Θεολογική Ακαδημία Κιέβου διορίστηκε στην Οδησό, όπου και έζησε, διδάσκοντας σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα της πόλης. Υπήρξε ένας από τους πρώτους ερευνητές της ιστορίας των Ελλήνων της Μαριούπολης<sup>29</sup>. Το άρθρο του ονομάστηκε «Σημειώσεις από το αρχείο της επαρχίας της Γοτθίας στην Κριμαία»<sup>30</sup>. Για την προέλευση των εγγράφων δεν δίνεται καμία πληροφορία,

---

<sup>28</sup> А. В. Рыстенко, *Рукописи принадлежащие библиотеке Императорского Одесского общества*, вып. I: *Рукописи церковно-славянские и русские, документы и письма*, Одесса 1910, 88 с.

<sup>29</sup> Για σύντομη βιογραφία του και τα έργα του βλ. το άρθρο: Н. І. Бацак, «Протоиерей Серафим Серафимов», *Подвижники й меценати*, Київ 2001, с. 213–220.

<sup>30</sup> С. Серафимов, «Заметки из архива Готфийской епархии в Крыму», *ЗООИД*, 6 (Одесса 1867) 591–595.

ούτε για το λεγόμενο «αρχείο». Ο τίτλος προφανώς φέρει μια συμβατική ονομασία, εφόσον συσχετίζεται με την ιστορία της μητρόπολης της Γοθθίας και Καφά, η οποία πρέπει να διέθετε κάποιο αρχειακό υλικό. Ο Σεραφεϊμ στο άρθρο του αναφέρει έξι έγγραφα, από τα οποία ένα ήταν στα Ρωσικά, τρία στα Ελληνικά και δυο στα караμανλίδικα<sup>31</sup>. Εκτός από το γράμμα του μητροπολίτη Ιγνατίου, το οποίο το θεώρησε ασήμαντο, τα υπόλοιπα σχολιάστηκαν και μεταφράστηκαν αποσπασματικά ή πλήρως στα Ρωσικά. Πέντε από τα έξι έγγραφα είχαν άμεση σχέση με τον οικονόμο και πρωτοπαπά Τριαντάφυλλο (Τριφύλλιο) Καράτσογλου.

Ο οικονόμος Τριφύλλιος Καράτσογλου αξίζει ιδιαίτερης προσοχής ως ένα ιστορικό πρόσωπο που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εκκλησιαστική ζωή των Ελλήνων τόσο στην Κριμαία όσο και στην Αζοφική από το 1759 έως το τέλος του αιώνα τουλάχιστον (πιθανώς πέρασε το όριο αυτό). Το πραγματικό του όνομα υπήρξε μάλλον Τριαντάφυλλος. Στα έγγραφα που παρουσιάζουμε, αλλά και στις ιδιόχειρες υπογραφές του, πολλές φορές ονομάζεται ως «Τριφύλλιος». Με το όνομα αυτό μπήκε στη ρωσική ιστοριογραφία, της οποίας η παράδοση ακολουθείται και στην παρούσα εργασία<sup>32</sup>. Τα εν λόγω έγγραφα ήταν δωρεά του ανεπιού του οικονόμου στον αρχιεπίσκοπο Γαβριήλ (Βασίλειος του Θεοδώρου Ρόζανοβ, 1781–1858)<sup>33</sup>. Ο

---

<sup>31</sup> Για караμανλίδικα βλ.: J. Eckmann, «Anadolu karamanlı ağızlarına ait rastımlar. 1. Phonetica», *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VIII, cilt 1–2, Sayıdan ayrılbasım, Ankara 1950, s. 156–200.

<sup>32</sup> М. Д. Пирго [και άλλοι], «Сподвижник митрополита Игнатия Трифиллий Карацоглу и его потомки по данным ревизских сказок и метрических книг», *Святитель Игнатий Мариупольский: подвиг веры и созидания : материалы Всеукраинской научной конференции*, Мариуполь 2011, с. 145–156.

<sup>33</sup> О. М. Гаркавец, *Уруми Надазов'я. Історія, мова, казки, пісні, загадки, прислів'я, писемні пам'ятки*, Алма-Ата 1999, с. 25.

αρχιεπίσκοπος ήταν ένας από τους πρώτους ερευνητές που ασχολήθηκαν με το θέμα των Ελλήνων της Αζοφικής και υπήρξε μέλος του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησού. Το αρχείο του Γαβριήλ μαζί με τα αξιόλογα χειρόγραφα έργα του διασώζονται και σήμερα στη συλλογή 5 του Ινστιτούτου Χειρογράφου<sup>34</sup>.

Όπως αναφέρθηκε, τα περισσότερα εκκλησιαστικά έγγραφα που φυλάσσονταν στο σπίτι του μητροπολίτη Ιγνατίου κήκαν το 1780. Δεν ξέρουμε αν κάποια από αυτά σώθηκαν. Άλλα παρόμοια έγγραφα οπωσδήποτε πρέπει να υπήρχαν και σε άλλα εκκλησιαστικά ή κοσμικά ιδρύματα, στις εκκλησίες, στο δικαστήριο κ.λπ. Από τα έγγραφα που διασώζονται τα περισσότερα ανήκαν πιθανώς στο ιδιωτικό αρχείο του οικονόμου Τριφυλλίου (Τριαντάφυλλου) Καρατίσογλου.

Την ύπαρξη του αρχείου του οικονόμου Τριφυλλίου στο αρχείο του Συλλόγου επιβεβαίωσε μετά από 50 χρόνια και ένας άλλος μελετητής της ιστορίας της Μαριούπολης, ο γνωστός ιστορικός και παλαιογράφος Β. Λάτισεβ (1855–1921)<sup>35</sup>. Όπως αναφέρει ο Β. Λάτισεβ, ένα μέλος του Συλλόγου, ο Ν. Ι. Ρέπνικοβ (1862–1940)<sup>36</sup>, κατά το ταξίδι του στην περιφέρεια της Μαριούπολης το 1914 εξαγόρασε, εκτός από τα πολλά λαογραφικά κειμήλια, και άλλα έγγραφα από τον παπά Αλέξιο Τριφύλλιεβ, απόγονο

---

<sup>34</sup> Περισσότερο βλ.: С. Серафимов, «Сборник Гавриила», *ЗООИД*, 7 (Одесса 1868) 305-320.

<sup>35</sup> Για τον Β. Λάτισεβ και τα έργα του βλ.: И. В. Тункина, «В. В. Латышев: Жизнь и ученые труды (по материалам рукописного наследия)», *Рукописное наследие русских византинистов*, под ред. И. П. Медведева, СПб. 1999, с. 172-288.

<sup>36</sup> М. А. Араджиони, «О материалах Н. И. Репникова по этнографии мариупольских греков в фондах Крымского республиканского краеведческого музея», *Крымский музей*, 1 (Симферополь 1994) 82–89.

του οικονόμου και κάτοικο του χωριού Καρακούμπα<sup>37</sup>. Τον αληθινό αριθμό των εγγράφων και κωδίκων δεν τον γνωρίζουμε. Μόνο τρία, τα πιο ενδιαφέροντα από αυτά, σχολιάστηκαν και δημοσιεύτηκαν από τον Β. Λάτισεβ στις *Σημειώσεις* του Συλλόγου, με αναφορά και σε μερικούς κώδικες, σπαράγματα και τετράδια με καραμανλίδικα. Γενικώς στις *Σημειώσεις* του Συλλόγου έχουν δημοσιευτεί στα Ελληνικά οι δυο επιστολές του αρχιεπισκόπου Νικηφόρου Θεοτόκη (1731–1800) και μια επιστολή του διαδόχου του επισκόπου Δωροθέου Βοσμούιλοβ (από τις 2. 05. 1787 έως τις 10. 09. 1790) στους Μαριουπολίτες<sup>38</sup>. Η δραστηριότητα του Νικηφόρου Θεοτόκη στον Ουκρανικό χώρο δεν έχει ακόμη μελετηθεί ούτε από Ρώσους ούτε από Έλληνες ερευνητές<sup>39</sup>. Το όδιο ισχύει και για τον Δωρόθεο, ο οποίος συνιστά μια τρίτη προσωπικότητα, μετά από τον Ευγένιο Βούλγαρη (1716–1806) και τον Νικηφόρο Θεοτόκη, που προβιβάστηκε από την ελληνική στην ρωσική εκκλησιαστική ιεραρχία χάριν ιδιαίτερης προσοχής της αυτοκράτειρας Αικατερίνης.

Εντούτοις στα Ρωσικά έχουν δημοσιευτεί το γράμμα του επισκόπου Δωροθέου στον οικονόμο Τριφύλλιο<sup>40</sup>, η σημείωση του Ιωάννη Γοζαδίνοβ για τον θείο του Ιγνάτιο και αποσπάσματα από τη λεγόμενη «Διαθήκη» του μητροπολίτη Ιγνατίου<sup>41</sup> και από το «Ημερολόγιο» του οικονόμου Τριφυλλίου<sup>42</sup>.

---

<sup>37</sup> В. Латышев, «К начальной истории города Мариуполя», ЗООИД, 32 (Одесса 1915) 42–64.

<sup>38</sup> Ο. π., σ. 53–59.

<sup>39</sup> G. L. Bruess, *Religion, Identity and Empire: A Greek Archbishop in the Russia of Catherine the Great*, New York 1997, XXVII, 279 p.

<sup>40</sup> С. Серафимов, «Заметки из архива», с. 595.

<sup>41</sup> Ο. π., σ. 594.

<sup>42</sup> Ο. π., σ. 592–593.

Παρά το γεγονός ότι ονομασίες όπως «αρχείο της επαρχίας Γοθθίας», «διαθήκη» του Ιγνατίου και «ημερολόγιο» του Τριφυλλίου δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, οι μεταγενέστεροι ερευνητές αναφερόμενοι στα έγγραφα αυτά συνεχίζουν την παράδοση χωρίς να μπαίνουν σε λεπτομέρειες. Έτσι θα κάνουμε και εμείς, διατυπώνοντας όμως ειδικές παρατηρήσεις για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

Κατά τη μεσοπολεμική περίοδο οι επιστήμονες της Σοβιετικής Ένωσης πρόλαβαν να δημοσιεύσουν μερικές μελέτες για την ιστορία των Ελλήνων της Ουκρανίας, χωρίς όμως να παραπέμπουν άμεσα σε έγγραφα ή κώδικες της συλλογής του πρώην Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησσού<sup>43</sup>.

Λαμβάνοντας υπόψη τη μετακίνηση του αρχείου του Συλλόγου στο Κίεβο και την άθλια κατάστασή του για πολλά χρόνια, αυτονόητο είναι να παρέμεινε το υλικό αυτό άγνωστο στους επισκέπτες της βιβλιοθήκης, με επαναλαμβανόμενη την άποψη των ερευνητών για την καταστροφή της συλλογής στα χρόνια του πολέμου. Μετά από την επίσημη καταγραφή του αρχείου ανάμεσα στις άλλες συλλογές του τμήματος χειρογράφων, και τη δημοσίευση το 1961 της σύντομης περιγραφής του<sup>44</sup>, η κατάσταση σιγά-σιγά αλλάζει. Πάντως πολλά ξενόγλωσσα έγγραφα παραμένουν απολύτως ακατάγραφα ή καταγραμμένα

---

<sup>43</sup> Ενδεικτική είναι η περίπτωση του Ι. Σοκολόβ, ο οποίος, παρά τις διάσπαρτες γενικές μνείες για τα ελληνικά έγγραφα στα κρατικά αρχεία, δεν πρόλαβε να δημοσιεύσει κανένα «μαριουπολίτικο». Βλ.: И. Соколов, «Мариупольские греки. 1. Мариупольские греки до поселения их на Украине (XV—XVIII вв.)», *Труды Института славяноведения АН СССР*, 1 (1932) 297–317.

<sup>44</sup> I. Д. Лисоченко, «Архів Одеського товариства історії та старожитностей», *Зб. оглядів фондів відділу рукописів*, Київ 1962, с. 49–62.



στον κατάλογο με αόριστο τρόπο ως «ελληνικά», «τουρκικά» ή «ξενόγλωσσα».

Με τις γενικές αλλαγές στην επιστήμη κατά τη δεκαετία του '60, οι έρευνες στα αρχεία γίνονται πιο εύκολες και καλύπτουν τα ξεχασμένα για πολλά χρόνια θέματα, συμπεριλαμβάνοντας και τα ελληνικά χειρόγραφα. Παρά ταύτα χρειάστηκαν άλλα είκοσι χρόνια για να φτάσουμε στις πρώτες επιστημονικές προσεγγίσεις στο ελληνικό τμήμα του αρχείου του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησού. Πρώτος ερευνητής υπήρξε ο γνωστός τουρκολόγος, τότε επιστημονικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Γλωσσολογίας της Ακαδημίας Επιστημών Ουκρανίας, Αλέξανδρος Γαρκάβετς. Όλα τα караμανλίδικα κείμενα μικροφωτογραφήθηκαν και μελετήθηκαν, ώστε να μπουν τελικά σε μια ευρύτερη συλλογή χειρόγραφης κληρονομιάς των τουρκόφωνων (ταταρόφωνων) Ελλήνων της Μαριούπολης. Η συλλογή αυτή, μετά από μακροχρόνιες ταλαιπωρίες του συντάκτη στην αναζήτηση χορηγών για την έκδοση, βγήκε σε μικρό αριθμό αντιτύπων στην πρωτεύουσα του Καζαχστάν Αλματί<sup>45</sup>. Η έκδοση αποτελείται από δυο τόμους. Ο πρώτος περιλαμβάνει όλα τα κείμενα που ήταν τότε γνωστά σε διάφορες τουρκικές διαλέκτους των Ελλήνων της Μαριούπολης. Ανάμεσά τους παρουσιάζονται μνημεία τόσο του γραπτού λόγου, θρησκευτικού και λαϊκού χαρακτήρα, όσο και δείγματα προφορικής παράδοσης: παραμύθια, τραγούδια, παροιμίες κ.λπ. Στον δεύτερο τόμο περιέχεται το λεξικό που περιλαμβάνει όλες τις λέξεις που απαντούν στα κείμενα του πρώτου τόμου.

Παρά τη μεγάλη επιστημονική αξία του έργου, πρέπει να επισημάνω ότι η απόδοση των κειμένων έγινε με κυριλλικά γράμματα, σύμφωνα με τη γραπτή παράδοση που καθιερώθηκε για όλες τις τουραδικές γλώσσες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Ας προστεθεί ότι ο Α. Γαρκά-

---

<sup>45</sup> Ο. Μ. Γαρκαβεць, ό. π.

βεις αντιπροσωπεύει την ομάδα επιστημόνων που υποστηρίζουν την τουρανική προέλευση των ταταρόφωνων Ελλήνων της Μαριούπολης παρά την ελληνική<sup>46</sup>. Έτσι υποστηρίζεται η γνώμη ότι οι σημερινοί Ουρούμοι, όπως αυτοί ονομάζουν τον εαυτό τους, είναι απόγονοι δια-

---

<sup>46</sup> Όταν μιλάμε για «τουρκική προέλευση», δεν εννοούμε φυσικά ότι οι πρόγονοι των Ελλήνων της Μαριούπολης ήτανε Τούρκοι. Πρόκειται για αρχαίες φυλές που κατοικούσαν στην Κριμαϊκή χερσόνησο κατά τον Μεσαίωνα. Οι περισσότερες από αυτές ήταν τουρανικές ή σε μεγάλο βαθμό «εκτουρκισμένες», ιδιαίτερα με τον ερχομό των Τατάρων στην Κριμαία τον 13ο αι. Ομοίως, όταν λέμε «η ελληνική καταγωγή», δεν σημαίνει ότι πρόκειται για κάποιες συγκεκριμένες ομάδες ελληνόφωνων μετοίκων από τα Βαλκάνια ή τη Μικρά Ασία, αλλά για κάποιες φυλές που είχαν εξελληνιστεί κατά τον Μεσαίωνα και έτσι αποτέλεσαν τον πληθυσμό της χερσονήσου. Απολύτως συμφωνώ με τον R. Clogg που αποφεύγει συζητήσεις για το θέμα αυτό, βλ.: R. Clogg, «Anadolu Hıristiyan Karındaflarımız», p. 66. Πάντως, δεν μπορώ να μην επισημάνω ότι η γνώμη του για τη μετοίκηση το 1775—1778 κάποιας σημαντικής ομάδας τουρκόφωνων χριστιανών από τη Μικρά Ασία στην Κριμαία, που είχε αποτέλεσμα να σχηματιστεί και εκεί ο τουρκόφωνος χριστιανικός πληθυσμός (ό.π., σ. 70) δεν στηρίζεται σε καμιά αξιόπιστη πηγή. Βλ. και τα δικά μου άρθρα: Ε. Чернухин, «Памятники караманлийского письма в Украине: к постановке проблемы и о перспективах исследования», *Роль етнічних спільнот Донеччини в розбудові української державності : матеріали I регіональної конференції, Донецьк, 15—16 грудня 2006 р.*, Донецьк 2006, с. 205—227, Ιδίου, «Καραμανлійські пам'ятки в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», *Рукописна та книжкова спадщина України*, 15 (Київ 2012) 3—28, Ιδίου, «Καραμανлійские рукописи в Украине: опыт палеографического, кодикологического и культурологического исследования», *Палеография, кодикология, дипломатика: Современный опыт исследования греческих, латинских и славянских рукописей и документов : материалы Международной научной конференции в честь 75-летия доктора исторических наук, члена-корреспондента Афинской Академии Бориса Львовича Фонкича, Москва, 27—28 февраля 2013 г.*, отв. ред. И. Г. Коновалова; сост. Д. Н. Рамазанова, Москва : ИВИ 2013, с. 341—349.

φόρων φυλών, τουρκόφωνων προπαντός, τα μέλη των οποίων βαπτίστηκαν χριστιανοί στα βυζαντινά χρόνια, χωρίς να αλλάξουν σημαντικά ούτε τη γλώσσα ούτε τα ήθη και έθιμα που πράγματι τους ξεχωρίζουν ανάμεσα στους ελληνόφωνους χριστιανούς, οι οποίοι προέρχονται από τις άλλες, μάλλον μη τουρκόφωνες φυλές.

Μια τέτοια προσέγγιση του ερευνητή όμως αλλάζει σημαντικά την παλαιά και πρωτότυπη μορφή των κειμένων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, όλα τα κείμενα, γραμμένα στα καραμανλίδικα, έχουν μετατραπεί σε κείμενα προσαρμοσμένα στις πιο συγγενείς τουρκικές διαλέκτους, ανάλογα με τις γλωσσολογικές απόψεις του συντάκτη. Με τέτοιο τρόπο στο βιβλίο παρουσιάστηκαν πλήρως τα εξής κείμενα: συλ. 5, αρ. 784 (φφ. 1r–3r), αρ. 3642 (φφ. 2r–4r), 3663, 3664, 3668, 3669, 3678, 3684, 3690. Εκτός από αυτά, έχουν δημοσιευτεί αποσπάσματα από το Ευαγγέλιο (συλ. 72, αρ. 28, φφ. 1r–3r, 5r–5v) μαζί με άλλα λίγα παρόμοια κείμενα από τις άλλες συλλογές. Περιληπτικά έχουν αναφερθεί όλα τα χειρόγραφα της συλλογής 5, γραμμένα στα καραμανλίδικα, με εξαίρεση το χειρόγραφο αρ. 3679, χωρίς να ξέρουμε τον λόγο. Όλα τα κείμενα παρουσιάστηκαν στο βιβλίο χωρίς μετάφραση και με ελάχιστα ιστορικά ή γλωσσολογικά σχόλια.

Εγώ, όντας συνεργάτης του τμήματος χειρογράφων, ταξινόμησα το 1991 τα ελληνικά χειρόγραφα της συλλογής 5 και η περιγραφή τους παρουσιάστηκε το ίδιο έτος σ'έναν σύντομο κατάλογο ελληνικών εγγράφων και μετά από δέκα χρόνια στον γενικό κατάλογο ελληνικών χειρογράφων στις συλλογές του Κιέβου<sup>47</sup>. Ωστόσο πολλά έγγραφα και μερικοί κώδικες παρέμειναν εκτός της περιγραφής μου, επειδή έχουν γραφτεί στα Ρωσικά ή στα

---

<sup>47</sup> Ε. Чернухін, *Грецькі рукописи у зібраннях Києва. Каталог*, Київ ; Вашингтон 2000, 378 σ.

Τουρκικά και επομένως δεν είναι «ελληνικά χειρόγραφα» από παλαιογραφικής απόψεως, παρά το γεγονός ότι αποτελούν πηγές για την ιστορία των Ελλήνων ή έχουν γραφτεί από Έλληνες. Με το παρόν μου έργο σκοπεύω να καλύψω αυτό το κενό τόσο στη σχετική ανεπάρκεια του καταλόγου μου (επειδή πολλές φορές τα χειρόγραφα που είναι γραμμένα στα караμανλίδικα θεωρούνται και αυτά ελληνικά) όσο και στην προώθηση της παρουσίασης αρχειακού υλικού για την ιστορία των Ελλήνων της Ουκρανίας.

Στην παρούσα μας έκδοση αναφέρουμε όλους τους κώδικες και έγγραφα της συλλογής 5, των οποίων έχει διαπιστωθεί η κριμαϊκή προέλευση, καθώς και το υλικό που έχει άμεση σχέση με την ιστορία των Ελλήνων της Κριμαίας ή της Μαριούπολης στον 18ο–19ο αι. Έτσι για πρώτη φορά παρουσιάζουμε μια συλλογή χειρογράφων, που, παρά την πρόδηλη ποικιλία τους ως προς την προέλευση, από κάποια άποψη μπορεί να θεωρηθεί «το αρχείο της μητροπόλεως Γοθθίας και Καφά», όπως το είπε ο Σεραφείμ το 1866.

Σε ποιο βαθμό τα χειρόγραφα αυτά είναι συγγενικά ως προς την προέλευση και αν πράγματι ανήκαν στο αρχείο του οικονόμου Τριφυλλίου είναι δύσκολο να το διαπιστώσουμε. Και οι δυο πρώτοι και μοναδικοί σχολιαστές τους δεν μας άφησαν την περιγραφή όλων των χειρογράφων. Επρόκειτο για κάποια τετράδια, σπαράγματα και γράμματα, χωρίς να παραπέμπει κανείς σε συγκεκριμένους αριθμούς. Ο συνολικός αριθμός των χειρογράφων αυτών μας επιτρέπει όμως να αποδεχτούμε ότι μπορούσαν να αποτελούν αυτές τις δυο δωρεές των απογόνων ή συγγενών του οικονόμου Τριφυλλίου Καράτσογλου, που έγιναν στο πρώτο μισό του 19ου αι. και μετά το 1914. Ως προς το περιεχόμενο, όλα αυτά τα χειρόγραφα κάλλιστα θα μπορούσαν να συνιστούν μέρος ενός αρχείου που φυλασσόταν χρόνια στο γραφείο ενός ιερέα.

Για ελάχιστα χειρόγραφα επιβεβαιώνεται κάτι συγκεκριμένο που να μας επιτρέπει να υπολογίσουμε κάποια άλλη και διαφορετική τους προέλευση. Επισημαίνουμε τη δωρεά του πρεσβυτέρου Γρηγορίου Τσερνιάβσκυ στον Εκκλησιαστικό και Αρχαιολογικό Σύλλογο της Θεολογικής Ακαδημίας του Κιέβου (Ευαγγέλιο στα караμανλίδικα 1743 έτ., σουλ. 301, αρ. 27Λ)<sup>48</sup> και μια συλλογή χειρογράφων από τη βιβλιοθήκη της Αγίας Σοφίας του Κιέβου (σουλ. 312, αρ. 582/103)<sup>49</sup>. Άλλα δυο χειρόγραφα βρίσκονται σήμερα στη συλλογή 72, η οποία συστάθηκε το 1977 με τα ελληνικά χειρόγραφα του τμήματος που δεν είχαν ταξινομηθεί και ενταχθεί στις άλλες συλλογές. Ένα από αυτά, το χειρόγραφο αρ. 28 (σπαράγματα Ευαγγελίου στα караμανλίδικα), δεν μπορούσε να είχε έλθει στη βιβλιοθήκη από κάποια άλλη πηγή παρά μόνο εκείνη της Οδησσού. Δεν αποκλείεται να είχαν εκπέσει κάποτε τα φύλλα αυτά από κάποιο φάκελο ή κώδικα στον οποίο θρισκόταν. Το δεύτερο χειρόγραφο αρ. 35 (μια επιστολή του μητροπολίτη Γεδεών) προέρχεται από το αρχείο του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, που αποτελεί άλλωστε στο Ινστιτούτο μια ξεχωριστή σειρά χειρογράφων (σουλ. 232). Τέλος, το χειρόγραφο *Σημειώσεις του Συμεών Κετσετζή* στη σουλ. 384 (αρ. 1494) αποτέλεσε πρόσφατη δωρεά της

---

<sup>48</sup> А. Лебедев, *Рукописи Церковно-археологического музея Императорской Киевской Духовной Академии*, т. 1, Саратов 1916, с. 7; Е. Чернухин, Е. Гальченко, «О двух Евангелиях караманлийского письма XVIII в. из Крыма и Северного Приазовья», *Рукописна та книжкова спадщина України*, 19 (Київ 2015) 229–253.

<sup>49</sup> Е. Чернухин, «Етнолінгвістичні загадки рукописного конволюту XVIII століття з бібліотеки Київського собору св. Софії», *Мова та історія*, 117 (Київ 2010) 4–18.

κόρης του καθηγητή Ανδρέα Μπιλέτοκυ (1911–1995), Μαρίας<sup>50</sup>.

Εκτός περιγραφής μας έμειναν και δυο αξιόλογα χειρόγραφα, που έχουν και αυτά άμεση σχέση με την ιστορία της Κριμαίας. Το πρώτο είναι το Ευαγγέλιο του 11ου αι., γραμμένο πιθανώς στην Κωνσταντινούπολη (σουλ. 301, αρ. 23Λ). Στα περιθώρια των σελίδων και στα παράφυλλα του κώδικα υπάρχουν αρκετές σημειώσεις που γράφτηκαν στη μεσαιωνική Κριμαία, ανάμεσά τους και η γνωστή αναφορά στην κατάληψη της Σουγδαίας από τους Καφατινούς το 1365. Στο εσωτερικό μέρος του δεσίματος υπάρχει και ένα κτητορικό σημείωμα του μητροπολίτη Γεδεών, που το 1731 βρήκε το παλαιό αυτό Ευαγγέλιο στη βιβλιοθήκη του Αγίου Νικολάου, πιθανώς στην Καφά (υπήρξαν, όμως, και πολλές άλλες εκκλησίες προς τιμή του αγίου αυτού). Το Ευαγγέλιο ξαναβρέθηκε τον 19ο αι. στη Μπαλακλάβα, στη Μονή του Αγίου Γεωργίου. Αρχικά φυλασσόταν στη βιβλιοθήκη του Θεολογικού Φροντιστηρίου της Συμφερούπολης, ώσπου να δωρηθεί από τον επίσκοπο Γούριο στη Θεολογική Σχολή (Ακαδημία) του Κιέβου το 1868. Το Ευαγγέλιο έχει περιγραφεί πολλές φορές<sup>51</sup> και δεν αποτελεί μνημείο της κριμαϊκής γραπτής παράδοσης.

---

<sup>50</sup> Є. Чернухін, «Родинні зв'язки та соціальний профіль мариупольського грека Івана Куркчу, укладача «Записок» першої половини ХІХ ст.», *Спеціальні історичні дисципліни. Збірник наукових праць, Інститут історії України*, 22/23, (Київ 2013), 539–561. Για τον καθηγητή Ανδρέα Μπιλέτοκυ βλ. τα *Προλεγόμενα* στον κατάλογο του αρχείου: Є. К. Чернухін, Т. С. Горбач, О. М. Купченко-Гринчук, В. Е. Лось, *Архів українських філологів А. О. Білецького і Т. М. Чернишової у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Біографічне дослідження. Науковий каталог*, Київ 2014, 304 с., іл.

<sup>51</sup> Є. Чернухін, *Грецькі рукописи*, с. 40–41.

Και το δεύτερο χειρόγραφο είναι πασίγνωστο. Είναι ένα αντίγραφο της ρωσικής μετάφρασης του μπερατίου του σουλτάνου Μουσταφά στον μητροπολίτη Γεδεών το 1757. Το κείμενο εκδόθηκε για πρώτη φορά στις *Σημειώσεις* του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησού το 1848<sup>52</sup>. Μεταφραστής του ήταν ο υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών Ηλίας Μουράτοβ. Στο αρχείο του Υπουργείου το έγγραφο πρέπει να φυλάσσεται και σήμερα, ενώ στο Κίεβο βρίσκεται η μετάφραση, δηλαδή το δημοσιευμένο κείμενο (σουλ. 5, αρ. 939). Ο συντάκτης της έκδοσης και πρώτος σχολιαστής (και διορθωτής) του κειμένου υπήρξε ο Α. Θ. Νέγρης, γαμπρός του Κωνσταντίνου Υψηλάντη (1760–1816), διπλωμάτης και αντιπρόεδρος του Συλλόγου Ιστορίας και Αρχαιοτήτων της Οδησού.

Τα χειρόγραφα που παρουσιάζουμε χρονολογούνται από το πρώτο μισό του 18ου αι. έως τα μέσα του 19ου αι., και αποτελούν μαρτυρίες για μια πολύ κρίσιμη περίοδο της ζωής των Ελλήνων της Κριμαίας. Στο δεύτερο μισό του 18ου αι. φαίνεται να κυριαρχούσαν οι συνθήκες που τελικά οδήγησαν στη μετοίκηση σχεδόν όλων των χριστιανών της χερσονήσου στα άβατα εδάφη της νότιας Ρωσίας. Αλλά και στα τέλη του 18ου αι. και τις πρώτες δεκαετίες του 19ου υπήρξαν δοκιμασίες για τους νεήλυδες, που πολλές φορές μετάνιωσαν για τον εκπατρισμό τους καθώς αντιμετώπισαν σοβαρές δυσκολίες στην Αζοφική. Τα περισσότερα έγγραφα που παρουσιάζουμε συντάχθηκαν στις δυο πιο κρίσιμες δεκαετίες του 1780 και 1790 και περιέχουν ένα χρονικό των γεγονότων αυτής της εποχής.

---

<sup>52</sup> Α. Φ. Негри, «Фирман, данный турецким султаном Мустафою, по прошению константинопольского патриарха Серафима, митрополиту Гедεону, на крымскую епархию от 11 февраля 1757 г.», *ЗООИД*, 2 (Одесса 1848) 680-684.

Η γλώσσα των ελληνικών κειμένων είναι κυρίως η δημοτική, με σημαντική επιρροή της καθαρεύουσας στις επιστολές των προϊσταμένων της εκκλησίας. «Δημοτική» είναι και η γλώσσα μερικών εγγράφων στα Ρωσικά. Δηλαδή τα έγγραφα αυτά έχουν γραφτεί με απλή γλώσσα, χωρίς να χρησιμοποιούν οι γραφείς τους επιτηδευμένες εκφράσεις του υψηλού ύφους. Το επίπεδο της εγγραμματοσύνης πάντως διαφέρει πάρα πολύ από κείμενο σε κείμενο, ανάλογα με το μορφωτικό επίπεδο του αποστολέα του εγγράφου. Τα κείμενα των Ελλήνων ιεραρχών γενικά είναι ορθογραφημένα κατά το σύστημα της εποχής αυτής, ενώ τα κείμενα των μοναχών, των παπάδων και των λαϊκών βρίθουν λαθών και πολλές φορές είναι δυσανάγνωστα λόγω ιδιαιτερότητας της γραφής. Τέλος, δεν παρατηρούνται στοιχεία που να μας δείχνουν ότι πρόκειται για Έλληνες που δεν διέθεταν γνώση της ελληνικής γλώσσας ή δυσκολεύονταν στην επιλογή των λέξεων ανάμεσα στο λεξιλόγιο του ντόπιου ιδιώματος και της δημοτικής. Αυτό όμως σημαίνει ότι οι περισσότεροι γραφείς (ή αποστολείς) των εγγράφων πιθανώς δεν ήταν κάτοικοι της Κριμαίας, αλλά κατάγονταν από τον άλλο ελληνικό χώρο και ήταν αρκετά μορφωμένοι, ώστε να είναι σε θέση να γράψουν μόνοι τους αυτά τα λίγα πράγματα που μας άφησαν.

Πιο δύσκολο είναι να σχολιάσω τα караμανλίδικα κείμενα, ευανάγνωστα, αλλά και πολλές φορές ακατανόητα από την άποψη της σημερινής Τουρκικής. Σε αντίθεση με τα Ελληνικά, που παρουσιάζουν μια ποικιλία γραφής, σχεδόν όλα τα караμανλίδικα αποδεικνύουν την ομοιομορφία τους σαν να ανήκουν σε μια σχολή γραφής. Σημαντική είναι η προσθήκη στο ελληνικό αλφάβητο των κυριλλικών γραμμάτων για την απόδοση ορισμένων τουρκικών συμφώνων. Το πιο παλιό φαίνεται να είναι το γράμμα «ш» για το τούρκικο «ş», που απαντά ακόμη στην κριμαϊκή περίοδο. Στα μεταγενέστερα χρόνια βλέ-



πουμε και το κυριλλικό γράμμα «Ϙ» για το τούρκικο «ϙ». Να επισημάνουμε και τη χρήση των κυριλλικών γραμμάτων «Ϙ» και «ϙ» στο όνομα του οικονόμου Τριφυλλίου Καράτσογλου, ίσως για λόγους κατανόησης της υπογραφής του από τους Ρώσους.

Το πιο αδύνατο σημείο της γραφής αυτής είναι οι ασυνέπειες στην απόδοση τουρκικών φθόγγων και η ιδιαίτερα χαώδης χρήση πνευμάτων και τόνων. Οι τελευταίοι δεν ανταποκρίνονται γενικά σε κανένα κανόνα και απλώς διακοσμούν τις λέξεις όπως το θεωρεί σκόπιμο ο γραφέας. Η γλώσσα των κειμένων στα караμανλίδικα, όπως διαπιστώνουν οι ειδικοί και ιδιαίτερα ο Α. Γαρκάβετς, είναι γραπτή Οθωμανική, με φανερή τάση προς τη γλώσσα της λογοτεχνίας στα κείμενα θρησκευτικού χαρακτήρα και πιο απλή στα ιδιωτικά γράμματα. Σε ποιο βαθμό τα έγγραφα, ιδιαίτερα τα μεταγενέστερα, παρουσιάζουν τις ντόπιες τουρκικές διαλέκτους των Ελλήνων ή των Τατάρων της Κριμαίας, ανάγκη να το κρίνουν οι τουρκολόγοι<sup>53</sup>.

Σημαντική είναι και η συνεχής διείσδυση των ρωσικών λέξεων στο λεξιλόγιο των Ελλήνων της Αζοφικής. Αυτό παρατηρείται προπαντός στην ειδική ορολογία, όπως, για παράδειγμα, τη στρατιωτική: *καπράλ, ποντοπορούτσικ, ποντιπίσκα* ή την εκκλησιαστική: *μπλαγοτσίνι, ουκάζ*, αλλά και σε λέξεις καθημερινής χρήσης: *αρσίν, κρέντελ, ροζμπόινικ, σουχάρι* κ.ά.

Κάποια διγλωσσία των κατοίκων αποδεικνύει και το σύντομο και οπωσδήποτε θεματικό λεξικό (Κώδικες, αρ. 11). Είναι προφανές ότι ο συντάκτης του λεξικού δεν κατείχε ουσιώδη γνώση της Ρωσικής. Η λεγόμενη «ρωσική» του είναι η καθημερινή διάλεκτος ενός χωρικού της ανατολικής Ουκρανίας, με σημαντική επίδραση της

---

<sup>53</sup> Βλ.: R. Clogg, «A Millet within a Millet: the Karamanlides» στο: R. Clogg, *Kath'imas Anatoli: studies in Ottoman Greek history*, Istanbul : The Isis Press 2004, p. 387–410.

Ρωσικής όσον αφορά τη χρήση της εκκλησιαστικής ορολογίας. Πιθανότατα το λεξικό να ήταν χρήσιμο στους ιερείς για τις καθημερινές τους επαφές με πιστούς της ενορίας τους. Ένα άλλο αποσπασματικό λεξικό θρίσκουμε πολλά χρόνια αργότερα στις σημειώσεις του «Συμewών Κετσετζή». Αυτή τη φορά όμως ο γραφέας στράφηκε προς την εκμάθηση της Ιταλικής. Για ποιους λόγους δεν γνωρίζουμε. Πάντως η Ιταλική ήταν και μια άλλη διεθνής γλώσσα της Μεσογείου και το να μαθαίνει κάποιος Μαριουπολίτης Ιταλικά δεν ήταν κάτι ασυνήθιστο.

Οι σημειώσεις του «Συμewών Κετσετζή» αποδεικνύουν και ένα άλλο ενδιαφέρον φαινόμενο, που δεν είναι όμως της παρούσης ο εκτενής σχολιασμός του ας επισημανθεί μόνο ότι οι Έλληνες τουρκόφωνοι μετά από τη μετοίκηση βρέθηκαν σε μια πολύ ιδιαίτερη κατάσταση: ο μοναδικός τρόπος γραφής που διαδιδόταν χρόνια ανάμεσά τους, δηλαδή η χρήση ελληνικών γραμμάτων, ήταν ακατανόητος για όλους τους γύρω τους, συμπεριλαμβανομένων και των Ελλήνων που όλο και λιγότερο Έγραφαν στα Ελληνικά. Για τους γνωστούς λόγους, ποτέ δεν είχαν καμία επαφή με τουρκικά βιβλία και την περίπλοκη αραβική τους γραφή. Η δημιουργία της προσαρμοσμένης προς τις τουρκικές γλώσσες κυριλλικής γραφής δεν εθεωρείτο κάτι σπουδαίο έως τη δεκαετία του 1920, όταν όλοι οι τουρκόφωνοι (και οι Μαριουπολίτες) της Σοβιετικής Ένωσης απέκτησαν τα δικά τους αλφάβητα. Έτσι από την εποχή της παραμονής τους στην Κριμαία και ύστερα, για 150 χρόνια, οι τουρκόφωνοι Έλληνες της Μαριούπολης ως μοναδικό μέσο της διατήρησης του πολιτισμού τους είχαν τα παλαιά τους караμανλїδικα ή (στα τέλη του 19ου αι. και με δική τους πρωτοβουλία) τα κυριλλικά, χωρίς τη συστηματοποίηση της χρήσης τους.

Τα μουσικά σύμμεικτα, γραμμένα στην περιοχή της Μαριούπολης, αποτελούν ένα άλλο τεκμήριο της ντόπιας βιβλιογραφίας. Το περιεχόμενό τους μάλλον δεν διαφέρει

πολύ από τα παρεμφερή ελληνικά χειρόγραφα, με εξαίρεση μερικούς σκοπούς του ντόπιου διδασκάλου Μάρκου Μαυρομάρη (σουλ. 5, αρ. 3737, 3693). Ένα από τα κείμενα που ακολουθούν τα μελουργήματα αυτά είναι γραμμένο στα караμανλίδικα. Οι δυο κώδικες, όπως διαπιστώνουν οι παρασελίδιες σημειώσεις, έχουν κάποια αόριστη σχέση με το γένος Χαραμπαδότ, δεν γνωρίζουμε όμως αν υπήρξαν ανάμεσα στις προαναφερθείσες δωρεές των απόγονων του οικονόμου Τριφυλλίου Καρατσογλου στον Νικόλαο Ρέπνικοβ το 1914.

Από τα 57 χειρόγραφα του Αρχείου που παρουσιάζουμε εξολοκλήρου 13 είναι κώδικες ή μάλλον κείμενα αφηγητικού χαρακτήρα, επειδή μόνο για 4 χειρόγραφα επιβεβαιώνεται ότι είναι σταχωμένα βιβλία ή σπαράγματα. Για τα υπόλοιπα κείμενα είναι δύσκολο να πω αν είναι μόνο ξεχωριστά φύλλα που γράφτηκαν για κάποιες συγκεκριμένες περιπτώσεις ή αποτελούσαν τμήματα έργων μεγαλύτερης έκτασης. Οι κώδικες αποδεικνύουν τη σταθερή γραπτή παράδοση, δηλαδή όχι μόνο τη χρήση, αλλά και τη δημιουργία χειρογράφων στην Κριμαία και τη Μαριούπολη ακόμη τον 18ο και 19ο αι. Ο μικρός αριθμός των χειρογράφων δεν επιτρέπει να κρίνουμε οριστικά ποια βιβλία χρησιμοποιούσαν οι Έλληνες της Μαριούπολης και γιατί. Προφανές είναι όμως ότι τα χειρόγραφα Ευαγγέλια στα Ελληνικά πρέπει να είχαν αντικατασταθεί εκείνη την εποχή από τα τυπωμένα, ενώ τα τυπωμένα караμανλίδικα βιβλία για κάποιους λόγους δεν ήταν τόσο προσιτά και η χρήση των χειρογράφων Ευαγγελίων στα Τουρκικά συνεχίστηκε ως τον 20ό αι. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η κατάσταση στις εκκλησίες της Μαριούπολης και της περιφέρειας πρέπει να ήταν απελπιστική από την άποψη της κατανόησης της Αγίας Γραφής (αλλά και της Θείας Λειτουργίας), εφόσον οι φορείς των ελληνικών ιδιωμάτων δεν καταλάβαιναν τίποτε από τα πρωτότυπα κείμενα και πολύ αμφίβολο είναι αν ποτέ

μπορούσαν να καταλάβουν τα παλαιοσλαβικά (μετά το 1873 περίπου, όταν καταργήθηκαν οι ελληνικές ακολουθίες). Δεν γνωρίζουμε πώς πήγαιναν τα πράγματα στις εκκλησίες των τουρκόφωνων. Στάγματα από κερί στο μεταγενέστερο Ευαγγέλιο (Κώδικες, αρ. 13) αποδεικνύουν την πραγματική χρήση του τουλάχιστον ως τα τέλη του 19ου αι. Προσέτι, παρασελίδιες σημειώσεις στα χειρόγραφα επιβεβαιώνουν ότι οι τουρκικές διάλεκτοι όχι μόνο μιλιούνταν, αλλά και τα караμανλίδικα δεν ήταν ακόμη ξεχασμένα, και οι αναγνώστες διέθεταν αρκετές γνώσεις για να σχολιάσουν τα πολυάριθμα λάθη στο κείμενο (Κώδικες, αρ. 12).

Ανάμεσα στους κώδικες διακρίνεται το εγχειρίδιο γραμματικής (Κώδικες, αρ. 8), που κάπως φωτίζει τη γλωσσική κατάσταση στην Κριμαία τον 18ο αι. Περιέχει αποσπάσματα της γραμματικής του Κωνσταντίνου Λασκάρως και αρκετά χωρία από την Αγία Γραφή και τους Αγίους Πατέρες με μεταφράσεις στα караμανλίδικα. Επομένως πρέπει να δεχτούμε ότι υπήρξαν κάποιες εστίες όπου μπορούσε κανείς, όντας φορέας της τουρκικής διαλέκτου, να αποκτήσει στοιχειώδεις γνώσεις της κοινής Ελληνικής. Είναι αμφίβολο πάντως αν λειτουργούσαν πραγματικά σχολεία για τη διδασκαλία και των δύο γλωσσών. Ο συνολικός αριθμός των ιερέων που μετοίκησαν από την Κριμαία το 1778 φτάνει τα 80 άτομα (σε αναλογία με τον αριθμό οικισμών και εκκλησιών που είχαν εγκαταλείψει<sup>54</sup>). Τουλάχιστον αυτά υπήρξαν τα πρόσωπα που διέθεταν τις γνώσεις και της καθομιλουμένης Τουρκικής (και ήξεραν να γράφουν με ελληνικούς χαρακτήρες) και της κοινής Ελληνικής για να διαβάζουν

---

<sup>54</sup> Βλ. την περιγραφή των παλαιών εκκλησιών της Κριμαίας στο: Гавриил, архиепископ, «Остатки христианских древностей в Крыму. Уезд Феодосийский», *ЗООИД*, 1 (Одесса 1844) 320-328. Πβ. και τους αριθμούς των ιερέων που μετοίκησαν από την Κριμαία (70 κατά την καταγραφή του Α. Σουβόροβ, και 83 στην αναφορά του Ιγνατίου) στο: *Мариуполь*, с. 30, 524.

και να σχολιάζουν τα κείμενα της Αγίας Γραφής. Ως προς τον βαθμό της γνώσης των ντόπιων διαλέκτων, είτε τουρκικών είτε ελληνικών, δεν γνωρίζουμε τίποτε. Κατά πάσα πιθανότητα οι περισσότεροι ιερείς κατάγονταν από τους κατοίκους των ιδίων χωριών ή πόλεων της Κριμαίας και ήταν γιοι ή συγγενείς των παπάδων. Σ'αυτή την περίπτωση περισσότερες δυσκολίες πρέπει να είχαν με την Αγία Γραφή παρά με τις ανάγκες επικοινωνίας με τους πιστούς.

Όπως σημείωσα, δεν διαθέτουμε αρκετό υλικό για να συμπεράνουμε πόσο καλά ήξεραν Ελληνικά οι Έλληνες ιερείς ή αν χρησιμοποιούσαν τις ντόπιες διαλέκτους. Λαμβάνοντας υπόψη τη γλωσσική διαίρεση των χωριών (και των κατοίκων) και την πιθανή προέλευση των χειρογράφων που παρουσιάζουμε από το αρχείο του οικονομού Τριφυλλίου, δηλαδή από την τουρκόφωνη επί το πλείστον Μαριούπολη, δεν μπορούμε να πούμε ότι ο Τριφύλλιος οπωσδήποτε προτιμούσε τα Τουρκικά ή ότι δεν ήξερε τα Ελληνικά<sup>55</sup>. Οι ιεράρχες δεν δίσταζαν να του γράψουν στα σωστά τους Ελληνικά. Οι λίγες μεταφράσεις που ανήκουν στο χέρι του οικονόμου αποδεικνύουν μάλλον άνθρωπο που έχει γνώση της ελληνικής και όχι μόνο της τουρκικής γλώσσας.

Με την παρουσίαση του περιεχομένου των κωδίκων από την Κριμαία και την Αζοφική τίθεται, όμως, ένα μεγάλο πολιτιστικό και θρησκευτικό πρόβλημα: ποια ήταν η γλώσσα της εκκλησίας, η ελληνική ή η τουρκική; Χωρίς να μπω στο βάθος του προβλήματος, να σημειώσω μόνο ότι το θέμα αυτό δεν έχει ακόμη μελετηθεί, και οι ερευνητές στρέφονται περισσότερο στην περιγραφή των τυπωμένων βιβλίων στα καραμανλίδικα και επομένως στο ζήτημα σχετικά με την αναγνώριση των μεταφρά-

---

<sup>55</sup> Αυτή η γνώμη επαναλαμβάνεται από τότε που εκφράστηκε για πρώτη φορά από τον Σεραφίμοβ: С. Серафимов, «Заметки из архива», 591-595.

σεων των κειμένων της Αγίας Γραφής (καθώς και άλλων λειτουργικών) στην Τουρκική<sup>56</sup>. Οπότε η μακρόχρονη παράδοση χρήσης της τουρκικής ως εκκλησιαστικής γλώσσας πριν από τον 18ο αι., την οποία διασπιστώνουν πολλά χειρόγραφα, μένει αμελέτητη. Από αυτήν την άποψη η ποικιλία των χειρογράφων θρησκευτικού χαρακτήρα πρέπει να αποτελεί ένα σοβαρό επιχείρημα στη συζήτηση του προβλήματος<sup>57</sup>.

Τα έγγραφα, φυσικά, παρουσιάζουν περισσότερη ποικιλία θεμάτων. Πάντως το επίκεντρο αποτελούν εκκλησιαστικά θέματα, γεγονός που ακόμη μια φορά επιβεβαιώνει την ύπαρξη ιδιωτικού αρχείου του οικονόμου Τριφυλλίου. Στον οικονόμο, όπως βλέπουμε, απευθύνονται οι νεοφερμένοι που θέλουν να παντρευτούν, στον ίδιο αποστέλλονται οι αναφορές από τα χωριά, καθώς και άλλα έγγραφα (ομόλογα, αποδείξεις κ.λπ.). Ένα σημαντικό μέρος του αρχείου αποτελούν τα γράμματα των προϊσταμένων του: του μητροπολίτη Ιγνατίου και μετά, με διαδοχική σειρά, του αρχιεπισκόπου Νικηφόρου (Έγγραφα, αρ. 16, 17), του επισκόπου Δωροθέου (Έγγ-

---

<sup>56</sup> R. Clogg, «The publications and distribution of Karamanli texts by the British and Foreign Bible Society before 1850» στο: R. Clogg, *I Kath'imas Anatoli*, p. 333–386 (με ιδιαίτερες αναφορές για караμανλίδικα στην Αζοφική: σ. 334–338, 348–349).

<sup>57</sup> Є. Чернухін, «Проблеми репертуару та особливості перекладів грецьких богослужбових текстів тюркськими мовами (на матеріалах урумських рукописів XVIII—XIX ст. )», *Мова та історія*, 103 (Київ 2009) 7-34, Ιδίου, «Тюркские переводы греческих богослужбных текстов: запретительные молитвы св. Георгия и св. Киприана», *КАΛΟΦΩΝΙΑ. Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії*, 5 (Львів 2010) 294-326, Ιδίου, «Наказ св. Василя Великого священнослужителіві: новогрецька та караманлійська редакції», *Мова та історія*, 172 (Київ 2011) 4-19, Ιδίου, *Греческий народный молитвослов из Северного Причерноморья*, Донецк 2012, 288 с.; іл.

ραφα, αρ. 22, 25, 26), αλλά και του αρχιμανδρίτη Ανθίμου (Έγγραφα, αρ. 27). Τα πιο ενδιαφέροντα, αλλά και πιο αινιγματικά, είναι οι σημειώσεις του ιδίου του οικονομού (Έγγραφα, αρ. 37-39), που μετά από τη δημοσίευση του παπα-Σεραφείμ φέρουν την ονομασία «Ημερολόγιο του Τριφυλλίου». Τα αποσπάσματα αυτά πράγματι από κάποια άποψη έχουν τη δομή ενός ημερολογίου, εφόσον χρονολογούν και περιγράφουν συγκεκριμένα γεγονότα. Ωστόσο μια πιο βαθιά ανάλυση αποδεικνύει ότι οι σημειώσεις αυτές είχαν γραφτεί εκ των υστέρων, και ήταν μάλλον απομνημονεύματα παρά ένα χρονικό. Ο Α. Γαρκάβets στο περίφημο βιβλίο του τα παριστάνει ως παραλλαγές ενός γράμματος προς τον μητροπολίτη «Κριμαίας και Αζοφικής» Γρηγόριο του Δημητρίου. Ο αναφερόμενος τίτλος όμως είναι λάθος και πρόκειται για μια ιστορικο-γεωγραφική σύγχυση του ερευνητή αυτού που, να επισημάνουμε, ποτέ δεν ασχολήθηκε με τα εκκλησιαστικά θέματα. Ως προς το όνομα του υποθετικού παραλήπτη που αναφέρεται σε δυο έγγραφα (Έγγραφα, αρ. 37, 42) δεν μπορώ να σημειώσω ούτε αν είναι σίγουρα κληρικός, αφού η «ρωσική» προσφώνηση (με πατρώνυμο) δείχνει μάλλον την κοσμική του θέση παρά κάποιο εκκλησιαστικό αξίωμα. Η ελληνική, αλλά και η τουρκική, προσφώνηση που απαντά στα τρία από τα πέντε έγγραφα μπορεί να έχει μόνο τυπικό χαρακτήρα, χωρίς να σημαίνει οπωσδήποτε την ιεροσύνη του παραλήπτη. Πάντως, κατά τη γνώμη μου, ο Γρηγόριος υπήρξε κάποιος ανώτατος γραμματέας στο εκκλησιαστικό δικαστήριο (κονιστόριο) της επαρχίας με έδρα στο Στάρι (Παλαιό) Κριμ (στην Κριμαία), εφόσον δεν βρίσκουμε κανέναν ανώτατο κληρικό με τέτοιο όνομα στους καταλόγους των ιεραρχών της Ρωσικής εκκλησίας εκείνης της εποχής.

Το περιεχόμενο των γραμμάτων (ή παραλλαγών) αυτών στρέφεται προπαντός γύρω από τα γεγονότα της δεκαετίας του 1770, και συγκεκριμένα στις δυσκολίες

που αντιμετώπισε ο μητροπολίτης Ιγνάτιος (αλλά και ο ίδιος ο Τριφύλλιος) στις επαφές του με Τατάρους. Αναφέρεται όμως και στην προηγούμενη περίοδο. Έτσι μαθαίνουμε ότι ο Τριφύλλιος χειροτονήθηκε πρεσβύτερος το 1759 από τον μητροπολίτη Γεδεών, ο οποίος πέθανε το 1769. Το 1771 ήρθε ο μητροπολίτης Ιγνάτιος, του οποίου ο Τριφύλλιος υπήρξε πρώτος βοηθός σε όλα τα μεταγενέστερα χρόνια. Η πρωτεύουσα θέση του οικονόμου στην κριμαϊκή αλλά και στην αζοφική ιεραρχία φαίνεται να είναι αναμφισβήτητη.

Τα έγγραφα που σχετίζονται με τον μητροπολίτη Ιγνάτιο είναι ελάχιστα στα αρχεία. Στο Κίεβο διαφυλάσσονται τρία αυτόγραφα (Έγγραφα, αρ. 4, 5, 11) του Ιγνατίου και η λεγόμενη «διαθήκη» του (Έγγραφα, αρ. 24). Η πραγματική διαθήκη δεν σώζεται. Είναι αμφίβολο αν υπήρξε ποτέ. Τα προβλήματα γύρω από την τύχη της περιουσίας του ίσως να τα είχε προβλέψει και ο ίδιος – έτσι φαίνεται τουλάχιστον από τα έγγραφα που διαθέτουμε. Για κάποιες οικογενειακές προστριβές ανάμεσα στον ανεψιό του Ιωάννη και τον αδερφό του Αντώνη έγραφαν ακόμη στον 19ο αι.<sup>58</sup>

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας υπήρξε η σύγκρουση του μητροπολίτη με τους κατοίκους της Μαριούπολης, που μάλλον διαρκούσε όλα τα τελευταία χρόνια της ζωής του εξαιτίας της δυσσαρέσκειας ως προς την εγκατάσταση των Ελλήνων στην Αζοφική<sup>59</sup>. Όπως φαίνεται από τα δυο κείμενα που μας άφησε ο Τριφύλλιος, ο μητροπολίτης παρέμεινε διστακτικός ως προς την τελική απόφαση σχετικά με τη σημαντική του περιουσία, αναφερόμενος σε σχετικά ασήμαντα ποσά για διάφορα πρόσωπα, τους πτωχούς και τις ντόπιες εκκλησίες. Πάντως

---

<sup>58</sup> В. Латышев, *К начальной истории*, с. 50–51.

<sup>59</sup> *Маринполь*, с. 104.



όλα τελικά τα κληρονόμησε «ο Γιαννάκης», δηλαδή ο ανεψιός του Ιωάννης, γιος του Αντωνίου Γοζαδινόβ.

Τα περιουσιακά προβλήματα του μητροπολίτη αποτυπώνονται στο περιεχόμενο και άλλων τριών εγγράφων. Κάποια πράγματα φυλάσσονταν στις εκκλησίες της Μαριούπολης, άλλα ήταν δωρεές της αυτοκράτειρας Αικατερίνης.

Οι μετά τον μητροπολίτη Ιγνάτιο ιεράρχες δεν έδρευαν στη Μαριούπολη. Μετά τον θάνατο του Ιγνατίου το 1786 η μητρόπολη καταργήθηκε και η περιφέρεια ενσωματώθηκε στην επαρχία του Αικατερινοσλάβ σε μορφή βικαριάτου (έως το 1797). Επομένως ο οικονόμος Τριφύλλιος για αρκετά χρόνια υπήρξε ο πραγματικός εκκλησιαστικός προϊστάμενος της περιοχής. Πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα μετά από τον θάνατο του μητροπολίτη Ιγνατίου και ποιες ήταν οι σχέσεις του με τους ανώτατους ιεράρχες της επαρχίας το περιγράφουν τα έγγραφα του αρχείου του.

Οι επιστολές των διαδόχων του μητροπολίτη Ιγνατίου στον οικονόμο Τριφύλλιο δεν είναι πολλές. Δεν γνωρίζουμε αν υπήρξαν και άλλες. Ο αρχιεπίσκοπος Νικηφόρος Θεοτόκης έγραψε δύο έγγραφα. Το πρώτο είναι πρωτότυπο και φέρει τη γνήσια υπογραφή του αρχιεπισκόπου (Έγγραφα, αρ. 16). Το δεύτερο διασώθηκε σε ένα αντίγραφο του οικονόμου Τριφυλλίου με τη δική του παράλληλη μετάφραση στα Τουρκικά (Έγγραφα, αρ. 17). Και στα δύο γράμματα γίνεται αναφορά στο πρώτο ελληνορωσικό σχολείο, του οποίου την ίδρυση σχεδίασε ο Νικηφόρος Θεοτόκης, σε συνδυασμό με κάποιες ιδέες του για την οργάνωση του ιδρύματος. Δεν γνωρίζουμε πότε πραγματικά εγκαινιάστηκε το σχολείο αυτό ούτε αν πράγματι υπήρξε. Το δεύτερο έγγραφο φέρει δυο ημερομηνίες, που ίσως μαρτυρούν την καθυστέρηση στην υλοποίηση του σχεδίου. Ο Β. Λάτισεβ που δημοσίευσε τα έγγραφα αυτά υποθέτει ότι το κύριο πρόβλημα υπήρξε η στέ-

γαση και η οικονομική υποστήριξη του σχολείου. Εφόσον το σπίτι που προβλεπότανε για τον σκοπό αυτό ανήκε στον μητροπολίτη Ιγνάτιο, μετά από τον θάνατό του ο νόμιμος κληρονόμος Ιωάννης Γοζαδίνωβ αρνήθηκε να συνεχίσει τα ευεργετικά έργα του θείου του. Προσπάθησε επίσης να κρατήσει και άλλες ιδιωτικές δωρεές που έγιναν στον μητροπολίτη, αλλά προορίζονταν για το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου. Ο Νικήφορος Θεοτόκης τελικά συμβιβάζει τις διαφορές, και στο δεύτερό του γράμμα επιμένει να πουληθούν όλα τα πράγματα, αρκεί να ανοίξει πιο γρήγορα το σχολείο.

Ένας άλλος Έλληνας επίσκοπος που ασχολήθηκε με τις ελληνικές εκκλησίες της Μαριούπολης υπήρξε ο Δωρόθεος Βοζμούιλοβ, πρώην καπελάνος του ρωσικού στρατού και ηγούμενος της Μονής Ευαγγελισμού στη Νίζνα. Έδρευε στο Παλαιό Κριμ της Κριμαίας και είχε τον τίτλο του βικαρίου Θεοδοσίας και Μαριούπολης. Παρουσιάζουμε τα τρία του γράμματα (Έγγραφα, αρ. 22, 25, 26), που σχολιάστηκαν από τους πρώτους εκδότες τους ως πολύ χαρακτηριστικά για τη σχεδίαση μιας εικόνας του επισκόπου αυτού και της στάσης του προς τον μητροπολίτη Ιγνάτιο, και ιδιαίτερα τον οικονόμο Τριφύλλιο. Το τρίτο από τα γράμματα αυτά είναι αντίγραφο και δεν φέρει ημερομηνία. Πάντως από το περιεχόμενο γνωρίζουμε τα ίδια κληρονομικά προβλήματα, τα οποία χρόνια απασχολούσαν τους Μαριουπολίτες μετά από τον θάνατο του μητροπολίτη Ιγνατίου. Φαίνεται ότι η προαναφερόμενη «διαθήκη» του Ιγνατίου λειτούργησε ως απάντηση του Τριφυλλίου στη διαταγή του επισκόπου Δωροθέου να του δώσει «όρκον» σχετικά με την κληρονομιά του. Λαμβάνοντας υπόψη και μια άλλη αίτηση του επισκόπου στο ίδιο γράμμα για την καταγραφή της περιουσίας του Ιγνατίου, στην οποία απάντηση αποτέλεσε το έγγραφο (Έγγραφα, αρ. 24) της 29ης Σεπτεμβρίου 1787, υποθέτουμε ότι το γράμμα γράφτηκε λίγο πριν από την ημερομηνία αυτή.

Για άλλους αποστολείς και συγγραφείς των εγγράφων δεν γνωρίζουμε πολλά πράγματα.

Η εργασία μας αποτελείται από δυο τμήματα. Στο πρώτο δίνεται η περιγραφή κειμένων αφηγητικού χαρακτήρα, δηλαδή παρουσιάζονται οι κώδικες και τα σπαράγματα, ενώ στο δεύτερο τμήμα τα έγγραφα. Όλα τα χειρόγραφα έχουν παρουσιαστεί σχεδόν με τον ίδιο τρόπο, με τη διαφορά ότι η περιγραφή του Ευαγγελίου στο πρώτο τμήμα αναφέρει μόνο το περιεχόμενο των κειμένων με παρουσίαση ορισμένων αποσπασμάτων (αρχή, τέλος, τίτλοι κ.λπ.). Επομένως κάθε περιγραφή αποτελείται από τον αύξοντα αριθμό χειρογράφου, χρονολογία, σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο, παρουσίαση κειμένου, παλαιογραφική περιγραφή, βιβλιογραφία και ταξινομικό κώδικα του Ινστιτούτου Χειρογράφου. Στο παλαιογραφικό μέρος της περιγραφής δίνονται πληροφορίες για αριθμό φύλλων, χαρτί, μελάνι, γραφή, παρουσιάζονται βιβλιογραφικές, κτητορικές και άλλες σημειώσεις, αναφέρεται η ιστορία του χειρογράφου ή τα ιστορικά συμφραζόμενα της σύστασής του, καθώς και παλαιοί ταξινομικοί κώδικες και εγγραφές.

Όλα τα κείμενα των χειρογράφων παρουσιάζονται στην πρωτότυπή τους μορφή και εξολοκλήρου, όσο επιτρέπουν οι τεχνικές μας δυνατότητες, με χωρισμό των στίχων με μονές κάθετες γραμμές, ενώ οι στήλες και σελίδες χωρίζονται με διπλές. Η ανάλυση συντομογραφιών τοποθετείται με κανονικό τρόπο σε παρένθεση. Σε αγκύλες πραγματοποιείται η αναπλήρωση γραμμάτων που έχουν εκπέσει ή είναι δυσδιάκριτα. Απολύτως δυσδιάκριτα σημεία αντικαθίστανται με τελείες.

Ως βιβλιογραφικές πηγές αναφέρονται όλες οι περιπτώσεις περιγραφής ή δημοσίευσης χειρογράφων. Σημειώνουμε και όλες τις περιπτώσεις εκδόσεων κειμένων (αμέσως μετά από το σχετικό κείμενο) με αναφορά της

γλώσσας έκδοσης. Πάντως κανονικά δεν σημειώνουμε τις διαφορές στην περιγραφή, χρονολογία ή απόδοση κειμένων από τους άλλους ερευνητές.

Στην εργασία προστίθενται τα ενδεικτήρια χειρογράφων, προσώπων και τοπωνυμίων που απαντούν στα Προλεγόμενα και στις περιγραφές, η λίστα των έντυπων βιβλιογραφικών πηγών, δυο χάρτες ελληνικών οικισμών του 18ου αι. στην Νότια Κριμαία και στην βόρεια περιοχή της Αζοφικής, καθώς και η φωτοτυπική παρουσίαση μερικών αξιόλογων εγγράφων.







## Бібліографічні скорочення

- Велков, Андреев — *Аспарух Велков, Стефан Андреев*. Водни знаци в османо-турските документи. — София, 1983. — Т. 1. — 79 с. ; 131 л. факс.
- Галенко, Чернухін — *Галенко О., Чернухін Є*. Імена й прізвиська за матеріалами поминальників православних греків Криму першої половини XVIII ст. // Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького. — К., 1997. — Вип. 1. — С. 32–45
- Гаркавець — *Гаркавець О. М.* Уруми Надазов'я. Історія, мова, казки, пісні, загадки, прислів'я, писемні пам'ятки. — Алма-Ата : Український культурний центр, 1999. — 624 с.
- Дрига (1) — *Дрига І.* Мова листів Трифілія у порівняльно-історичному висвітленні (Караманлійські пам'ятки Анатолії) // Східний світ. — К., 2008. — Т. 1. — С. 134–144.
- Дрига (2) — *Дрига І.* Мова листів Трифілія у порівняльно-історичному висвітленні. (Варіант 3–4) // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. — Львів, 2008. — Вип. 45. — С. 215–224.
- ЗІФТАБ — Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького.
- ЗООИД — Записки Одесского общества истории и древностей.
- ИТУАК — Известия Таврической Ученой Архивной Комиссии.
- Калоеров — *Калоеров С. А.* От Крыма до Мариупольского греческого округа (1652–1783). — Донецк, 2008. — Т. I. — 640 с.
- Клепиков (1959) — *Клепиков С. А.* Филиграни и штампы на бумаге русского и иностранного производства XVII–XX века. — М., 1959. — 306 с.
- Клепиков (1978) — *Клепиков С. А.* Филиграни на бумаге русского производства XVIII – начала XIX века. — М., 1978. — 238 с.

- Латышев — *Латышев В.* К начальной истории города Мариуполя // ЗООИД. — О., 1915. — Т. 32. — С. 42–54.
- Серафимов — *Серафимов С.* Заметки из архива Готфийской епархии в Крыму // ЗООИД. — О., 1867. — Т. 6. — С. 591–595.
- Участкина — *Uchastkina Z. V.* A history of Russian hand paper-mills and their watermarks. — Hilversum : The Paper Publication Society, 1962. — (Monumenta chartae papyraceae historiam illustrantia; 9). — XXIX, 297 p.
- Хівуд — *Heawood E.* Watermarks mainly of the 17th and 18th centuries. — Hilversum : The Paper Publication Society, 1950. — (Monumenta chartae papyraceae historiam illustrantia; 1). 154 p., 533 pl.
- Чернухін. Грецькі рукописи — *Чернухін Є.* Грецькі рукописи у зібраннях Києва. Каталог. — Київ ; Вашингтон, 2000. — 378 с.
- Чернухін. Наказ — *Чернухін Є.* Наказ св. Василя Великого священнослужителів : новогрецька та караманлійська редакції // Мова та історія. — К., 2011. — Вип. 172. — С. 4–19.
- Чернухін. Митрополит — *Чернухін Є.* Митрополит Готії та Кафи Гедеон // Рукописна та книжкова спадщина України. — К., 2005. — Вип. 10. — С. 50–74.
- Acta sanctorum — Acta Sanctorum quotquot toto orbe coluntur... / collegit, digessit, notis illustravit Joannes Bollandus... ; operam et studium contulit Godefridus Henschenius... — Т. 29. Iulius. — Venetiis, 1746.
- Constantini Lascaris — Constantini Lascaris Byzantini Grammaticae Compendium Graecae Linguae Studiosis aptissimum. — Basileae, 1547. — 926 S.
- PG — Patrologiae cursus completus, series graeca posterior / accurate J. P. Migne. — Paris, 1857–1866. — Т. 1–161.
- Θησαυρός — Θησαυρός Διαμασκηνοῦ, ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου, τοῦ Θεσσαλονικέως : Μετὰ τῆς προσθήκης ἐν τῷ τέλει καὶ ἐτέρων ἑπτὰ Λόγων ψυχοφειλεστάτων, καὶ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Πάτερ ἡμῶν. — Ἐνετίησι : Παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, 1751. — 592 σ.
- Κολάι μάν νασιχετού. — Κολάι μάν νασιχετού. — Βενετικτέ [Βενετία] : Βόρωλι Αντώνιοζτάν, 1753. — [10] + 92 σ.



Маріуполь та грецькі поселення в 1780-х роках





## ΡΟΖΔΙΛ Ι

### Джерела наративні

- 1 **Πовчання про важливість сповіді.  
Середина XVIII ст.  
Без початку.**

Текст:

(арк. 4) ριγιλ(εν) κεντί αχλούηλεν τεμεσίν κι νέ όλατζάκτουρ  
τόπεγέ κελ | μεγιπ έξομολόγισίς та όлσάκ χορλαγίп καιλίп  
κοινωνία | άλαγίп τεσε τέκ τζεμααττάν κεντιμή ουταντίрма-  
γιμ, βέ | όγилé φικір έτιп ό γουρσουслουγунтάν έξομολόγι-  
сис κεντινί хази | ρлάνμαμηс τεμηζлένμемηс κελίп κοινωνία  
άλίρ саки | νηνης κάρτασлар ποῦ είστέп κάτζинис **ό θ(ε)δ(ε)с**  
**ήμων πῶρ κατa** | **ναλίскон έστι**<sup>1</sup> πάκινис картаслар μαλι-  
μηνίζ όлсоῦп κι ό | γилé πιλέсис κι άλλαχήп ατεχήп άλίп  
κεντί κεντινί γιακα | ρσιν ζήρα хаκтаάле Χ(ριστό)С έφέντι-  
μηс όγилé αταμή γιακάρ | άтэστηр βέ ёр ким σουт хоῦлан  
έχτιγáτινaν мустаγριп χορχоῦ | ήлен κελίрлер άγία κοι-  
νωνία αλμαγιά ράπιμηζ κένé άл | λάχ кипи βέ πατισάκ кῑпи

<sup>1</sup> Втор. 4: 24.

βέ χακίμ κιπι τζοῦμλεμηζίν χ | απε ἔτλερινί βε γιοννακλαρι-  
 νί γιακάρ κιοῦλ ἔτέρ βέ τζανλα | ριμηζι σουκλου βέ νουρλου  
 πάκ τεμηζ ἔτιπ ἀζιζλέρ βέ ό | νλάρ κι ντινσις ίκτιγιατσους  
 όλαν βέ τοπεσις βέ ἔξομολόγι | σιζ κεντιλερινί χαζουρλάνμα-  
 μους βέ τεμηζλένμης όρούτζ | σούς ήπατετσιζ σαταχάσοῦς ἔρ  
 κιμ καίλιπ κοινωνία αλσά | τζανουνοῦ βέ τενινί γιακάρ κιοῦλ  
 ἔτέρ βέ ποῦντάν ότουρού | τζόκτουρ αρανιζτάν μητζασσιζ κου-  
 τουροῦμ χαστά όλουῖπ για | τανλάρ τζόκ αταμλάρ ἔξομολο-  
 γισις τόπεσις όλουῖρλερ κυτέρ | λερ τζέχ εὔτεμηῖν ἔζαπινά βέ  
 πουντάν ότουρού γιάλβαρίρι | μ τζενάπλαρινιζε γιά μούνπα-  
 ρεκ χριστιᾶν καρτεσλερίμ | βέ τέριμ || (арк. 4 зв.) τέριμ σιζε  
 σακνουν κι πήρ κημσενιζ γεμίν ἔτμης όλμασιν χάγир | κυμ-  
 σεγέ τε ἔμηῖν βερμης όλμασιν γιαλάν γαγίπετ σογилέρ όλμα |  
 σιν όροσπουλοῦκ ζηννά ετμης όλμασιν όγлана οὔλαρμης για  
 ἔλιν χακινά | σαρκυντιλικ ετμης όλμασιν για ἔλιν μαλινά κόζ  
 χομοῦς όλμασιν | σαρχός πεκρί όλμαγιασις για αρανιστάν πι-  
 ρισι χομσουλοῦκ ετμης | όλμαγια για πιριντέν τζεβὰπ ἀλιπ  
 χάγирσινά σογилегип χανγά ἔτ | τιρμης όλμαγια για χριστιᾶν  
 καρτασλαρινλαν κουσουλού βέ κα | ρέζ σακλαγιαῖν όλμαγια  
 κανλι κυμσε όλμαγια φαλτζια βαράν | όλμαγια για κ(εν)τισι  
 φάλ πακάν όλμαγια πίρ κυμσεγέ ζέχήρῦ | εγирμης όλμαγια  
 τουζάχ χουροῦπ καρτεσλερινή σιέσετέ τιου σουρμοῦς | όλμα-  
 για – γιλτήζλαμα τζεκάρμαγιασις – τζατουλουκ γεηνλικ τοκ-  
 μοῦς όλμασοῦν κυρσιζλικ καίσι | τζιλικ ἔτέν όλμασιν χαμαγίλ  
 τακινάν όλμασιν πάκκινης κάρ | τασλαριμ ποῦ φενά είσλερτέν  
 κατζάσις πουλοῦνμαγιασις χεγитανίν | τουζένλεριντεν να-  
 πάκ όλμαγιασις ἔξομολόγησις τεμησσίς σακιάν | σιζ πίρ κιμ-  
 σενιζ κελίп ἀζιζ κοινωνιάγι ἄλμαγίασιζ ζήρα | ατέστιρ για-  
 κάρ ίνσανίν τζανινί βέ τενινί τεμηζλίκιλεν ἔξομο | λόγισήλαν  
 μουσταγρηῖπ κορκοῦγилан ἀλάσις όλ ζεμαν οὔταμλί όλ | μά-  
 γιζ αλλαχταάλεινί καρσισιντὰ για πυλουνσάκ που φενά ει-  
 σλε | ρτέ ό ζαμάν χριστός ἔφέντινιν τηβανιντὰ νέ τζογὰп βε-  
 ρετζέγιζ ζήρα | ζήρα ράπιμηζ χριστός ἔφέντιμηζ κεντισι όγι-  
 λε ποῦγιοуроῦρ тер кї | για ἄτεμ όγλου είστέ πέννημ πέντεν  
 κάγир ἀλλάχ γιόκτουρ ζι | ρα μπέν ότοῦροῦρομ βέ πέν κινε

τιρίλτήρημ πηρ κύμσε κατήρ τε | κύλτηρ σίζι μπενήμ ελιμτέν  
 κουρτάρμαγία κόκ ήλέν γέρ βε τζέ | μνήν αλέμ ούμίαν πενίμ  
 όκμοϋμέτηρ βε τζοϋνκί χακταάλε Χ(ριστό)Σ | έφέντιμηζήν  
 όκμοϋντέγιζ για μουνπαρέκ χριστιανλάρ πίζ τε | κεντιμηζί  
 πήρ χοστζά σαχουναλιμ άλλαχτάν χριστός έφεντιμηζτέν |  
 πανα γιαταν άζίζ χουλλαριντάν ματε χάγιρισινά βαροϋπ μου-  
 του όλμαγι | ληιμ βέ Χ(ριστό)Σ έφέντιμηζ τζοϋμλεμιζι γκο-  
 ρουνοϋρ γκοροϋνμεζ χατετέν χειγι | τάν χερίντεν γιαραμάζ  
 ελιντέν σακλαγία πεκλεή βερε βέ χακταά | λε τζέμημιζέ  
 αβραάμ ίσαάκ βε γιακοβοϋν βέ τζέμηπατιλλερίν | περεκέτλέ-  
 ρινί βερέ τζοϋμλεμηζέ πολάκιμ άχπάκ γιοϋζουλεν γέ |  
 τηστηρσίν σετζτέ ετμεγέ κεντί πατισακλικινά φεράχλεν  
 σεϋήν | μέγιλεν μουχαπέτιλεν έκερ μαλτάν έκερ αμελτέν μα-  
 χριμ όλμα | γιαλιμ άμα τζοϋμλεσιντέν κύαμιλ όλαλιμ σαχλι-  
 κιλαν βαρλήκι | λαν βέ τζανιμηζή χριστος έφέντιμηζιν έλι-  
 νέ βερίντζεετέκ άμην | **ότι αύτῶ πρέπει πάσα δόξα τιμή και  
 προσκύνησις τῷ πατρι | και τῷ υἱῷ και τῷ άγίῳ πνεύματι  
 νῦν και άγί και είς τοῦς αἰῶνας τῷ | ν αἰῶνῶν άμην**

7 арк. (арк. 6 а – літерний, арк. 5 зв. – 9 зв. чисті, фоліація як продовження ркп. № 3685/1, див. № 2). Папір: 220 x 160, білий. Філіграні: FIN DE | ENDAUPHINE | 1742. Чорнило коричневе й червоне. Урумська мова. Поле тексту: 175 x 120. 22 рядки.

№ 3685/2

## 2 Збірка повчань і бесід. Середина XVIII ст.

1) Дамаскін Студит. Слово 24. [Про вигнання Адама та милосердя]. Без початку й кінця.

Текст:

(арк. 1) Βέ αδάμ ατα άτζαν τζεννεττέν τζηκτη ότουροϋρ του-  
 γκουνουρουτου βέ | κοσηαχήγηλήν γκερη γηαγηκαρητή βέ

ηχηλέρητη ἄχ βὰχ | ἦλεν τζαληχηρητη βέ γκουνεσιν σιτζα-  
 κυντὰ γηανάρητη βέ | γκετζενήν σιτζακυντὰ σοβουγουντα  
 οὔσουρουτου τοκυνήρ αγλάρητη εβέλ | κὺ ἔγηληκλερηνή ἄχ  
 ετερητη τζανή γκονουλτέν κόσγιαχη τὸ | κέρητη βέ χουρού  
 παχηνή γερτέν γερέ ουρούρουτου κόσλερὴ κὰν | τὰν τολάρη-  
 τη βε ατηρηνὰ κελήρητη τζεννετην μελοδηάλαρη αγ | λάρη-  
 τη τα σογηλέρητη αζήζ τζέννετην εγηλήκλερηνή τζεννετ |  
 τέ νὲ καταρ εγηκληκλερὴ αζήζληκὺ βάρητη τζανημὴν βέ  
 ἄτζαν | ωτουρουρουτουμ ὄντὰ ἀλλαῖν αζήζ μηροδηάσιντὰν  
 σόφράμ ἄζήρι | τη ἔτμεκσίζ ὄτουρουρουτουμ βέ νε καταρ  
 σεβηντζή βάρητη | τζανημὴν ἄγγελοςλαρὴν αζήζ μελο-  
 δηάσιντὰν βε νὲ | κιαταρ τζανημα χεφάφ βερηληρητη ω του-  
 κενμεζ αγητηνληκ | βέ τζουμλε ἀλλαῖν μαχλουκατλαρη  
 πενή πατησάχ | πληρηληρητη βέ ἦραἔτ ετερλέρητη βέ χήντη  
 τζουμλε | σιντέν ουρηἄν καλτήμ γκουζέλ μηροδηαλαρταν.  
 πούτπερέζ | κυπή ὄλτουμ ὄνουν οὔτζούν τοκυνὺπ ἄγλαῖμ  
 πέν γκουναχ | κερ τέρ βέ ὁ γκουζέλ τηρεκλερὴν μεγηβαση  
 τζουμλεση πε | νήμητη βε χήντη τζουπλακληκυμη ἄγλαῖμ γη-  
 οκσάμ ἄ | ζήζληκτεν μαάρήμ καλτήμ ὠνουμου ἄγλαῖμ πεν |  
 σανα γηα || (арк. 1 зв.) σανὰ γηαπαντζη ολτουμ κεντη αхма-  
 κληκυμτὰν γηανήπ γη | ακυλτήμ κύμσε πενή σούρμέτη πῆρ  
 ταἶ κορέμεμ ὦ ἄ | ζήζ μηροδηαλαρι βε τζουμλε ἔγηληκλερὴ  
 γητηρητήμ βέ τζουμ | λεσὴ τούς εγη ἄλ κυπή ολτου. βε πῆρ  
 ακυντή σου κυπη κ(αί)τζη | τῆ γκοζουμτέν ὄλ γκουζελενετ ὄλ  
 χεφάφλη ἄγητήννήκ βέ ἔκερ | χατηρ ολσάνήζ ολ γκουζέλ  
 τηρεκλέρ ταλλάρηνηζή ἄσακυνα | ακὺπ γηαλβάρήνηζ ὄλ  
 πηζι γηαρατανὰ γηἄπράκ | λαρηνηζηντὰ σετασὴ ἀλλάἶ γη-  
 αλβαρσιν κυ χουρτουλάμ | βε πενή μησερ εγηλεγέ ολ ἄζήζ  
 τζεννετέ χαπήλ | μη τηρ κὺ πηρ ταἶ πέν πουντὰν χουρτουλ-  
 μαγηά βέ | πού σόζλερὴ σογηλεγήπ ἀγλάρητη αδάμ ἄτὰ  
 βέ | γέρη χαζήπ τζαληχῆρητη ταἶμ γηἄπμαγηά κεν | τη τονήπ  
 σογήλέρητ ἐβαγηά ταρηληπ σέν ἠτζουν κε | τηρητην πενήμ πα-  
 χημὰ πού ηχη ἀχαρι βέ | πατησάχηκέν χούλ εγηλετήν πενή  
 τζουπ | λᾶκ εγηλετήν πενη βέ σέν αλτατην πενή τε χερ |  
 κυσλή γερέ εντηρητήν τζεννετην πεκτζησιγητημ γῆ | ἄπαντζη

κοστερτήν πενή που κατάρ τοβλέττεν | ἄγηρτήν πενή σένσιν  
 πενή φουκαρά ήτέν φ βε χήν | τη νέρετε πουλαήμ ταἶματα πε-  
 σλεήμ σενή βε νέ | ζεμάν γεκήν γεκεήμ νέ ζεμάν πητζεήμ βε |  
 σόρα ωτουρουπ γεγήμ χασεβέτσης ήκέν χεσεβέτ | λη ετ ||  
 (αρκ. 2) λη εττήν σέν πενή βέ νέ ζεμαν κυγήμ ετέμτε κυγηνέμ |  
 βε νέ ζεμάν γηουζ πεζή ετέμτε κυγηνέμ γκουζουμούσιλέμ | βέ  
 σενήν αχμάκληκυντάν ολτού που ησλέρ παχημά βέ | σέν ότου-  
 ρούρσοún ήσσήζ χασεβετσίς γηἄνέ ντουγγαγηἄ ού | σάκ κε-  
 τηρητκήτε πλήήρσιν κεντηνή νέ φενά κεμληκε όγ | ραττηκυνή  
 βέ πλήήρσιν πηζή γηαραταν ἄλλαήν χάρ | κυχηνή βέ ἄτζαν  
 αγρηλαρή κορήρσιν πενήμ τετη κύμ | ἄτηρηνά κελήρ ό ζαμάν  
 πλήήρσιν μεγηβα γεμεσι νε φε | νάτηρ βε σόρα πλήήρσιν  
 ἄλλαήν τεμπεήν τουτμαμάκ βε κυ | γηλάνήν σοζηνή τουττούν,  
 πού σοζλερή ταἶ τζόκ σογηλέρητη γηολ | ταχηνά ό κυ ἔβα-  
 γηἄ, σόρα κασεβέτ ετύπ ἄγλάρητη βέ | ντοκυνήρητη βέ που  
 μαυρουλλουκτάν πάχηλαρανά πού ησλέρ κελτή. | τζούμλε  
 ήνσάνλαρήν παχηντά: βάρτηρ που ησλέρ βέ ἔκερ πατησά | βέ  
 ἔκερ χούλ βέ κυ φουκαρελέρ βέ κυ πουγηκλέρ βέ τζούμλετεν  
 ἔ | βέλ ἄδάμ ἄτά όγρατή πού ἄσλή ήχέ. βέ πήρ κατζη ζαμάν  
 ὦ | ρουτζ τουτμαγηλαν ἄγλάμάγηλαν. σιζλαμάγηλαν, βέ κυ  
 ἄλλάχτάλε | νήν, βέ κυ τεμπεήνή τουτμάγηλαν κένε λαγήκ.  
 όλτου τουκενμεζ | τζεννέτέ πάκυν εύλογημένη χρηστηἄνήν  
 πήζ τε ἄλλαήν | τεμπεήνή τουτταλήμ όρουτζ τουταλήμ ήπα-  
 τετηλεν τζάνκονήλ | λεν λαγήκ όλαλήμ ἄλλάχ τάλενην όλ  
 τουκενμεζ τζεννετηνε

(Πορ.: Θεσαυρός. – Σ. 384–397; Гаркавецъ. – С. 373).

## 2) Повчання про хрещення й дотримання заповідей Господніх. Без початку й кінця.

Текст:

(αρκ. 2 зв.) Όνήν ούτζοún εύλογημένη χρηστηἄνή νέ χатаρ  
 βἄπτηζ όλ | τουχ ήσα μπαμπανήν βέ ογλουνοún βέ ἄζήζ  
 ούρουοún ἄτη | νά όλ μούμπαρεκ ούτζ σουβατλή πήρ αλ-  
 λαήν ἄτηνά βαп | τηζ όλουνάν καρτασλάρ χεγητανήν βενά

ησλερηντέ πουλου | νούπ μουρταρλάνμαγηάλήμ νέ καταρ  
 βαπτησματοά ήκ | ράρ εττήκσε τζαλησαλήμ τουτμαγηά ζήρε  
 βάπτηζμα | τα ήκράρ εττηκλερηνήζ πουνλάρτηρ γηάνε  
 τετηκ | έβάνγγέληόνουν σοζουντέν τζηκμάμ, Χ(ριστό)Σ  
 έφέντηνίν τέμ | πευνή τουτάρημ βέ νέ καταρ σημαρή βάρησα  
 ετέ | ρημ τετήκ, τζούνκν ήκκράρρημής πογηγηλέ όλ | τουκτάν  
 σόρα χεγητάν έληντέν φενά ήχηλερηντέν κα | τζαλήμ, έλάσλυ-  
 κυμήζ ούτζούν τζαλησαλήμ κόκ πα | τησάκκληκύν ήστεγελήμ  
 χεγητάν ήσλερηντέν κατζα | λήμ, χάν ετμεγελήμ ζηνα  
 κεάρληκτάν χατζαλήμ | κυρσιζλήκ έτμεγελήμ ζαπούν  
 αυλάσθήρμαγηαλήμ | πήρ κύμσεγή ζήρεμ ό τα κυρσιζλήκτάν  
 σαγηλήρ | μάλ τζανλή όλμαγηάλήμ, πάκυν εύλογημένι | χρη-  
 στηανή νέ καταρ μαλημηζ τζόκ ολσα τα ήτζ | πήρ φαγητα-  
 ση γηόκτουρ νούτζουν κύ έπ πού τουνγη | άτε καληρ ήτζ πήρ  
 φαγητασι γηόκτουρ άχρετη | μηζε φουκαρέ καρτάσλαρημηζά  
 ζεκύάτ βερε | λήμτε ό άζήζ τζέννετή σατήν άλαλήμ ζήρεμ |  
 ότουρ πηζήμ μαλημηζ νέγηλεμελή χαρανήκ | ντουνηγάνήν μα-  
 ληνή όλ κυγημέτοσή παά | σήζ μαλή πάχμαλή πηρη πηρημηζέ  
 τουσ | μαν || (αρκ. 3) μάν ολμαγηάλήμ πηρη πηρημηζή έλέ  
 βέρμεγη | λήμ, μερχαμετσιζ όλμαγηάλήμ ήράχμηλή όλα |  
 λήμ Χ(ριστό)Σ έφέντημύζ κύπη όλμαγηαλήμ χεγητάν κύ | πή  
 ό κελή μαβρούλ πεπούρλενμεκλήκ πουλαρ χέ | γητάν ήχητήρ  
 κατζαλήμ πουλαρτάν χεγητανήν πηρ | ήχη πουλούνμασίν  
 ούστουμουζτέ γηά Χ(ριστό)Σ έφέντηνίν | τέμπεχλερηντέ ολ-  
 σούν αχλημηζ βε φηκүρημηζ | τενημηζή πάκ σακλαγηάλήμ  
 μησαφήρ ντοστού | όλαλήμ τζούμλε χρησητιανλάρλεν μουχα-  
 πετλή όλαλήμ | ήκτηχατημηζ όλσούν χρησηστοζά ουμουτουμούζ  
 όλσούν | αλλαά φουκαρελερέ ζεκεάτημηζ όλσούν χεγητανά |  
 τουσμάνληκүμηζ όλσούν άγηνόγην ηχηλερηνή γενμέ | σηνέ  
 ήνσαν τουσμανημηζά έγηλήκ ετελήμ τέν | ταραφηνήν έζε-  
 τηνέ σάπουρ ετελήμ πουγηουκούν | βέ γκουτζουγκούν του-  
 τουτζού όλαλήμ έκλήσεμηζήν κύ | ταπλαρηνά μουτού όλαλήμ  
 νέ κατάρ तेν ταραφηνήν | εζήέτλερή βαρησα ταγηάνήτζή  
 άλαγηκ τζούμλε | κεμηκλερτέν φαρήκ όλαλήμ βέ γκουνάγ

ήχηλέρτεν | νετητζε κατζαλήμ πάκύνις κάρτασλάρ τζούμλε-  
 ση | νή πουνλαρήν βέ ταχά νετζε εγηλήκλερέ πουλουνού | ρου-  
 στεγή ήκράρ έττήκ βάπτητζ ολτουκτά παπαζήν σο | γηλετη κύ  
 πουνλάρτηρ καλάτά βε κύλημηζε όνούν | ούτζούν χρηστηάν  
 καρτασλάρ σοζουμουζε τουρουπ πουνλαρή | τεμάμ έτελήμ  
 αλλαήν γηάνηνητά σοζουμουζτε τουρμάζ | ολμα || (арк. 3 зв.)  
 όλμαγηαλήμ έγηλήκ πηλημέζ όλμαγηάλήμ ζήρε | χρηστόστα  
 πουνλαρή σεβέρ όρουτζ τουτσακ ηπατε | τε τουρσάκ ζεκεάτ  
 βερσεκ ζήρε Χ(ριστό)Σ έφέντη πηζήμ | ούτζούν σογκουλτου  
 τοκουλτου γηούζουνέ τουκουρουπ μασκαρα | λήκά αληνηή  
 χουρούμ ότου σηρηκέ ήτζητή ώ πηζήμ | ούτζούν σταυρός όλου-  
 ντου, γηά πήζτε όνούν άτή ούτζούν | μουχαπετήνην ότουρου  
 τογκούλσεκ σογκουλ χορλάν | σάκ μαλημηζτάν ταλανσάκ  
 έζηετλενσεκ χαπής | τζεκεσεκ χοβουλσάκ έρ νε ήζηεττζεκεσεκ  
 όνούν ά | τηνην ότουρου Χ(ριστό)Σ έφέντημ βέρήρ μουχα-  
 πελεση | νή νήτζε που γηρήδρ κεντή μουπαρέκ άκύζηγη |  
 λέν άζήζ έβανγγέληόσουντά κύμ κύ πενήμ κελάμ | λάρμη  
 τουτάρσα σεβήνσιν γκόκ γηούζούν πατησάκ | ληκύν μηράς  
 άλατζάκτηρ έκερ πουνλαρή τουτάρσακ | βέ έτέρσεκ ό ζαμάν  
 άλλάχταάλε σεβέρ πηζή ό ζαμαν | σουχουρλενηρ πηζτέν ώ  
 ζαμάν μερτεπελενηρ πηζτέν | γηά πήζ τε όνλαρή ετσέκτε  
 τζανημηζή χουρταρσα χά | σίς χεγητανήν έληνην όλμάζ μη  
 κελήν κάρτασλάρ | πού γηάλάντζη τουνηγάνην χασεβέτηνη  
 πουρακαλήμ | σενταμηζ κοκτέ όλσούν γέργηουζουνού φαρήκ  
 όλα | λήμ Χ(ριστό)Σζά σεντά τουσουρελήμ χεγηταντάν χα-  
 τζαλήμ | κόκ πατησακληκηνά σεβτά τουσουρελήμ χατζαλήμ |  
 τζεένεμτέν γηορτουλαρημηζή παναγηρλαρημηζή χα | πούλ  
 έτε έφέντημ πού τουνηγατέ μουσταάκ έτε μουχα | πετ

4 арк. (арк. 1а – 1а зв. – чисті). Папір: 220 x 160, білий, по-  
 шкоджений вологою. Філіграні: три півмісяці – под. Велков,  
 Андреев – № 696 – 1734. Чорнило чорне. Урумська мова. 20  
 рядків. Поле тексту: 180 x 125. Реклами в нижньому право-  
 му куті кожної сторінки. Окремі слова написані червоною

фарбою. Заставка рослинного орнаменту на арк. 1 виконана чорним чорнилом. Текст повчання записаний тією самою рукою, що й текст на арк. 1–7 ркп. № 3686 (див. № 7).

Старий шифр: 68 червоним олівцем у колі.

№ 3685/1

### 3 Повчання про гнів Божий.

#### Середина XVIII ст.

Без початку й кінця.

Текст:

(арк. 1) *Καὶ ὀργυστῆς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδοκὲν αὐτὸν τῆς βα | σανηστῆς ἕως οὗ ὦ [...] εδο πάντῳ οφιλομένον αὐτοῦ : ~*  
*πεουκτοῦρ παναγύανῆν ριτζασί :~*

Γ'ιανὲ πὸν χατάρτηρ κερτζέκ πὸνκουνку κὸνουν τεμισὺ | λῆ  
τερ ку γυανὲ ἀλλαχτὰν πῆρ εγυλῆκ γυὸκτουρ ἠλλε | ἐρ κυμὺν  
γυὸκουσα πῆρ εγυλῆκὺ γυαπάντζι τοστοῦνὰ γυ | ἀνέ πουνοῦν  
εφεντισί ο κελεντή πουντὰν οτουρὶ ἦλλε βερτή που | νού σκε-  
ντζελερὲ γυανὲ τεριμ εγὺ ολὰ ὄ εγυλῆκ πῖλμε | γυὲν κούλ  
γυανε πὸν κορτοῦ πὸν κατὰρ εγυλῆκ εφέντησιντέν | ἦλλε  
τέριμ πὸν κοστουρτή πὸν κατὰρ εγυλῆκσιζλήκ γυαπάντζι το-  
στοῦ | νὰ γυανὲ τέρ ку ὄν πῖρ γουρούς πορτζὸν βάριτη ὄλμα-  
τουγουνὰ βερ | μεγὲ γυανὲ ραῆμ τηλετή ἐφέντησιντέν κένε  
τέρ ку πὸν ἄζιζ | εφέντηση πὸν σκέντζελερτεν κourταρτή  
πὸντὰν σόρα πουνὰ | γυὸζ κουρούς ταῶ παγούσλατή πακα-  
λούμ ку πουνοῦντα ἀλαχτζάσι | γῦ βάρ πὸν τοστοῦντὰ πῆραζ  
γυανὲ πὸν ζαβαλήνῆν γυὸκουτου βερ | μεγὲ πουντὰν τηλετή  
ραῖραῖμ γυανὲ τέρ που γουρεκὺν | ράχ ὄλματουγουντὰν  
τοῦττή πὸννου τοκτοῦ γυανὲ πουνου σκεντζελε | τη σοουντὰ  
ζίντανὰ κοτοῦ τέρ ку κοτουκτὰν σόρα πὸν κατὰρ | ἀτὰμ ||  
(арк. 1 зв.) ἀτὰμ σουτζουνου ογηλὲ γυολσοῦσουκουνου κορ-  
τουλέρ ο πῆρ куλλарὰ | та οκὺт ολτοῦ γυανὲ εσιτήρ ка-  
ζεπέ κελῆρ εφέντηση | ἦλλε πουνου тзагυрир карсисινὰ кел-  
τηκτέн σόρα ἴπηт | тасунὰ πουνὰ октзѐ етѐр тѐр пουνὰ ἄγυ  
γυολсоῦς кул кѐ | рекмѐз итῆ μη санὰ εγυλῆκ етмеγѐ то-



στουνά νήτζε κυ πεν | σανά εγυλήκ εττήμ γυανέ πουντάν σόρα  
 σκέντζελερε βε | ρενλερέ τετή καλτηρίν πουνού κοσλεριμύν  
 οκουντέν κόγύν που | νού σκέντζελερέ τέριμ κυ τομουγά επ  
 πορτζουνού βερε | νέ τεκ [Ι]λε ο κελεντη εφένσι πουνά ογυλέ  
 βερτή σκεντζελερε | γυανέ ἔπ πορτζουνού βερίντζεσυνέ κένε  
 τερ κυ εγύ ώ | λα ο εγυλήκ πήλμεγέν κούλ γυάνε χήντη πού  
 κυμέ ουμούτ | κογυατζάκ σκέντζετέν τζικμαγυά γυάνε ου-  
 μούτ βαρ | κένε ουμούτ εφεντησί εσιρκεγε πουνού ἤλλε τερ  
 κυ ὄ | πύρ κερé εσιρκετή πουνου τεριμ κυ χήντη πεούκ ταρ |  
 κυνηκυντάν οτουρου τέρριμ κυ ουμουτου βαρ τοσλαρινά  
 πού | τάν οτουρού ριτζά ετμεγέ τεγελήμ κύ τόστλαρι πουντάν  
 ω | τηρί χαγυπετηνή τζεκέρλέριτή πουλάρτα εσιρκεμεζ |  
 γυαανέ πέκ τε ραημισιζ ολμαγυλεν ἔψου ταρκύν πουνά | κενε  
 ου || (арк. 2) κενε ουμούτ ετέρ πορτζουνού οτεσμεγε ἤλλε  
 τουσουνούρ τζόκ ολτου | γουνά ὄν πηρ γουρούζ Κένε σίντή  
 σήζε τερημ που κούν γυανέ κυ | που χατάρ σκέντζελερ βερτή  
 εφέντησου ἤλλε τερ κυ τόστλα | ρή καγυπετηνή τζεκερλέρνη  
 ἄρτηκ πηληρλέρ κύ πουνά | κουρούλμάκ γυόκ τέρ κύ πῆρ  
 πέκτουβαλή γυουνάχκέρτηρ κύ τουσ | μούζ αλλάχτάλε-  
 νην εγυλήκυντέν βε ἠράχ ολμούζ αλλάχταλενήν γυου-  
 ζούντέν ἔπ καζέπλερ ω κατεμληγέ αλλάχτάν βερίλτή τζέκ |  
 μεγέ ἤλλε εφέντησού ονά καζέπ εττή βέ τόστλαρι αζήζλερ |  
 πού κεζάλ καγυπέτηνή τζεκέρλερ γυάνε ριτζά ετμεζλερ |  
 γυανέ πόρτζού τζόκτούρ τέρ κυ γυουναχλαρι ἔμ πῆρτε πούν |  
 λαρι οτεγέμέζ νέ ολάτζάκ πού νέρεγέ κατζατζακ κύ | μέ συ-  
 κυνατζάκ ὄγυλέ ουμούτ ετερσυνής σεραετ πουлмаσινά |  
 γυανέ πιλμεσυνής χριστηανλαρ κήμητηρ ουμούτσουζίν ου |  
 μουτή κύμητηρ κουνάχκέρ χεραετή κύμ χριστηανλαριν |  
 ανασή μαρία βέ πακυρέ βαλητέ πελή ἄτζάν πῆρ κου | ναχκέρ  
 κελήρ πογηλέ πῆρ πεκτουβαλή γερε γυολά πύρ | γέρτέν ολα  
 τουσμανή αλλάχ βέ πύρ γέρτέ κένε πῆρ κύμσε | σύ οлмаγιέ  
 ριτζάτζι κυ πουνά πῆρ εγυλήκ ετσύν γυα τέρ | κυ πύρ ἄγνος  
 γυανέ τερ κυ ἴστεμέζ ἔπετή ἠράχ | ολ || (арк. 2 зв.) ολσούν βέ  
 κεσίλσύν βαλητέ σουλτάν βε παναγύα Θεοτόκος | σούν ριτζασί  
 πουντάν οτουρου ονούν ουτζίν κεληριμ πούκουν ση | ζέ τεμεγέ

γουνναχλαριν σираετην βε ριτζά ετητζι παναγύ | α Θεοτόκος  
 βέ κένε τέρ κυ ο κελεντή εφέντησú πουνά | βερτή πούνου τεφά  
 πενλερέ γυάνε γυάνε ηστέριμ χριστηάν | λάρ τουγυάσυνής  
 νέ τεμέκ εφέντησú καζεπ ετή πουνά | γυανήτζε κόρκουλου  
 χεγυτήρ αλλαίν καζεπή γυανέ πού | νού κετηρέν αταμλαρίν  
 γουνναχήτηρ γυανέ κοριρίζ τζόκ | οκουμάκλάρτα καζεπ έττή  
 κύ γερλερί κέρτζέκ άλ | λάχ κοριντή νήτζε πουγυρίρσα δαβήδ  
 γυανέ | ηπτητασηνά αλλάχταάλε μηκταρ κόστερτή έοσφό |  
 ροσά βε καζεπ ετή πουνά βε γυλτηρίμ κυπη σουρ | του που-  
 νού κόκτέν άζτή τζεενεμύν ορτα πήρ γερινέ βε | βε καρανλη-  
 κυαννήν ητζινέ κοτου κετή ερ πα | πηγυλεν καζεπλένσινλέρ  
 αχηράτακ ό ζιντάνιν | ητζιντέ εντη κουνάχκέρ ολτου · αδαμ  
 βέ καζεπλέν | τή ονά βε κοφτου τζένέττέν γυανέ ταγύμ ετ |  
 τη κύ ησλερι ήλλε τολού τηκένηλεν κυ τζιτκανϊ | λεν

2 арк. Папір: 220 x 160, білий. Без філіграней, того ж гатунку,  
 що й в ркп. № 3689/2, 3. Чорнило чорне. Урумська мова.  
 19 рядків. Поле тексту: 210 x 145. Текст писала та сама особа,  
 що й аркуші 1–7 ркп. № 3686 (див. № 7).  
 Старий шифр: 73 червоним олівцем у колі.  
 Бібліогр.: Гаркавець. – С. 23.

№ 3689/1

**4 Молебний Канон Пресвятій Богородиці, скла-**  
**дений ченцем Феостириктом.**  
**Середина XVIII ст.**  
 Без початку й кінця.

Текст:

(арк. 1) Όλ ηητζιτιτζιλερίν ζαρπινίν τζεφαλερινι όλ тариκλε-  
 ριμ | τέν тисарі етеσιν кі άноύν ητζήν сана νιγιάζ κιλαμ γιά |  
 χατούν та έμπετιγετέκ: **ό γιρμός τον βασιλεανίν** μηνεσί.  
 Όλ σεμαβατιν πατισιαλι όλ κι μετ όλουνούρ μελαγικλε | ρίν  
 τουκένμεζλεριντεν νιγιαζλεριν βε γиουτζιλερίντα тζουμ |  
 лэ εμπετιγετέκ: – **ΩΔ(ή) θ' ό ειρμός κυριός θ(εοτό)κonnουn**  
 μανασι.

Γιά χατουν βαλλετουλλάχ σενι ήκράρ ετεριζ κι όλ σενίν σε |  
μπεμπιντεν χελάς όλανλάρ για μπικιρ χατούν όλ με | λαγι-  
κλερίν μπολικλεριγίλα σενί ούλουλαντιριρλάρ: –

Όλ μπενίμ τε τεμτεν άκάν γιασι σαγιμαασίν σαγίρ | άλεμίν  
τζισμιντέν άκάρ γιας κιπί ήλλά γιοκαρι του | τασίν άνη για  
μπικίρ βαλιτεσι χ(ριστο)σζούν: – **χαρας μου τιν καρδιαν**

Σέβηντζιλέν γιουρεκιμί τολτούρ για μπικίρ ζιρα χέρ σε | βι-  
ντζιν τεκμιλί σεντεν τέβτζ όλούνοür κιουνάλλαρίν εφ | κια-  
ρινι ναπετίτ έγιλεγεσίν: **Λιμίν κε προστασία**

Όλ σανά κατζανλαρίν σιγινάτζάκ λημανί όλάσιν | για μπικίρ  
βε τεφολμάζ καλεσι κουβενετζέκ βε τα | γιανατζάκ βε σεβι-  
νετζέκ όρτησίσιν: – **δοξά**

**κακοσεός έν τοπονούν** μανεσι πούτουρ: –

Όλ φενά γερλερτεν μπουλουντούμ ζαήφ βε μπετζαρέ |  
λικτέ για πικίρ χατούν σιφά έγιλέ μπανά ζαγίφ | λιγιμί ||  
(арк. 1 зв.) λιγιμί κουβετλιλικ έ τέπτίλ εγιλεεσίν: – **και νυν  
φοτος σου τας**

Όλ νουρουνούν σιάφκινταν σεφάφλαντιρ για μπικίρ όλ άκιλ |  
σιζλιγιν καρανλιγινί σουργούν έγιλέ όλνάρτάν κι αχτι | κατι-  
λεν βαλλέτουλλάχλίγιν ζικρ έτερλέρ: –

**αξιον έστιν** μανασί πουτούρ: –

λαγίκτιρ νιτζέ κερτζεκλιγινέ κορέ σενι μουτλουλαμάκ | για  
βαλλέτουλλάχ όλ ταγίμ μουτλου βε τζεμι αλεμτεν | πακ βε  
πιζίμ άλλάχιζίν βαλιτεσι: όλ ταχά ήζετλί | χερουβίμλερτεν  
βε ταχά εχτισιαμλί φαρκλί σεραφίμ | λερτέν κι ποζούλμακσιζ  
άλλαχίν κελαμινί βιτζουτε | κετίρμιζσίν χάκκά σένσιν βαλι-  
τεσι σενί άζιμ κιλάριζ

**τιν ύφίλοτέραν τόν ουρανοноύν** μανεσι πουτούρ

Όλ ταχά γιούκσεκτίρ σεμάβαττέν βε ταχά τουρούτούρ | κι-  
ουνεσίν ήσίγινταν όλ κι κουρταράν μπιζι μπεττου | βατέν για  
τουγγιάνίν σουλτανί ήζετλέν σενι μετ έτέριζ: –

**άπο τόν πολон μου άμαρτιονου** μανεσι πουτούρ: –

Κιουναχλαριμίν τζοκλουγοντάν μπετενίμ ζαρίφ τούς |  
τού βε χαστέτιρ βιτζουτιμ σανά σεγίρτερίμ για πάκ | σισλι

οὐμουτσουσλαρίν οὐμουτου σέν μπανὰ γιαρτιμ ἐγίλε: –  
**δεσπινὰ και μ(ήτη)ρ του λιτροτουνοὺν μανασιτιρ ποὺ**  
Γιὰ σουλταν βε κουρταριτζινὶν βαλιτεσί καμπούλ εγι | λε ὀλ ...

1 арк. Папір: 220 x 160, білий. Без філіграней, того ж гатунку, що й в ркп. № 3689/1, 3, 4. Чорнило чорне. Урумська мова. 21 рядок. Поле тексту: 210 x 145. Текст канону писав той самий писар, що й ркп. № 3689/3–4 (див. № 5).

Старий шифр: 74 червоним олівцем у колі.

Βιβλιογρ.: Гаркавецъ. – С. 23.

№ 3689/2

**5 Псалми 37 (38): 14–23; 62 (63), 87 (88), 102 (103): 1–14.  
Середина XVIII ст.**

Без початку й кінця.

Текст:

(арк. 1) ἤλλα μπέν σάγир βε тилсиζ ὀлтоῦм ἡσίτμεγип ἀтц |  
ματήм кенті ағиζимῆ · βε ὀлтоῦм еситмῆζ сағир | ἀτέμ κηπί βε  
ὄлмаτή кенті лησανημτέν мпир тζεβὰп | ζύра санὰ котоῦм  
οὐμουтоῦμου γиα ρεπή сен еситῆсин γиа | ρеπι ἀλλαχῆм, · ζира  
μπен тетим ὄлмаγiᾱ ки ουζεριμῆ | сеβηνелер сеβηνῆ μπενίμ  
τουσμανларῆм βе νετεμ | ағиағиμ σουртζтоуғунтῆ ουζεριμῆ  
πεγιοῦк σοғилегелῆρ σοғиле | тилер ζира μπέν тζεφαλερι  
тζεφαγiᾱ χазирим βе касеβε | тим μπенίμ ὀгоῦмте тῆс χῆρ  
тағим ÷ ζира тертлeρηм | μπέν νὰκλ ἔтеγiм βе кағирағиμ ки-  
сунаχларηмтан оуоруῶ | ол таχὰ τουσμανларῆм сағитрлάρ  
βε куβентилῆρ μπентῆн | таχὰ оῦстиоῦн βе тζογὰлтилάρ ол  
μπенi ηκράχ етенлῆρ ζоῦн | мoυла : ὄнлар ета ἔπтилῆρ еғи-  
βαζинῆ ἐγiлемеγῆ мπετεл | кемлиғи кағитлентилῆρ μπанὰ ὀл  
кῆ еғилиғиῆн ἐнг сенiн | тζῆс китеритηм ÷ терк ἐγiлеме μπенi  
γiᾱ ρεπi ἀλλαχiм | μπентен ағирт ὄлма ÷ νὰζар кил γиарти-  
миᾱ γiᾱ ρεπi | μπенiм χελασίμ ÷ ψал. 62 **ο θεός ο θεός**  
**μου προσέ ὀρθριζό** | Για ἀλλάχ аλλαχiм санὰ саμπαχле-  
νεγiм σουсаτι тза | νiм санὰ β кὰтз катсанὰ битζоутηм

πενημ ÷ | ζεμινίν τζολιντέ βε μπέρτι γιαπαντά βε σουσου-  
 σλουκτά | πογιλέ αζιζλιγιντέ κορουνεμ σανά κορμεγέ ολ κου-  
 βετηνησε | νήν | | (арк. 1 зв.) νήν βε ζηνετηνί σενίν ÷ ζιρα ταχά  
 μακπουλουρ σενιν ραχμετιν | ομούρτεν ταχά ζιατε · ολ του-  
 τακλαρίμ μετιν εγιλεσίν σενίν | μπογιλέ άλκις λαγέμ σενί  
 ομουμτέ βε σενήν ησημνε | καλλιραγημ έλλεριμί ÷ νητζε ερ  
 ταάμ κιπι βε λεζετλή σεσ | λερ πετ κιπή τολσουν τζανίμ βε  
 τουτακλαριμί αγιζιμίν σε | βιντζιλε νιγιαζλεγε σενί ÷ ζικρ  
 ετεγίμ γιαταγιμιν ούζεριντε | σενι ολσα μπαχλερτε τουσου-  
 νούρουτουμ σενι ÷ ζιρα ολτουν | μπανά γιαρτιμτζί βέ σενίν κα-  
 νατινίν κολκεσινιν άλ | τιντα σιάζ ολάμ ÷ γιαναστί τζανήμ σε-  
 νην άρτιντζες βε μπα | νά ήμτάτ έγιλετ σενίν σαγ έλινι ÷ ον-  
 λαρ ταχά ναφιλέ ταλέπ εττιλεριτι τζανίμ κιρελέρ ταέηγ τι-  
 πινέ γεριν τζελλατλαρίν | λαρ κιλίτζλαρινά τεσλημ όλαλάρ  
 ταχί τιλκιλερίν νασιπί όλα | λάρ ολ ταχη πατισιάχ φερα-  
 χλενέ άλλαχα μετ ολοννά τζέ | μι ολκι γεμίν ετερ άνουνι-  
 λα ζιρα κάπανά άγιζλαρί ολκι | ζουλουμού σογιλέγενλερίν ÷  
 ψαλ 87 – κε΄ ο θεός τις σ(ω)τ(η)ρίας μου | Γιά ρεπι άλλάχ  
 κουρταριτζίμ κουντουτζέ φέργιατ έγιλετίμ χου | ζουрунта  
 σενίν : κιρσίν χουζουρουμά ήμπατετήμ μπενήμ με | γιλ έττιρ  
 κουλακλαρηνί μουραατζαατιμέ μπενήμ : – | ζιρα τολτου έζα-  
 πιλάν τζανίμ βε ομουμτα τζεχενεμέ γιακλαστι | φίκρ έττημ  
 όλ τερίν κουγιουγια ενένλερι βε ολτουμ γιαρτιμ | σιζ ήνσάν  
 κιπί ολιούλερτεν αζατλανμης ÷ νητζε γιαρελή | μεγαιτ κι | |  
 (арк. 2) μεγαιτ κιπή ότουρουρλάρ μαχπερετεκη γαγίρ πιρ  
 ταχά | ανγιλμαζ κιπί βέ ονλάρ κι σενήν έλιντεν ρετ ολτουλάρ  
 κο | τουλαρ μπενι τα κουγιούνοδν τιπινέ καρανλικλαρα κα-  
 ραν | λιγά βε ολουουμούν κολκεσίνε ουζεριμέ μπιντι χισμίν |  
 σενίν βε τζουμλè ολ φουρτουναλερίν κετζτι ουζερημέ  
 ουζακ | λαντιλάρ άσναλαρί μπεντέν κοτουλαρ μπενι  
 ογιούντζάκ κεν | τη μαπενλεριντε τεσλιμ ολτουμ βε τζικαμα-  
 τιμ ÷ όλ κοζλερίμ | ζαγιφλαντιλάρ φακίρλικταν φεργιάτ έτίπ  
 τζαγιρτίμ σα | να για ρεπι χέρ κιούν καλλιρτίμ έλλεριμί σανά  
 τογρού : – | μεγέρ ολιουλερέμι ετετζεκσίν άτζαγιπί γιαχότ  
 χεκημλερ | μι τιριλτετζεκλέρ ιτιράφ ολαλάρ σανά μεγέρ

άτζαπά | κιμ νακλ ετε μεζάρτα ολ ραχμετην σενίν βε χακικε-  
 τινί | χελακτικτε : μεγέρ τανιαλέρ μι καρανλυκτά άτζάγιπη |  
 νί σενίν βε χακηκετίν σενιν γερτε ουνουτουλα μή; – μπεν |  
 σανά φεργιάτ έγιλετήμ για ρεπί βε σαμπαχλεγιν γετη | σέ  
 τουβαλερημ σανα; για νίτζιν ρέτ ετερσίν τζανιμί για | ρεπί  
 για τόντουρεσιν σουφατινί μπεντεν φακιρίμ μπεν βε εμεκτα-  
 ριμιμα κοϋτζουκτεν μπερί γιουκσεκτεν ταχα αλ | τζακλα-  
 ντήμ βε ουγιάνλεντήμ ουζεριμέ κελτιλέρ κάζεπλε | ρινήν  
 σενίν όλκι κόρκουλαρίν σενίν σαρσιταρ πενή τζεβιρ | τιλέρ  
 έτράφιμι νίτζε σου κιπί πιτούν κιούν μαγσερε | εττιλέρ μπι-  
 λε οϋζάκ ολτουλάρ τοσλαριμ βε κοσιουλαρημ | πεντεν ||  
 (арк. 2 зв.) πεντέν βε γιαρένλεριμί ολ μπετζαρελιγιμιτέν οτου-  
 ρού ÷ ψαλ. 102 | **ευλογι η ψηχη μου** νούν τουρτζεσιτίρ | Μι-  
 μπαρεκ κιλ γιαρουχομ ρεπιγί βε τζεμί εζαλερημ όλ κίν | τι  
 άζίζ ήσμινέ ÷ μιμπαρέκ κιλ για τζανίμ ρεπιγί βε ούνούτ | μα  
 τζεμι ονα ετετζέκ μουκαμπελελεριμι ÷ ολ άφ έτέρ τζούμ | λε  
 χεταλερινί σενίν βε σιφά έτέρ τζουμλε χασταλιγινε σενσιν : |  
 όλκι κουρταρά φεναλκτάν σενιν ομρουνου βε τάτζλεγέ | σενί  
 ράχμετιγιά βε λουτφουγίλα ÷ ολκι τολτουρούρ χαγιρλέρ |  
 τεν χασρέτλιγινι σενίν βε τετζίτ εγιλεγέ νιτζε ταβουσιάν  
 τζίλ | κουσου κιπι γιγιτλιγινί σενίν ÷ έτέρ ραχιμί ολ περι βε  
 σερά | γετι όλκι τζουμλε ζουλουμ όλμουσλαρά ÷ κοστερϋπ  
 μπιλτυρτι | ταρικετινί ολ μουσαγια βε μπεν ισραγιά κεντι  
 ρατετηνί ÷ | καγιριτζί βέ έσίρκεγιτζίτίρ ολ ρεπί ο κεσινί τεφ  
 ετιτζι βέ τζόκ | ραχιμιλί κάζεπίνιτα σογουνά τάκ εγλεμέζ βε  
 νε τε άχιρινέ | τέκ αλικομάζ ÷ || (арк. 3) Καμπαατιμιζά κορέ  
 έτμετι μπιζέ βε | νε τε κιονναχιμιζα κορέ μουκαπελέ βερμετι  
 μπιζε : – | ζιρα νίτζέκι σεμαβατιν ζεμιντε γιουτζελιγί κατάρ  
 όγιλε καβί | έγιλετί ράχμετηνί ολ κεντισιντεν κορκανλαρά ::  
 κιουν τόγ | ρουσουντάν κιούν μπάτισινίν ουζακλιγί κατάρ  
 ουζάκ έγιλετι | μπιζτεν :: νίτζε καγιρίρσα μπαμπά όγούλλα-  
 ρινή όγιλέ | καγιρίρ ρεπί όλ κι κεντισιντέν κορκανλαρι ζιρα  
 κεντί πι | λιρ κι γιαρατιλμάγιζ μπιζ βε ανγιγίς τοπρακταν  
 όλμάγιζ | ηνσάν

3 арк. Папір: 220 x 160, білий. Без філіграней, того ж гатунку, що й у ркп. № 3689/1, 2, 4. Чорнило чорне. Урумська мова. 22 рядки. Поле тексту: 210 x 145. Писав той самий писар, що й ркп. № 3689/2, 4 (див. № 4).  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 23.

№ 3689/3

## 6       Бесіди й повчання. Середина XVIII ст.

### 1) Бесіда про сім справ милосердя.

Текст:

(арк. 6) εἰς τὰ ζ'. ἔργα τῆς ἔλεημοσύνης εὐλόγισον π(ά)τερ. | ο ἑλεού πτοχόν δανήζη θ(ε)ῶ<sup>1</sup> καὶ ὁ βαλόν ἐν τη χρηή του πένητος | ευρήσκη ἐν τῇ παλάμῃ του κηρτου κρητου φουχαρεὲ σαταγὰ | βερεν ἀλλαὰ ιοτουτζ βερῆρ φαχηρῆν ἔληνὲ πιρ шеῖ βε | ρεν χάχ шерааттзηνῆν εληντὲ πουлσὰ κερὲκ μουμπὰ | ρὲκ χρηστηάνλὰρ γατῆρ ὀλτουγουμουζ γατὰρ πῆζτε γατῆρ | ἦρ ἔτελήμ ἀτζ ἀτεμῆ τογιτουραλήμ σουσσοῦζ ἀτεμῆ σου | ἦτζηρελήμ τουσνάχ ἀτεμῆ ἀζὰτ ἔτηρελήμ τζηπάχ ἀτεμῆ | κηητηρελήμ γιαπαντζῆ ἀτεμῆ ἔβημηζέ μησαφῆρ ἀλαλήμ ἀστὰ ἀτεμῆ ἔβημηζέ μησαφῆρ ἀλαλήμ | βὲ χατηρη- νιζῆ σοραλήμ ἰσχοῦ φουκαρὲ ὄλσα κεντημηζ | κεφηνλεῦπ κιο- μελήμ πιρ ἀτὲμ πηζὲ σορσὰ ὀα τογροῦ | σουν σιογλερέλήμ ἀλλαῆν тарафουνта ὄлσὰ πηλμὲ | ἐν ἀτεμῆ ἀλλαῆν γιόλου- νου ἰοκρέτελήμ γασεφετλή | ὀλὰν ἀταμὰ тесеλὰ βερελήμ κιονнаχτὰ κεζὲν ἀτε | μῆ ἰοκηουτ βερῆρ ἀλλαῆν γιоллουνὰ κетηреλήμ пiр | κύμσε πηζῆ σιοκσὲ βε πηζὲ таζῆρ етсὲ πῆζ ὀα κим | σιοζ σογκλεμεελημ сапр ἔτελήμ тζέμηαν ἀτεμῆρ | тен ιοτουροῦ ηπατὲт ἔτυп τουβὰ ἔτελήμ ἔχμαχλοῦχ | ἔτυп χὰηρ ἔтμетηкῆν шеηлeрῆ εξομολογῆς ολσὰν | κερὲκ ἀτηρηνὲ κелен шеηлeрῆ σιογлетиктєн σὸνρα | ὀλμὰα κη || (арк. 6 зв.) ὄλμαὰ κῆ χαλλεῆνὲν βε ἦшкῆлῆн ὀλὰта οὐланηп σιωγλὲ | ἔμετηн

<sup>1</sup> Припов. 19: 17.

κιοσταχληγηή βε έξομολογηής όλτουγούν ζαμαντα | πῖρ σιεή  
 ούνούτσαν σοουντά χατηρηνά κελσέ κένε βαρήπ | σιόγλεσεν  
 κερέκ · πῖρ γάρ υπάρχη τους ανάξήους φλέγη<sup>1</sup> χ(ριστό)ς |  
 έφέντημ πηζέ τεμπέχ έτέρ κη έρ κήμ άζηρλάνμαμυ |  
 τεμήζλενμεμήμυ κελύπ πηρ κίμσε κινόνηά άλσα | ζήρε  
 άτεωτηρ γιαχάρ όνουν τζανηνή κιοϋλ έτέρ έάν πρόσ | φέρης  
 το δορόν σου εις το θουσιαστήρηόν και έκή ένθημηθίς | ότή ο  
 άδελφόσου έχει τήποτας σκάνδαλόν μετου λούγου σου |  
 άφές το δόρον σου υπαγε πρότον καμε άγάπην μετ έ | κήνον  
 έπητα πρ[ό]σφερε το το δόρον σου<sup>2</sup> έκέρ προσφά | ραλαρην  
 κετηρσέν κηλησεέ βε κηλησενην ήτζηνέ | κηρητηκήν κηπή άτη-  
 ρηέ κελσέ γάρτεωτη ήνέν γαρές | λή όλτουγούν όλ γερτέ  
 πουράχάσιν πρόσφαλαρήν ήπ | τητά βαρύπ παρημουπ μουά-  
 πετ όλασίν όνου ήνέν | βε σοουντά προσφώραλαρήν παπαζην  
 έληνέ βερέσην | μεσελά τζεκήωτηκήν άτέμ ήνέν βαρύπ  
 σηηχό | ρής όλμασάν ήπατέτ έττικην λητουργιά τηνκλέ | τη-  
 κην σαταγά βερτηκήν χαήρ έττικίν σαά ήτζ | φεήτεσι γιόχτουρ  
 έήλικ γερηνέ πεκτουβα άληρσίν χ(ριστό)ς | έφεντημίν πηζέ  
 τεμπειή πουτουρ κη έκερ σίζ χαρτε | ωηήζήν κιουναχλαρηνή  
 συγχοής έτέρσιήζ πενήμ πά | παμτα σιζήν κιοινάχλαρηήζι  
 σηγχοής έτέρ έκέρ σής | γάρ || (αρκ. 7) γάρτεωλερρηήζήν κι-  
 ουναχλαρηνή σινχοής ετ | μεσεήζ πενήμ παπάμτα σηζην κι-  
 ουνάχλαρηήζη σίν | χορής έτμέζ ό γνους κ(αι) πηήσας πολά  
 δαρήσετε ό μη γνους | και πηήσας όλόγον δαρήσετε<sup>3</sup> έρ κήμ  
 πηλήπ έτσέ τζόχ | τζεκσέ κερέκ έκέρ πηλμεύπ έτσέ άζ  
 σιεσέττζεκσέ κέ | ρεκ ζίρε μαληγίς όλσοϋν κη αζρετλερη ήζέ  
 πηρ γησά σιόζ | σιογλεήμ πῖρ χριστηάν όροσπουλλούχ έττήτε  
 βαρύπ έ | ξομολολογηής όλματη άχυλσής βε ήζανσίζ όλτου-  
 γουντάν | άλλαην τεμπειήν τουτμαϋπ έμπρήνε μιουτου όλμά |  
 γιάν κεντηνή άζάρλαμαϋπ τεμήζλεήπ ό φενά κιοϋ | ναχταν  
 ζίρε ήνσανήν τζανηνή γετή κιοινάχ όλτουρουπ | βε τζεενμέ  
 κιοτουρουρ όλ γετη κιουναχήν πηρησι όρόσπου | λουχτουρ

<sup>1</sup> Слова з відправи причастя: «πῖρ γάρ υπάρχει τούς αναξίους φλέγον».

<sup>2</sup> Ματ. 5: 23–24.

<sup>3</sup> Лук. 12: 47–48.



που φενά μουρτάν ζήννατάν όλ άτάμ κεντή | σινή τεμηζλέμευπ  
 βαρτη χρηστηανλαρηνάν πήλε | άζήζ άγία κοινωνία άλτή νε  
 σεκύλ κηνονήα άγζηνά | αλτηγή κιπή γιούταημ τετη γιούτάμα-  
 τη βε γιούττουγού | κιπή πογαζή γιάριλτή κιοβτεσινέ κήτμευπ  
 γερέ | τιούσμευπ άζήζ κηνονήα χ(ριστό)ς έφέντημηζην τενη |  
 ούτζου όνουν γιαιρουλιούσ πογαζηνταν βε άζήζ ποτη | ρηνήν  
 ήτζηνέ κιρυύσ ό χαζήρλάνμαμησ βε τε | μηζλένμεμησ  
 ήμανσίζ τζαν τεσλήμ έτή όλ σαάτα | άγιο βήμανην γαπουσου-  
 νταν άτεμλερέ μασχαρά όλτου | αλλάχ || (αρκ. 7 ζβ.)  
 άλλαχτάν άγιο ουλτου βε τζανηνή σεητανλάρ τζεεννεμέ κιο-  
 τουρ | μουσλέρ πουντάν ίοτουρου χ(ριστό)ς έφέντημήν τε-  
 μπεή πουτουρ κη | **άνθραξ γάρ έστή τους αναξίους φλέγον**<sup>1</sup>  
 ζίρε άτέστηρ τέρ όα | ήλαίχ όλμαγηαν γιάχαρ όνου κίουλ  
 έτέρ πεγιούκ όρουτζουν | ήπητηακη τζάρσαμπά κιούντέ κι-  
 λησενήν ήτζηντέ πύρ | δεσπότη νασαάτ έτή τζεμή χρηστηαν-  
 λαρά τεμπεχ ετή | τιοβλετληλερέ φουχαρελερέ έρλερέ  
 αβρέτλερέ παρά | πάρ όρουτζού τουτάσιηζ τετη νέ σεκύλ  
 άζήζ π(ατέ)ρεσλέρ νόμός | τά γιάζτηχλαρή κηπή άτέτ ίουζε-  
 ρινέ χρηστηανλάρ ό | ρουτζ τουτουλαρ παζού κήμσελερ  
 ούτανμάζ πογασκέρ ό | λάνλαρ άλλαή πουραλήπ πογαζηνά  
 γαλανλάρ δεσπό | τηνήν νάσαατήν τουτματηλάρ κεντή  
 κεντήλερηνέ τε | μήμλέρ κη αλλάχτα άλε νέ ζαμάν μουγαέτ  
 όλάτζαχ | τουρ πηζήμ μάντζε γετη κημηζή βαχτλου βαχτσήζ  
 ό | ρουτζού άτέτ ίουζερηνέ τουτματηλάρ όρουτζή γετηλέρ  
 γαγή | ρή άτεμλέρ βαρτυλάρ δεσποτηέ σίολεμύλέρ ήμ | τε  
 φηλαν κήμσε φηλάν άτέμηκέν όρουτζού γετηλερ | νασαάττή  
 τουτματηλαρ τεμημλέρ ό δεσπότη κένε | πύρ ταά όρουτζούν  
 σοουντακί πεγηούκ άφτατά νάσα | άτ βερτή τεμπέχ έτήπ  
 τεμήμηκη σαχηνάσηγης | άτέτ ίουζερηνέ όρουτζ τουτμαγιάν  
 κοινωνία άλμασιν | όρουτζ τουτμαύπ σηγήρ κηπή γεενλέρ πε-  
 γκζεμήμ | λέρ άτάμ αταήνέν βε εβαγία νε σεκήλ όλάρ αλ |  
 λαην || (αρκ. 8) λαήν τεμπεήνή τουτμαύπ τζεεννέτην τζεμηάν

<sup>1</sup> Слова взяті з віршів причасника: Θεουργόν αίμα φρίζον, άνθρωπε, βλέπων.  
 άνθραξ γαρ εστί τους αναξίους φλέγων. Θεού το σώμα και θεοί με και τρέφει. θεοί το  
 πνεύμα, τον δε νουν τρέφει ξένως.

με | ἠβελέρη παχύσιλατή ὄνλαρὰ τέκ πιρ τηρεκῆν μεῖ | βε-  
 σινὲ νάζαρ ἐτμέῆζ τεμῆσι ὄνλαρὰ ὄνλαρ κη τζε | μῆαν  
 μεῖβέλερῆ γετηκλερηνὲ γανὲτ ἐτμεμῆσι | λέρ · γιὰ τεμπε-  
 ηντὲν τησαρῆ ὄλάν τηρεκὲν μεῖβεσι | νῆ γεμῆσιλέρ ζίρε  
 ἀλλάχταᾶλέ ἀτάμ ἀταῖνὲν ἔβαγια | σημάρλαμῆσι τεμῆσι κη  
 σαχηνάσηγισ ὄλ τηρεκῆν | μεγιβεσιντὲν γετηκηῆζ κηπῆ ἰο-  
 λούρσιουζ ὄλ τηρεκῆν | γαλάν τηρεκῆν μεῖβελερηνὲ γεκῆζ  
 ὄνλαρ ἀλλαῖν | τεμπεῖν τούτμανπ ἰολουμτὲν γόρχμανπ ὄλ  
 τηρεκτεν | τε γεμῆσιλέρ ὄνουν ἠτζῆν ἀλλάχταᾶλέ ὄνλαρῆ  
 τζεν | νεττὲν σουρμουχ πεντε τεμπεχ ἐτέρημ παπαζλαρὰ |  
 ὄροτζού γεέν χριστηανλαρὰ κιδῶννία βέρμεσινλερ | νὲ σεκίλ  
 ὄνλαρ ἀζῆζ ὄρουτζού τουτματηλάρ παρηάμ | κιδῶννὸ ἀζῆζ  
 κιδῶννῆαταν μαχρημ γαλσινλάρ | παρηάμῆν ἑλλῆντζη κιδῶννὲ  
 τεκ κινονῆα ἄλμὰ | σινλάρ δεσπότηνῆν τεμπεῖντὲν ὄρουτζού  
 γεεν χρη | στηανλαρὰ παπαζλάρ κινονῆα βερμετηλερ ὄρου-  
 τζού | χρηστηανλαρτάν πηρησι σαπούρσουζ μάγρουλ ὄλ |  
 τουγουνταν νόμοσου ἀζῆζ δεσπότηνῆν σιοζουνοῦ πασῶπ |  
 ἀχμαχληγηντάν ἔβηνὲ βαρηπ κηπηκη ἔσπαπου | τεκῆσιῆρ  
 γαρησηνῆν ἔσπαπουνοῦ κέρ γαρού κηπῆ | ὄλμουσι γαρηλαρα  
 γουούλμουσι ὄνου κημσε τανῆ | μασιν | | (арк. 8 зв.) μασίν τεῆ  
 τιού ζηνηνεν ἀζῆζ κινονῆαῖ ἀλαῖμ τετη νὲ σε | κύλ  
 τελπήζλήκηνεν Χ(ριστό)ς ἐφέντημηζην ἀζῆζ τενηνῆ ὄλ  
 ἀτέμ | ἀγζηνὰ ἀλτούγου κηπῆ ἀγιάχ οὔστουνὲ ἀρτήχ τουράμα-  
 τη | γιέρὲ τουστου γιουβάρλαντη τζαγηρηπ βε παγηρηπ τε |  
 ρητη βαγι βαγι πασημὰ πουτουν κιοβτεμῆ πουγούμ που |  
 γουμταν πητζαγηνάν οτουραηρλαρ γιερη κημῆτε ατεσι | κηπῆ  
 γιαχα ἐρ ἀτζᾶπ νὲ σεκίλ ὄλσὰ κερὲκ πενημ χαλήμ | νερέε βα-  
 ραλήμ ἀτζᾶπά ἠμλεῆμ κῆ γουρτουλαμ που σισεσετὲν | που σι-  
 οζλερη τετη κηπῆ · ἀρτήχ ἀγζουντάν γάν ποσιάννῆπ | ἀχάρη-  
 τη ὄντὰ πουλουνάν κημεσελέρ σορμησιλάρ ὄά νε | ὄγρατῆν νε  
 ὄλμῆσι σανὰ νὲ τῆρ που σεῖν χαλήν κεντῆ τζο | γὰπ βερὲμετῆ  
 ἀγζηντάν γάν ἀχτηγηντάν γαρηλαρῆν ε | σπαπλαρηνη σόγι-  
 ντιχτάν σορὰ τανημῆσιλάρ κῆμ ὄλτου | γουνοῦ ὄντὰ που-  
 λουνάν τζεμῆσι ἐκμέτ ετμῆσιλέρ κῆ τζα | νῆ κοουλτεν σιτχῆ  
 πιούτουν ὄλουπ ἐχτηγατηναν ἐξόμογης | ὄλουπ χαζίρλανμῆσι

τεμηζλενμῖιυ κελὺπ κινονῖα ἄ | λάνλαρά τζανλαρή νουρ-  
 λανήρ ἄζήζλενήρ σεφάφλά | νήρ ἀγιτουλιχλανήρ βε τιου-  
 κενμεζ ὁμοὺρ ἐτηνηλέρ | βε τενλερήτε τεντρηζ ὀλοὺρ ἐρ χα-  
 σταλιχτάν ἐρ τερτεν ἄζήζ | ἦντζελτέν βε νομοστάν τησαρή  
 κεζεν τελπηζλήκηνέν | τιουζένηνέν ἄην ὀήνηνεν κελὺπ ἄζιζ  
 κινονήαη ἄλάν ὀνοὺν τζανηνή γιαχάρ κουλ ἐτέρ βε πτενηνή μι-  
 ουτζουρούμ | χαστά κουτρέμ ἐτέρ βε σαγλύ χιτζ πουλάμαζ ὄλ  
 ατέμ | γιατ || (арк. 9) γιαττηγή γερτέ ἀγλαὺπ σίουζουλαὺπ  
 γιαλβαρὺπ τερητή | πενήμ κιουναχκήαρ τζανημή σινχορής  
 ἐτηής δεσπότηγή | τζηγίριτιλάρ κελτή ὄντὰ οὐστοῦνε συγ-  
 χοορής ευχηλερηνή ὀχού | τουγού κηπή ὀ ζαμάν σιὸγλεμέε  
 ὄλτου κιοζλερηντέν γιαῖυ τοκοὺ | λούπ κιουναχλαρηνή  
 σουλετή ἀρτίχ τόπε ἐτέρημ πῖρ τα | ἄ ἐτμέμ τεμεῖνέν ολ να-  
 σαάτ ἐτέν δεσπότη ὄντάν ἰότουρού | Χ(ριστό)ς ἐφέντη ἦπατέτ  
 ἐττη γιαλβαρτή ἄλλα ὄλ σααττά | Χ(ριστό)ς ἐφέντημ ὀνοὺν  
 σαγληγηνή βερτή τεμπέχ ἐττή ὀὰ δε | σπότη ὄλ χρηστήνὰ  
 κανονασίν βερτή τεμπέχ ἐττή ὀὰ | κή πῖρ ταὰ ἔτμεμεσινέ  
 ἄλλαῖν τεμπεηντέν τισαρή | τζιχμαγιαῖσίν ὄλ τα τοπεγέ κελ-  
 τή ἄλλαῖν τεμπεηντέν | τησαρή τζήχματη Χ(ριστό)ς ἐφέ-  
 ντημέ ὀνοὺν τζεννέτέ μιὰ | σέρ ἐγυλετή εὐλογιμένη χρη-  
 στηνή ὄλμαγια κή πής | τε χορλαγιαήζ κιούναχ ἐτύπ ἄλλαῖν  
 ἐηληκνήν βε | τζανή κιογκουλτέν γιρέκτέν τοπεε κελελήμ φε-  
 νάλυχ | τάν πῖρ ταὰ ετμεμεσίνε κή Χ(ριστό)ς ἐφέντημηζ τε  
 πηζή τε | σαγαλτὰ πουντακή τέν χασταληγουμούζταν βε  
 τζεμηάν | ἄλέμ τιρηλτυκλέρη ζαμαντὰ κιοκ πατισάχληγου-  
 ντα | τζεννέτηνέτε πηζέ ὕλαυχ ἐτέ βε ὀλὰηζ σαγέσέν ταή | μὰ  
 σεβήνμεκτέ σαζ ὀλματὰ τηληλέν τέφσίρ ὀλοὺν | μαγιαὺν  
 Χ(ριστό)ς ἐφέντημηζῖν ἐηκλυκηνέ βε παχωσησηή | νή ἐτηνέηζ  
 πήςτε ἀμήν ὀ πρέπη πασα δόξα τημή || (арк. 9 зв.) κε  
 πρόσκύνησίς πάντοτε νήν κ(αἰ) ἀγί κ(αἰ) εἰς τοὺς αἰῶνάς |  
 τῶν αἰῶνῶν ἀμήν:—

2) Дамаскін Студит. Слово 26. На Поклоніння Чесно-  
 му Животворящому Хресту в Третю неділю Великого  
 Посту.

Текст:

(αρκ. 9 ζβ.) Εἰς τὴν προσκηνησιν του τημήου κε ζωώπιου  
σ(ταυ)ρού · τί · γ | κηρηάκη των ἀγήον νειστηόν εὐλόγησόν  
πατέρ. | Όγιλέ πεγκζέρ ἀζήζ πεκιούνκη κιούν ευλογημένη  
χρη | στηάνη πιρ πατιשאχ νήτζεκη τζηχηπ κητέρ χασμηνη-  
γηλέν | τοοκούμμεγιέ βέ όλ πατηשאχ χάσμηνηνη γεγκήπτε |  
κερη τιοντιούκτέν σογρα βε όλ πατηשאχ ἀπέρ κιόντερήρ |  
κεντή σάραγιλαρηνά βε ἴοκούμ ἐτή κη μεμλεκετλέρτε | ἀπέρ  
κίοντουρούρ κη βέ τονάν μαλάρ όλουνούν κη όλ πατή | σαχ  
χασμηνηνη γεντη κη ούτζούν σεβηνύπ σαζ ολσούν | λάρ  
πέκουγκι κούντε ονούν ούτζήν εὐλογιμένη χριστηάνη | μαλη-  
μηγίς όλσούν κη γερη κιοκού γιαρατάν χ(ριστό)ς ἐφέντη | βέ  
πατημ αχλαρην πατημαχλαρή πηζέ μαλήμ ἐτετζεκ | τίρ βέ  
γιαλλαשתή πεκιουντέν πεγιάν ἐτσέ κερέκ με | ἦτανῆν χουβε-  
τηνη γήλύπ βέ περπάτ όλατζαγηνη χ(ριστό)ς ἐφέν | τη κιόκτέν  
γερέ ἐντή σ(ταυ)ρό(ς) όλτου μεζαρά κηρητή ούτζ κουντέν |  
σόνρα τηρυλτή κήμ ούτζούν βε πήζ κιοναχαρκηάρ γουλλά |  
ρη ἦτζήν ἰσπετή ἀζήζ πατερεσλερήμης τζεεννέμτέν ἀζάτ |  
ἐτύπ πατερεσλερέ βε τζεεννέμε βέ τζέννέτηνέ κιούτουρ |  
τουρμέ ζίρε τζεννέτ γαπουσί πεκλεντή ἀτάμ ἀτά σιού | ρουλ-  
του || (αρκ. 10) ρουλτου τίουκού ούτζήν τζεννέττέν νέ γατάρ  
τζάν βάρισα τζούμ | λεσί τζεκενεμέ κητέρητη ονούν ἦτζήν  
σ(ταυρό)ς όλτου πέκιουν ονούν | ἦτζήν βέ κελύπ τζέμ όλτουχ  
ἐκήλησεέ ὀρθοδοξος χρηστηάν | όλάν τεμηζλήκηνεν  
πακλήγουνάν κελύπ προσκηνήζ ἐτ | μελήηζ σ(ταυρό)ς σου ·  
χοργούηλέν βε τητρέμεηλέν γιουρέκτεν τζάνη | γκηουλτέν  
ἐχτηγάτ ἐτμελήηζ μούμπάρεκ χρηστηανλάρ | βε πέκουγκη  
κούν ὀγιλέ μαλημηγίς ὀλσούνκη γέρτε βέ κιόκτε | παναγύρ  
όλουνούρ πεκιούν μελαικλέρ ἀγγέλοσλαρ σεβή | νύπ μεέν  
οχουρλάρ βε γέρ γιουζουντέ ~~όλάν~~ πουλουνάν χρηστηάν |  
λάρτα πεκιούν παναγήρ ἐτέρλέρ βε χ(ριστό)ς ἐφέντηνην  
σ(ταυρό)ς σου | σεφάφ βερήρ τζούμλε χρηστηάν χαρταμλάρα  
σεήταν | λαρ σ(ταυρό)ς σου κιορτουκλερη κηπή γαύπ  
όλουρλάρ βέ μητζά | σήζ όλάν ἀταμάτα σαγληγίν βερήρ βε κ-  
ουναχκιάρλά | ρήν κουναχῆνη τέφ ἐτέρ πεκιούν τζούμλε

ἐκήλησελέρ ἄλ | λαὴν παχσιησιήντάν παχσιήμ βερηλήρ αλ-  
 λαχτάλε ἀταμ | ἀταή κεντή ελή ἠλὲν γιάρατῆ τζεννέτ ἠτζη-  
 ντέ ὀ ἀτέμ | πὲχ ἔττῆ τζούμλε μεήβελερτέν γεέσιν βέ πῖρ τη-  
 ρεκτέν | γιαληῆζ σαχὴν γέμεέσιν ἀτέμάτᾱ χ(ριστὸ)ς ἐφέντη-  
 νην τέμ | πὲῆνῆ τούτμαύπ ὄλ τηρεκὶν μεηβεσινῆ γετηκῆ  
 κῆπῆ | τζεννέττέν σουρουλτοῦ τζεεννεμέ βαρτῆ βε ἀτάμάτᾱ |  
 ἠ τζεεννέμτέν γούρτάρμαγ οὔτζούν στ(αυρὸ)ς ὄλτοῦ ταοῦτ  
 πατη | **ιᾱχ** τέρ κη **προσκηνίσομεν εἰς τον τόπον οὐ ἔστησαν**  
**ἠ πό** | **δεξ αὐτοῦ**<sup>1</sup> πεκιοῦν μουμπαρέκ χρηστηανλάρ χ(ριστὸ)ς  
 ἐφέν | τηνῆν στ(αυρὸ)ς σοῦ τουρτουγοῦ γερῆν τοπραγηνά  
 γιούζλερημηζῆ || (арк. 10 зв.) σιουρούπ τζάνη γκιοκιοῦλτέν  
 προσκηνῆς ἐτμελήῆζ πέκιοῦν | ἐκηλισετε τζεμ ὄλτοῦγου-  
 μούζουν σεπετηνέ βε ὀρουτζούν γιαρῆ | σῆ ποαυῆτᾱ ὀλτουγοῦ  
 ἠτζῆν πῖρ γιόλτζού νῆτζεκη ἰουζᾱχ γιόλᾱ | τζηχῦπ κητέρ βε  
 γιάρῆ γιόλα βαρῆντζας γιορουλούρ βέ γιό | ρούλτουχτάν  
 σόνρα κιουνέσπε ὄνου ἠντζιτίρ μη βε ἠστέρ κη | κιολκὲ πουλ  
 σαᾱτα πῆρέζ ἠραχᾱτλανσα βε πῖρ κιουζέλ | γιάπραχλή τηρεκ  
 πουλσᾱ ὄλ τηρεκὶν τηπηντέ ὀτουρούπ | πῆρέζ ἠραχᾱτλανμα-  
 γιᾱ ἠστέρ ευλομημένη χρηστή | ἀνῆ τζουμλεμηῆζ πεκιοῦν  
 στ(αυρὸ)ς ταν χουβέτ ἀλλαλήμ | βε ἀναστασιέ τέκ ὀρουτζού-  
 μουζου τεμηῆζ πᾱκ τουταλήμ | νε μουτλοῦ ὄλ ἀταμά γαλπη  
 πᾱκ ὄλοῦπ βε κελῦπ ᾱ | ζῆζ στ(αυρὸ)ς σοῦ προσκηνῆς ἔτελέρ  
 νέ μουτλοῦ ὄλαταμλαρᾱ | χ(ριστὸ)ς ἐφέντη ᾱζῆζ ευἀγγέλιότᾱ  
 πογλέ πιουρούρ τέρ κη κῆμ | κῆ τζεννετημῆ ἠστεσέ πεσημέ  
 τουσισοῦν ἐσιῆτηῆζ ευ | λογιμένη χρηστή ἀνῆ τεμπέχ ἔττη κῆ  
 πού τουρ κη κῆμ | σε ἠζέ συχλét ἐτμέμ κῆμσε ἠζῆ τιοκμέμ  
 κημσέ | ἠζῆ χορχουτμάμ ἔρκες κεντή πασηνᾱ πατηχαχτίρ |  
 ἔρκές κεντη κεντηνῆ πουουρούρ βε τζεννέτῆ ἠστεέν τζεν |  
 νετέ βαρῆρ τζεεννέμῆ ἠστεέν τζεέννεμέ βαρῆρ κέ | νέ τέρ κη  
 κῆμκη ἰστέρησε πεσημέ τιούσισοῦν πέν | εγίληκη ἠζῆ ἠστερημ  
 σιζῆ ἰράατληγᾱ τζαγῆρηρημ | ἐκέρ ἔρ ὀλοσοῦν ἐκέρ ἔρ ὀλοσοῦν  
 ἐκέρ ἄβρέτ ἐκέρ ζενγκῆν | ἐκέρ φουχαρέ ἰστέρησε τζεν-  
 νεττήμῆ κεντηνῆ ἰκραχ | ετισιν || (арк. 11) ἔτσιν βε τεέλήμ κε-  
 ντηνῆ ἰκράχ ἐτμέκ νέ τηρ πῖρ ᾱ | τᾱμ ἀτζανκῆ κιόρουρ

<sup>1</sup> Пс. 131: 7.

τουσιμανηνή τιόνγια τουρλου ιζή | έτ έτσελερ ό αταμά βε  
 όνου πηρ ατζηάτζαχ άταμί όλ | μασά βε βαρούπ όνου κίμσε  
 γουρτάρμασά βέ οκιο | ρεν άτάματα όνουν τουσιμανή όλμά γιαν  
 ήνάν βά | ρύπ όνου χουρτάρμάζ νήτζιν κη όλ άτάμ άρτύχ  
 όντάν | βάζ κέτζμύσιτιρ όνουν ήτζήν χ(ριστό)ς έφέντη πηζε  
 τέρ κη έκέρ | σιζή τιόκσελερ βε σιόκσελερ πεντέν ιότηρου  
 τζουμλεσινή γά | πούλ έτσεήζ βε τενηγιζή άτζήμασασής | το-  
 πραχταν άσύλ όλάν ίστέ ίκράχ ετιμέκ ότουρ κένε τέρ | κη  
 στ(αυρό)ς σου όμουζουνα όλσίν τεγίν τεμπέχ έτέρ βε τεμε | τη  
 κη έρ πηρισί πηρέρ στ(αυρό)ς γιαπσίν κημή άγάτζτάν κη | μη  
 ιάλτουνταν βε κημή τε σιρμάκι κιούμουσιτέν χαήρ κιμ | κη  
 ίχτηγάτ έτέρησε ίνσάν ήτζήν ίνσάν όλανά τζάνη | γκιουουλτεν  
 πέντε όά τουφέκ βέ γιλήτζ για όχ βέ κιούπέ | κητηήρμέμ όλ  
 άζήζ γιήμετλή στ(αυρό)ς σου βερήρημ όν | λαρά . έμ γη-  
 λούτζτουρ βε έρ νε τουρλου βε τουρλου σαβούτ | ήστέρησε  
 ότουρ μουπαρέκ χρηστηανλάρ έσηήτηζ χ(ριστό)ς | έφέντημ  
 γιοχταν βάρ έτέν γουλλαρηνά βερτηκή παχιή | ιη νε  
 στ(αυρό)ς στ(αυρό)ς σιεητανλαρήν άγιν όγήν τουζενλερη | νή  
 γηλύπ περπάτ έγυλετή ευλογιμενή χρηστηάνή | πής τε  
 πέκούν χ(ριστό)ς έφέντημηζήν στ(αυρό)σσούνταν γουβετ  
 άλά | λήμ βε κέντιμηζή άύπέτ σιεήλερε τζουρουτμεέλήμ |  
 αλλήμηζου τζανιμουζουν έγιληκηνή ίστεέλήμ βε πού ||  
 (арк. 11 зв.) τουνήανήν κετζημεσι έγι κιορηνουορ πηζέ βέ  
 άλλαήν ιζηνή | ήνέν όλουνομουσιτουρ τζουμλεσι που γιαλάν τι-  
 σουνάην έγιλύκ | λερηνή βάζ κετζερητζεκ ό ζαμάν γολαγή  
 τουταρουζ όρουτζου | μουζού τήντηρεκημηζ στ(αυρό)ς τζούμ-  
 λε έγιλυκλερ σταυρόσουλαν | όλουνορ ιογλέ μαλημηήζ  
 όλσούν κη σταυρόσουλαν πιτέρ | έρ ιω έκέρ παπάζλάρ λι-  
 τουργιά έτέρσε βέ μητρόπολουτλάρ | χηροτονής έτέρσε  
 τζουμλεσι στ(αυρό)σσουλάν πητέρ στ(αυρό)σσούζ | πිර σιεή  
 έτάμαηζ όνουν ήτζήν πήζτε ευλογημένη χρηστή | άνή έκέρ  
 εύτέ όλσάχ βε εκέρ γιόλλτά όλσάχ βε γιούχλά | τηγιμηζ ζα-  
 μαντάτα στ(αυρό)σσού πεκτζή τουταλήμ πάζου ά | ταμλάρ  
 βάρτιρ ζάν έτέρλερ κη γιούζλερηνέ χάτζ έτερλερ | άατάμ  
 άτζάν έληή γορσουν ίουζηνέ βε σιόλ γιάνουνα | βε σάγ γιανηνά

βε γουσαγηνά ζαν έτερσιν κη στ(αυρό)ς έτμυυ | σιν ιουζουνέ  
 χαήρ ό έττηκην στ(αυρό)ς στ(αυρό)ς όλμάζ βε κημή | ση τε  
 έτ | τηκίν ζαμαντά φηκέρ έτ σάγ έληνήν πεγιούκ παρμά | γήν  
 γιανήντακή έκή ό πір παρμαγούνλαν βε ούτζουνού | πήρ γερέ  
 κετηρητηκίν ζαμάν ό ούτζ παρμαγήν άγία τρι | άδά όλουρ έληή  
 ύπτητά μαγκλαϊνά γοτουγούν ζαμάν | τα βε σιόρά γουσαγια  
 ό ζαμάντε έτζέκσιν κή γερή | κίοκού γιαράτάν άλλάχ βε  
 χ(ριστό)ς έφέντημ τογτούν βε για | ραττίλματην άλλάχ βε  
 κένε άλλάχσιν κίοκτέν γερε έντιν | βε τζεεννέμτέν πατερε-  
 σλερήν τζανλαρηνού γουρταρύπ | τζεννε || (αρκ. 12) τζεν-  
 νεττέ κιοτουρτούν βέ κένε έλημηζή σάγ όμουζουμουζου | βε  
 σόλ όμουζουμουζα γοτουγουμούζ ζαμαντα ό ζαμάν τερής | κή  
 χ(ριστό)ς έφέντη άτζάν χήρχηνητζή κιοντέ κιόκέ άγτουγού  
 ζα | μαντά πετερήν σάγ γιάνηντά ότουρτου βε κενέ  
 κελετζέκ | τίρ άλεμή άχ ιεραάτ έτμεέ ό ζαμάν άζήζλερή  
 σάγ | γιανηντάν γιανά γοσά κερέκ βε κιονναχκιάρλαρή σόλ |  
 γιανηντάν γιανά βε πήζτε άλλάα ρητζά έτελημ κη σάγ | για-  
 νηντάν άγύρμαα άζήζλερηλεν πύλε μοϋσι πεή | γαμπεριν ζα-  
 μανίντά φαρόνουν έληντέν γιαουτουλά | ρή άτζάν άλύπ τζη-  
 χτηγί ζαμαντά μησηρητέν | ούτζ κιούν κεζύπ τατλή σου τουλα-  
 ματηλάρ ήτζμεέ τζόχ | σουλάρ βάρητη βε άτζή όλτουγουντάν  
 ήτζέμα ιζητηλέρ | πασιλατηλάρ μοϋσή πεηγάμπερέ ταρύλμα-  
 γιά βέ τε | τηλέρ νέτζήν πιράχματην πηζή μησηρητέκη πάρη |  
 όντά όλε ητεκ τζούνκη πηζη τζολέ τζηχαρτήν σίντη πη | ζε άμ  
 σου βέρ γεέλήμ μοσι πεήγαμπέρτε πір | παρτζά άγάτζ  
 κιόρσεττή ό αγατζή άτζή σουλαρά | γοτουγού κηπή τατλή  
 όλτου όλ άτζή σουλάρ μουμπά | ρέκ χρηστηνλάρ πεκιούν  
 γκιοουλτέν προσκηνηζ | ετμελήηζ στ(αυρό)σου βέ χ(ριστό)ς  
 έφέντηε ύχτήλάτ έτέρης | άσευκιούλου άζήζ χ(ριστό)ς  
 εφέντήμ σενήν ίόκμουντε τουρούρ | κιοκληέν βε γέρ άσεύκι-  
 ούλου χ(ριστό)ς εφέντήμ τηνηρε κή | μήζ σένσιν άσεύκιούλου  
 χ(ριστό)ς έφέντημ όρθοδοξός πα | τησαχ || (αρκ. 12 ζβ.) τησα-  
 χλαρήν ίομουρλουού βε γουβετλησι σένσιν άσευκιούλου |  
 Χ(ριστό)ς έφέντημ γουβετσιζλερέ γουβέτ βερέν σένσιν  
 άσεύκι | ούλου Χ(ριστό)ς έφέντημ τερ για ιούστουντέ ιουζέν

κεμηλέρ που γὰ | τὰρ τεργιάνην φουρτουνασινταν σεν για-  
 ρούλχαάσιν βε κόζ | μη κιόζλαρήν πεκτζησι βε μάρτηρεσλέρ  
 σεντέν ιοτουρού | γανλαρήν γερέ τιόκμουσιλέρ βε από-  
 στολόσλάρ σενήν ἄ | ἀτηντάν ιοτουρή ἀλεμέ νάσάατ ετυπ κε-  
 ζερλέρητη ἄ | σευκιούλου Χ(ριστό)ς ἐφέντημ διδάσκαλο-  
 σλαρήν γιάρτημτζη | σί βε τζούμλε γιαραττηγίν γουλλαρήν  
 κιουναχλαρήν | παγησιλαάσιν ευλομημένη χριστηνάνη νε μουτ-  
 λου ὄλ ἄ | ταμα κη γαρἔζ βέ κιουσουλου ὄλμαγιαν γουλλα-  
 ρηνή χ(ριστό)ς | ἐφέντημ κιόκ πατησιὰχληγκηνά μασἔρ  
 ἔγῆ | λεἔ ἄμῆν.

(Πορ.: Θησαυρός. – Σ. 424–431).

### 3) Св. Иоанн Златоуст. Слово утѣшлѣе на Великденъ.

Текст:

(αρκ. 12 зв.) του ἔν ἄγεις π(ατ)ρ(ὸ)ς ἡμὸν Ιω(άννου) αρχη-  
 ἐπήσκόπου | κονστατίνου πολεός του χρησοστόμου λογός  
 παρέ | νετηκός τη ἀγία και μεγάλη κηρηάκη του πάσχα. | Κῆμ  
 κι ἐχτηγατλου βε ἀλλαῖν σεβκιουλισουτουρ ἄλσιν | κελσίν  
 που ἀζῆζ βέ σιεφαφλου παναγιά κημ γουλ ὄ | λουπ μιουκιούρ  
 κέλμεεν σεβηνἔ σεβηνἔ κελσίν | ἐφέντησινῆν ἐγλήκινἔ κῆμ κη  
 ὄρουτζ τουτου ζαχμέτ | τζεκτη πεκιούν κέλην ητη καμου-  
 νου ἄλσιν κῆμ κη | ἱπτήτα κῆ σαάττάν χίζμετ ἔττη σοουνατάχ  
 ἄλσιν σηντή | κιουντεληκηνῆ κῆμ κη ιουτζουντζῆ σαάττὰ κελ-  
 τῆ σηνουκιούρ | ἐτύπ πεκιούνκη ἀζῆζ γιορτουγιού τουτσούν  
 κῆμ κη ἀληνητζῆ σά | αττὰ γετημητή σιουφενλένμεσιν ζιρε  
 ζιάν κιόρμεζτιρ κῆμ | κῆ τοχουζουντζῆ σαάττὰ κέλην ἡσιάνῆπ  
 κελσίν ἀχσιὰμ | ὄλουτῆ τεῆ σεσκένμεσιν κῆμ κη ον πιρῆνητζῆ  
 σαάττὰ γιαλή | ουζ γέτυσητή γορχμασίν κέτζ ὄλουτῆ τεῆ γα-  
 σεφετ ἐτύπ τα | σανλάνμασιν για ὄλ κημσε τε ιούμουτ ἐτύπ  
 κελσίν ἀλλὰ | ἦν ἐχσανού τζόχτουρ σοουντὰ κελενῆ γαπουλ  
 ἔτερ ἱπτητακῆ | κελἔν ἦνἔν παραπάρ ἱρά ἀτλάντηρουρ ὄν πη-  
 ρηνητζῆ | πιούτουν κιούν χῆζμετ ἐτύπ ἰσιλεἔν ἦνἔν παραπάρ  
 βε | ἐπησινῆ ἐργάτληγῆν βερῆρ βε σοουντὰ κελἔνη ἔσηρκἔρ |  
 βε ὑπητακῆ κελἔνη κιουνλουκιούνσοῦ κιογκουνοῦ σἔν ἔτέρ |  
 βε ὀὰ ἐργατλῆχ βερῆρ βε που ἀτζαπά βερῆρ ἐργατλή | γινῆ



βέ ἐή ταπηγάτη σεβέρ βέ μαρηφετή ὄλινα ἦρα | ἐτ ἐτέρ βέ  
 κεντή τεστηρήελεν κελνή μαχτάρ τζέμή | ἦζ Χ(ριστό)Σ  
 ἐφέντημιζίν ἐγυληκινέ βε ὑπητακηλέρ βε σὸ | ουντακιλέρ  
 ἀληήζ ιουλεφεγι παχισιηή τώβλετληλέρ | κεντή ἀράουζα  
 ιιέν ὀλοουζ σαπούρλουλάρ βε σαπούρσουζ | λάρ που ἀζήζ  
 κιουννιου ἱραέτ ἐτέσιηζ ὀρουτζ τουτανλάρ βέ | ὀρουτζ του-  
 τμαγιανλάρ πεκιον σεβήνηγιζ τζεμηήζ σου | φρά τολουτούρ  
 τζεμηήζ γεέσιγιζ γούρπανήν ταγαμηα | σου τζόγτουρ κήμσε  
 ἀσηχήπ κητμεσίν τζεμηγιζ τοχόλου || (αρκ. 13 зв.) ούζ ζη-  
 ἀφετέν κιμσε ἀγλάμασίν φουχαρέημ τεή | κιόρουνοῦ τζέ-  
 μησινη πατημαχληγού πεκιούνκη ἀζιζ κουντέ | κιμσε κι-  
 ούσταχληγιντάν ἰοτιουρού ἀγλάμασίν ζίρε Χ(ριστό)Σ ἐ |  
 φέντημηζην μεζαρηντάν παχισιη βερελτη κή κιουνάχλα |  
 ρη ἀφ ἐτμεσινέ ὀλουνμασινά κημσε ἰόλουμτέν γόρχμα | σίν  
 ζίρε Χ(ριστό)Σ ἐφέντημηζην ἰολουμού τζέμημηζή γουρταρτή  
 ὀλουμ | τεν ζίρε Χ(ριστό)Σ ἐφέντημ ὄντάν κελήρηκεν ὀλουμού  
 σοντουρτού | τζεεννέμη γέλτή πόζτου περπάτ ἐττή Χ(ριστό)  
 Σ ἐφέντη τζεενέ | με εντηκή κηπή γασεφεττέ τουσιουρμουσι  
 τζεεννεμή | εντηκή ζίρε πιλμευπ Χ(ριστό)Σ ἐφέντηνην ἀζήζ  
 τεννηή | τζεεννέμη ἀλύπ γετηκή κηπή πέκ πεγιούκ γασεβέτ |  
 τε τουιστού πουνού ἰσαῖα πεηγαμπέρ πεηγαμπερλήκ | ἐτύπ  
 τζηρηρούπ σιόγλεσιμηή γασεφέτ ἐττή τζεεννέμ | Χ(ριστό)Σ  
 ἐφέντηνην γαριησουνά κελτηκή κηπή ἀνάγητα | γασεφέτ  
 ἐττή ἐττή κη περπάτ ὀλουντουγού ἦτζήν γασεβέτ | ἐττή τζε-  
 εννέμ ζίρε γουβετή ποζουλού γασεβέτ εττή | τζεεννέμ ζίρε  
 γηχηλήττή μασχαρά ὀήν ὀλου γασεβέτ | ἐττή τζεεννέμ ζίρε γη-  
 χυλήττή περπάτ ὀλουντού γασεβέτ | ἐττή πέκ παγλαντή ζίρε  
 ἐβελκή τάρζ ἰοτέμεζ ττέν ἀλ | μήμ βέ ἀλλὰ ἱράς κελμής  
 τοπράχ ἀλμῖμ ζάφτ | ετεήμ τετή βε ὀλ κή ἀζήζ ἰόμιουρλου-  
 ούτου κιορτήκη ιιέή | ἀλμῖμ βε κιόρμετηκή ιιεήτέν τιουιστού  
 βερανέ ὀλου | ἰολούμ πυλμευπ Χ(ριστό)Σ ἐφέντηή γιουταήμ  
 τετή βέ σοουντά | τιουγιμούσι κήμ ὀλουγουνού ἰομουρού του-  
 τμούσι βε ὀλιόμουρτέν | γιχηλήττη || (αρκ. 14) γιχυλήττή περπάτ  
 ὀλουντού γιουτμούσι πηρησινή τζογουσου ἦνέν | πυλὲ βε πη-  
 ρησιντέν ὀτουρού τζεμησινή ἦτιρ μη μῖμ ἄσ | λάν κηπή ἄβου

γαπμουσι τημελερή γιρύλμυλάρ ζίρε κη | ουναχτάν ότουρου  
 γαγική άτεμελερε ίολουμούν γουβετή βάρητου | Χ(ριστό)Σ  
 έφέντητε κιοννάχ πουλάματησεήτάν μερηφετσήζ | γουβετσήζ  
 γαλτή τιουνζελερηνί άήν όήν σεηλερή Χ(ριστό)Σ έφέντημ |  
 πόζτου περπάτ έττή ζίρε κιοννάχτιρ ίολουμούν σαντζαχη-  
 σου | ζίρε Χ(ριστό)Σ έφέντημιζ κιονναχ έτμεμιυ σιοζιούντέ  
 ήτζ χηλλέ | λουνματη πήζε ιηντη ίλαζήμιτιρ κη τεμεληήζ κη  
 νετρέ | τετιρ σενήν σάντζ χήνα ίολουμού νέ ετετιρ τζεέννέμ |  
 σενήν γεκτηκήν Χ(ριστό)Σ έφέντημ τηρυλτή βε μαλαύκλερ  
 σέ | βηντή Χ(ριστό)Σ έφέντημ τηρυλτή βέ τζεεννέμ τουσνάχ  
 όλτου | Χ(ριστό)Σ έφέντην τηρυλτή βε σεητανλάρ τιούσκι-  
 ούν όλμουσι | λάρ Χ(ριστό)Σ έφέντημ τηρηλή βε τζεέννεμτέν  
 γουρουλτούχ πέκ | τοβατάν άζάτ όλτουκ Χ(ριστό)Σ έφέντη  
 τηρύλτη βέ τζέμηάν γούλ | λαρηνά ίομούρλου κετζήνμεή πα-  
 γηηλατή Χ(ριστό)Σ έφέντη | τηρυλτη εχτηγατλή ίμανλή  
 άτεμελερε κιόκ πατηηάχλή | γουνού βερτη βε τιουκενμέζ ίο-  
 μουρου τζεμηάν άλλεμέ μή | έσέρ έγλετή τζούνκη πεκιουνκή  
 άζήζ άνάστασι σεβή | νετζέκ κιούντουρ μουμπαρέκ χρηστηάν  
 γαρτεηλερήμ | πήζτε χρηστός έφέντηνήν έσηχηνά σεβηνελήμ  
 ιάζ όλά | λήμ σεφάφλαναλήμ άγιτούνλουχλαναλημ άζήζλε-  
 νελημ | Χ(ριστό)Σ έφέντιμιζιν άζήζ πεγιούκ παναγιρηντά βε  
 τιουκενμέζ ίομού | ρέ μίεσερ άγιλεε τζέμιμιζι αυτο ή δόξα κε  
 το κράτος εις τούς | εώνας τον αιώνόν άμήν.  
 (Πορ.: PG. – T. 59. – Col. 721–724).

9 арк. (арк. 9 зв. – чистий). Папір: 220 x 160, білий. Філіграні:  
 три півмісяці – под. Велков, Андреев – № 674 – 1732 р.  
 Чорнило чорне. Урумська мова. 22 рядки. Поле тексту:  
 210 x 145. На арк. 14 зв. підрахунок у стовпчик. У середині  
 аркуша схвальний читацький запис урумською мовою: *ερ*  
*κήμ σεβέρ άλλαγί | μαρήμ καлмаζ піл | लागि που γιαζηγί*  
*пουνта | γιαζάν νε атζаυп νε γιαζή | γιαζμύς.* Текстi писав  
 той самий писар, що й ркп. № 3689/2–3 (див. № 4, 5).  
*Βίβλιοгр.:* Гаркавецъ. – С. 23.

№ 3689/4

7 **Житіє св. Марини Антіохійської.**  
**Середина XVIII ст.**  
Без кінця.

Текст:

(арк. 2) *Ευλοῦσον πάτερ*

*Εὐλόγημένη χριστιανή που αζήζ μαρήνα πήρ πουτπε | ρεζ  
παπαζήν πηρτέν πήρ κυζή γητή, που αζήζ μά | μαρήνά τογ-  
τουγούγηλεν παπασί πεσλεμεγεῖ βερτή ταγη | ἄγηᾶ αντηῶχη-  
ατάν ανάτολητέν ὄν πες μήλ ουζάκ | γηερέ μαρήνά ταγηατά  
πεσλενήπ τουρήρητη ἀνασί ὀλ | ὀλτή. πού αγηᾶ μαρινανήν  
ανασί ὀλεντεν σόρα ταγηᾶ | σι ταᾶ ζηατέ πακάρητη ζήρεμ τα-  
γηᾶσί χριστηᾶν | ητή βέ παπασί σευμεζήτη ἡκράχ ητέρητη  
ζήρε | κοκτεκὺ παπαμηζήν βέ εφέντημηζήν Ι(σού)Σ Χ(ριστό)  
Σζούν γη | γηανῆντα ναμληγητη αγῆα μαρίνα πού αζήζ – 15 – |  
γηαχῆνά κελεντέν σόρα πασλατή κυαμήλ οлма | γηᾶ τα-  
γηᾶσήνην γηανηντά ηχητήρητη αζήζλερή | σκέντζε τζέκτη-  
κλερήν νήτζε ὀ ζαμαντα τζοκ | χάν τοκουλουρουτου Ι(σού)Σ  
Χ(ριστό)Σζουν ατήντάν άτουρη που α | ζήζ γηαλβαρηп ρητζᾶ  
ετήп τέρητη εφέντημ | ἦνσαν τοστουῦ σέν πληήρσιν πῆζ ην-  
σανήν ζαпоῦν | λουκουνουῦ χουβέτσὺληκунή санᾶ ρητζа ете |  
рим || (арк. 2 зв.) ρῆμ βе санᾶ γηαλβαρηρημ πανа χουβет βέρ |  
χεγηηтан τουσμανημή πολ ακυν γενεγημ βе πασα | γημ . βέ  
санᾶ εφεντημ σουκουρουμουῦ κοντερεγῆμ | ер таγημ ἄμην +  
Πουῦ αγηᾶ αζήζ ουρουχтан χεφαφлан | μηс ἦτη ζήρε πουτουῦν  
сеυтаσί εφέντη аλλαχτά ητη ὦ | γκουνλερτέ ληβήρηос παса  
ἄραπηстан τέν шама και | ληρητη χρηστηанларη σκεντζε  
ετμεγεῖ βе αγῆа | μαρηна ἀναληκὺ таγηасίγηлан βе таᾶ τζοκ  
χάλк | күзларіγηлан γηοлта куτέρρηкен корτουῦ ὀл ηман |  
ηмансіз пасᾶ πουтπερεῖз λήβριос корτουῦ ὦ ἄ | ζήζ μαρήναγη  
пек γκουзел σωγηлетῆ атамларηνά | τουῦтουν σου κυζή тетη  
ἔкёр γεσίрте күлһсе χαρι етэгημ | екёр γεσιρήσε паᾶσινή  
βерһп саτήн алаγῆμ χα | πουῦмтᾶ ἦσμεῖт етсін πογηле γκου-  
зел панᾶ мһста | акτήр тетῆ пасанһн атамларῆ агηаγῆ  
τουτмаγһа бᾶр | τηκларῆ купῆ πού αζήζ μαρήνά паχηлаτή  
һпатет етмеῖ | γεῖ πωγηлῆ терῆτη аλλαᾶ εφέντημ Ι(ησου)Σ*

X(ριστό)Σ πουράχ | μα πενή βέ τζανημή τα ζαγη ετμε βε νέ  
 τζανημά | ζα || (арк. 3) ζαράρ ετσινλέρ βε νε τενημ μουρ-  
 тарλασιννάρ εφεντημ Ι(ησού)Σ X(ριστό)Σ | πουρακμα πενή  
 χουλακλαρημ μουρταρλαμα | σιν αχλήμ φηκυρήμ βε καλπήμ  
 μουρταρλανμα | σιν βέ σενήν γηολούντάν εφεντημ σεύτάμ  
 σανά ασμν | σιμ εγηληκέ τουσμάν χεγητάν χερήντέν βε λα |  
 κύν κοντέρ γηουχαρτάν ολ αζήζ οτουρτουγουν γερτεν αλ | λα-  
 χληκ ηλημήν χουβέτ βερσιν βε τουραγημ σενήν | χουβετηνη-  
 λεν ολ ημασιζ ζήν ογκουντε κορκουσους τουρα | γημ τζεβάπ  
 βερμεσινε έρ πηρ σορτουγουνά πουνά | γηαλβαρήρημ τζενα-  
 πηνέ εφέντημ + ζηρε κοραγι | ρημ κεντιμή νητζε πηρ χογήν  
 χουρτλαρηνι αρασι | σινά τουχέρ · πέντε ό ταρζ τουστομ  
 γηαραμάζ τουσμάν | λαρήν εληνέ βε νήτζε πήρ παλήκ αβα  
 τουσέρ | πεντε ο τάρζ τουστομ γηαλβαριριμ τζεναπηνε εφ |  
 φέντημ Ι(ησού)Σ X(ριστό)Σ κελ πενή κουρταρ.

Πού μαρηνανην αλλάα έτυκν ηρητζαλαρη πασα | νην αταμ-  
 λαρή πουτούν πουτούν πεάν εττηλερ πασα | γηα βε τετηλερ  
 κυ πήζ ο κυζή σακλαγημαήζ | ζήρε πηζημ τηντεν τεκυλτήρ  
 ζήρε πέκ πουγηκ αλλά | ά τζακυρήπ ριτζά ετεγηρ τζουφουτ-  
 λαρην χατζαμυκ | λα || (арк. 3 зв.) λαρή αλλάα ηρητζά ετε-  
 γηρ τετη πασά πού τζεβάπλαρή | εχηττηκυ κυπή ταρηλτή  
 σαατηντα εμρη εγηλε | τή τηβάν ησκεμνήσι χουρουλσούν αζήζ  
 κυζή ογκουνέ | κετηρητή ήπε τοληπόν πασά σορτη κυζά νασιλ  
 σο | γητάν ολουρσούν βε αγήατα τζεβάπ βαρ π[... ] τετη | χρη-  
 στηνημ βε κεντη παχημαγημ πασα | κένε σορτου άνκν  
 μηνέττένσιν άνκυ τένσιν . βε ά | ατην νε τηρ αγήα τζεβάπ  
 βερτή κενε τετη μαρηνατηρ ατημ πασά τετη αντζη αλλάα  
 ημαν κετηρίρ | σιν βε μαρηνα κενε τετη πασαγηά πεν ηκτή |  
 κατ ετηп ηνανηρημ αλαχ τεγήν τζουμλε γηαρα | τανα + βέ  
 αζήζ ουρουά βέ πηρητηρ κερτζέκ χουβέτ | λητηρ βε ερ γερτε  
 χαζηρ ναζηρητηρ ουτζ σουφατλη πήρ | αλλάχτηρ . βε πασά  
 τετη κενε σεν σιντη χαληλέα | λη ναζορεωσούν ατηνά ημάν  
 κετηρήρημσιν αγήα τετη πέλη | ονούν ατηνά τζακυρήп ημάν  
 τζετηρηρημ βέ κερτζεκ μού | σταακσιστά ολσάμ εφέντη Ι(σού)  
 σζούν ατηνα τζακυρμα | γηα βε κουρταρά άζατ εγηλελε πέν

χουλουνού γκού | ναχηντάν βέ σενήν χεριντέν + βε πασα εμ-  
 ριέ | γϊ || (арк. 4) γηλετή αταμλαρηνά σαχλανσις πού κυζη  
 βαραγήμ ιάμ | τα πουτλαρημά χουρπάν κεσενέτεκ τέρ βαρ-  
 τη ιαμά | μουρτάρ ήπάτετηνή εττη μαγουλσους κουρπανλα-  
 ρηνί | κεστή τεμαμ εττή . πατήσακλαρηνά τουβά εττή σορα |  
 σκαμνησινέ ουουρτου έμηρι εγηλετή κυζη τηβανά κετήρηττή  
 κορτυκυ κυπή ιά . κυζήν γηουζουνοú κουζεληκυ | νή αχλή  
 κύττη παχηνταν τετή ακύζ αλλαχλαρ πηλ | σίν βέ τουγησίν  
 κυ πέν εσιρ κεγηρήμ τενηνί βε | κεντζεληκυνή πουνουντζούν  
 τηνλέ πενή τουτ πε | ημή αλλαχλαρά μουτου ολ εκερ μουτου  
 ολσαν πηζτεν | τζοκ μαλ τζοκ τοβλέτ αλατζάκσιν ζήρε σενήν  
 γκού | ζελληκυν βερ αχρανλαρητάν ζηατε βέ αζήζ μα | ρηνά  
 μαλήμ ολσούν ολ χουβετλή αλλαά όλ κυ τζανλη τζά | ναβαρ-  
 λαρί γηαρατανά κυ σέν χατηρητε κυλσίν πε | νήμ χαλπημή βέ  
 πενήμ πακληκυμή σοζλε | ρήνλέ κέντηνέ τζεβηρέσιν ζίρε πε-  
 νημ χουρπα | νίμ σοσλέν ηπατέττηρ πού αζήζ τουνηαλη αλ-  
 λαά | ονά || (арк. 4 зв.) ονά σουκούρ ετερημ μουχαπέτηλεν βε  
 σευταγηλαν έ | πετηγέτλερτέν έπετηγέτέτεκ άμην. Ληβήρι |  
 τα τετή τζοατζήλαρά τουλετζέκσιν τζοκ ησκεντζε | λερέ βε  
 όλ γημισάκ τενήν κενς κύντεμηρλερ κε | σετζεκτουρ πενήμ  
 οκέμήν ατεχή σενή σολτουρατζάκ | τηρ έκερ γηνανήπ αλλα-  
 χλαρά τάπμασαν σενήν | γκουζεληκυνέ σέβτάμ τουστού βε  
 τζουμλέ αλεμάν όγκουν | τέ ηκράρ ετεγήμ κυ σενή χαρίμ ετε-  
 γημ σενή κούρ | ταραγήμ όβκεμην κυχημηντάν άγηατα τετή  
 ονά σακύν | σάνμα κύ πενή χορχουτουπ ζουλουμ ετερσιν  
 πανά ζηρε | πεν κορκμάμ σενήν σκέντζελεραντεν βέ ε |  
 εζηγέτλεριντέν ζήρεμ τζανήμ τεμελλεντη εφεντή | με πού  
 πενήμ τενημ βε σουρετήμ γερτέν τοπραχτάν | τήρ βε  
 τζανήμλάν νεφεσιμ αλλαχτάντηρ όνουν ουτζουν | βερηρημ  
 τενημή εζηγετέ σκέντζεγε ονούν ουτζούν | ζήρε εφέντημ  
 Ι(ησού)Σ Χ(ριστό)Σ ογλουά αλλαήν εϋτή κοκτέν | κύς ογλάν  
 κύζ μαριαμταν τέν αλτή ηνσάν ολτου | πού εφεντημ Ι(ησού)Σ  
 Χ(ριστό)Σ πηζημ ουτζούν τενηνή σκέντζε | γε || (арк. 5) γε  
 βερτη ήσπετη χουταρηή άζάτ ετμεγέ ηνσανή τζούνκυ | τζουμ-  
 λεσιντεν χουβετλή αλλάχ ατζήματα ογλουνοú τζούμλε | μηζ

ουτζούν σκέντζεγέ βερτή ογλουνού βε κένε Ι(ησού)Σ Χ(ριστό)  
 Σ | όγλου αλλαήν βερτή κεντήν τζουμλεσίν χουρταρμαχ | ου-  
 τζούν γηά πέν νε γητζουν βερμεγμή τεννηνημ τόπ | ραχταν  
 ασίλ ολτου νέ γητζούν βερμεγμή κυ τζανημ κούρ | τουλά σόρα  
 ληβήρης έμμηρ εγηλετή αγήα μαρήνα | γή πηρ ης κεμληνήν ου-  
 στουνέ παγλαγην τετή τέκαι | νεκλήν τετή σορα πασιανήν  
 ατάμλαρή σκέμλη | ληνήν ουστουνε παγλατηλάρ τοκούπ  
 εζιγέτ ετερλέρι | βέ αγήα ήτζ τουγημάζη βέ άσλα ατζημάζη  
 τενη | σκέντζελερέ βε ηζηγετλερε γηά κοσλερηνη κόκ |  
 γηουζουνέ καλτηρήπ τέρητη σανα ουμουτλεντημ έφεν | τημ  
 μασκαρά οлмаγμη ουτάνμαγμή έπετηλα | λαπάτ βε κου-  
 λούντζλερή οлмаγμη ογήντζουκλα | ρι || (арк. 5 зв.) лари ол-  
 маγμη тосманларимин тζούνку сенин атина | σκέντζέ  
 тζεкуп сáπρίлһк етевлэр тосман | лара μασκαρά οлма-  
 γηάτζάκлар пák πεντέν | γηана εφέντημ μεράμέτ εγηλέ  
 πανά χουρτάρ | πενη που γηάραμας ημάνσις τηνσιολερίν χε-  
 ραατήν | τάν όлмаγһá куán σιζην τζανημ γηαραλανμαγһа |  
 пранк пэнь áλλαһм I(σού)ς Χ(ριστό)ς και λήτροσέ με  
 χουρτάρ | πενή εφέντήμ ζήρε πέν που ηζηγέτλερι σενίν | μου-  
 парёк атин ητζουνт ζεκέγηρημ που тарз һаá | ηπατετ еτητήп  
 теμάμ етпһктеп сора паслапһлар ол | εζηγέτ етепннэр тоқ-  
 меγэ βε теллалта тζαкуρήп | терһτη тáп аллачлара  
 кертзёк агһанһн теһпáр | тзá партца етлере копарһτη те-  
 кенектеп зһре пёк | кенτζητη χανлар áχáρητη тзòч онта  
 турáн сеγήр | тзһлэр атзһτηкларһнтáн козлереһнтэн атзһ-  
 гһаслар | ачари || (арк. 6) áχáρητη сегһрөтзһклертеп пазиси  
 теритһ акүс васил еги | γκουζελληκυνή γντηριγһсίν γһнанма-  
 тһкунтан отуруоү зһре | паса пёк окелөтһр сени олтуруоүр  
 атиһе гегрһоү | ζουντεп калтһрһр пһз пёк атзһгһрһз сени  
 βе короү | гһрһз сени кеμληкσιзсин βе áγһата тонтоү пουν-  
 ларá áкем | лһклереһн тостларһ куванμασларá тζούμλέ  
 кеμлһк | лереһ φηкүр ётеп атаμлар νούτζούν αγһле санһрсиз  
 που φанһ | теһμη екер σкентзетеп ерисё ουμαρημ βе ηκτηчáт  
 ете | ρһμη аллáημá βέ тζούμлеγһ гһаратапа зһре тзòк  
 тζанлар | πενημ сеπεпһнтэн елаσлһк пουлатзаклар | βέ

κυτετζεκλέρ ἄλλαυμά πέν πού πουτλαρά ἀλλαχλάρ | τε-  
 τηκλέρινηζέ νε γηνανηριμ νέ ηπατετ ετερημ σόρα τοντού |  
 πασαγιαῖ τετη. ἔτ νέ ηστέρσεν νε χεγηλ οζουνέ μαλού | σα βε  
 χεγητάν παηανάτα ζήρε πεν Χ(ριστό)σζουμ πα | νά χαβάτ βε-  
 ρενή ἴνκυῶρ ετιμέμ σκεντζελεριν τεν κορκ || (αρκ. 6 ββ.) τεν  
 κορκμάμ ἄσλα σορα πασά ενκυαρηντάν εμηρη εττή |  
 μηκλάρηλάν μηκλάνης τετη τεμηρτεν τηναβουτζλάρηλαν |  
 τενηνή χάζην ησ τετη σόρα σόρα σκεντζέ ετενλερ ελλε | ρηντέ  
 σκεντζε ετετζεκ σαβουτλαρηγηλαν αγηα μαρηναγη τὸ | το-  
 λανηρλάρητη βε αγηα μαρινά κοζλερινή κοκε καλτηρηπ |  
 τέτη τουσμανλαρημ ~ τὸρτ γηανημα τολαντη ἡμάνσισλαρ  
 κυρσις | λαρήμ βε ηλλη τουσμανλαρήμ βέ σέν εφεντημ παχ  
 πε | νήμ αλημάτα μερχαμέτ εγηλε βέ χουβέτ βέρ βε τογήρ |  
 πενή ηλημηντεν σάγ σάχλά τενημη μαρήνα | κολεν σανά εξο-  
 μολόγης ολατζάκυμ βε κένε χουβετ βέρ | ομουρ βέρητζη αζήζ  
 ρουχουν χουβετήγηλεν χατηρ ολαγήμ | χεγητάν του-  
 σμάνημήλεν χαρχηλασαγήμ ζήμρε ουζερημέ | οβλαγηρ πέν  
 ονου γεντηκτέν σόρα κελεγήμ ηραχατλήκ | τζεννετε γηουζμε  
 γηούς όγκουνε κελεγημ χεγητανή γενῖπ | κυσληκύν πάκ  
 σακλάγηανλαρά κυσλαρά γκουβέτ ηστάχ βε | ρεγήμ ζήρε σέν  
 σιν εφεντήμ μούμπαρέκ ἀλλάχ επετηγέτ | λερτεν επετηγέτ  
 βέ ολ ἴμανσισλάρ σκεντζέ ετενλέρ τεμήρ | λερλέν χαζηλάρη-  
 τη χαπουργαλαρηνή ολ ημανσίς μερχα | μετσις τας γηου-  
 ρεκλή πασά μαχραμάγηλάν ορτέρητη κοσλεριν | χουλα-  
 χλαριν τζεβηρητή αγηαταν γηανά βε τζούμλε τорт γηα |  
 νιντα || (αρκ. 7) νηντα τουράν σεγηρητζηλέρ τατζήπ ετερλέρη-  
 τη ζήρε αγήανιν | τενή παραλανήρητη σκέντζέ ετένλέρ που-  
 ραλτηχτάν σπρα | πασά τετη αγηα μαρήνα γηᾶνε τζεγέτζεκ  
 μαρήνα εσίρ | κεμέσιν κεντηνή ηστέ κορτούνμου. τενήν  
 παραλαντή κέλ | πηζήμ ἀλλαχλαρά τὰπ ζήρε σογουμουζού  
 τούτμασαν ολούντζε | γέτεκ εξηγέτ τζέκσέν κερέκ. αγήατα  
 τετη πασαγηα ἄ | τονουζ ἄ κόπεκ ἄ ουτανμάζ σεν τουγήμαγη-  
 μησίμ πεν τενῖ | μη εξηρκεμεμ βε σεβτάγηλαν βερίγηρημ εξη-  
 γετέ ζήρε | ἀλλαῖν στεφανῖγηλαν τζανήμ τζηχαραγιμ κοκγη-  
 ουζουν τζεννε | τηνέ ~ Ἄζηζ μαρινά πού τζεβαπλαρή

σογηλετηκτέ γκού | νούν πελήντζή σαατῆ γητη ἔμρι εγηλετή  
 πασιὰ | αῖζηζή ζηντανὰ κοτου̇ οτουρου̇ρτου ζηνταντὰ γηἄληνηζ  
 ηπατέτ ετήπ | τῆριτη ἄλλαῆμ σέν ηκράρ ετήν κὺ αχηνάχ  
 ετέρημ τηλη | λεν πεἶν οлмаγαηατζᾶκ χεραᾶτ ετέρημ σανα  
 τῆριμ ἀλλαῆμ σέν ηκ | ραρ ετήν κυ σενῆν γηουζουντέν τητῆρ  
 τζουμλε γηαραττην κυνλε | γηλῆρ βῆ τζοῦμλε μελαγηκλῆρ  
 ζῆρε σένσιν παπὰ τζοῦμλε | σανά ηπατέτ ετενλερῆν ορουτζ  
 τουτανλαριν βε τζοῦμλε σενῆν | ατηντᾶν οτουρου̇ κεντηνῆ ἀλ-  
 τζακλατᾶναριν σανά γηαλβαρι | ρῆμ παχ πέν χουλουνὰ ζῆρε  
 γηαληνηζῆμ ἔμρι εγηλε τουσ | μανημη κορεγῆμ πενημ ηλῆν  
 τζῆκ ετενῆ βῆ σεν εφέν | τημα κυντᾶν γγῆλ του̇σου̇ρ γηερην  
 αλτηνὰ ζῆρε πεν ονα ζοῦ | λοῦμ ετμε || (арк. 7 зв.) λοῦμ ετε-  
 μετήμ πῆρ χεγη ἔτμετήμ ζῆρε σένσιν χεραᾶτ κε | σέν τηρη-  
 λερῆν βῆ ολερῆν σέν κες χεραατημηζῆ πενίμ | λεν χεγητανῆν  
 αρασινη̇ πιλήρσιν εφεντήμ πεκ ποῦ | γῆκ ατζητάγημ τζοκ  
 σίκλεττηγημ τερμανσίσληκταγημ βῆ | τζοχ τερτέν ἄχ ετέρημ  
 βῆ σέν εφέντημ που ρᾶχμενῖ | βῆ ου [...]¹ μὰ πεντέν ζῆρῆ τε-  
 νημη̇τε τζανημητὰ βερμηχημσε̇ | οτουρου̇ βε κένε γηαβαρη-  
 ρημ χαγη̇π ὄλ | μασίν νε̇ τζανῆμ νε̇ τενημ ζῆρε σέν | [...] νῆ σα-  
 χλαγηᾶν ζῆρε σενσιν μουπαρεκ | ἐπετηγετλερτέν ἐπετηγῆτ  
 αμην. Ἀγηᾶ μᾶριαῆ | ζινταντὰ πεσ | λεγῆν θεῶτημος τεγῆν  
 πῆρ χριστηᾶν ετμεκ ηλῆν σουβε | ριριτη αζῆζ μαρινὰ ηπα-  
 τετήν τεμα̇μ εττηκτέν σῶρα πῆρ | ζερζελε̇ ολτου̇ ὄ γερτε  
 ζηντᾶν τεπρεντή ἄπανσυταν κοχῆ | τέν πηρ πογήκ ατζητερ  
 τζηκτη χορχουλου̇ ηρεν κὺ πέκ | τουρλου̇ τουρλου̇ τουργη-  
 λερῆ βῆ σαχαλή αλτήντᾶν τησλερῆ παρλὰ | ρητη κοσλερῆ  
 ηντζηγῆ πενζερητη αγζηντᾶν αλῆν τζηκᾶριτη τζοχ | τουτου̇ν  
 τζηκᾶρητη αγζηντᾶν τηλή χᾶν κυπῆ γητη πογηνῖνῆν | τζεύρέ-  
 σιντέ γηλανναρ σαρηλημῆς ητη κοζοῦνοῦν κὺπρηκλε | ρῆ γκου-  
 μου̇ς κυπῆ ητη ποῦ σιμαγηλᾶν τουρτου̇ ζηντανῆν ορτασιντα |  
 ολ ατζητέρ. τζακυρη̇π σιζκυρη̇π αγῆανῆν ουστου̇νῆ  
 σεκυρτηρη | τη πηρ ... || (арк. 1) ... ἀλλάχ μαζλημ ἀλλαχ  
 ραχᾶτλή ἀλλαχ σενῆν τζουμλε | αῖζῆλεριν̇ ουστου̇νῆ  
 κυτᾶπλαριν̇ χεατετ | λῆκ ετη κυ σένσιν τεμελεντηρετζῆκ

¹ Текст не читается через наявність плями.



χουλλαρινή εφέν | τημ σενσιν εσιρκεγητζή ηνσαν τοστού σεν-  
 σιν τε κενέκ | μερτηβεν κοκτεκὺ παπαγηα τζηκατζάκ σένσιν  
 ολ εφέν | τημ Ι(ησοῦ)Σ Χ(ριστό)Σ ζήρε μερτεπελενηρσιν επε-  
 τηγετλερ | τεν επετηγετ αμήν  
 Νητζε τετηγησε αγήα | μαρινά που τζεβαπλαρι κάλκκη χεγη-  
 ταν γηουκαρλά | τζακυρήπ πακυρήπ τουττου ἐλήντεν αγηα  
 μαρινανιν | τετή αγήα μαρηνα σουσ ολ πηρας γετερ σανα που  
 κα | ταρ ζήρε πουγήκ ήσλέρ κοστουρτουὺν πεγηαν ετην | πεν  
 σανά κοστουρτουμ κυσιμήμ ρουφογή ατζητέρ σου | φατηντά  
 σενή ὀλτουρσουν τεγη σεν ηπατετηλεν ὀλτουρ | τουν ὄνου  
 σιντή πακαγηρημ κορουγηρημ πενή τε ὀλ | τουρσεν κερεκ βε  
 λάκυν γηαβαριριμ σανά μέρ | χαμέτ εγηλε πανα μάρηνα πηρ  
 τζεμλήκ ετμε πα | νά σορα αγήα μαρινά σταυροζουνου εττὺ  
 σο αγήα μαρι | να χάπτη τουττη σαχαληνταν χεγητανίν ὄγυ-  
 σα χειγι | ταν τζέκεριτη κεντηνι χουρτουлмаγαγᾶ τζεκ ετερλε-  
 ριτυ | χουρτουлмаγαυа || (арк. 1 зб.) μαγᾶ τέρ χεγηταν βαγη  
 πανα ζή σαχαλήμ πεκ ακυρη | γήρ χεγηταν που ποσλερή σο-  
 γηληρηκεν αγηα μαρινά | τζεκτη κεντή κεντηνε χεγητανίν σα-  
 χαληνῖ γηᾶ | αρί σαχαλη καλτή εληνε χεγηταν κενε τζακυρι |  
 τερητη βαγη πανα αγήα κένε βουρουρουτου εληντε χαλαν  
 χέ | γητανην σαχαλήγηλαν κοζουνέ κοζουνε τζηκαρτή σαγ κο-  
 ζου | νου που κενε τζακυρήρητη τέρ ιτή βαγη πανά αγήα μαρι |  
 νανην γηανῖντα αλλαχτάν πουλουντου πέρ χαζαντζι τζεκου-  
 τζου αγήα ουτζαττά εγληνῖ αλτή τζεκουτζου βουρτου χεγι |  
 τανην αγνηνά γηκτη γερε γηκτηκτάν σορα χοτου αγι | α σάγ  
 αγηακυνή παστή χεγητανίν πογηνηνα βουρουρουτου | τζε-  
 κουτζουλεν παχηνά σιρτηνά χεγητανῖν βε τερητη αγηᾶ | χάτζ  
 ουζαν πεντεν ατζητέρ ζήρε αλλαχτάλε πενίμ | λέν πηλετηρ  
 σιντεν σόρα αγηρηλ πεντεν γηκυλ γη | ανιμταν ουτανμαζ γη-  
 араμαζ τζεενεμήν παपाσι ζήρε Χ(ριστό)σζουν σταυροζου ἱρα-  
 ατλαντή πενίμ ουστουμε πέν | ονοὺν χογηνιγημ βε κοκερ-  
 τζηνιγημ ο πενίμ νιμφιδμουρ πέν ονοὺν εβηντέ πουλουνου-  
 ρουμ ζήρε πενί χουρταρη | ελας εττι χεγήτάν εληντεν ζήρε  
 οτουρ πενίμ χουρτα | ριτζιμ || (арк. 8) ριτζήμ ἐλάς ετητζήμ  
 κερτζέκ Χ(ριστό)ς ζήρε σταυρός ε | τηρηχτή ολουμτεν ηνσαν

τζηνσινή τζεενεμτέν χουρτάρ | μαχ ουτζούν ότουρ εσαπισίς  
 ηλμήγηλεν τζούμλεγή γή | αραταν πού αζήζ κύς τζούμλεγή  
 φεραάτ επτηκτέν | σορα σογηλεμετεν πέρ χεφαφ αγητηλήκ  
 ολτου ζηντανίν | ητζηντέ ζηντανίν ορτασιντά πήρ σταυρός σα-  
 ντζηλμής | ζηντανην ορτασιντά πέρ σταυρός σαντζηλμής πέρ  
 ουτζού | γερτε πήρ ουτζού κόκτε σταυροζούν ουστουντε πηρ  
 κοκερ | τζην βάριτη βέ ο χεε̃ρ βε έτραφ κογηλέρ χεφαφ | λα-  
 ντηλάρ κοκερτζηντεν σές τζηκύν τέριτη σεβήν | ζήρε γεντην  
 χεγητανί σεβήν μαρίνα ζήρε άλτ άτζή | τέρι σεβήν μαρίνα  
 ζιρε ηπατετην ηλέν ησπετην μερχαμετ χο | χουσοún πουνούν  
 ούτζούν χαζήρλανμήστηρ πήρ αζήζ στεφάν | βε ατζηλμηστηρ  
 τζεννέτ χαπουλαρι σανά ογηλέ ηρε | λανατζακσίν αβραάμ  
 ησαάκ ηακοβουν χουτζακυν | τά ζηρε χεγητανί ολτουρτουόν  
 σίντη παγλάσάν κερέκ χε | γητανή τουνηγανηνά κυρινάτζακ  
 αγήα πού σεσί εσίτ | τηκτέν σορα κοκερτζηντέν τέ σουκούρ  
 ετεριμ σανά εφεντημ || (арк. 8 зв.) εφεντημ Ι(ησού)ς Χ(ριστό)  
 σζουμ ζηρε κοστουρτουν κεντηνί χουλουόν | μαρίναγηά ζηντα-  
 ντα πουνούν ουτζούν σουκούρ ετε | ριμ σανά εφεντημ Ι(ησού)ς  
 Χ(ριστό)σζούμ ζήρε σενσιν πεν | ι̃μ γηαπήη γηαρατάν.  
 Ατζητερην παχη ασακύν αγηάκλαρή γερτέ αχαριτη | πογη-  
 νηντάν γηλαννάρ ακυσλαρινί ατζαλαριτη | ατζητεριν ο σι-  
 σκυρήρητη αζήζ κυζήν ουστουνέ αγζηνι κοτου α | γήανίν ου-  
 στουνε τηληνι ουζατη αγηανήν τοπουζουνα πού | τάρζ σιγκεκ  
 κυπη γηουττου αγήα μαρίναγη κυττή καρνί | να ατζητεριν άμα  
 αγήα σταυροζούν ετέρητη σταυρός νη | σανήγηλεν τζατλαττη  
 ατζητερή καλτηρηη κεντη κεν | τηνη γερε βουρουπ γηαρηλητη  
 κεπερτη αγηα σα | πασαγ τζηκτη ατζητερην ητζηντεν τοντου  
 αγη αγήα | τά τερ κυ άτζητερε νήτζε ησπετην αρατην ογηλέ  
 πουλ | τουν ατζητερ σερηλη καλτη γερτέ κένε άπανσιστάν  
 ζην | τανήν ητζηντέ κοχετέν πηρ πουγήκ χεγηταν τζηκύν |  
 αγηαγή μαρηνανήν τηζηνε τουστου πουνου νήτζε κορτου ά |  
 γηά πασλατή ηπατέτ ετμεγέ τέρ εφέντημ Ι(ησού)ς Χ(ριστό)  
 ς | πεν ησπερημ μετ ετήη μερτεπελεντηρημεγέ άζιζ | ατην  
 χουβετλή παπα τζούμλεγή γηαρατάν πέν | σενι || (арк. 9)  
 σενή γηουκσεκλεντηηρσέμ κερεκ χέν ολουπ σεβην | σέμ κερεκ

μερχαμεττηντέν ὄτουρού βέ παχηχλάρ | παकुσλατηκυντάν  
 οτουρού βέ αζήζ τηνη παकुσλατηκυν | ταν οτουρου εφέντημ  
 Ι(ησού)ς Χ(ριστό)ς παχ πενίμ | ζαγήφληκυμα βέ βερτηκύν  
 μανσου πού χουλουν μα | μαρήναγηά τουσμανλαρην γενμέκ  
 ουτζούν παχηχηήνλαν | που σατληγήμ πουνουούουλάν ολου-  
 ρούμ ατζητερή βε τηνημη | αρτηρητήμ κεντημή σεβηνητηρητήμ  
 ζήρε γηαραμάζ κεπάρ | τή αταμλαρην τουσμανϊ βέ σουρ-  
 γκούν ολου βε σασί χαγύπ | ολου σίντη εφέντημ σέν πενή  
 τεμελέντήν χουβατήν | ηλέν γηαλβαρήρημ σανα σεσιν τεμέλ  
 κογηάν τούν | γηαγη σου ουστουνέ μουσταάκ ετεσιν πενή γη-  
 ουβουνα | γήμ πού σουλαρτά ζήρε ολουμσούς μουπαρέκ ομου-  
 ρούν | ε μαμήτηρ βάπτησμα άσλά ζαγη ολμάζ γηά τάγημ |  
 τουρούρ επετηγετλερτέν έπετηγέτ αμην ~

Κένε κοκερτζήν τζακυρηπ μαριναγηά τετή μάρηνα | σιντη  
 ονού γεντήν τούτονούτα σόρ ὄκρενέσιν γηουρε | κηντε κυνή  
 σορ χαλπηντε κυνη παγλά ονού σόρα | κελ μανά μαρήνα μου-  
 απέτ σανά σακύν πήρ χε | γητεν χόρκμα ζήρ πέν σενήνλενημ  
 κοκερτζην | κοκε || (арк. 9 зв.) κόκέ ουτζουχτάν σόρα μαρήνα  
 σορτού χεγητανά τετηνε | τερ τηρ σενήν ατήν νε κούρφ χε-  
 γητάν χεγητάν τετή | βεελζεβούλ τερλέρ ατημά αγάα κένε  
 σορτού νερετέν | τηρ ασλήν χεγητάν τέρ ονά σιντη γηαλβα-  
 ρηρημ σανά μαρηνα | αζήζ χουλού χριστοζούν χαλτήρ άγη-  
 ακύν πογηνημτάν φερα | ετ βουρματαυ τζούμλεσίν σογη-  
 λεγήμ αζήζ κύζ καλτηρητή άγηα | κυνή ποιηνηταν σορα χεγη-  
 ταν τερ ονά γηαλβαρήρημ αλλαήν χογηνή χα | πα ατημ πα-  
 कुσλα. πέν τζοχ αγηοσλάρη तेनेγηπ παγ | τημ κύμσε χατηρ  
 ολούπ γενάματη ρούφογή σενήν κυπή σεν | γηαληνής γεντήν  
 ταά κύμσε χατηρ ολούπ σενην κυπή ά | γηακυνη κογηάματη  
 πογηνημά πεν σιντη γενηλτήμ σα | νά κемеκλερημή κυρτήν  
 τζοκούτζλεν βέ σιρτημή βέ ερ γε | ριμη βέ γηούς γηαρατάν ζη-  
 ατέ εττήν σιρτημή βε κοβτε | μη μεν σιντη σογηλερημ σανά  
 κερτζεκύν πενίμ | τζηνσιμ καρανλήκ ουρουζκεαρταντηρ με-  
 νημ ατήμ | σατανάτηρ σιντη κεντην μαρήνα σίντη κεντήν  
 μαρίνα | νάσιλ πουγηουρούρσαν ογηλέ έτ τατζηπ ετερήμ  
 ηλη | μηνέ ζηρε κοκτεκύ κοκερτζήν κορουμμετέν κόκ | χεφαφι

ὀμοῦρ βερητζη σταυροζοῦν κουλ κυπή τε | κύλ ητην τε νέ ζα-  
 πουν τεκὺλ ητην γηᾶ τεμελλη ητην | σιντη || (арк. 10) σιντη  
 κένε κοροῦροῦμ αγηᾶκλαρίν ἔπ αλτηντάν | τηνην μεγηβασι  
 τζὸχ τζετηκὺν ουτζουν τζαχμετλεριν γι | αζηλήπ μοορλεντή  
 τζεννέττε αχζηνητάν τζηχάν | τζεβὰπλαρ πανά εγή κορουνοῦρ  
 βέ τατλή κορουνοῦρ | τηλην μενή ζαποῦνλαττή βε κένε ζα-  
 πουνλατήρ τησ | λερήν αχτηρ σοῦτ κυπη παρμαχλαρήν το-  
 λού μο | ὄρτουρ κορονοροῦμ οτουρουγηῶρ πήρ κοκερτζήν  
 νέ | ρετεν κελη σανά σογηλεμεγέ χουβετσις λενή γηριμ |  
 σεν μενή γεντήν χουβετημη κεστήν τζοκοῦτζουλεν πέρ | πὰτ  
 ετην πενή σαχαλλαρημή γηολτούν πυγηνημὺ | γηαχτήν αγη-  
 ακὺνλαν εβέλ εβελτέν Χ(ριστό)ς σεντέ οτουροῦρ | πέν αγήα  
 μαρήνα ὄγημ πεν τζὸκ αγηοσλαρην ζάχ | μετήνη αλταγήπ  
 χάπτηπ γηουττοῦμ χαρνημά πεν ο | γημ αζήζλερην βε χακ-  
 γηανελερην χαλπηνέ κυρέρημ | πησμάν εττηρηρημ ηχτηχατ-  
 λαρήν αζτηρήρημ πέ | νημ ο ερ αταμλαρή ογηνατήπ πουλα-  
 ντηρηρήμ χαλπηνή | ἔρ πηρ αταμήν κουναχκέρ ετήπ τζεενεμε  
 κοτοῦ | ρουρημ πένημ χαλπηντεν αταμήν φενά φικὺρ | λερ ||  
 (арк. 10 зв.) λέρ κετηρέν γηουρεκυνή χηχηρήρην χουβα-  
 τηνή κε | σέρημ αχληνή φηκυρηνή πουλαντηρηρημ τὰς γηου-  
 ρεκλή | εττηρηριμ ουνουττουροροῦμ μουχαπετηνή τζοχου-  
 σουντα ζηνᾶ | ετμεγέ τουσουροῦρομ ηλημέ κεαμήλ οлма-  
 γηᾶν αταμλα | ρὰ πενήμ οχλαρίμ βέ σαντζα εζάχ σουνκου-  
 λερίμ πέκ | ησλέρ ζήρε ακυλλαρή φικὺρλερι ἄζ ολμάγηλαν  
 πενήμ | λέν τοκουχέμεζλέρ γενηλήρλέρ πανά ολούρλαρ τη-  
 σιζλέρ | λεν κυταπζήσλαρλάν περαπέρ τζεννετήν εγή | χο-  
 χουσουντάν αγηρηλήρλαρ τζεενεμήν φενά σασίκ χο | χουλα-  
 ρινα ναγήλ ολουρλαρ πάζηνην γηουρεκυνέ ατές χο | χόρουμ  
 ὄ χатар γηαχάρ κυ γκουνάχ πητζάχ ολουρ νι | τζε χαγηβαν-  
 ναρτάν αρχάν τζηκάρ : – πητζάκ τεκ τηκὺ | γηλεν ὄ ταρζ χάχ  
 γηανέλέρ γκουνάχ ηττηκτέ σαατηντὰ | χάν αχάρ ολούρ ολουμ  
 φικυρλερηνή τεкуστηρήρημ γη | ρεκλερην τεкуστηρήρημ  
 σόρα γηουχλατηχλατηχλαρη ζα | μαντεν γκουναήν σευλα-  
 σινὰ τουσουροῦρομ παζησίντα πανά | γηρλαρὰ κυττηκλε-  
 ρη ζαμάν βέ γηορτουλαρτὰ ηπατέτ ετήκ | λερή ζαμάν πασιμή

πασλαρηνά τεκτηρήρημ ο ζαμάν | χορομ ακυλλαρηνά ερ κυ-  
σιν ταπηατηνα κορέ κουνα | ή γηουρέκλερηνέ χοχούβερρήρημ  
πέν βεελζεβουλ | τζοχ || (арк. 11) τζοκ άζηζλέρ αλταττήμ  
βε λάκυν σίντη σεντέν πηρ | γηας κυζτάν χριστοζούν χουλου  
μαρήνατάν γενηλητήμ –

Κενέ αζήζ κύζ σορτου χεγητανά σογηλέ πανά κόπεκ | ούτζ  
κερέ πεκτουβαλή νέρετέν ολουρσουν κύμ τογούρ | του σενή  
κύμ εμρή εττη σανα εγή ησλερί κεμληκετζε | βηρμεγέ βαί χε-  
γηταντά τετή αγη αγηά πογηλε μαρήνα | τενήν νερετηρ ζήρε  
ερ ζαμάν εγη χοχαρ νεφεσιν βε τζα | νην νήτζε κυρτή τενηνέ  
νήτζε κενε τζανήν βερετζέκσιν σο | γήλε πανα εβελ σεν πανά  
που σορτουκλαρημη σορα πέν | τε σογηλεγήμ σανά τετη χε-  
γηταν βέ αγήατα τετή χεγητανα πα | να μουσταακ τεκύλτηρ  
σανά πεάν ετεγήμ πού σορτουγούν τζεβαπ | λαρή ζήρε πέν  
αλλαχ τάνημ σέν χεγητάν σογηλε τες χαρπή | ζήρε ουτζουνέ  
κυχήμ κέλμετεν σόρα χεγηταν τέρ έβελ πέντε | αζηζητημ  
χήντη βενα ταπηετημτεν χηγητάν ολουμ παγηληρήμ χηντή  
αγηάνην αληνητα χήντη σογηλήρημ σανά κερτζέκ πήζ | έπ  
χεγητανλάρ χουβάτσιζηκ τερμανζηζηκ πηζήμ τζηνσι | μηζήν  
ασλή πούτουρ ηχημηχηκ που γηκλερημηζτέν αγα | λαρη-  
μηζταν εβελή χεγητάν κόκλερτεν ενμηστήρ | πού χεγητάν  
εύλεντή δήροσούν κυζηνή χαρή αλτή πού δήωσούν | κυζηγηλέν  
κοσουλτού έρ αβρετ κυπη χαρή γκεπε ολτου | τογουρτου γη-  
μηρταλάρ ευλατ γερηνέ γημιρτα τα τογουρτου ώ | γημήρ ||  
(арк. 11 зв.) ό γμηρταλαρταν τζηκαγηρ γηαραμάς χεγηταν-  
λαρ | νέρεγέ εμρη ολουπ ταγήν ολσά όραγηά κυτερλέρ | νέρε-  
τε πήρ εγήης πήρ αζηζλήκ εχεντσεκ βαρι | ρης τζέκ ετερης  
ονλαρλαν χεγητανλαρ αταμλαριν φι | κυρλεριν πηλμεσλερ  
νέ ονλαρ πηληρ νέ πηζ όννά | ρήν κυζμέτ κυάρλαρη πηλήρήζ  
βε λάκυν άτζε ω κυ | εγη ησλερλέν ολ τουρουρσουν ογλου-  
νού ό ζαμαν ο κελενήρ εύ | κεάρλανήρ σανα βέ εβελσι ήπτη-  
τασι τερλέρ κυ μησίρ | τα αραπήζταν τα ολτου ήάνη γηάμβρη  
μογησι κυταπήν | τα τέρ άτζαν χατζαμουχλαντή ολουμσουζ  
αλλάχ ό ζα | μαν κυζλεν σέν κερεκ ταά ζηατέ ονούν έμρήγη-  
λεν | αζηζλερήν μαπεγητεν βέ γηολτασληκυνταν αζήζ μελά |

γηκλερὴν νήτζε εὐανγγέλιοστα πουγηρήρ εφεντημηζ | τερ  
 κορου γηορτουμ χεγητανή κὸκτέν εντή γηλητηρήμ κυ | πη πα-  
 ζηλαρη τερλερ κυ πηζημ ουζουν εβελ ζα | μανήν γηαραμαζ  
 χαρλαρηνηταν τογτουλαρ βε λάκυν | πήζ πηλμεγηζ νερετεν  
 πεγητὰγ ολτουγουμουζου βε λα | κὺν γηολουμουζ κεζηχημηζ  
 τογρου τεκυλητηρ γεργηουζουν | τε ηνσανλὰρ κεζητηκυ κυπη  
 ουρουζκεαρ ουζουνε κε | τερήζ ζορουλαν.

(αρκ. 12) ... σήντη πέν τουροῦγηρημ ὄγκουντὲ, σὲν ἀγήα  
 μαρήνα πάγ | λά πενῖ γεμὴν βερήρημ σανὰ χουβετλή ἀλλα-  
 ῖν ὄγκουν | τὲ βὲ ὄλ μερτεπελή ἀλλάκλήκ ταχτήν εσκύνα  
 σα | κὺν ὄλουρμε πενῖ τουγηανὶν ἄχρηνατζακ παγλή του |  
 ρατζάκυμ πηζή ἔβελησι σολομὸν πεγὰμπὲρ σαχλα | τή γητη  
 τεμηρητέν φουτζουλαρήν ἠτζηνὲ μοουρλεγήπ πεκλε | τή  
 πηζή ): παγτατληλὰρ ἱερουσαλημὴ αλμαγηὰ κελτηκτέ | πηζ  
 ἀτές εττήκ φουτζουλαρήν ἠτζηνητέν ὄνναρ κορτου | λὲρ  
 ἀτές παρλατηκὺν ὄνλαρ ἀλτήν σαντηλὰρ κῆλητηλὲρ | ατζη-  
 τηλὰρ φουτζουλαρη πηζ χὰτζτηκ κοκὲ σὸρα ἀγήα | μαρήνα  
 παγλατή που χεγητανή σταυρὸς νησανῖγηλαν | σαχαληνητὰν  
 τουτουῦπ σουρεκλετή ζητανήν κοχεσινὲ σουρέκ | λετή κε-  
 τηρητή σταυρὸς εττή τουβαρὰ τουβὰρ ἀτζηλητή αγή | ἀ μαρήνα  
 χεγητανῖ πουραχτή τουβαρήν ἀτζηλὰν γερη | νὲ τετη χεγη-  
 τανὰ βὰρ τζεένεμην τερέν γερηνε | τουρ ζάγη ετηκὺν τζαν-  
 λαρήν ἔσαπὴν βερενετζεκ :) γὲρ | γηουττου χεγητανῖ ἀγήαχα  
 γητητή γερηνὲ τήζ τζοκτη ἦ | πατέτ εττή ἦπατετην τεμὰμ ἐτήπ  
 ἄμην τετηκτέν | σὸρα γὲρ τεπρενη σαπάχ ἦσι ἔμπρεττή  
 πασάαγή | αγή χαρχησινὰ κετηρητή τηβανὰ ἀγήα σταυρὸς εττή  
 γηου | ζουνὲ τζοῦμλε χεῆρτέ ὄλὰν χάλκ, κελτηλὲρ μαρήναγή  
 κὸρ | μεγὲ ζουλουμ κέαρ πασὰ κὸρτουκουγηλεν ἀγήαγήα  
 τὲρ | ἄ οὔσακ ἦπατέτ ἐγηλὲ ἀλλάχλαρὰ ὦ πασανῖν ἀλλάχ-  
 λα | ρη πηρηνην ἀτή (ζεὺς) ἦτή ὀ πηρηνην ἀτη καλὰ δὴόν | ὀ  
 πηρηνην ἀτή ρούφος ζηρὲ γκουζέλληκυντέν ὄτουρου μουστα |  
 ἄχτηρ || (αρκ. 12 зв.) ἄχτηρ σανὰ ὄνναρὰ ηπατέτ ἐτεσὶν  
 βὲ ἀγήαγηὰ τα τετη | πασαγηὰ χρηστηανλαρήν ἐλάσλη-  
 κὺ οὔτζουν ἔκερ κεν | τὴν ἦστεσὲν μουσταἄχσῖν, ἔφεντημην  
 I(ησου)ς Χ(ριστὸ)σζουν χουλου | ὀλὰσιν βὲ ἀζήζλερὴν τοστου

όλάσιν ήνάνμα, σεζτε έτμε | άλλάχ όλμαγηανλαρά πού τζε-  
 βαπλαρή έχητηνιτζε πασά έμηρ | εττή τζήρ τζήπλακ ): άσάσιζ  
 τετή μανκανοσλαρά κή πο | γουλοούν κύζμετ κυάρλαρή τά,  
 σαάτηντά παγλατηλάρ : μαν | κανόσλαρά χοτουλάρ βέ άγήά  
 πασλατή ήπάτετ έτμεγέ | τέρ κύ έφέντημ Ι(ησού)ς Χ(ριστό)  
 ς σένσην πού τουνηγηάγηά καιλήπ σογηλε | χέν πού αλέμλεν  
 γηά βερήρημ τζέζ πενή πού παγλαρτάν | σεζτε έτερήμ σανά  
 άλλαχλήκ σεζτε σινϊ σίντη έφέντημϊ | μπου σου όλσοούν πανά  
 άγηάζμός βάπτηζμανϊν σηρή όλσοούν | έσάσιζ χουβετήν  
 μερτεπελενσίν σανά γηάλβαρήρημ κελ | σήν πανά χεβκύν  
 όρτ πενή μουνπαρέκ ορτοούνλεν άζήζ ουρου | ούνλαν ταχά  
 γηάλβαρήρημ κελοσίν γκοκερτζήν ω | μούρ βερητζή ούρου-  
 ούν κολήμβήθραγηά μπου σουγηά κύ | μούμπαρέκλενσίν  
 μπου σους άζήζλενσην πάχχηχήνλαν | σογηνητήρ πενή ήσκού  
 ήσανλήκ γκουνάηνηνταν κεγήν | τήρ γενϊ ήσανλήκ ούρου-  
 πασίν βάπτηζμαγή γενιλεντη | ρήρ, ήσανϊ Ι(η)σοϋ χρηστε  
 πάκλαναγημ μπου σουτα όλ | άζήζ ήσαν τόστλουγουγηλαν  
 τεμελλεντήρ τηνημή χεφάφ | βέρ αχλημά γκουναχλαρημη  
 σινχορήσ ετμέγηλεν μουστα | άχ έγηλέ πενϊ άλλαχλήκ μερ-  
 τεπενέ βέ ταά νε κύ | ηστεσεμ όλ μερχαμέτληκνυτέν ήσαν  
 εύλατλαρη ούτζούν | πακυζλά ό χαρά έφέντημ, ζήρε μούμπα-  
 ρεκσιν έπετηγετλερ | τέν έπετηγέτ άμην.

(αρκ. 13) Αγήά τζεβάπλαρήν τεμάμ εττηκτέν σόρα εζηετ-  
 τζηλέρ χο | τουλάρ σκεντζέ εττηκλερή χαπά μανκάνος τετη-  
 κλερη χα | πά σαάτηντα ζερζελε όλτού έντή γκοκερτζήνα κυ-  
 ζηνητά | στεφάν τουτάρητη όλ σααττα γκοκερτζήν εντηκύ κυπή  
 άγη | άτζεζήκ πουνλουντου παγλαρτάντζηκτησουτάνσουκουρ  
 έτερεκ | άλλαή μερτεπελεντηρερεκ γκοκερτζήν γηάνιντα  
 τουρουρουτου ά | γηά μαρηναγηά τετή μουχαπέτ όλσοούν σανά  
 κύζημ οϋ | μουτούν όλσοούν ζήρε χήνητη στεφάν κύέρσιν γκο-  
 κερτζήν οϋ | ζαττή χανάτλαρήν άγηαγή σουτάν τζηκαρτή ό  
 σουγήν οϋστούν | τέ κορηνητή πήρ χεφαφλή τηρέκ κόκηηου-  
 ζουντέν σταυρός | βέ μαρήνα πασλατή σουκούρ έτμεγέ τέρτη  
 έφέντημ πατη | σάχ κεγηνητήμ μουσταάχ ούρουπα βέ σένσιν  
 έφέντημ | Ι(ησού)ς Χ(ριστό)ς πενϊ χεφάφλαντηράν σέν πενϊ

μερτεπελεντηρητήν | μούμπαρέκ ούρουπάνλαν πενή όρττουν  
βέ πάκ εγηλετήν ντουσ | μανλαρημήτα γηόχ εγηλετήν πέν  
χουλουνού άτζητήν άλλαχ τζουμ | λεσιντέν χουβετλήσιν τογ-  
τουν όλ πηρήντζή άλλάχτάν βέ τζουμ | λεγή τουταντάν ζήρε  
σένσιν μουμπαρέκ έπετηγετλερτεν έπετηγετ αμην.

Βέ γκοκερτζήν ούζαττή χανατλαρήν σταυροσοún ούστουνέ χα-  
νατ | λαρήν άλτηντάν χεφάφ άχάρητη ό γερή χέβκλεντηρηρι-  
τη | βέ γκοκερτζήν τζακυρήπ μαρήναγηά τετή κέλ ήραάτ |  
ληκυνά βέ χονάχλαρηνά, τουράχλαρηνά χρηστοσοún, |  
ζήρε σέν μουπαρέκσιν, ζήρε όλούμσοúζ άλλάχ, στεφάν χα |  
ζηρλατή σανά πού σεσί εχητήντζες - 15 - πην άταμ | χρηστηάν  
όλτουλάρ βέ χαρηλαρτάντα έσαπσιζ χρηστηάν | όλτουλάρ  
όντά τουράν σεγήρτζηλερτέν πασά έμπερττή | τζουμλε ||  
(арк. 13 зв.) τζουμλε χρηστηάν όλανλαρή κυλήτζιτάν κετζηρ-  
σινλέρ πασα | νίν έμρινι σαάτηντα τεμάμ έττή τζουμλεσί πα-  
χηνι κεσ | τη Χ(ριστό)ς κερτζέκ άλλαϊν άτηνά |

Πάσανιν άταμλαρή πασανϊν έμρηγηλέν τζουμλε ώ άζηζλερήν |  
παχήν κεστηκτέν σορα έμπρεττη πασά άγήα μαρή | νανϊντα  
παχήν κεσσινλερ): πασανϊν άτάμλαρή τουττου | λάρ χεέρτέν  
τησαρή κοτουρτουλέρ πασανιν άταμλαρηνϊν | πηρησί τουτ-  
του ούρουπασιντάν άγηάγη· ό πήρ μαρτηροσλαρήν | παχήν  
κεστηκλερή γερέ τζεκέρητή όραγηά βαρτηκτάν | σορα τζη-  
χαρτή κυλητζήτα · τετή ούζατ πογηνηνου πουνουνλαν | που-  
λούρσοún κοκ πατησαάκληκύν τετή πέν χουλουνουτά χατη |  
ρηνά γκετήρ ζήρε ούρουπαντάν τζεκτμή κορτουμ ότουρ-  
τουγουν | γερτέ έσαπσιζ μελαγήκλέρ μπου γκουν σανά το-  
λανιπ κύζ | μετ έτετζεκλέρ άγηά τετή πηράζ σαπρετ σου του-  
ρανλάρηλεν | πηράζ λακυρτή έτεγήμ σορα κυσμετήν έτέρσιν  
άτζιζ κύζ πασ | λατή τεμεγέ τζουμλε χαλκά : καρτασλαρήμ  
τόστλαρήμ | τζουμλενιζέ γηάλβαρηρήμ ντουρουνοúζ τεμελλή  
χουρταρητζή | Χ(ριστό)ς έφέντηνϊν σαάτληκυντά σαϊ σιζήν  
σεπεπηνιζτέν πενιμ | τζανιμήτα χατηρηνά κετηρσιν χορχου-  
σοús γκυρεγήμ γκόκ | πατησαάχληκυνά σιντη γηάλβαρηρήμ  
ήρητζά έτην άλλαχά | γηόλουμου ταμάμ έτεγήμ χαπαάτσιζ  
κερτζέκ άλτζάκ τα | όλσάμ βέ λακυν γηάλβαρατζάκυμ άλλαά



έρ ταγημ τζουμ | λενιζ ουτζουν έφέντημηζ άλάχ πακνζλασιν  
γκουνάχλαρη | νιζή πακνζλασιν σιζε οῦμοῦτ χουβέτηνι του-  
κενμέζ ὄμοῦρτέ | χεφάφ βερσιν σιζε άλλάχληκ χεφαφη-  
νι κοστουρσούν σιζε | κέρτζεκ || (αρκ. 14) κερτζεκ άχληνι.  
σονούνουτου σεβήντζε κερτηρσιν οὔτανμαγηά | σινιζ ώνουν  
ὄγκουντέ βέ σεβηνέσινιζ ὄνοῦν μερτεπεσιντέ πεν | τέ κοντου-  
ρούρουμ σέζτεμη ὄλ έπετηγετλερτέν έπετηγετ πα | τησαά  
άμην ὄτουρ πενι μουσταάχ έτέν πουλουνάμ μουστα | αχλή  
χουλλαρηγήλάν βέ χάκ γηανέλερηλέν σίντη | ψάλ ετήπ μέτ  
ετέρημ άλλαή μερτεπελεντηρήρημ ζή | ρε έπετηγετλερτέν  
έπετηγέτ μουμπαρέκτηρ άμην.

Εἰπατετην ταμάμ εττηκῦγηλέν άπανσιζτάν ζερζελε ὄλου  
ντέ | πού χαταρ κῦ τζελλατήν έληντέν κῦλητζ τουστοῦ  
χατήρτε κῦλητη οῦ | ζατήπ αλμαγηά κυλητζή οῦρσούν  
άγηανίν πογηνίνη τζελλατ | τα τουστοῦ παραπαρ γηάρή  
όλου κυπή ὄλουτ ὄρα κελτή ε | φέντημηζ γκόκτεν κοκερτζήν  
σουφατηντά έσαπσιζ μελά | γήκλήρηλεν, γηάνμηζ λάμπα-  
δαλάρηλάν ήστε πού τάρτζ κελτή | ὄρττου, μαρήναγη νι-  
τζε κορτουγησέ έφέντηγη, αγηά μαρή | νά τζανηνή άλμαγηά  
κελή μπουγηκ μερτεπεγήλέν | χορχτου πέκ τητηρετή, βέ  
εφεντη τετή μαρήναγηά μου | χαπέτ σανά ζήρε σένσιν σερα-  
σκερή άσκερημήν βέ μπου | τζεκτζηλερημήν βέ άζήζ μαρήνα  
σεκῦρττη βαρτή έφέν | τηνίν άγηάκλαρηνά γηάκν τετή  
έφέντημ άλλάχ τζουμ | λεσιντέν χουβέτλη γηάλβαρηρημ  
σανά τηλε κυμη βέρε | σιν πούτουρ πενήμ ήρητζάμ άλλαήμ  
τηνεκλέγέσιν πενιμ | λήψανοσουμούν σεπεπήγηλέν σαγλήκ  
βέ έσένληκ βέ ρε | σιν μενιμ οὔτζουν σανά γηαλβαρανλαρήν  
τζουμλεσινε βέ | έφέντημ τετή μαρήναγηά πέν ὄνουντζούν  
κελήμ κῦ σενίν | οὔτζουν γηαλβαρανλαρή τηνλεσέμ κερεκ  
σίντη ήστεμεντέν | νε ήστε || (αρκ. 14зв.) νε ήστεγετζέκσιν πέν  
σενίν σοζούν ετέρημ ήστετηκῦν άγγε | λοσλαρημήν ὄγκουντέ  
βέ άγηά μαρήνα ὕπεν αὔτο τετη μπο | γηλέ σίντη ήπατέτ  
έτήπ γηάλβαρηρημ σανά έφεντημ ζή | ρε τζόχτουρ πενι ήστε-  
γενλέρ αληπ μέμλεκετημέ κοτουργεγέ | νάσααττήμη τηνκλε-  
μεγέ γκουνάχλαρηνι πακχης έτ | βέ νασαάτημη γηάζάνλαρή

βέ άτημά κυλήσε γηάπανλαρή | πακυσλά γηοῦνάχλαρη-  
 νῖ μερχαμέτ έγηλέ βέ κύμ γκύ | μούμ, γηᾶγ γκετηρηρ μπενῖ  
 μερτεπέλεντηρμέκ οὔτζούν | χουρτάρ έρ τουρλου άτζητάν βέ  
 ταᾶ πηρ κύμσε όλούμ χα | ληνά κελήπ χουλουνούν άτηνῖ άνσά  
 χατηρηνά κετηρσέ χουρ | ταράσιν έρ κέμηληκτέν βέ ταᾶ ήπα-  
 τετηντε πενῖ χατηρηνά | κετηρενέ γκουνάχλαρ οὔτζούν πανά  
 γηᾶλβαρανά μερχα | μετ έγηλέ ζήρε σένσιν έφέντη άλλά  
 τζούμλεγύ γυ | άρατάν βέ ταᾶ κύμ κύ χεγητάν χερηνέ όγρασά  
 χε | ρά κοτουρσελέρ σανά γηάλλβαρηρησα πενίμ άτημτάν  
 ότου | ρου ήμτατήν έγηλέ έφέντημ γενσίν τουσμάνλαρηνη  
 κύμ κύ ήσ | τερσε γηαζμαγηά πενίμ νασαάτημή έλητζουν γηᾶ  
 κεν | τή οὔτζούν όνλαρήν άτλαρή όμουρλου τεφτερέ γηα-  
 ζηλσίν νέ | ρετέ ανίληρσαν πενήμ άτήμ βέ νασαάτημ όλσουν  
 οντα εγη νίχηανλαρ | χεγητάνλάρ χοβουλσούν όραταν βέ ταᾶν  
 κύμ κύ γκουναχτάν | γηούκλήγησέ έκερ τουρουπ νασαάτημή  
 τηνλεσέ χουρτα | ράσιν τζούμλε πέλατάν γκουνάχήνταν βέ  
 ταᾶ κυμήν | έλήντε πουλουνούπ πενήμ κυταπήμ τήζλερηνῖ  
 γηάκύν | χογήπ χαπα άτηντάν χουρτάρ κύμ κύ ήραέτ ετερσε  
 γε | ρηνέ βέ ταᾶ γηαλβαρηρημ έφέντημ έκερ γηά | ζαρσα ||  
 (αρκ. 15) ζάρσά νασαετημή όχούργκέν τηνλεσέ χουρτουλσούν  
 χεγη | τάνλαρήν χερηντέν βέ κυχημηντάν όρατά τέκμεσιν  
 βέ | έκυνλερή παγλαρή ζαράρ κόρμεσιν βέ γκουνεχήν σιτζα |  
 κύ σενῖν έμρήνλεν τογάρ έφέντημ πήρ ζαράρ έτμεσιν | γηᾶ  
 έβελησι γκουνεχήν σιτζακύ ζαράρ εττήγησε νασα | ατημή  
 έχήνττηκτέν σόρα τόπεγε κελήρησε γηαλβαρή | ρημ σανά  
 έφέντημ άτζλήκ βέ κυρκυνλήκ όλμασην | όνά κύμ κύ πήρ  
 γκουτζούκ χαπαάτ οὔτζούν κυτάπτάν | τησαρή ήζ έττή ήσέ  
 πακυσλανσίν βέ τζούμλεσινίν | γηουρεκυνέ κοκλενηρ άζήζ  
 οὔρουούν πακσησινῖ έπε | τηγέτλερτέν έπετηγέτ άμην.  
 άζήζ μαρήνα που τάρτ γηαλβαρτηκτάν σορα τετή έφέντημηζ |  
 όνά πουγήκ σέσιλεν μαρήνα τζούμλε τετηκύν ταμάμ | όλσούν  
 πέντε ταμάμ ετέρημ τζούμλεσίν μηχαγηλ αρχάν | γγελοσούν  
 όκουντε πέντε όνου σινχορής έτέρημ, ανγγελος πουναγηά  
 που | ηλαν εκλήσεγέ κυζμέτ ετισίν κύμ κύ πανά γηᾶλβαρηρησα  
 σε | νῖν άτηντάν ότουρου πέν πακύσλάρημ τζούμλε γηουνα-

χλα | ρηνῖ ληψανοσοῦν πουλὸντουγοῦ γερτὲ μερχαμετημῆ  
 κον | κοντουροῦρουμ ὄντὰ σενην νασαατὴν πουλὸντουγοῦ  
 γερτὲ πέν | κοντουροῦρουμ ἄγγελοςλαρημῆ σέν μερτεπέλεν  
 χὸβ | σουνλάρ σεγητανλαρῆ ὄραταν πουνοῦν οὔτζουν πηλέσιν  
 μὰ | ρηνα πέν ηστέρημ τεμὰμ ὀλοσὸν σενην τηλεκὺν | σανὰ  
 ἦκρὰρ ἔττη κημὲ μὸορκοτοῦμ σενην μαπεγηνητὲ πα | κυσλα-  
 τημ σίνχορης ἔτετζὲ κυμ γκουναχκερλερὴν γκου | νὰχλαρη-  
 νῖ βὲ μάρτηρος παχηνῖ εμπρετὲρημ ἄν | γγελος || (αρκ. 15 зв.)  
 γγελὸσλαρημὰ σαχλασινλάρ βὲ ὄνοῦν στήχος γηάζηλαρηνη |  
 κὺμ σὲ χατήρ τεκὺλτήρ ὄχουμαγηὰ ἔγη γηάζη γηάζαντὰν  
 ματὲ | ὁ χατήρηρ πεᾶν ετμεγὲ νὲ ἦστεσὲ ὁ ταᾶ ζηατὲ,  
 ἀτζατζάχ | τηρ κυτὰπλαρὴν στήχοςλαρὴν γηάζηλαρὴν χο-  
 γηᾶτζάκτηρ | παχηνην οὔστουνὲ σίνχορης ὀλατζάκτηρ  
 γκουνάχλαρηνητὰν ὄν | λαρὴν γκουνάχλαρηνη πέν χατηρημα  
 κετήρμεγετζε κυμ | **δεῦτερα παρουσιατὰ**, σήντη μαρήνα ἔγη  
 ταλὲχλήσην ζῆ | ρε χατηρηνα κέτηρητην ἦμανσιζ. γκουνάχκερ-  
 λερη σα | κὺν σάνμα κῦ ἦρητζὰν κέτζμετὴ μαρήνα ζήρα πέν |  
 ἦστερημ τηλεκὺν ταμὰμ ετμεγὲ ἔπησιν ἔζηγητ ἦσκέν | τζὲ  
 τζεκὺπ σάπρη εττηκὺν οὔτζοῦν βὲ ἔφέντημῆζ τουροῦπ |  
 που τζεβὰπλαρῆ σογηλετηκτέν σὸρα κοκέρτζῆν σιφατην |  
 τὰ, τζηκτη. κόκλερε ὁ ζαμὰν τερ, ἀγηὰ μαρήνα τζελλατὰ |  
 χὸρχμὰ χάλχ γηοῦχαρηὰ ταμὰμ ἔτ σανὰ σιμαρλα | τηκλαρῆ  
 ἦχῆ τζελλάτ χάλχτῆ γηουχαρηὰ τετὴ πηκὲμ | ἔφέντημ ἀλλάχ  
 ἔτμεσὶν κυ πεν σενην παχηνην κεσεγήμ | βὲ ἀγηὰ τετὴ τζε-  
 λατὰ ἔκερ που ἦχῆ τεμὰμ ἔτμεσεν | τζεννεττὲ πενίμλεν πηλὲ  
 ὀλάμασιν τζελλάτ ποῦ τζεβαπ | λαρὴ ἔχητηνητζε τητρεμὲκ  
 τουττουῦ πουνοῦ τουστοῦ ἀγηάνιν | ἀγηάκὺνὰ σεζτὲ ἔττη σὸρα  
 κεστή παχηνην. γηκυλητὴ σὸλ | γηάνηνα σὸρα κελτῆ ἔφέντη  
 κοκτέν οὔτζοῦπ ἄγγελος | λάρ ηλαν ἀζῆζ κυζῆν ληψανο-  
 σουνοῦν τζεῦρεσινε τουρτουῦ | ὄν ἐκῦ, ἄγγελὸς ἀλτῆ παχηνῖ  
 κ(α)ιτήρητηλὲρ ἔφέντητζὲ βὲ | ἔφέντη ἔμπρεττη πουλοῦτλαρὰ  
 ἔντηλὲρ γηοῦχαρτὰν βὲ | ἄγγελοςλαρ τατλή σέσιλεν ψάλ  
 ἔτήπ που τὰρζ ἔφέν | τη κοκ [... ]  
 (Πορ.: Acta sanctorum, Julii, p. 24–45).

15 арк. Папір: 220 x 160, білий. Філіграні: три півмісяці || А – под. Велков, Андреев – № 657–657а – 1731 р.; три півмісяці – № 696 – 1734 р. Чорнило чорне й червоне. Урумська мова. Дві частини (арк. 1–7, 8–15), написані різними особами. Писар першої частини написав також фрагмент повчання в ркп. № 3685/1 (див. № 2). Почерк другого переписувача дуже схожий на перший, але дрібніший, з іншим написанням окремих літер. У другій частині Життя велика кількість розділових знаків для поділу тексту на слова, можливо, речення й переноси до наступного рядка. За розділові знаки слугують двокрапки й дужки в різноманітних комбінаціях. Наприкінці тематичних блоків зображення зірки (або великої літери А), написаної однією лінією. Поле тексту: 185 x 130; 185 x 120. 19–20 рядків у першій частині; 25 – у другій. Малі фігурні ініціали виконані чорнилом і червоною фарбою. Запис на верхньому березі арк. 3: *Κοσταυτην*.

Старі шифри (71 і 72) свідчать про те, що на певний час Життя розпалося на дві частини, пізніше знов об'єднані. Водночас, при нумерації аркушів описувачі знехтували змістом твору, й тому на першому пронумерованому аркуші опинилося його продовження.

*Старі шифри*: 71 у колі на арк. 1 і 72 на арк. 8, записані червоним олівцем.

*Бібліогр.*: Гаркавець. – С. 23.

№ 3686

## **8 Посібник з давньогрецької мови. Середина XVIII ст.**

1) **Античні максими, вирази й народні прислів'я щодо користі навчання.** Грецькою та урумською мовами.

Текст:

(арк. 10) ὁ γραμμαίων ἀπειρος οὐ βλέπει βλέπων<sup>1</sup> :- | ξένος ξένιζε καὶ σύ γὰρ ξενος γ' ἔση<sup>2</sup> :- | ο μὴ δαρεις ἄνθρωπος οὐ πεδεύεται<sup>3</sup> :- | μαθειμάτων φρώντηζε καὶ μη χρημάτων | та γάρ καλά μαθειματα φέρουσι та χρίματα<sup>4</sup> | αβρωχίτων δ' φύλαξ θυροζυγώ κάμφι | μετοπως<sup>5</sup>· ἄβρός δ' ἐν προχωαῖς κύκλωψ | θφογγάζεται μήρμυξ<sup>6</sup> | αγάλη αγάλη ἐφύτευεν αμπελουργ(ος) | ιαβας ιαβάς ντηκέρ ιτη μπαγβανт | αμπέλη, και μέ κερὸν ἐγίνικε ἡ αγουρίδα | μπάγ · ζεμανιγιλαν ολ- του κορούμ | μέλι<sup>7</sup> | μπαλ || та μακριὰ ἐκόντεψαν ὁ κάμπος ἄσπρισην | οὔζακλάρ γιακινлантῆ · ντάγ ἀγαρτῆ | και ἡ μίλη δὲν αλέθον πλέα | βε τεγирмѐн тζεκμέз олтоῦ ἄρτικ :-

2) **Фрагменти літургічних текстів.** Грецькою та урум- ською мовами.

Текст:

(арк. 13) δι' ἐνὸς μὲν ἀνθρώπου τοῦ | πρώτου ἀδάμ, πάλιν εἰς τὸν κό | σμος εἰσηλθεν ὁ θάνατος καὶ δ' | ἐνὸς τὸ δευτε- ρο ἡ ἀνάστασις τοῦ | ὑιοῦ καὶ θεοῦ πεφανέρωτε<sup>8</sup> :- | Γιάνε μπίρ ἄμιν σεπεпинт(έν) | ἦлк ἄδαμῖν ἐβελί ὀλοῦμ тουνγι | αγία κελтῖ киртῖ βὲ κέне пει | ρινῖν σεπεпинт(έν) γιάνе ἰκιν | тзи адаμῖν ὀл ки Χ(ριστός) εφέντη | μίστηρ ἀλλαχῖν ὀγλούνοῦν тирилме | сῖ μπεἶαν ὀлουνтоῦ | ἰωάννησουν ινтзилиноῦн | ἐάν

<sup>1</sup> Менандр.

<sup>2</sup> Менандр.

<sup>3</sup> Менандр.

<sup>4</sup> Филимон.

<sup>5</sup> Приклад давньогрецького словосполучення, тобто *θυροζυγωκαμψιμέτο- πως*.

<sup>6</sup> 'Αβρός δ' ἐν προχωαῖς κύκλωψ φθογγάζετο μύρμηξ – давньогрецька пан- грама, наведена, зокрема, в оповіданні Г. Палеолога (1794–1844) в 1840 р. («Ο πολυπαθής» του Γρ. Παλαιολόγου).

<sup>7</sup> Пор. сучасне новогрецьке прислів'я: Αγάλι αγάλι φύτευε ο γεωργός αμπέλι και αγάλι αγάλι γίνηκε η αγουρίδα μέλι.

<sup>8</sup> Перифраза з послання апостола Павла до Римлян (5: 12), ужита в тро- парі шостої пісні канону Пресвятії Богородиці св. Іоанна Дамаскіна (див.: Παρακλητικῆ ἤτοι Ὁκτώηχος ἡ μεγάλη, – 'Αθήνα, 1885. – Σ. 111, Ὁ. Π. – 1871. – Σ. 55).

ἀγαπάτε με τὰς ἐντολάς μου τηρή | σατε<sup>1</sup>, γιάνε ἐγερ κι  
μπενί σεβέρ | σενίτζ τεμπεχλεριμι σακλά | νιζ || (арк. 14)  
κ(ύρι)ε ὁ θε(ὸς) ἡμῶν | βοήθησόν μοι τὴν ὥραν ταύτην :- |  
γιάνε ράππι ἀλλαχίμ τζαν | λαριμιζιν ἐλάς ἐτιτζισί γιαρ | τιμ  
ἐγилε πανὰ ποῦ σααττά | ὅταν ἴδητε το βδέλυγμα τῆς ἐρη |  
μώσεως, τὸ ρῆθὲν διὰ δανιήλ | τοῦ προφήτου, ἐστὸς ἐν τό-  
πων ἀγίω, | τοτε οἱ ἐν τῇ ἰουδαία φευγέτωσαν εἰς | τὰ ὄρη<sup>2</sup>:  
γιάνε χάτζαν κι κι | ὀροῦρσουζ δανιήλ πεγαμπερτὲν ζικρ |  
ὄλουναν βερὰνλαρτὰν ἰκραχί ἀζιζ γερ | τέ τουρτουγουνού ὄλ  
ζαμὰν γιαιτιστάντε | κιλέρ ταγλαρὰ κατζσινλάρ τεμέκτιρ ||  
(арк. 15) Δέσποτα πολλη ἔλεγε κυριε, | ἰησου χριστε ὁ Θεὸς  
ἡμῶν, | κατάπεμφον τὴν χάριν τοῦ | παναγίου σου πνεύ-  
ματ(ος)<sup>3</sup> ἐπι του | δούλου σου (το δὲ) κα ἀγίσον | καὶ ευλόγι-  
σον αὐτῶν καὶ τὴν πολι | ἂν αὐτοῦ εἰς τὸ πορεύεστε τα διὰ |  
βίματα τῆς δικαιοσύνης σου σύ γαρ | ὕπας φιλάνθρωπε δέ-  
σποτα | δια του προφήτου σου σολομώντ(ος) | πολλιάδες ἐστὶ  
φρονησις ἀνθρώ | που ὅτη συ ἢ ὁ ἅγιασμ(ος) και | ο φοτισμ(ος)  
των ψυχῶν ἡμῶν<sup>4</sup> || (арк. 15 зв.) Εὐφραίνεται ἐπὶ σοὶ ἡ ἐκκλη-  
σία σου χριστε | κραζουσα σὺ μου ἰσχὺς κύριε, και κατα-  
φυγή καὶ στερέωμα<sup>5</sup>. | Θύσωσι, μετα φωνῆς αἰνεσεως κύριε |  
ἡ ἐκκλησία βοᾷ σοι ἐκ δεμόνων λύθρου και | καθαρμένη, τῷ δι  
οἴκτον, ἐκ τῆς πευρ(ας) | σου ρενσαντι αἶμα<sup>6</sup> | Χεῖρας ἐκπε-  
τάσας δανιήλ, λεόντων | χάσματα ἐν λάκκω ἔφραξε, πυρ(ος)  
δε | δύναμην ἔσβεσαν ἀρετὴν περιζωσα | μενοι, οἱ ευσεβείας  
ἐραстαι παῖδες κραυγάζοντες · ευλογεῖτε παντα τα ἔρ | γα  
κυρίου τον κύριον<sup>7</sup>. | Λιθος ἀχειρότμητος ὄρους, ἐξαλοξέυ-  
του σου | παρθενε, ἀκρογωνιαῖος ἐτμήθη, Χ(ριστός) | συνά-  
ψας τὰς δι εστῶ σας φύσεις · διὸ επαγα | λλόμενοι σὲ θεοτό-

<sup>1</sup> Io 14: 15.

<sup>2</sup> Mat. 24: 15–16.

<sup>3</sup> Слова з різних обрядів освячення (води, їжі тощо).

<sup>4</sup> Вирази з відправи Малого освячення або з літургії.

<sup>5</sup> Канон Тріоді Христофора Протасикрита на відправі Сирної неділі, пісня 3.

<sup>6</sup> Там само. – Пісня 6.

<sup>7</sup> Там само. – Пісня 8.

κε μεγαλύνομεν<sup>1</sup> || (арк. 16) Ὁ πήξας ἐπ' οὐδενος τὴν γῆν τῆ  
 προ | στάξει σου καὶ μετεωρήσας ἀσχέ | τας βριθουσαν, ἐπὶ  
 τὴν ασάλευτον | χριστε, πέτραν τῶν ἐντολῶν σου, | τὴν εκ-  
 κλησιαν σου στερέωσον, μό | νε ἀγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε<sup>2</sup> :: – |  
 Μαινομένην κλύδωνι, ψυχοφθόρω | δέσποτα χριστε, τῶν  
 παθῶν τὴν θά | λασαν κατεύνασον, καὶ ἐκ φθορ(ας) | ἀνά-  
 γεγε με ὡς εὐσπλαγχνος<sup>3</sup> | Σοὶ τῶ πανουργῶ ἐν τῆ καμίνῳ  
 παῖδες | πανκόσμιον πλέξαντες, χορίαν ἔ | μελλον, πάντα τὰ  
 ἔργα τὸν κύριον | ὑμνεῖτε, καὶ υπερυψοῦτε εἰς πάντας | τους  
 αἰώνας<sup>4</sup> || (арк. 16 зв.) Τὴν σὴν εἰρήνην δὸς ἡμῖν νίγῃ τοῦ θεοῦ  
 οὐ ἄλλον | γὰρ ἐκτός σου θεὸν οὐ γινώσκωμεν | τὸ ὀνομάζω  
 ὀνομαζω ὀνομάζωμ(εν) ὅτι θεος πρό | τος σὺν καὶ μετὰ ταῦτα  
 καὶ εἰς τοὺς αἰώνας | συ εἰ θε(ε)ὸς ἡμῶν | Ἡ τρίφωτὸς οὐσία,  
 καὶ τρισήλι(ος) δὸς δόξα | σύγκατέβη τοῖς πεσῖν ἐν μεσω  
 πυρ(ος), | τούτους ἀσινεῖς διατηροῦσα καὶ τὴν ἀνάστα | σιν  
 ὑμῖν προκαταγγέλουσα χριστοῦ | τοῦ θεοῦ ἡμῶν ὃν ὑμνοῦσιν  
 ἄγγελοι, | καὶ τα πλήθη, ὡς νικιτην τοῦ θανάτου | εἰς τοὺς  
 αἰώνας.

3) **Константин Ласкарис. Граматика.** Без кінця. Грецькою та урумською мовами.

Текст:

(арк. 17) Ἐπιτομή τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν | καὶ ἄλλων  
 τηγῶν ἀναγκαίων συντεθεί | σά παρα κωνσταντίνου |  
 λαοκάρεως τοῦ βυζαντίου.

Γράμμα ἐστὶ μέρος ἐλάχιστον | φωνῆς ἀδιαίρετον | ἀρφ σε-  
 τανοῦν ἐν κουτζοῦκ βε τακσίμ | ὀλμάζ τζουζίτηρ | εἰσὶ δὲ  
 γραμματα, εἴκοσι τέσσαρα | · α · β · γ · δ · ε · καὶ τα ἐξῆς | βε  
 ἀρφλὰρ ἠκιρμι торт тур · α β · γ · δ · ε | καὶ τὰ ἐξῆς | τούτων  
 φωνήεντα μὲν ἐπτὰ · α · ε · η · ι, | ομκρόν, υψηλὸν καὶ ωμέγα ||  
 (арк. 17 зв.) πουνλάρταν γιαλινιζ σετὰ βερὲν | ἀρφλὰρ |

<sup>1</sup> Там само. – Пісня 9.

<sup>2</sup> Канон Тріоді першої неділі Великого Посту на утрені, пісня 3.

<sup>3</sup> Там само. – Пісня 6.

<sup>4</sup> Там само. – Пісня 8.

σύμφωνα δὲ δεκά ἑπτὰ | β · γ · δ · ζ · θ · κ · λ · μ · ν · ξ · π · ρ · |  
 σ · τ · φ · χ · ψ · βε γιαλινίζ σετά βέρ | μεγεν ὄν γετι τιρ · β · γ ·  
 δ · ζ · θ · κ · λ · | μ · ν · ξ · π · ρ · σ · τ · φ · χ · ψ · | τῶν φωνή-  
 ντων · μακρά μὲν · δύο · | η · καὶ ὠμέγα † βε γιαλινίζ σετά |  
 βερὲν ἀρφλαρτὰν οὐζοῦν ἀρφλάρ | 6 · ἐκίτιρ · η · βὲ · ὦ · |  
 6 · βραχέα δέ, δύο, ἐψιλὸν καὶ · ομι | κρὸν + γκισὰ ἀρφλάρ  
 ταχι , | ἐκίτιρ · ε · βε · ο · || (αρκ. 18) 7 δίχρονα δὲ τρία, α · ι ·  
 υ + | μουστερέκ ἀρφλάρ ταχι οὐτζτουρ · α · ι · υ + | 8 ἐξ ὧν  
 δίφθογγις, κυρίως μὲν ἕξ γι | γνονται, αι · αυ · ει · ευ · οι · ου |  
 ἀνλαρτὰν ἐκί σεταλι ἀλτι ἀρφ, χα | σιλ ολουνοῦρ γιάνι χάς, αι ·  
 αυ · ει · ευ · οι · ου + | 9 καταχριστικῶς δέ, τεσαρες, α · η · φ ·  
 υι + | τορτη παγιακί γιάνε χάς τεκιλ | α · η · φ · υι · | 10, τῶν  
 δὲ συμφῶνων ἡμίφωνα μὲν | ὀκτῶ · ζ · ξ · ψ · λ · μ · ν · ρ · σ · +  
 βε γιαλι | νίζ σετα βέρμεγὲν ἀρφλαρταν σε | κίς ἀρφλάρ γιά-  
 νι, ζ · ξ · ψ · λ · μ · ν · ρ · σ · | γιαρίμ σεταλίτιρ || (αρκ. 18 ζβ.)  
 11 ὧν διπλὰ μὲν τρία · ζ · ξ · ψ | βε ἀνλαρτὰν ἐκί καλτι  
 οὐτζτουρ · ζ · ξ · ψ · | 12 ἀμετάβολα δέ, τέσσαρα · λ · μ · ν · ρ · |  
 τεβίρ ὀλούνμαγίαν ἀφλάρ τὸρττουρ · λ · μ · ν · ρ · | 13 ἀφωνα  
 δέ, ἐννέα – | β · γ · δ · κ · π · τ · θ · φ · χ · | βε σετασιζ ἀρφλάρ  
 τοκουστουρ | β · γ · δ · κ · π · τ · θ · φ · χ · – | 14 ὧν ψιλὰ μὲν  
 τρία · κ · π · τ · + ἀνλαρ | οὐτζ ἀρφλάρ ἠντζέτιρ · κ · π · τ · |  
 15 δασέα δε τρία θ · φ · χ + ταχι οὐτζ ἀρφ | λαρ σικτιρ γιάνι  
 καλιν · θ · φ · χ · – | 16 μέσα δέ τρία β · γ · δ · βε οὐτζ αρφλαρ |  
 ταχι ὀρτάντζιτιρ · β · γ · δ · – || (αρκ. 19) 17 ἐκ τῶν διηρημένων  
 δὲ τῶν γραμ | ματω αἰ συλλαβαί γίνονται · οἶ · ον · πε + | βε  
 τακσίμ ὀλουνὰν ἀρφλαρτὰν ταχι | χετζελερ χετζελερ χασίλ  
 ολουνοῦρ | γιάνι, πε · | 18 ὄθεν αἰ λέξεις · οἶον · πέτρος + βε  
 ἀν | ταν λουγάτ γιάνι πέτρος – | 19 ἐξ ὧν ὁ λόγος · οἶον, πέ-  
 τρος +, βε ἀν | λαρτὰν κελὰμ γιάνι, πετρ(ος) ὀκοῦρ | 20 συλ-  
 λαβὴ ἔστι σύλληψις τοῦλάχιστον δύο | γραμμαίων, + χετζέ  
 ἔν ἄζ ἐκί ἀρφλε | ριν γιαπμασίτηρ | 21 καταχριστικῶς δε καὶ  
 τὰ φωνήεντὰ | συλλαβαί λέγονται, + παγιαγκί ταχή | για-  
 λινίζ σετα βερὲν ἀρφλάρ χετζέ | τενιλίρ || (αρκ. 19 ζβ.) 22 δι-  
 αιρεῖται δὲ ἡ συλλαβὴ εἰς τρία | βε χετζέ οὐτζ οὐσλοῦπ οὐζρὲ  
 τακσίμ | ὀλουνοῦρ | 23 εἰς μακρὰν, οἶ, ἥρωσ + οὐζοῦν χετζέ |



γέ ἤρωσ γκιπί + εἷς βραχείαν, οἶον, | λόγος + γκισὰ χετζεγε  
λόγος γκιπί | 24 εἷς κοινήν, οἱ ἄρης + μεστερεκ χε | τζεγιγέ,  
ἄρης γκιπί + περι λέξεωσ + 25 λέξις εστι μέρος ἐλάχιστον τοῦ  
συν | τακτεκού λόγου διαιρετικόν λάφζ τουζουλ | μῖς κελα-  
μοῦν ἐν κουτζουκ βέ πολουκ | πολουκ ὀλουρ τζουζίτηρ :-

1 λογος, ὁ ἐστὶ λέξεων σύνθεσις, διά κο | νίαν αὐτοτελῆ δη-  
λοῦσα + περι λόγου | κελάμ λάφζλεροῦν τεμάμ φικίρ πεὰν  
ἴτὲν τουζενίτηρ || (αρκ. 20) 2 τούτον δε μέρι ὀκτό · ὄνομα,  
ρήμα, | μετοχή, ἄρθρον, ἀντωνυμία + πουνουῖν | τζουζλερι  
σεκίτζιρ ἴσιμ, φήηλ, μουσαρε | κέτ ταριφί : - | 3 πρόθεσις,  
ἐπίρρημα, σύνδεσμος | μουκατεμέ ζαρφ, ἄτεφ - | 4 τούτων  
κλιτά μὲν, πέντε ὄνομα, ρήμα, | μετοχη, ἄρθρον, ἀντωνυ-  
μία + πού ἰ | σιμλερούν πεσί εγιλίρ, ἴσιμ φήηλ μου | σαρεκέτ  
ταριφ, πετελί ἴσιμ - | +περι ὀνόματος+ | 5 ἀκλιτα δὲ, τρία,  
πρόθεσις, ἐπίρρημα | σύνδεσμος + ταχῆ ταχῆ ἐγίλ μεγι ἐν |  
ἴσιμλέρ οὔτζουρ μουκάτεμε, ζαρφ, ἄτφὲ | (αρκ. 20 ζβ.)

+ περι ὀνόματος

6 ὄνομα ἐστι μέρος λόγου κλιτόν, οὐσίαν | ἴδιαν, ἢ κοινήν  
σημαῖον + ἴσιμ | κελαμοῦν μαχσοῦσ γιά μουστερεκ | ζάτ πε-  
γιάν ἐτὲν βε εγιλέν τζουζούτιρ | 7 παρέπονται δὲ αὐτῷ · πέ-  
ντε · γένος | εἶδος, σχῆμα, ἀριθμός, πτώσις | βε πού ἴσιμ πες  
νεσνὲ ταπι ὀλουρ | τζινς, νέβ, σουρέτ ἀτετ ἠράπ · | περι γενῶν  
+ τζινλέρ ταχί | 8 γενῆ μὲν εἰσὶ, πέντε | τζινσλέρ ταχί πέ-  
στιρ | ἀρσενικόν, οἶον, ὁ ἀγαθός · θηλυ | κόν, οἶον ἢ ἀγα-  
θή || (αρκ. 21) ἐρκεγὲ μαχσοῦσ ὁ ἀγαθός κυπί | τισιγὲ μαχ-  
σοῦσ ἢ ἀγαθή κυπί + | οὐδέτερον οἶον, τὸ ἀγαθόν, νὲ ερκε-  
γε | βε νὲ τισιγὲ μαχσοῦσ τὸ ἀγαθόν γκιπί | κοινόν, οἶον, ὁ,  
καὶ ἢ ἄνθρωπος | ἐπίκοινον, οἶον, ὁ ἀετος, καὶ ἢ | χελιδών +  
μουστερεκ, ὁ, καὶ ἢ ἄν | θρωπος κίπι, γαγέτ μουστερεκ, | ὁ  
ἀτὸς, βε ἢ χελιδών γκιπί + | ὅπερ μιὰ φωνῆ, καὶ ἐνὶ ἄρθρω, |  
ἄρσενικῶ, ἢ θηλυκῶ δηλοῖ τα | δύο γένη κὶ πύρ ἀβάζιλε, | βὲ  
ερκεγὲ γιά τισιγὲ μαχσοῦσ, | πῖρ ταρίφιλε ἐκὶ τζινσλερι τε-  
λαλέτ | ἰτέρ || (αρκ. 21 ζβ.)

+ περι εἰδῶν +

εἶδη δὲ δύο νεβλέρ ταχί ἐκίτουρ | προτότυπον, οἶον, μέγας  
παρά | γωγον, οἶον μεγαλόψυχος - | γιάνι πεγιούκ τζαμίτ

γιάνι μουστᾱκ | πεγιοῦκ τζανλοῦ ÷ *περί σχημάτων* | *σχήματα δέ, τρία · ἀπλοῦν, οἶον, ἵππος* | σουρελεῖρ ταχί, οὔτζτουρ · γιάνι μουφρέτ · ἄτ – | *σύνθετον, οἶον, φίλιππος · παρασύνθε* | *τον, οἶον, φιλιππίδης,* | λάκιν μερκέπ ἀτοῦν γιάνι μερ | κέπτέν χασίλ όλάν ἄτ ὄγλοῦ :-

### *Περὶ ἀριθμῶν*

*Ἀριθμοὶ δέ, τρεῖς · ἐνικός · οἶον ὁ* | *ἀγαθός + ταχί ἀτετλεῖρ οὔτζτουρ πιρέ* || (αρκ. 22) *μαχσοῦς, ὁ ἀγαθός κίπι* | *δυῖκος, οἶον, τῷ ἀγαθῷ – πληθυν* | *τικός οἶον, οἱ ἀγαθοὶ –* | *ἐκίγέ μαχσοῦς τῷ ἀγαθῷ* κίπι τζο | γὰ μαχσοῦς · *οἱ ἀγαθοὶ* γκηπι · + *Περὶ πτώσεων*

*πτώσεις δέ, πέντε* χερεκέτ ἀχιρτὰ | *πέστουρ + ὀνομαστική, γενική,* | *δοτική, αἰτιατική, καὶ κλητική* | *ἀσλιγέ τζινσιγέ, αταβιγέ, σεπεπιγέ* | *μουταηγέ +* | *ῶν ὀρθαὶ καὶ εὐθείαι, δύο καλοῦν* | *ται, ὀνομαστική, καὶ κλητική* | *ποῦνλαρτάν ἐκισί γιάνι ἀσλιγέ* | *βε μουταηγέ τογρου βε μουστακῦμ τενιλίρ* | (αρκ. 22 ζβ.) *ὀρθῶς γὰρ ἰσταμεναι, ὀρθήν, τήν οὐ* | *σίαν σημαίνουσιν, αἱ ἄλλε δε, πλάγαι* | *ζίρα τογροῦ τουροῦπ ζατι μουστεκῦμ* | *πεγιάν ἰτέρλερ βε σάίρ ἐγρίτε* | *τενιλίρ ζίρα ἐγρί τουροῦπ ζατι ἐγρί* | *πεγιάν ἰτέρλερ*

### *Περὶ προσωδιῶν*

*προσωδία ἐστὶ τόνος φωνῆς ἐγραμμάτου* | *ἀλεμετίν αμε* | *γιαζιλάν ἀβαζοῦν ἄ* | *χενγκίτηρ.* | *εἰσὶ δὲ προσωδία, δέκα · ὀξεία ·* | *βαρεῖα · περιπωμένῃ –* | *βὲ ἀλαμετίν αμελερι ὄν τουρ ἡντζέ* | *ἀγίρ, μαχνιγέ +* || (αρκ. 23) *μακρά, βραχεῖα · · δασεῖα · ψιλῆ ·* | *ἀπόστροφ(ος) · ὑφέν –* · | *καὶ ὑποδιαστολή,* · | *ουζοῦν · κισὰ · ράτζια · τζαμιά · φασιλέ +*

### *Περὶ ἄρθρου*

*ἄρθρον ἐστὶ μέρος λόγου κλιτὸν –* | *ταρίφ κελαμοῦν ἐγιλέν τζιουζίτουρ* | *προτασόμενον τῆς κλίσεως τῶν ὀνομά* | *τῶν καὶ ὑποτασόμενον –* | *βε ἰσυμερίν σιγασιντάν ἰλερι κελήρ* | *βε κερὶ κελίρ ÷* | *τούτου δὲ τὰ μὲν, προτακτικά, οἶον,* | *ὁ, ἡ, τό, τὰ δὲ ὑποτακτικά, οἶον,* | *ὄς, ἦ, ὅ · αὐτοῦν πάζισι ἰλερὶ κελίρ* | *ὁ · ἡ · τὸ · κυπι παζισι κερὶ κελίρ* || (αρκ. 23 ζβ.) *ὄς, ἦ · ὅ κυπὶ –* | *παρέπονται δὲ αὐτῷ τρία · γενος · ἀριθ* | *μ(ός),*

πτώσις + βε πουνά ούτζ σιγτα | πι όλτουρ τζινς, άτέτ, χε-  
 ρεκέτι άχιρ ÷ | άρθρα προτακτικά. άρσενικά | πιρέ μαχσοϋς  
 έκίγέ μαχσοϋς + | ή όνομαστική, ό, ή γενική, του, | άσιγέ ό  
 τζινσιγέ · του + | ή δοτική, τω, ή αίτιατική, τον, | άταβιγέ,  
 τω, σεπεπιγέ, τον, | ή όνομαστική, και αίτιατική, τω, | ή γε-  
 νική, και δοτική · τοιν · | άσλιγέ, βε σεπεπιγε τω, τζινσιγέ, βε  
 άταβιγέ, τοιν -, || (αρκ. 24) ή όνομαστική, οί, ή γενική, τών, |  
 ή δοτική τοίς, | ασλιγέ, οί, τζινσιγέ, τών · άταβιγέ · τοίς, | τζέ-  
 μιε μαχσοϋς, ήτιατική, τους, | σεπεπιγέ · τους, + άρθρα θη-  
 λυκά, | ή · τής · τή, τήν, τά, ταίν, αί, τών · ταίς | τάς · ταρίφ  
 τισιγέ μαχσοϋς, ή, τής, τή | τήν, τά, ταίν, αί τών, ταίς, τας ÷ |  
 άρθρα οϋδέτερα τό, του, τω, το, τώ, | τοιν, τά, τών, τοίς,  
 τα + | μουστερεγέ μαχσοϋς ταρίφ, το, του, τω, | τό, τω, τοιν,  
 τά, τών, τοίς, τά, | άρθρα ύποτακτικά άρσενικά | ός, οϋ,  
 ω, ον, ω, οίν, οί, ων, οίς, οϋς - || (αρκ. 24 ζβ.) κιάν, κιανουν.  
 κιανά, κιανί κιάν, | κιανουν ίκιγε, κιανλαρί, κιανλαρουν |  
 κιανλαρά, κινλαρί + | κλητική δέ ουδεμία άρθρον έχει | τó  
 γάρ, ω, επίρρημά έστι κλητι | κόν | μουταγεουν χιτζ πϋρ τα-  
 ριφέ γιόκ | τουρ ήμιτι ώμέγα άρφι ζάρφ μουταγι | γέτουρ +  
 Περι διαιρέσεως τών όνο | μάτω ίσυμλερουν τακοιμιντάν ÷ |  
 τών || (αρκ. 25) τών όνομάτων, τά μέν κλίνονται ίσο | συλ-  
 λάβως, οίον, αίνείας, αινείου ÷ | ίσυμλερουν πάζισι περαπέρ  
 χετζέ | γιλε έγιλήρ, αίνείας, αινείου κυπί ÷ | τά δέ περιττο-  
 συλλάβως, οίον, αίας, | αίαντος, πάζισι ζιάτε χετζέγιλε, |  
 έγιλήρ, αίας, αίαντος γκιπί ÷ | και τα μέν ίσοσύλλαβα κλί-  
 νόνται τετρα | χως · τά δε περιττοσύλλαβα, μονα | χως + βε  
 περαπέρ χετζελου τóρτ | βέτζ ουζρέ έγιλήρ βε ζιάτε χετζε-  
 λου | πήρ βετζ ουζρέ έγιλίρ + | διό και πέντε κλίσεις είσίν ·  
 ών | ή μέν, πρώτη καλείται | ανουν οϋτζουν πές έγιλμέτιρ  
 ανλαρουν || (αρκ. 25 ζβ.) πυρισί πιριντζί τενιλιρ, ή δέ, δευτέ |  
 ρα, ή δέ τρίτη ή δέ τετάρτη ή δέ πέμ | πτη περιττοσύλλαβος |  
 ό πυρισί έκιντζί, ό πιρισί οϋτζουντζί | ό πυρισί τορτουντζί · ό  
 πυρισί πεσιντζί, | ζιάτε χετζελίτιρ ÷ πρώτη κλίσις - | πρώτη  
 κλίσις τών ίσοσυλλάβων, έστιν | άρσεκών όνομάτων είς ας  
 ληγόντων + | περαπέρ χετζελου ίσιλ : · πρώτη κλίσι : · λερουν

ἐβελκισί γασί · εἰς | ας χετζεγέ ἀχίρ όλαν ερκεγέ | μαχσοῦς  
 ἰσιμλεροῦντουρ | καὶ εἰς ης ἀρσενικῶν, καὶ κοινων | ταχῆ εἰς  
 ης χετζεγέ ἀχίρ όλαν ἔρ | κεγέ μαχσοῦς βε μουστερέκ ἰσυμ |  
 λερουντουρ || (αρκ. 26) λερουντουρ ÷ ὦν ἡ γενικὴ εἰς ου  
 λήγει | ἡ δοτικὴ εἰς α ἢ εἰς η , κατὰ το φωνήεν | τῆς ὀνο-  
 μαστικῆς ÷ | κι ανοῦν τζινσιγεσί ου χετζεγέ | νιχαγέτι τέρ ·  
 ἀτβιγέσι ἀσλιγενοῦν, | ἀβαζλοῦ ἀρφινὰ γκιоре εἰς α γιά |  
 εἰς η χετζεσινέ ἀχίρ όλούρ ÷ | ἡ αἰτιατικὴ εἰς ν , μετὰ τοῦ  
 φωνήεντος | τῆς ὀνομαστικῆς ÷ σεπεπιγεσί | ἀσλι γενοῦν  
 ἀβαζλοῦ ἀρφουγιλε εἰς ν | χαρφίνα νιχαγέτ ἰλέρ | ἡ ὀνομα-  
 στικὴ, ἀσλιγεσί, ὁ αἰνείας | ἡ γενικὴ, τζινσιγεσί, τοῦ αἰνείου  
 ἡ | δοτικὴ, ἀτβιγεσι, τῶ αἰνεία, ἡ αἰτιατικὴ | σεπεπιγεσί ||  
 (αρκ. 26 β.) σεπεπιγεσί, τὸν αἰνείαν, ἡ κλητικὴ | μουκιγέ ÷  
 ὦε αἰνεία κοινῶς, μου | στερέκ τιλίντζε, βε ὦ αἰνείας ἄτινα |  
 τιλίντζε καὶ ὦ αἰνείας αττικῶς + | ἡ ὀνομαστικὴ, καὶ αἰτια-  
 τικὴ | ἀσλιγέ βε σεπεπιγέ, τῶ αἰνεία, | ἡ γενικὴ, καὶ δοτικὴ,  
 τοῖν αἰνείαν | τζινσιγέ · βε ατβιγέ τοῖν αἰνείαν, | ἡ κλητικὴ,  
 μουλκιγέ, ὦ αἰνεία · | ἡ ὀνομαστικὴ ἀσλιγεσί, οἱ αἰνεῖαι | ἡ  
 γενικὴ τζινσιγε, τῶν αἰνειῶν, | ἡ δοτικὴ, ἀτβιγέ, τοῖς αἰνει-  
 αῖς, ἡ αἰ | τιατικὴ σεπεπιγέ τοῦς αἰνείας, | ἡ κλητικὴ, μουλ-  
 κιγέ ὦ αἰνεῖαι, | ὁ καὶ ἡ ληστής || (αρκ. 27) ὁ καὶ ἡ ληστής  
 ἔρκεκ βε τισί χιρσίζ τοῦ και τοῦ ληστοῦ | των καὶ τῆ ληστῆ  
 χιρσουζοῦν, τὸν καὶ τὴν ληστήν · χιρσουζά, ὦ ληστὰ · χιρ-  
 σουζι, | οἱ καὶ αἰ λησταί, γιά χιρσουζ των ληστῶν | χιρσουζ,  
 τοῖς καὶ ταῖς λησταῖς, χιρσου | ζοῦν, τοῦς καὶ τὰς λησταῖς  
 χιρσουζλαρού | ὦ λησταί για χιρσισλάρ ÷ | δευτέρα κλισις  
 τῶν ἰσοσυλλάβων, | ἐστὶ θηλυκῶν ὀνομάτων εἰς α · | καὶ  
 εἰς · ἡ ληγόντων, περαπέρ χε | τζελοῦ ἰσυμλεροῦν ἡκιντζι σι-  
 γασί | ἀφαγέ βέ ἰταγέ πιτιρέν πυτιρέν | τισιγέ μαχσοῦς ἰσυμ-  
 λεροῦν τουρ | ὦν ἡ γενι || (αρκ. 27 β.) ὦν ἡ γενικὴ εἰς ης · ἡ  
 δοτικὴ εἰς η :: | κι ανλαροῦν τζινσιγεσί ης χετζεγέ – | ἀτβγεσί  
 η χετζεγέ – | ἡ αἰτιατικὴ εἰς ν, μετὰ τοῦ φωνήεν | τος τῆς  
 ὀνομαστικῆς ÷ σεπεπιγε | σὶ ν χαρφινὰ ἀσλιγενοῦ σετα λου  
 χαρ | φήιλε πιτουρ τοῦρ | ἡ μοῦσα, ἰζετ · τῆς μούσης, ἡζε-  
 τοῦν | τῆ μούση · ἰζετὲ, τὴν μοῦσαν, ἡζετί · · | ὦ μούσα, για

ἰζέτ · τὰ μούσα ἰζέτ: | ταῖν μούσαιν, ἰζετοῦν ᾧ μούσα · γιά  
 ἰζέτ | αἱ μούσαι, ἰζετλερ, ἰζετλεροῦν, των μουσῶν – ἐκι |  
 γε | μαχοῦς | ταῖς μούσαις, ἰζετλερὲ τὰς μούσας | ἰζετλερι  
 ᾧ μούσα:· γιά ἠζέτ | ἡ μούσα καρὶ ἰσμι, || (αρκ. 28) σημεῖω-  
 σαι ὅτι μόνα τὰ εἰς α μακράν, | καὶ εἰς α καθαρόν, νισάν ἐγλέ  
 κῖ | γιαλινιζ ἄλφα οὔζοῦν βε ἄλφᾶ πὰκ, | καὶ εἰς ρα, καὶ εἰς  
 δα καὶ εἰς θα λήγον | τα ὀνόματα θηλυκὰ : – βὲ ρα, βὲ | δα,  
 βὲ θα πιτερὲν τισιγε μαχοῦς | ἰσιμλερ = φυλάτουσι τὸ α ἐπι  
 τῆς | γενικῆς καὶ δοτικῆς, χίφζ ἰτερ | λέρ ἄλφαγε τζινσιγετὲ  
 βὲ ἀτβιγετὲ + | τὰ δὲ ἄλλα πάντα τρέπουσι τὸ α εἰς η | ἐπὶ τῆς  
 γενικῆς καὶ δοτικῆς + | βὲ σάγρι τζουμλε ἄλφαγι ἦταγι του |  
 τουρλερ τζινσιγε τὲ βε ἀτβιγε τε + | τρίτη κλίσις τῶν ἰσοσυλ-  
 λάβων, ἐστίν | ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν, περαπέρ | χετζε ||  
 (αρκ. 28 ζβ.) χετζελοῦ ἰσυμλεροῦν οὔτζουντζίσι | γασὶ ἐρκεγὲ  
 βε τισυγὲ | κοινῶν, καὶ ἐπι κοίνων ὀνομά | των ληγόντων εἰς  
 ος, | βε μουστερεγὲ βε κατὶ μουστερεγὲ | μαχοῦς ος χετζεγὲ  
 νιχαγὲτ ἰτὲν | ἰσιμλεροῦντουρ + καὶ οὔδετέρων · εἰς ον · | ᾧν  
 ἡ γενικὴ εἰς ου · βὲ νὲ ερκεγὲ νε | τισιγὲ μαχοῦς ον χετζεγὲ  
 νιχα | γέτ ἰτὲν ἰσυμλεροῦντουρ κῖ ανλαροῦν | τζινσιγεσὶ ου  
 χετζεγὲ + ἡ δοτικὴ | εἰς ω · ἡ ετιατικὴ εἰς ον ἀτβιγεσι | ω · χε-  
 τζεγὲ σεπεπιγεσὶ ον χετζεγὲ | νιγαγιἔτ ἰτερ =  
 ὁ λόγος +

(αρκ. 29) ἡ ὁδὸς · κελάμ, τῆς ὁδοῦ · κελαμοῦν | τῆ ὁδῶ, κε-  
 λαμὲ, τὴν ὁδόν · | κελαμί, ᾧ δὲ κοινῶς, γιά κελάμ | καὶ ᾧ ὁδος  
 ἀπτικῶς, κελάμ ᾧ ὁδῶ | κελαμοῦν ταῖν ὁδοῖν γιά κελάμ ᾧ  
 ὁδῶ | ἐκιγε μαχοῦς, αἱ ὁδοὶ κελαμλερ | τῶν ὁδῶν κελαμλα-  
 ροῦν ταῖς ὁδοῖς | κελαμλερὲ · τὰς ὁδοῦ κελαμλερι | ᾧ ὁδοί ·  
 γιά κελαμλερ, | ὁ καὶ ἡ ἀνθρωπος · ἐρκέκ ἀταμ – | τοῦ καὶ  
 τῆς ἀνθρώπου | τισὶ ἀτάμ, ἡ ὁδὸς τῆς ὁδοῦ γιόλ · γιόλοῦν |  
 καὶ ρι γιολτού, ὁ ἀτος ὁ ἀέτος · καρτάλι | τοῦ ἀετοῦ καρτα-  
 λοῦν τῶ ἀετω καρταλά | τὸν ἀετον γιά καρτάλ || (αρκ. 29 ζβ.)  
 τὸ ξύλῶ · ὅτοῦν τοῦ ξύλου ὀτουνοῦ · τῶ ξύλῶ | ὀτοῦνα τὸ ξυ-  
 λον ὀτοῦν ᾧ ξύλον, | γιά ὀτοῦν τῶ ξύλῶ, ὀτουνλερ | τοῖν ξύ-  
 λοιν ὀτουνλεριν ᾧ ξύλῶ · γιά | ὀτουνλαρ ἰκῖ τὰ ξύλα ὀτουν-  
 λάρ · τῶν | ξύλων ὀτουνλεριν τοῖς ξύλοις, ὀτουνλαρὰ |

τὰ ξύλα ὀτουῆλερι, ὦ ξύλα γιά στουῆλερ | σημειώσαι δὲ, ὅτι  
 ἐν τοῖς οὐδετέροις | ὀνόμασι τρεῖς πτώσεις εἰσὶν, | ὅμοιαι ἐν  
 παντὶ ἀριθμῷ, | νισὰν ἐγίλέκι ερμεγὲ νε τισιγὲ | μαχοῦς  
 ὀλὰν ἰσιμλερι οὔτζ ἥραπ | πενζέρ χέρ ἀτέττε + ὀνομαστική |  
 αἰτιατική καὶ κλητική: ασλιγὲ || (αρκ. 30) βὲ σεπεπιγὲ, βε νι-  
 ταγιγὲ + | τεταρτι κλίσις – τετάρτη κλίσις τῶν ἰσοσυλλά-  
 βων, | ἐστὶν ἀρσενικῶν, καὶ θηλυκῶν | κοινῶν καὶ ἐπικοινωνῶν  
 ὀνομά | τῶν ἀττικῶν ληγοντων εἰς ὤς, | περαπέρ χετζελοῦ  
 ἰσιμλεροῦν | τορτοῦντζί σιγασὶ ἀτινα τιλίντζε | ἐρκεγὲ βε τι-  
 σιγὲ μαχοῦς βὲ μουστερέκ βὲ ζιατεσί ηλε μούστε | ρέκ ἰσιμ-  
 λεροῦντουρ κὶ ὤς χετζε | γὲ νιχαἔτ ἰτέρ | καὶ οὐδετέρων εἰς  
 ὠν · ὦν ἡ γενική εἰς ὠ | βὲ νὲ ἐρκεγὲ νε τισιγὲ μαχοῦς ἰ | σμι-  
 λεροῦν κὶ ὠν χετζεγὲ νιχαγἔτ || (αρκ. 30 ζβ.) ἐτέρ κὴ ἀνλα-  
 ροῦν τζινσιγασὶ ὠ · χε | τζεγὲ, ἡ δοτική, ὠ ἡ αἰτιατική εἰς ὠν |  
 ἀτ βιγασὶ ὠ χετζεγιὲ σεπεπιγασὶ | ὠν χετζεγιὲ σεπεπιγασὶ  
 ὠν χετζε | γε νιχαγἔτ ἰτέρ ÷ | ὁ μὲν ἔλεος χαρμὰν · του μὲν  
 ἔλεω | χαρμανοῦν τῶ μὲν ἔλεω χαρμανὰ | τοῦ μὲν ἔλεων χαρ-  
 μανὶ ὦ μὲν ἔλεως γιά χαρμὰν, | ὁ καὶ ἡ εὔγεως τοῦ καὶ τῆς  
 εὔγεω · εγ | ἐρκεγιν βε τισινιν ἐγίου γέρ · το εὔγεων | εγίου  
 γερτοῦ εὔγεω, γεροῦν · τῶ εὔγεω | γερε, τὸ εὔγεων γερου, ὦ  
 εὔγεων | γιά γερ τῶ εὔγεω · γερ · τοῖν εὔγεων | γεροῦν, ἴκι-  
 γε ὦ εὔγεω τὰ εὔγεω || (αρκ. 31) γερλέρ τῶν εὔγεων γερ-  
 λεροῦν | τοῖς εὔγεως γερλερὲ τὰ εὔγεω, γερλερί, ὦ εὔγεω,  
 γιά γερλέρ | Πεμπτη κλίσις ἐστὶ παντῶν τῶν πε | ριττο-  
 συλλάβων ὀνομάτων ἀρσενικῶν | τζουμλε χετζελερι ζιατὲ  
 ἰτὲν · ἰ | σιμλεροῦν πεχιντζί σιγασὶ ἐρκε | γὲ καὶ θηλυκῶν καὶ  
 οὐδετέρων | κοινῶν καὶ ἐπικοινωνῶν, – | βε τισιγὲ, βὲ νὲ ἐρκεγὲ  
 νὲ τισιγὲ | βὲ μουστερεγε βε κατὶ μουστερεγὲ ÷ | διαφόρους  
 καταλήξεις ἐχούτων ὦ | ἡ γενική εἰς ὀς · μαχοῦς σὸλ ἰ |  
 σιμλεροῦν τουρκὶ νιχαγελερι μουχ | τελίφ || (αρκ. 31 ζβ.)  
 τελίφ ὀλὰ · κὶ ἀνλαροῦν τζινσιγε | σὶ ὀς χετζεγὲ ἡ δοτική εἰς  
 ἰ | ἡ αἰτιατική εἰς α · ατβιγασὶ | χετζεγε σεπεπιγασὶ α χετζε |  
 γε νιχαγἔτ ἐτέρ | ἡ τρυγῶν, κουμροῦ · τῆς τρυγόν(ος) | κουμ-  
 ρουνοῦν τῆ τρυγόνι :: κουμρουγιά | τὴν τρυγόνα κουμρουγί ::  
 ὦ τρυγῶν :: | γιά κουμρου τὰ τρυγόνε κουμρού | ταῖν τρυγό-

νοιν κουμρουνοῦν :: ᾠ | τρυγόνα · ἰκῖ κουμρουλάρ :: αἰ τρυ-  
 γόνες | κουμρουλαροῦν των τρυγόνων :: κουμ | ρουλαρα ταῖς  
 τρυγόσι | τας τρυγόνας κουμρουλαρί · ᾠ τρυγόνες | γιά  
 κουμρουλάρ || (αρκ. 32) το βῆμα ἀτουμ τοῦ βήματος ἀτου |  
 μοῦν τῶ βήματι ἀτουμὰ · τὸ βῆμα | ατιμι ᾠ βῆμα γιά ἀτιμ |  
 τῶ βήματε ἀτουμ · τοῖν βημάτοι | ἀτουμοῦν · ᾠ βήματε γιά  
 ατουμ | τὰ βήματα τῶν βημάτων | τοις βήμασι | τὰ βήμα-  
 τα | ᾠ βήματα | – τοῦ καὶ φιλοπόλιδος – | ὁ καὶ ἡ φιλόπο-  
 λης :: ερκέκ βέ | τισὶ σέχρι σεβέν σεχρὶ σε | βενοῦν, ὁ κόραξ ·  
 κουζκοῦν | τοῦ κόρακος κουζκουνοῦν ÷ | καταλήξεις διά-  
 φοροι τῶν ὀνομά | των τῆς πέμπτης κλίσεως ἀρσενικά ||  
 (αρκ. 32 ζβ.) ἰσυμεροῦν τουρλού βε τουρλού πε | χιντζὶ νιχα-  
 γετλερου εркеγε | μαχσοῦς σιγανοῦν πυρ σέχριν ἰσυμὶ πῖρ σε-  
 χροῦν ἰσυμοῦν | ὁ θόας · λατεῖφ · τοῦ θόαντος, λατιφεῖν | τῶ  
 θόαντι :: λατιφὲ :: τὸν θόαντα, λατίφι | ᾠ θόαν γιά λατιφ ::  
 ὁ χαρίεις | ὁ ᾠκὺς, τιτζαπικ | ὁ βότρυς : σαλκὺμ :: τοῦ βό-  
 τρυος | σαλκυμὶν τω βότρυϊ :: σαλκιμὰ | τὸν βότρυα ÷ ὁ βοῦς  
 ὀκιοῦζ :: ὁ ἰδρως τεροῦν τοῦ ἰδρωτος τερε – | τω ἰδρωτι τερι ::  
 τὸν ἰδρωτα γιά τερ | ὁ ἥρως πελιβάν ὁ ἄλς τενιζ πῖρ σεχροῦν  
 ἰσυμ · ἰσυμὶ ἰσυμοῦν | ὁ ποιμῆν || (αρκ. 33) ὁ ποιμῆν, τζοπάν τοῦ  
 ποιμένος, τζο | πανοῦν τω ποιμένι τζοπανι – | ὁ ἔλλην, γιο-  
 νανι, ὁ δελφίν :: γιονουζ | παλικι, ὁ φόρκυν, πῦρ ἐρὶν ἰσυμὶ |  
 τῖρ ὁ θώραξ, κιοκιούς, ὁ ἄρπαξ | καπὰν ὁ μύρμηξ, καριντζὰ |  
 ὁ βουπληξ ὀγιουντουρε, ὁ πέρ | δίξ κεκλικ, ὁ δοίδυξ, κασικ |  
 ὁ πτώξ, ταβουσάν · τοῦ πτωκός, | ταβουσανὶν ὁ λουτίρ λεγέν,  
 ὁ αἰ | θῆρ χεβὰ ὁ ἴβηρ κουρτζου, | ὁ νέστωρ πυρ ἐρὶν ἰσυμὶ, ὁ  
 ἄραψ | ἀρέπ, ὁ λιψ πυρ γεροῦν ἰσυμὶ | ὁ μέροψ, ἦνσαν, τοῦ μέρο-  
 πος, ἦσανοῦν | ὁ κύκλωψ πυρ τζινὶν ἀτίτιρ γκῖο || (αρκ. 33 ζβ.)  
 ζοῦ ἀννινεῖν ὀρτασιντάγιτι | θηλυκὰ – τισιγε μαχσοῦς | ἡ  
 ἀκράγας · πυρ σεχροῦν ἰσυμὶ – | ἡ ἀηδών, πούλπουλ, ἡ αὔλαξ |  
 ἐβλέκ, ἡ χάλιξ τζακιλταχι | ἡ ἄ | λώπηξ, τιλκιου ἡ κύλιξ,  
 κατέχ | ἡ μάστιξ, καμτζι ÷ ἡ φλόξ, ἀλέβ | ἡ ἄντυξ, ἀραπανὶν  
 πυρ νεβί, ἡ δά | μαρ, ἐροῦν ἀβρετι ἡ χεῖρ · ἔλ | ἡ μήτηρ · ἀνα,  
 ἡ λαμπὰς, πάλ μου | μόν, ἡ δαῖς, ζιαφὲτ, ὁ καὶ ἡ παῖς | ὀγλὰν  
 βε κιζ, ἡ φιλότης σευκῖ, ἡ μῆνις, γαζάπ, ἡ κονις, τὸζ, ἡ | κλεις,

ἀναχτάρ, ἢ χλαμύς, τζεβαλικ | ἢ ἐριννός, γαιαβους ἀβρετ,  
 ἢ γένυς || (αρκ. 34) ἐνέκ, ἢ δάμαρς, ἐροῦν ἀβρετι | ἢ ἄλς ὀ  
 γλάκ κετζι, ἢ τίρυνς, πῖρ | σεχροῦν ἰσμί, ἢ ὄψ κιόζ, ἢ φλέψ,  
 τῆς φλεβός ταμάρ τῆ φλεβι ταμα | ροῦν, οὐδέτερα, νέ ερ-  
 κεγέ νε τισι | γε μαχσοῦς – | τὸ βῆμα, ἀτουῦμ, τὸ μελι, πάλ ·  
 τω πῶῦ | σουρού τοῦ πώετος ταβάρ, τω πῶί – | σουρουσου,  
 τὸ δόρυ, μιζράκ, τὸ πᾶν | τζοῦμ, τὸ μέλαν, καρὰ μερεκέπ |  
 τὸ χαρίεν, λατίφ, το τιθέν, κουμῖς, | τὸ τυποῦν, βουρμοῦς, τὸ  
 ζευγνῦν, κῖοσμίς, | τὸ εὔδαιμον, οὐγουρλοῦ, τὸ μειζον, γέμ |  
 τὸ δελέαρ, κευσέρ τὸ ἦπαρ, τζιτζέκ | τὸ νέκταρ, τζάν, τὸ πῦρ,  
 ἀτές, || (αρκ. 34 ζβ.) τὸ ἔλωρ ἄλις τὸ υδωρ, σοῦ | τὸ ἦτορ, τὸ  
 ἦτορ γιουρέκ, τὸ ἄλας | ντουζ, τὸ σταῖς · τοῦ σταιτός, ὄνοῦν  
 πῖρ | τουρλουσοῦ, τὸ τεῖχος καλὲ τὸ τε | τυφος βουρμῖς τὸ  
 φῶς, νοῦρ – καὶ ταῦτα μεν περὶ των ἀπλῶν – | κλίσεων + βε  
 ποῦνλάρ σατέ σιγαλεροῦν | πεανιντέ τιρ, + νῦν δὲ περὶ των  
 συνη | ρημένων λέγωμεν | σύμτι ἴσα μοντασίτ ὄλανλαροῦν  
 πε | γιανιντέ σογιλέρις

#### **Περὶ τῶν συνηρημένων κλίσεων**

μουτασίλ ὄλουνάν συγαλερτέν | εἰσὶ καὶ ἄλλαι πέντε κλίσεις  
 συνηρη | μένα +, μουτασίλ τενιλῖρ σαγῖρ πές || (αρκ. 35) σιγὰ  
 ταχὶ βάρτιρ, + καλούμεναι, | ἀπὸ τῆς πέμπτης κλίσεως κατὰ |  
 συναίρεσιν καὶ κρᾶσιν γινόμεναι | πεσιντζι σιγατέν βασλέτι-  
 λε χασίλ ὄλοῦρ | συναίρεσις μὲν ἐστὶ δύο φωνηέντων | φυ-  
 λαττομένων σὺναλοίφῃ, οἶ, | δημοσθένει, εἰ · βασλέτ τεπτίλ |  
 ὄλουνμαγίαν ἐκὶ αβαζλοῦ ἀρφοῦν | τζεμίτιρ, δημοσθένει εἰ ·  
 κίπι ÷ | κρᾶσις δὲ, δύο φωνηέντων ἄλλοι ου | μένων συνα-  
 λοίφῃ. + βε χίλτ τεπτίλ ὀ | λουνάν ἐκὶ αβαζλί ἀρφοῦν τζεμι |  
 σίτιρ, ἢ τοῦ ἐνός, οἶον · δημοσθέ | νεος · ους ): γιάχοτ πῖρ αβαζ-  
 λού ἀρφοῦν | τζέμι · δημοσθένης ους γκιπι || (αρκ. 35 ζβ.)  
 πρώτη κλίσις τῶν συνηρημένων | ἐστὶν ἀρσενικῶν καὶ θη-  
 λυκῶν κοινῶν ὄνο | μάτων ληγόντων, εἰς ἧς ): | μουτασίτ  
 ὄλουνάν ἐβελέκι σιγασὶ ἐρ | κεγέ, βε τισιγέ βε μουστρεγέ μαχ |  
 σοῦς ἰσυμλερινττουρ κῖ ἧς χετζεγέ | νιχαγέτ ἰτέρ · καὶ οὐδε-  
 τερων · εἰς · | ες, καὶ εἰς ος ): βέ νέ ερκεγε νε τι | σιγε μαχσοῦς  
 ἰσυμλεροῦνττουρ κῖ ες | βε ος χετζεγε νιχαγέτ ἰτέρ ÷ | + καὶ εἰς



ος · ὦν ἡ γενικὴ διὰ τοῦ εος | οὔσα ἰωνικῶς, εἰς οὐς κοινῶς  
 κινῶ | ται ; κί ἀνλαροῦν τζινσιγεσί σαρχάν | τιλίντζε, εος  
 ὄλουπ, οὐς χετζεγέ μουσ | τερέκ τιλίντζε μαχσοῦς ὄλουρ, + ||  
 (αρκ. 36) ὁ και ἡ ἀληθής, ερκεγέ βε τισιγέ | μαχσοῦς κερτζέκ, +  
 τὸ ἀληθές | μουστερεκέ κερτζέκ, | τὸ τεῖχος, ντουβάρ, βε  
 καλὲ – | Δευτέρα κλίσις τῶν συνηρημέ | νων ἐστὶν ἀρσε-  
 νικῶν και θηλυ | κῶν κοινῶν, και ἐπικοίνων, | ὀνομάτων εἰς  
 ις ληγόντων ÷ | μουτασίλ ὄλουναν ἐκηντζι σιγασί ἐρκεγέ βε  
 τισιγέ βε μουστερεγέ | βε κατιμουστεγέ μαχσοῦς ις χετζε | γέ  
 νιχαγιατ ἰτέν ἰσιμλερίντιρ, | και οὔδετέρων εἰς ι βέ νέ εрки |  
 γενε νε τισιγέ μαχσοῦς ι χε | τζεγέ νιχαιατ ἰτέν ἰσυμλερήν |  
 τηρ || (αρκ. 36 ζβ.) ὦν ἡ γενικὴ διὰ τοῦ ιος κοινῶς, | και εος  
 ἰωνικῶς, και εως ἀττικῶς | γίνετε, κί ἀνλαροῦν τζινσιγεσί  
 μου | στερέκ τιλίντζε ἰος βέ σαρχάν τι | λίντζε εος · βε ἀτινα  
 τιλήντζε | εως, ὄλουρ, ὁ ὄφισ · γιλάν ἡ πόλις | σεχίρ τὸ σίνη-  
 πι χαρτάλ ÷ | τρίτη κλίσις τῶν συνηρημένων, ἐστὶν | ἀρσε-  
 νικῶν ὀνομάτων, εἰς εὐς ληγόν | τῶν ): μουτασίλ ὄλουναν  
 ουτζουντζι σιγασί | ἐρκεγε μαχσοῦς εὐς χετζεγέ νιχα | γέτ  
 ἡτέν ἰσυμλερίντιρ, + ὦν ἡ γενι | κή, διὰ τοῦ εος κοινῶς, και  
 ηος ἰῶ | νικῶς, και εως ἀττικῶς γίνεται ÷ | κί ἀνλαροῦν τζιν-  
 σιγεσί μουστερέκ τιλίν | τζε || (αρκ. 37) τζε εος, βέ σαρχάν  
 τιλίντζε ηος βέ | ἀτενα τιλίντζε εως ὄλουρ | ὁ βασιλεὺς πα-  
 τισάχ τοῦ βασιλέος κοινῶς | πατισαχοῦν, και βασιληος ἰω-  
 νικῶς · πατισαχά | και βασιλέως ἀττικῶς, πατισαχί τῶ βα-  
 σιλεί | εἰ γιὰ πατισάχ, και βασιληί, πατισάχ | τὸν βασιλέα πα-  
 τισαχοῦν, και βασιληα, ÷ | πατισαχά ὦ βασιλεῦ γιὰ πατισαχ  
 ἐκί – | + τετάρτη κλίσις τῶν σηνηρυμένων ἐστὶ θη | λυκῶν  
 ὀνομάτων, εἰς ω, και εἰς ως ληγόντων | + μουτασίλ ὄλουναν  
 τορτουντζι σιγασί τεσιγε μαχ | σοῦς ω, βέ ως χετζεγέ νιχαγέτ  
 ἰτέν ἰ | συμλεροῦντουρ + ὦ ἡ γενικὴ διὰ τοῦ οος | οὔσα, εἰς  
 οὐς κατα κράσιν γίνεται || (αρκ. 37 ζβ.) κί ἀνλαροῦν τζινσι-  
 γεσί οος ὄλουπ, οὐς | χετζεγέ χίλ τιλε ὄλουρ | ἡ λητώ καρί  
 ἰσμί, ἡ ἡδῶς ἀγίπ | τῆς αἰδόος, ἀγιπου, οὐς τῆ αἰδοί, ἀγίπ |  
 οἰ · τὴν αἰδόα, ἀγίπ, ὦ · ὦ αἰδοί, | ἀγίπὶ τὰ αἰδώ · γιὰ ἀγίπ,  
 ταῖν αἰδοῖν | ἀγιπουν ὦ αἰδώ, γιὰ ἀγίπ + ἰκί γε μαχσοῦς |

πέμπτι κλίσις των σηνηριμένων ἔστιν οὐ | δετέρων ὀνομά-  
των, εἰ ας, καὶ εἰς ρας λη | γόντων ÷ + μουτασίλ ἰσιμλεροῦν  
πεσιν | τζί σιγασί ας, βε ρας χετζεγέ νιχα | γιάτ ἰτέν νέ ερ-  
κεγέ νε τισιγέ μαχσους | ἰσιμλεροῦντουρ + ὦν ἡ γενικὴ διὰ  
τοῦ | ατος κοινῶς, καὶ αος, ἰωνικῶς, καὶ | ὡς ἀττικῶς γί-  
νεται, + κῖ ἀνλαροῦν || (αρκ. 38) τζινσιγεσι μουστερέκ τιλί-  
ντζε αος · βέ | ἀττινα τιλίντζε ὡς ὀλουῦρ τὸ κρέ(ας) | ἔτ τοῦ  
κρέατος, ἔτοῦν κοινῶς – | καὶ κρέατος ἰωνικῶς, ἔτέ, καὶ κρέ |  
ὡς ἀττικῶς ἔτέ, τω κρέατι, γιά ἔτ | καὶ κρέαῖ ἔτ καὶ κρέα,  
ἔτοῦν | τὸ κρέ (ας) · γιά ἔτ, ἰκίγε + | τὸ κερ(ας) πουγιουνοῦζ,  
σημειῶσαι ὅτι τὰ | εἰς οος · ὀνοματα συναιροῦνται ἐν πά-  
σαις | ταῖς πτώσεσιν . νισὰν ἐγλέ κῖ οος | χετζεγέ νιχαγέτ  
ἦτέν ἰσιμλέρ χέρ ἰ | ραπλερτέ μουτασὺλ ὀλουνοῦρ + ὀ νοος, |  
νοῦς, ἀκίλ ἀκλουῦν, τὸ ἀπλόον, μουφρέτ | ἀπλοῦν, μουφρε-  
τοῦν + ἔτι συναιροῦνται καὶ τὰ | εἰς οος κῖ νέ μουτασὺλ ὀλου-  
νοῦρ οος χετζεγέ νι | χα || (αρκ. 38 ζβ.) γέτ ἰτεν, ὀ ἡδὸς τατ-  
λού τοῦ ἡδέος, τατλουνοῦν | τω ἡδέϊ τατλουγια καὶ ἡδεῖ τατ-  
λιγί, τὸν | ἡδέα ÷ ὦ ἡδὺ γιά τατλι – | ὀ βότρυς σαλκὺμ, ἡ  
ναῦς, καίμι | τῆς ναὸς καίμινοῦν ἡ γραῦς, καρὶ – | δωρικῶς  
τιρε βαρ τιλιντζε ἰωνικῶς, | σαρχὰν τιλίντζε αἰολικῶς, ἔσκι  
σταν | πολ τιλίντζ ἀττικῶς ἀτινα τιλίντζε | κοινῶς, μουστε-  
ρέκ τιλίντζε | τοῦτων οὔτως εἰρημένων, εἶδεναι δεῖ, ὅτι τὰ  
ἔν σημαίνοντα ἀριθ | μητικὰ ὀνόματα, ἐνικῶς μόνον | κλίνο-  
νται ÷ πουλάρ ποῦ οουσλοῦπ | ουζρέ ὀλοῦπ πολμέκ κερέκ κῖ |  
πίρ ἀτέτέ μανά βερὲν ἰσυμλέρ | πιρ || (αρκ. 39) πίρ ἀτέτέ ουζ-  
ρέ ἐγίλέρ – | τὰ δέ δῦο, δυϊκῶς, τὰ δέ πλείω, | πληθυντικῶς,  
ᾧδε : βέ ἐκὶ ἀτέτέ | μανα βιρένλέρ ἐκῖ ἀτέτέ ουζρέ ἐγι | λιρλέρ  
βε ζιατέ μανά βιρενλὲν | τζὸκ ἀτέτέ ουζρέ ἐγίλιρλέρ  
περὶ ῥήματος  
ῥήμά ἔστι μέρος λόγου | κλιτον μετὰ διαφόρων χρώνων, |  
φῖηλ κελαμοῦν ἐγίλὲν τζουζίτιρ ἐν | βάγι τουρλού ζεμάνγίλε |  
ἐνέργιαν, ἡ πάθος, ἡ οὐδέτερόν τι | σημαῖνον · ἀμέλ γιάχωτ  
ἰλῆτ, γι | ἀχωτ νε αμελ νέ ἰλῆτ τελαλῆτ ἰτέρ + | παρέπεται  
δέ αὐτῶ, ὀκτώ, ταχὶ πουνὰ | σε || (αρκ. 39 ζβ.) σεκίζ νεσνέ  
ταπὶ ὀλουρ – | ἔγκλισις, γένος, εἶτε διάθεσις, | εἶδος, σχῆμα,

ἀριθμὸς πρόσωπον | χρόνος, και συζυγία | ουσλοῦπ · τζινς  
γιάνι πινα, νέβ, σουρέτ | ἀτέτ, σαχέ, ζεμάν, βε πάπ –  
περὶ ἐγκλίσεων

ἐγκλίσεις εἰσὶ πέντε ὀριστική, οἶον | τύπτω · οὐσλοῦπ πέστιρ  
ταριφιγέ, | γιάνι, βουρούρουμ, προστακτική | οἶον, τύπτε ·  
εὐκτική, οἶον, εἶθετό | πτοιμι, ἐμριγέ, γιάνι, βοῦρ, γιάνι | του-  
βαγέ κιάσκι βουράμ – | ὑποτακτική, οἶον, ἐάν τύπτω, ἄ | πα-  
ρέμφατος οἶον τύπτειν – || (αρκ. 40) γιάνι σαρτιγέ ἔγερ βου-  
ρούρουσαμ | μοῦπ χετζεγέ, γιάνι βουρμακ, | γένη μὲν εἰσὶ, πέ-  
ντε · ἐνεργητικὸν | οἶον, τύπτω τζινσλέρ ταχὶ πέστουρ | ἀμε-  
λιέ · γιάνι βουροῦρουμ · περι γενῶν ÷ | παθητικὸν, οἶον, τύ-  
πτομαι οὐδέτερον | οἶον, ὑγιαίνω, ἰλετιγέ, γιάνι βουρουλού-  
ρουμ | γιάνι, νέ αμελιγέ, βέ νέ ἰλετιγέ σάγμ ÷ | κοινόν, ἡ μέ-  
σον, οἶον, βιάζομαι | ἀπόθετικὸν οἶον, μάχομαι ÷ | μουστερέκ  
γιάχοτ ορταντζι, γιάνι | σικάριμ σικιλίριμ, βαζιγέ γιάνι | τζεκ  
ιτέριμ | εἶδη δέ, δύο · πρωτότυπον, οἶον · ἄρδω, | παράγω-  
γον, οἶον, ἀρδεύω || (αρκ. 40 зв.) νεβλερτα ἐκύ, τζαμίτ γιάνι  
σουλα | ριμ μουστάκ γιάνι τεζιέ σολάριμ

περὶ εἰδῶν, περὶ σχημάτα

σχήματα δέ, τρία, ἀπλοῦν, οἶον | φέρω σύνθετον + σοῦρετ-  
λέρ ταχὶ | οὐτζ μουφρέτ γιάνι κετιρίριμ μου | ρεκέπ + οἶον  
ἐπιφέρω, παρα | σύνθετον, οἶ, προσεπιφέρω ÷ | κεζαλιέ  
γιακὶν κετιρίριμ μου | ρεκεπτέν χασὺλ ὀλοῦρ γιακὶν, | γκε-  
ρού γκετουρούρουμ – | ἀριθμοὶ δε · τρεῖς · ἐνικός · οἶον, | τύ-  
πτω · ἀτετλέρ ταχὶ, οὐτζτουρ | πιρέ μαχσοῦς γιάνι βουρού-  
ρουμ | δυῖ || (αρκ. 41) δυῖκος οἶον, τύπτειτον, πληθοντι | κός,  
οἶον τύπτομεν | ἐκίγε μαχσοῦς γιάνι βουρουρλάρ | τζογα  
μαχσοῦς, γιάνι βουρούρουζ

περὶ πρόσωπον

πρόσωπα δέ, τρία πρῶτον, οἶον, | τύπτω · σαχσλέρ ταχὶ  
οὐτζτουρ, | πριντζι γιάνι βουρούρουμ, δεύτερον | οἶον τύ-  
πτεις · τρίτον, οἶον, τύπτει ÷ | κεζαλιγέ ἐκιντζι · βουροῦρσουν |  
ουτζουντζι, γιάνι, βουροῦρ ÷ περι χρόνων | χρόνοι δε, ἔξ ·  
ἐνεστῶς, οἶον, τύπτω | παρατατικός, οἶον, ἐτυπτον · + | ζε-  
μανλάρ ταχὶ ἀλτίτουρ σιμικῖ | χαλ γιάνι βουρούρουμ χενῖ-

αγέτ | χαλι || (арк. 41 зб.) χαλι μάζι, γιάνι βουρούρουμ |  
 παρακίμενος, οϊον, τέτυφα ύπερ | συντελικος, οϊον, έτετύ-  
 φειν – | κεσμισμαζι γιάνι βουρμούσουμ | κατέ κέτζμισμαζι,  
 κεζάλιγε | βουρτουγίτημ ÷ | άόριστος, οϊον : έτυψα · μέλλων,  
 οϊον, | τύψω ÷ καραρσίς μαζί γιάνι · βουρ | τουμ κελετζέκ  
 ζεμαν γιάνι βού | ρατζάκιμ + περι συζυγιών ÷ | συζυγίαι δέ,  
 δέκα τρεϊς · έξ τών | βαρυτόνων ρημάτων . παπλέρ | ταχι όν  
 ουτζτουρ φιγιλλερουν · άλτισι | άγίρ χέν κλίτιρ + τρεϊς τών  
 περι | σπομένων, καί τέσαρες τών εις μι || (арк. 42) ουτζι  
 μαχνι γελερουν βέ τορτουμιγέ | νιχαγέτ ιτερ + τών βαρυτό-  
 νων ρημάτων | πρώτη συζυγία έστι τών βαρυτόνων ρη-  
 μάτων των ληγόντων εις · β, π, φ, πτ ÷ | πιριντζι πα [π] άγί-  
 ρα · χενκλι φιγι | λλερουντουρ · β · π · φ · πτ γε, νιχαγέτ | ιτερ +  
 οϊον, λείβω, τέρπω, γράφω | τύπτω · ών ό μέλλων εις ψ · +  
 γιάνι, | τοκεριμ σεβντιρίριμ γιαζάριμ | βουρουρουμ κι ανλα-  
 ρουν κελετζέκ | ζεμανι, ψ γε νιχαγέτ ιτερ – οϊον | λείψω τέρ-  
 ψω, γράψω τύψω ό παρα | κείμενος · εις φ · γιάνι το κετζέ-  
 κιμ | σεβντιρετζέκιμ · γιαζατζάκιμ, βουρατζάκιμ κεσμιμα-  
 ζισι φι γε : || (арк. 42 зб.) νιχαγέτ ιτερ – οϊον, λέλειφα, τε-  
 τερ | φα, γέγραφα, τέτυφα · γιάνι τοκμου | σουμ · σεβντιρ-  
 μισιμ γιαζμισιμ | βουρμουσουμ · δευτέρα | δευτέρα έστι των  
 ληγόντων εις γ, κ, χ, | κτ · οϊον, λέγω, πλέκω τρέχω, τίκτω +  
 ικιντζι πάπ γ, κ, χ · | κτ γε νιχαγέτ ιτερ · γιάνι σογι | λέριμ  
 όρέριμ κοσάριμ, | τογουρουρουμ, ών ό μέλλων εις ξ · οϊον, |  
 λέξω, πλέξω, τρέξω, τέξω, ό παρα | κείμενος, εις χ ÷ + κι  
 ανλαρουν | κελετζέκ τζοκ μαζισι, ξ · άρφινά | νιχαγέτ ιτερ  
 γιάνι σογιλεγετζέκιμ | όρετζέκιμ κοσατζάκιμ τογουρα | τζά-  
 κιμ || (арк. 43) τζάκιμ κεσμις μαζισι άρφι χ γε | νιχαγέτ ιτερ.  
 | οϊον λέλεχα · πέπλεχα, τετρεχα · | σογιλεμισιμ όρμουσουμ-  
 σουμ | κοσμούσουμ · τέτεχα τογουρμούσουμ  
 – τρίτη –  
 τριτη έστι τών ληγόντων εις · δ · θ · τ · | οϊον, άδω, πλή-  
 θω, άνύτω. | ουτζουντζι πάπ, δ, θ · τ γε · νιχαγε | τ ιτερ γιά-  
 νι · γιρλάριμ · τολοτουρουρουμ | πιτιρίριμ · ών ό μέλλων, εις  
 σ, | ό παρακίμενος, εις κ, + κι ανλαρουν | κελετζέκ ζεμανι ·

σμαγὲ νιχαγὲτ | ἰτέρ κεσμισμαζισινε, ἀρφί κ · | ἀχίρ ὀλοῦρ + τετάρτη || (αρκ. 43 ζβ.) φράζω, ὀρύσω, καὶ ὀρύτζω, παίζω | κράζω σφάζω, σογιλέριμ · καζά | ριμ, ὀγινάριμ τζακιρίριμ, πο | γαζλάριμ, στίζω, τρύζω, οἰμώζω, στενάζω, στηρίζω, αἰάζω ἀλαπάζω | ὀλολύζω . σοράριμ, κίτζιρτάριμ | ἠνλέριμ ἀχ ἰτέριμ, καράρ βι | ρούρουμ, ἀγλασίριμ, ποσατιριμ | συζλάρουμ, + κτίζω, κομίζω, βαδίζω | ἀγωνίζω ἑλληνίζω, φιλιππίζω, πινά | ἰτέριμ κετιρίριμ, κεζέρουμ, | τζὰν τζεκσίριμ, γιωνανλερε οὔ | γιάριμ, ἀτ ὀγλοννά οὔγιάριμ – | πλήσω τωκέριμ βε ουρούρουμ – | ἰμάσις ἴνασω, πλάσω, πάσω, λεύσω || (αρκ. 44) ἔρέσω, καγίσιλαν βουρούρουμ, πο | σαλτίριμ · γιαπάριμ σερπέριμ | πακάριμ κουρέκ τζεκέριμ

πέμπτη ÷

πεμπτη ἐστὶ των τεσάρων ἀμετα | βόλων · λ, μ, ν, ρ, οἶον, ψάλλω, νέμω | κρίνω, – σπείρω + πεχιντζι πάπ | γιανι τεβρολοῦνμαγιαν τόρτ, λ·μ·ν·ρ, | αρφλαριντιρνιαζιλε ὀκούρουμ, | ἀλιβερίριμ χιοκμι ἐτέρουμ | ἐκέρουμ + ὦν ὀ μέλλων διὰ τοῦ αὐτοῦ | ἀμεταβόλου περισπώμενός ἐστὶ τήν | παραληγουσαν βραχειᾶν ἔχων, καὶ τὸ, ἔν ἀμετάβολον, ἦτοι, τῆς φθό | γγου ἐκβάλλον, κί ανλαροῦν κελετζεκ | μα || (αρκ. 44 ζβ.) μαζισι κῖνε ποννί ἦλε τευβρολουνμα | γιανιν μαγνι γελίτιρ κελιμενιν μου | κατεμηνί κίσατοῦπ τευβρολουνμαγι | ανε, γιάχοτ τζικαριπ ἐκί σεταλι | νιν γιοτασινί + οἶον + ψαλῶ, νεμῶ, κρινῶ σπερῶ ὀ παρακεείμενος, | εἰς κ – γιάνι, ψάλιτετζέκιμ, ἀλι | βερετζέκιμ χοκμιτιτζεκιμ, | κισμιζμαζιγέ ἀρφί κ ἀχίρ ὀ | λοῦρ, + οἶον, ἔψαλκα, νενέμηκα | κα, κέκρικα, ἔσπαρκα ÷ | ψαλιτμίσιμ ἀλιβερμίσιμ χιοκμι | ἐτμίσιμ ἐκμίσιμ ÷ ἔκτη | ἔκτη ἐστὶ τῶν εἰς ω καθαρὸν οἶον, | ἰππευω, πλέω, βασιλεύω, ἀκούω, ἀλτιν | τζι || (αρκ. 45) τζι παπὲ ω πὰκ ἀχίρ ὀλοῦρ γιάνι | ἀτα πινέριμ, γιουζέριμ πατισαχλίκ | σουρέριμ, ἰσιτίριμ, ὦν ὀ μελλων, | εἰς σ · οἶ, μαζισινέ, σίμα ἀρφί α | χίρ ὀλοῦρ γιανι + ἰππεύσω, πλεύσω, | βασιλεύσω ἀκούσω ὀ παρακεείμενος | εἰς κ · + κί ανλαροῦν κελτζεκ μαζι | σινέ, σίμα ἀρφί ἀχίρ ὀλοῦρ γιάνι | ἀτὰ πινετζέκιμ, γιουζετζέκιμ, πα | τισαχλίκ σουρετζέκιμ ἰσιτετζέ – | κυμκεμισ μαζι κ γὲ νιγά-

γερ ἱτερ | οἶον ἵππευκα, βεβασίλευκα, ἦκου | κα κοινῶς και  
 ἀκήκοα αττικῶς | γιάνι ἀτα πινμῖσιμ πατισαχλικ | σουρμού-  
 σουμ ἰσιτιμῖσιμ – τοῦτον || (αρκ. 45 ζβ.) τούτων οὕτως ἐχό-  
 ντων, εἶδέναι δεῖ, | ὅτι πᾶν ῥῆμα ἢ εἰς ω βαρύτονον | λῆγει ÷  
 πουλὰρ ποῦ βέτζ οὐζρέ | ὄλουπ πιλμέκ κερέκτιρ κι · | νιτε  
 κίμ χέρ φιγίλ ἀγίρα χέν | κλή ω γε ἀχιρ ὄλουρ ÷ | οἶον, τύ-  
 πτω, γράφω · ἢ εἰς ω, περι | σπῶμενον · οἶον · ποῶ, βοῶ ἢ  
 εἰς | μι γιάνι, βουρούρουμ, γιαζάριμ | γιαχोट μαχινγελί ω γέ  
 ἀχιρ ὄλουρ | κεζάλιγε ἐγλέριμ τζικιρίριμ | ἢ εἰς μι, οἶον, τιθη-  
 μι, ἴστημι · περι ὦν | λεκτέον + γιάχот – μι · χετζεγέ νιχαγέτ |  
 ἱτερ κόρουμ τουρούρουμ κῖ ανλαρτάν | τεμελοῦ + καὶ πρῶτον  
 περι τῆς κλίσεως | των βαρυ | (αρκ. 46) τῶν βαρυτόνων, βέ  
 ἵππιτὰ κὺ ἀγίρα χεν | κλιλεροῦν σιγασιντάν + ῥῆμα οριστικον |  
 ῥῆμα ὀριστικὸν ἐνεργητικὸν συζυγίας | πρώτης των βαρυ-  
 τόνων + Φιγίλαλ тариφιγέ | αμελιγέ ἀγίρα χενκλοῦ ἵππι-  
 τακί παπίν | τουρ + Ἐνεστῶς, τύπτω, τύπτεις τύπτετε | συμ-  
 τικὺ χάλ, βουρούρουμ, βουροῦρσουν | βουροῦρ + Τύπτетон, τυ-  
 πτέтон βουρούρ | σουνουζ σιζέκινιζ, βουρουρλάρ ανλάρ ἐ |  
 κιλέρ + Παρατατικός, χεκεαγετι χα | λι μαζί + Ἐτυπτον, ἔτυ-  
 πτες, ἔτυπτε ÷ | + βουροῦρουτουμ, βουρούριτιν, βουρουριτη + |  
 Ἐτύπτετον, ἐτύπτετην, βουρουρου ἱτινιζ, | βουρούριτιλερ, ἐκῖ  
 ἀτεμέ μαχσοῦς | Ἐτύπτομεν, ἐτύπτετε, ἔτυπτον || (αρκ. 46 ζβ.)  
 βουρουρούτοκ, βουρουρουτινιζ, βουρούριτιλερ | Παρακεί-  
 μενος, κεσμίς μαζί – Τέτυφα, τέτυφας, τετυφε, + βουρμού |  
 σουμ, βορμούνσιν, βορμοῦς – | τορκτζε | σι εβέλ | βορ-  
 μούσσινιζ · βορμισλέρ ἱκί + Τετύφατον, τετύφατον · | Τε-  
 τύφαμεν, τετύφατε, τετύφασι ÷ | Βουμούσιζ, βορμούσιζ ·  
 βορμουσλέρ ÷ | Ὑπερσυντελικός. κατὶ κεσμισμαζι | Ἐτε-  
 τύφειν, ἐτετύφεις, ἐτετύφε ÷ | Βουρτοῦγιτημ, βορτοῦγιτιν,  
 βορτοῦγιτι – | Ἐτετύφειτον, ἐτετυφείτην, βορτίγιτι | νιζ,  
 βορτίγιτιλερ, ἐκῖ + Ἐτετύφειμ(εν) | ἐτετύφειτε, ἐτετύφεισαν  
 Βουρτοῦγιτικ | βορτοῦγιτινιζ, βορτοῦ γιτιλε, –  
 ἀόριστος · α´ ·  
 कारासिζ μαζί ÷ | Ἐτυψα, ἔτυψας ἔτυψε, Βουρτοῦμ, βορ-  
 τοῦν, | βορτοῦ, Ἐτύψατον, ἐτυψάτην, + | Βουρτινιζ, βερτιλέρ

ἐκὸν · Ἐτύψαμ(εν) | ἐτύψατε, ἔτυψαν + Βουρτοῦκ βουρτοῦ | νοῦρ, βουρτουλάρ, | Μέλλων α΄ Κελετζεκ μαζί Τύψω, τύψεις | τύψει · Βουρατζάκιμ, βουρατζάκσιν | βουρατζάκ Τύψετον, τύψετον – | Βουράτζάκσινιζ, βουρατζακλαρ ἐκὶ · | Τύψομ(εν), τύψατε τύψουσι, Βουρατζάκιζ | βουρατζάκσυνιζ, βουρατζακλάρ, | Ἐνεστῶς καὶ παρατατικός, | Σιμτικι χαλ [...] (Πορ.: Constantini Lascaris Byzantini Grammaticae Compendium. – P. 1–41).

4) Арк. 48–62 зв. Збірка слів, сентенцій та виразів зі Святого Письма. Грецькою та урумською мовами.

Текст:

ἀχαριστεία μονγκουρλουκ | ἔρις καβγατζιλικ | ἔχθρα τουσμανλικ | θυμός ὀκὲ | ἐπεβουλή χιανετλικ | ἀγάπη μουχαппет | ρίζα φεῦ τοῦ φόνου φθόνος καὶ | καρπός τοῦ φθόνου φόνος. | κανλικὶν κιοκιού κισκάντζ | τηρ βε κισκαντζήν μεγίβασί | κάν ετμέκτουρ | μυκτηρισμός χαιρεκακία | μεζελενμὲκ φεναλιγὰ σεβινμὲκ || (арк. 48 зв.) μισος μνησικακία φόνος | καρὰς κίνσακλαμάκ. καννιλικ | ἔλεημοσύνη ζεκιατλικ | εἰδωλοατρεία τόκος ἱεροεσουλία | ποутπερεζλικ μαμελε · ἐκλήσετέν σέη τζαλμὸκ | κλοπή ἀδικία | χιρσιζλικ χάκ γεμήκ | ρίζα · τζουμλε | ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἢ φιλαρία | τζοῦμλε φεναλικλαριν κιοκίτιρ тамаχκιαрлик | δόλος ἀπλαγχνία, ψεῦδος | χιλλεπαζλικ τεραχουμσουζλουκ γιαланτζιλικ || (арк. 49) ὑπόκριτις · ἀλαζονεία · κενοδοξία | мураїлик тафралилик · γιουκξεκλ(εν)-μ(εκ) | κύριος ὑπερίφανοις ἀντιτάσεται ταπεινοῖς | ράππιτιρ μαρογρουлουν хаsmи · ἀλτζακ конуλλέ | δὲ διδωσι χάριν – βερὶρ πακσισί | ψόγ(ος) παρακοή · διαφρωσύνη | ζέμ ἐτμέκ · ἰταατσισλικ · τζὸκ πιλίριμ τεμὲκ | καύχησις σκυθρωπότις | ὄγουνμὲκ ἐγρὶ γιουζλουλουκ | προσευχή ὑπατέτ | λήθη οὔνουτουλους ἀμάλεια οὐσ(εν) τζεκλικ | ραθυμία · ὀκηνηρία · ἀπόγνωσις | ἐχμαλλικ · τεμπελλικ · ουμουτσουσλουκ · ἀκηδία · | ἰχμαλτζιλικ || (арк. 49 зв.) ἀκηδία ἐκλύει τὰς ψυχικὰς δυνάμεις | καὶ νόσον ἐμποιεῖ | ἰχμαλτζιλικ τεμπελλικ τζάν

κουβε | τηνί κεςέρ βε τέρτ κετιρίρ | **δειλεία κατιγωρία** | χαφλ(εν)μέκ καγιπέτ έτμέκ | **λυποθυμία** | ουμουτσουσλουγά ταλμάκ άγίρ κασιβεττ(έν) | **άπιστεία** τηνσιζλικ **ασέβεια** | τηνσιζλικ μεσεπειζλικ | -1- | **μακροθυμία** σαπουρλουλουκ | **άνοια άλλαγη σώματ(ος)** | τουσουντζέκ σιζλικ · τενινί τεγι-στιριμέκ | μι || (αρκ. 50) **μικροψυχία ύβρις φόνος** | τζανάζα-τζικλικι σογμέκ · κάν ετμέκ | **οργή θάνατος** | όφκαί τεζλικι · όλουμου · | **ψηχής, μίσος πρός · τόν πλησίον** | τζανίν κομσου-σουνοϋ κυσκανμάκτιρ | **σκληρότη παραφρωσύν · βλασφημία** | σερτλικ τζαχιλλικ κουφουρπαζλικ | **θόρυβος τρόμος σώματος** · | πουλανιλικ τενίν τιτερμέκ, | **Έχει πέντε μάρτι(ος) · και μίαν μό** | **νην άπρίλλι(ος) ό δέ μαΐ(ος) έχει τρεις** | **ιούνιος έξι ιούλλι(ος) μίαν αύγουστος δισδύο** | **ό δέ σεπτεμβρι(ος) έπτά δύο και μόνας** | **δέ οκτόμβριος και π(έν)τε ό νοέμβριος έπτά** || (αρκ. 50 зв.) **δέ páλιν δεκέμβρι(ος) τρεις ίαννουά** | **ρι(ος) και δίς τρεις φευρουάρι(ος)** | -1- **χωρίς έμοϋ οϋ δάνασθε ποιειν οϋδ(έν)**<sup>1</sup> | ζίρα αλλαχτάν ιζηνσίς άσλα πίρ | σεγι ολμάζ βε νέ κιμσε κατιρ | τεκίλτιρ όντάν άηρτ ής τουτμαγιά · | νίτζεκι άπόστολος παύλοσουν | άγζίγιλαν πουγιουροϋρ - ή γαρ δ | -2- **Η γάρ δύναμις μου έν ασθενεία** | **τελειοϋται**<sup>2</sup> | μπενίμ κουτρετιμ ττέρ ζα | γιφλικ άρασιντά τεκμιλ όλτου | νοϋρ · || (αρκ. 51) **άλλάχ ταάλε πουγιουροϋρ τέρ** | -3- **όστις όμολογήσει έμπροσθ(εν) τών | ανθρώπων όμολογήσω κάγώ** | **αϋτόν έμπροσθεν του πατρ(ός) μου** | **του έν οϋρανοις**<sup>3</sup> | γιάνε χέρ κιμ πενή ήνσανλαριν | χουζουρουντά ικράρ έτέρσε π(έν) | ταχϊ όνου κιογλερτεκι · πετε | ριμίν χου-ζουρουντά ικράρ έτε | τζέκιμ | 4 **νίτζε άπόστολος παύλος πουγιουροϋρ** | **πάντα όσα άν ποιήτε εις δόξαν** | **θεοϋ ποιείτε** || (αρκ. 51 зв.) **νε γιτζουν έρ νεεϊ αμελέτ έτέρ** | σεκ κερέκτιρ κι **άλλάχ τουάλε** | χατζρέτλερινήν ζηγνετή ιτζιν ετ | μελι εις | 5 , **θεος οϋ μυκτιρίζεται**<sup>4</sup> | μεζεκεγέ αλιμάζ **άλλαχταάλλε** |

<sup>1</sup> Ιο. 15: 5.

<sup>2</sup> 2 Κορ. 12: 9.

<sup>3</sup> Ματ. 10: 32.

<sup>4</sup> Слова Гордія, див.: «Слово до Гордія мученика» св. Василя Великого (PG. – T. 31. – Col. 505).



χαζρετλερι | 6 οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πορεύεσθε ἀπ' | ἐμοῦ<sup>1</sup> | κιόρ-  
 μετιμ πυλμὲμ σιζή ἱράκ | όλουν πεντ (εν) | 7 τί δέ με καλεῖτε  
 κύριε κύριε | καὶ οὐ ποιεῖτε ἔλεγω ὑμῖν<sup>2</sup> – ἰντζιλτὲ | νὲ ἀβάζ  
 ἔτερ συνιζ πανὰ ράππι | ράππι ττεήτε πενίμ σιζὲ σιπαριτζ  
 ἔτ | τικλεριμὶ τουτμᾶσσινιζ – || (αρκ. 52) 8 Δεῦτε οἱ εὐλογη-  
 μένοι τοῦ πατρὸς | μου, κληρονομίσατε τὴν ἴτοι | μαομή νην  
 ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ | καταβολῆς κόσμου<sup>3</sup> αὐτῶ ἢ δόξα | εἰς  
 τοὺς αἰῶνας των αἰώνων ἀμήν – | κέλην πετεριμῖν μου-  
 παρέκ | λιλερή μιράς ἀλλην σιζήν ἰτζιν | χαζήρ όλάν πατισα-  
 χλιγὶ όλκι | τουνιά βαρ ὄλματαν σιζήν ἰτζιν | χαζιρλαντι ὀνά-  
 κι κεσκὲ πύζ | τζουμλεμις ναῖλ ὄλσάκ | εσιτ μωῦση πεγαμπερ  
 νε πού | γιουρούρ – || (αρκ. 52 ζβ.) – 9 – οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω ζή-  
 σεται ἄνθρωπος | ἀλλ' ἐν παντι ρήτι ἐκπορευομένο, | δια-  
 στόματος θεοῦ<sup>4</sup> – | γιαλινήζ ἐκμὲκ γεμέγιλαν ἦνσάν | για-  
 σαμ(άς) χέμεν ἀλλαχοῦν λισα | νιντάν χέρ πύρ τζικάν κελαμ  
 ιλαν | γιασαγια πιλίρ – | 10 ἐχθρ(ός) ἄνθρωπος τοῦτο πεποί-  
 κεν<sup>5</sup> | τουσμάν φ(εν)τίτηρ πού τερ | νίτζεκι ἀπόστολος παύ-  
 λουσιν ἀγ | ζίγιλαν πουγιουρούρ – | 11 – Ἡ γὰρ δύναμίς μου  
 ἐν ἀσθενείᾳ τε | λειοῦται<sup>6</sup> | πενίμ κουτρετίμ τερ ζαγιφλικ  
 ἄ | ρασιντὰ ὄλουνοῦρ τεκμίλ || (αρκ. 53) – 12 – ἀπόστολος πέ-  
 τρος πεᾶν ετερ | ὅτι ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος | ὡς λέων  
 ὠρνώμενος περιπα | τεῖ, ζητῶν τίνα καταπίη<sup>7</sup> | ζήρα πού  
 μελλιοῦν πιζιμ τουσμανι | μισ σεήτάν κουτουρμους ἀσλάν κι |  
 πι κετέρ κι νάσιλ χριστιανι γι | ουταγιμ τεή · | ἀπόστολ(ος)  
 παῦλοσουλαν περαπέρ | τεγελίμ κι | 13 εὐλογητ(ος) ὁ θεὸς  
 ὅς οὐκ ἔατση ἢ | μ(ᾶς) πειρασθήνα ὑπὸ τοῦ διαβολου<sup>8</sup> | ὑπερ  
 ὦν δυνάμεθα | σιουκιοῦρλερ ὄλσοῦν παρι τουά | λε ||  
 (αρκ. 53 ζβ.) ἄλλε χαζρετλερινὲ ὄλκι πιζί κου | τρέτ τιμιζτὲν

<sup>1</sup> Лук. 13: 27.

<sup>2</sup> Лук. 6: 46.

<sup>3</sup> Ματ. 25: 34.

<sup>4</sup> Ματ. 4: 4.

<sup>5</sup> Ματ. 13: 28.

<sup>6</sup> 2 Κορ. 12: 9.

<sup>7</sup> 1 Πετρ. 5: 8.

<sup>8</sup> Ματ. 4: 1.

ἰζτιὰτ σεγιτάν ἰγ | βαλερινὲ βερμειζ ἀζὰπ τζεκ | μεγε | 14 ζῶ  
 γὰρ ἐγὼ λέγει Κ(ύριος), οὐ βούλομαι | τὸν θάνατον τοῦ  
 ἁμαρτωλοῦ ὡς τὸ | ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτὸν<sup>1</sup> | ὁμουρλουῖμ  
 πὲν τερ ράππι ἐφ(έν)τι | ἴμιτι κιονναχκεριν ὄλουμουνοῦ ἴστε |  
 μεμ τόπεγε κελίντζεγετεκ | ὄλτεμ ὁμουρλενὲ ὄλ ταχί | – 15 –  
 πρὶν ἐπικαλέση μη ἐρῶ ἰδοὺ ἐ | γὼ πάριμι<sup>2</sup> | ταχί χατζετιγγί  
 τιλέμτ(εν) σ(έν) τζεβαπ || (αρκ. 54) ἐτέριμ σαγγὰ ἴστε κελτιμ  
 τεῖ | – 16 – σαλικλίκ ουτζουν τζεβαπ | ὠραι(ος) οἱ πόδες τῶν  
 εὐαγγελίζο | μενον εἰρήνην<sup>3</sup> | μουχαπέτ ἐπαρινί βερενλεριν  
 ἄ | γιακλαρι ζιατε γγιουζέλ σιρίντηρ | 17 ὄψομαι τοὺς οὐρα-  
 νοὺς ἔργα τῶν | δακτύλων σου σελήνην και ἀστέ | ρας ἄ σὺ  
 ἐθεμελίωσας<sup>4</sup> δαβιδ | γιουκσέκ κῖοκ γιουζουνοῦ κορε | τζέγιμ  
 τερ σενίν ὄλ γιαρατμ | σίντιρ βε γιλτιζλάριλαν κῖοκ αγινί |  
 σ(εν)τε μελλεντιρτήν – || (αρκ. 54 зв.) ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι  
 φάγονται<sup>5</sup> – | 18 ἐπίστρεψον, ψυχη εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου<sup>6</sup> |  
 ραχατιγγὰ κέλ για πενίμ | τζανίμ | 19 – καθήλωσον ἐν τοῦ  
 φόβου σου τ(ας) | τὰς σάρκας μου, ἀπο γάρ τῶν κριμά | τῶν  
 σου ἐφοβήθην<sup>7</sup> – | για ραππιμ κορκούγγιλαν πενίμ | ντενιμί  
 μιχλά ζήρα χερα ἐτλε | λεριγγτ(εν) κορκτουμ | – 20 – ἔκλινα  
 τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι | τὰ δικαιώματά σου δι ἀντά-  
 μειψιν<sup>8</sup> | καλπιμί γιαττιρτίμ κι ἀτιλλικλερι | τεκμίλ ἐτέμ  
 τουκ(εν)μεζ ἰγβαζλιγᾶνα | ἰλ ὄλὰμ || (αρκ. 55) 21 ἐπήραν οἱ  
 ποταμοὶ κύριε, ἐπήραν | οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν<sup>9</sup> ÷ | γιάνε  
 για ραππι οὐζεριμὲ ἱρμακ | λερ καλτιρτιλάρ – | 22 ὑποπιά-  
 ζωμαι τὸ σῶμα, καὶ δου | λαγωγῶ ἵνα μὴ ἄλλοις κηρύξας, |  
 αὐτὸς ἀδόκιμος γένομαι<sup>10</sup> – | γιάνε πουνοῦν ἴτζοῦν τενιμί, |

<sup>1</sup> Εζεκ. 33: 11.

<sup>2</sup> Περιφραза на слова: «Се гряду» (Ис. 58: 9).

<sup>3</sup> Рим. 10: 15.

<sup>4</sup> Пс. 8: 4.

<sup>5</sup> Ис. 65: 13–15.

<sup>6</sup> Пс. 114: 7.

<sup>7</sup> Пс. 118: 120.

<sup>8</sup> Пс. 118: 112.

<sup>9</sup> Пс. 92: 3.

<sup>10</sup> 1 Κορ. 9: 27.

τζεφαλεντιρίριμ βέ ἀλλαχίν ἐ | μρινέ κούλ κιπί σουρουκ | λέ-  
 ριμ κι γαγιριλαρινα τελα | λέτ ετμέγιλεν, κ(εν)τίμ σα | ηκισιζ  
 κορούμμεγεμ | – 23 – ποϋ, **α κορινθιους, κεφάλεον** | **θ** ||  
 (αρκ. 55 ββ.) **πρ(ος) γαλατας – κεφα – ε – | σαρξ ἐπιθυμῆ κα-**  
**τὰ τοῦ πνευμα** | **τ(ος)**<sup>1</sup> | γιάνε ττέν τζανά καρσιλικλου | σε-  
 ηλέρ ιστέρ | ζιρα πιρισι τοπρακτάντιρ πιρισι γγιοκτ(εν)τιρ |  
**φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκ(ος)**<sup>2</sup> | γιάνε τενίν αμελλερι  
 ἐ[ν]κιαρέ | τιρ | 24 **οὐκ ἀναστήσονται ασεβεῖς ἐν | κρίσει**<sup>3</sup> –  
 όνου οὐτζόν ιμαν | σησλάρ σερααττά ττηριλιπ καλκ | μᾶς τέρ  
 κιτάπ || (αρκ. 56) 25 · **ὅτε φανήσεται τό σημεῖον τοῦ υἱοῦ** |  
**τοῦ ἀνθρώπου ἐν τω οὐρανῶ τότε κό | ψονται πᾶσαι αἱ φυ-**  
**λαι τῆς γῆς**<sup>4</sup> | νίτζε πάζι κιταπίν σεμτιντέ σο | γιλέρ ποϋ  
 τζεβαπι | νέ βακιτ ινσάν όγλουνούν νισανε | σὶ κιώγ γιουζου-  
 ντε πεάν όλουνοϋρ | σα όλτέμ χέρ μιλλέτ φεργάτ | λα-  
 νατζάκ – | 26 – **ἐν τούτω γνώσονται πάντες ὅτι | ἔμοι μαθη-**  
**ταὶ ἐσται, ἐὰν ἀγά** | **πην ἔχητε ἀλλήλους**<sup>5</sup> | σερρίφ ιντζιλτέ  
 όβούτ ναμέ τεμ | πεχιγιλεν πεγίαν εγλερ – || (αρκ. 56 ββ.)  
 πηρι πηριμίσλεν μερχαμετιμίς | βε μοχαπετιμίς όλά τζε-  
 βαπή | ποϋ τουρ πουντάν βουκούφ ολα | τζακ τζοϋμλεση |  
 μπενήμ σεῖρτλεριμ όλτουγουνου | ζοϋ ἔγεριμ πῆρπηρηνιζε  
 μου | χαπετινιζ βάρισα · – | 27 **ὑποκριτῆ** τεμέκ ἐγιανέτ | κελίρ  
 τοϋρκτζεσινε **ὑποκρι** | **τῆ** ότουρ κι γιάνε κιμσεκι | κ(εν)τινέ  
 ιλαϊκ βε κερέκ όλμα | γιάν φέντ κουλανίρσα γιάνε ἔγερ | κι  
 φουκαρέ τοβλετλι κϋμ σενῖν | κεγιμινὶ κι γερσε γιάχοτ τοβλι  
 όλάν φουκαρενίν || (αρκ. 57) νέ πουγιουρούρ κιτάπ | – 28 –  
**Βρωμάτων καὶ πομάτων νηστεύ** | **ουσα ψυχῆ μου, καὶ παθῶν**  
**μῆ κα** | **θαρεύουσα μάτην ἐπαγγέλη τῆ** | **ἀσιτεία, εἰμὶ γὰρ**  
**ἀφορμῆ σοι γέ** | **νηται πρ(ός) διόρθωσιν ὁμοιοῦσαι** | **τοῖς μη-**  
**δέποτε σιτουμένοις · μῆ οὖν ἀμαρτάνουσα τὴν νηστείαν** |

<sup>1</sup> Γαλ. 5: 17.

<sup>2</sup> Γαλ. 5: 19.

<sup>3</sup> Πε. 1: 5.

<sup>4</sup> Ματ. 24: 30.

<sup>5</sup> Ιο. 13: 35.

ἀχρειώσης<sup>1</sup> | γιάνε για ἴνσαν γεμεκτέν | ἰτζμεκτέν ἱράκ  
 όλτουλτουκ | τὰ βὲ ἥλλετ κιουνάχλαρτάν φα | ρικ γκέλμε-  
 τοικτε ἔμεγίν | ναφιλὲ ναχάκ κιφαιετσίσιτιρ | βὲ ἔγερ τοπελί-  
 γιλ(εν) κ(εν)τιγγή γιορ | ταμὰ || (αρκ. 57 ζβ.) ταμὰ κετηρ-  
 μέσ(εν) | – 29 – σοφὸς σираάχ – 20 – τζι παπιντὰ πουργιρίρ τέρ  
 κι | **μακάριος ὁ δι ἡγούμενος εἰ ὦτα** | **ἀκουόντων**<sup>2</sup> | γιάνε νέ  
 μουτλούτουρ ὀλ κιμσε | γέκι τηνλε ἠτζιλεριν κουλακλα |  
 ρινα βάζ ἔγλιε – | 30 – **δαβιδ ψαλ** – 15 – | **ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς**  
**οὐρανοὺς ὁ Θεός** | **καὶ ἐπὶ πάσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου**<sup>3</sup> | γιά-  
 νε σ(έν) **κιωγλερέ ἰουτζελέν ἄλ** | λάχ βὲ εχτισαμυντε πι-  
 τοῦν | γέρ γιουζούτε οὐτζελενσήν || (αρκ. 58) **δαβιδ ψαλ** –  
 ψη – | 31 **ὑψοῦτε κύριον τὸν Θεόν ἡμῶν καὶ** | **προσκηνεῖτε**  
**τὸ ὑπὸ πόδιον** | **τῶν ποδῶν αὐτοῦ**<sup>4</sup> | 32 **εἰσελευσῶμεθα εἰς**  
**τα σκηνώματα** | **αὐτοῦ προσκηνήσωμεν εἰς τὸν τόπον οὗ**  
**ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ**<sup>5</sup> ÷ | γιάνε γκιρελιμ ὄνουν σακίν ολ |  
 τουγού μεκιανλερε βε αγιακλαρι | νίν τουρτουγου γερε σετζι-  
 τα ἰτελοῦμ | **τερ** || (αρκ. 58 ζβ.) 33 **ράβδος εὐθύτητος, ἡ ρά-**  
**βδος | τῆς βασιλείας σου**<sup>6</sup> | γιάνε πατισαχλιγινίν ἄσασί μου |  
 στεκιμλικ ἄσασίτουρ **τερ** – | βε τεκράρ τεγιλίρ κι μιρας κι |  
 αρλικ ἄσασί τεγιού | 34 **νίτζε – ογ – ψαλμο ζικρ ἔτουπ** | **τέρ**  
 κι | **ἐλυτρώσω ράβδω κληρονομία(ς)** | **σου**<sup>7</sup> γιάνε μιρας κιαρ-  
 λικ ἄ | **σασίγιλεν ἄλεμι κουρταρτίν** | βε κίνε κουβέτ ἄσασί τε-  
 γιου α | **γγιλούρ νίτζε κι κίνε ποῦ** | 35 – **πεγαμπέρ – ρθ – ψαλ-**

<sup>1</sup> Πορ. στιχιρι (ιδιόμελο των αποστίχων των αίνων) у середу Сирного тижня: «Вρωμάτων νηστεύουσα ψυχή μου και παθών μη καθαρεύουσα, μάτην επαγάλλει τη ατροφία· ει μη γαρ αφορμή σοι γένηται προς διόρθωσιν, ως ψευδής μισείται παρά Θεού και τοις κακίστοις δαίμοσιν ομοιούσαι τοις μηδέποτε σιτουμένοις· μη συν αμαρτάνουσα την νηστείαν αχρειώσης, ἀλλ' ακίνητος, προς ορμάς ατόπους μένε, δοκούσα παρεστάναι εσταυρωμένω τω Σωτήρι, μάλλον δε συσταυρούσθαι, τω δια σε σταυρωθέντι, εκβόωσα προς αυτόν· μνήσθητί μου Κύριε όταν ἔλθης εν τη Βασιλεία σου».

<sup>2</sup> Сир. 25: 9.

<sup>3</sup> Пс. 56: 6.

<sup>4</sup> Пс. 98: 5.

<sup>5</sup> Пс. 131: 7.

<sup>6</sup> Евр. 1: 8.

<sup>7</sup> Пс. 73: 2.

μο(ος) σουντά || (αρκ. 59) ζίρκ έτερ | **ράδβον δυνάμεως έξα-  
ποστε** | **Λει σοι Κ(ύριος) έκ σιών<sup>1</sup>** – | γιάνε ράππι σανά σιωντάν  
κου | βέτ ασασινί κοντερετζέκτιρ | κίνε ποϋ πεγαμπέρ –  
κβ – ψαλλα | 36 · **ή ράβδος σου και ή βακτηρία** | **αύται με πα-  
ρεκάλεσαν<sup>2</sup>** – | γιάνε σενίν ασάν σενίν έμρη | νε πενί ταβέτ  
έγιλετι – | 37, **έδωκας τοίς φοβουμένους σε** | **σημείωσιν του**  
**φυγείν από προ** | **σώπου τόξου<sup>3</sup>** | γιάνε σ(εν)τέν κορκουλου-  
λαρά | νισα | (αρκ. 59 ζβ.) νισανέ βερτιν κι τουσμανίν ό | χου-  
ντάν σαπινμάκ ουτζουν – 38 βε κίνε – πε – **ψαλμ(ος)τα** | **ποιή-  
σον μέτέμοϋ σημείον εις** | **άγαθον<sup>4</sup>** – γιανε τερ | χαηρλι νισα-  
νεγγί πιλεμέ έγιλε | βε ταχι ιωήλ πεγαμπεριν – θ – | παπιντε  
πεάν ήτουπτέρ – 39 – **δός τó σημείον επί τα μέτοπα** | **των**  
**άνδρων των καταστεναζώντων<sup>5</sup>** | σιχλεττε όλανλεροϋν ανι-  
να νισανέ | έγιλε – γενεσισίν λβ – πα | 40 πιντα πεγιάν ετέρ  
τέρ κι || (αρκ. 60) **έν γάρ τη ράδβω μου ταύτη δι** | **έβην τόν**  
**ιορδάνιν<sup>6</sup>** | γιανε ποϋ ασάμιλαν καισιτιμ | ιορδάν ηρμαγινι – |  
δαβιδ | 41 : **φωνή · δυνάμεως<sup>7</sup>** : κουβετιήν | σετασί | 42 : ματ-  
θέόσοϋν – 22 – παπηντά | **δήσαντες αύτοϋ χειρας και πό** |  
**δας εμβάλετε εις τó σκότος τó εξώ** | **τερον<sup>8</sup>** | γιάνε σουνούν  
έλλερινή βέ άγι | ακλαρινή παγλατικτάν σορα ά | τί βεριν  
τασρά καρανλικά ÷ || (αρκ. 60 ζβ.) 43 **ιντζιλι ιωάννησιν** – 14 –  
παπιν | τα πουγιουρούρ τέρ κι – | **Εάν άγαπάτε με · τὰς έντο-  
λάς μου** | **τηρήσατε<sup>9</sup>** – | γιάνι έγερ κι πενί σεβέρσε | νις, τε-  
μπεχλεριμι σακλάγινιζ | 44 ÷ ήντζιλι σερίφτε ποϋγιουρούρ  
τέρ | κι τεκμιλ όλτοϋκ – | **μαθθέ(ος)** : 24 – | **ότι οϋ μη άφεθή**  
**λίθ(ος) επί λί** | **θον, ός οϋ μη καταλύθήσεται<sup>10</sup>** ÷ | γιάνε ττάς

<sup>1</sup> Πς. 109: 2.

<sup>2</sup> Πς. 22: 4.

<sup>3</sup> Πς. 60: 4.

<sup>4</sup> Πς. 85: 17.

<sup>5</sup> Έζεκ. 9: 4.

<sup>6</sup> Бут. 32: 10.

<sup>7</sup> Πς. 67: 34.

<sup>8</sup> Ματ. 22: 13.

<sup>9</sup> Ιο. 14: 15.

<sup>10</sup> Ματ. 24: 2.

ττὰς οὐζερηνε κάλ | μαγιατζάκτιρ κῖ ποζοῦλματικ | (αρκ. 61) |  
 45, πατριᾶρ ἰακοβουν πγαμπερ | λιγί τεκμίλ ὄλουνα ὄκι σο-  
 γιλῆρ | γενεοῖς μθ – παπιντὰ | για βου | τιμιλε | τιντῆ Οὐκ  
 εκλείψει ἄρχων ἐξ ἰούδα, | οὐ δὲ ἡγουμενος ἐκ τῶν μηρῶν |  
 αὐτου, ἕως οὗ ἔλθῃ ὧ ἀπόκειται ÷ καὶ αὐτ(ος) προς | δοκία |  
 ἔθνον<sup>1</sup> | γιάνε ιούδατ(εν) σινισισιντ(εν) σερβερ ἐκοῖκ | ὄλμα-  
 γιατζακ, βε ζουρι ετλεριν | τέν σουλτάν ἐξικ ὄλμαγιατζάκ |  
 τιρ τὰ κι ουμμετλεριν κιόζῆτ | τικί γκελενέτεκ | 46, ζαχαρί-  
 ας πεγαμπεροῦν σογηλετι κῖ | τεκμίλ ὄλουνα – 14 – πα | πιντὰ  
 ποῦγιροῦρ τῆρ κι – || (αρκ. 61 ζβ.) ἐν τῇ ἡμέρ ἐκείνη ἔσται τὸ |  
 χαλινὸν τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέ | ως, ἅγιον τω κυρίῳ παντο |  
 κράτορι<sup>2</sup> (: – | γιάνε ὀλά κι, ὃ κουνλερτῆ πα | τισαχίν ἀτινίν σι-  
 ναπετιντῆ ὀλάν | ἀζίζ νεσνὲ ἀλεμι τουτάν ῥέ | πιπε μακπούλ  
 ολουνα – | 47 σοφ(ὸς) σολομών ταχῆ σηρλικί | ταπινοῦν, 23 –  
 παπιντῆ που | γιουροῦρ | μῆ ἴσθι οἰνοποτης μῆθε ἐ | κτεῖνον  
 συμβουλαῖς κρεῶν τε ἀ | γορασμοῖς · πᾶς γάρ μέθυσο(ς) |  
 καὶ | (αρκ. 62) καὶ πορνοκόπος πτωχεύσει<sup>3</sup> – | γιάνε σαραπι  
 τζοκ ἰτζιτζι ὄλ | μα βε γεγιπ ἰτζμεγῆ ἔτσα | τῆν ἄλμαγια  
 ταλιπ ὄλματή | ρα ἔρ πυρ χερχως · βε ζηννά γι | τζοῦν ὄρ(ος)  
 ποῦ αρτινὰ τουσέν | φακίρ ολατζάκτιρ | 48, σειραχ ὄγλοῦ  
 σοφ(ὸς) ἰησοῦς | νὲ σιπαρις ἐτέρ – λα – παπηντὰ | ἐν οἴνο μῆ  
 ἀνδρίζου, πολλοὺς οὐς | ἀπώλεσεν ὁ οἶνος<sup>4</sup> – | γιάνε σαρὰ-  
 πηλαν καχραμαν | λικ ἐγλέμε ζήρα σαρὰπ | τζογουνού ελάκ  
 ἐγλετή || (αρκ. 62 ζβ.) 49, σολομόν σσιρλί κιταπινήν – 2 – | πα-  
 πιντὰ πουγιουροῦρ – | ἀκόλαστον οἶν(ος) καὶ ὕβριστι | κον  
 μέθη<sup>5</sup> | γιάνε τιλιετὰκ σαραπίν βε | ἰτζμενίν ρεζίλ χερχ(ος)  
 λου | γοῦ ὄλοῦρ | δαβιδ ψαλμ(ος) + 18 – | 50 εἰ μῆ ὅτι ὁ νόμο-  
 σου μελέτη μου | ἐστὶ τότε ἂν ἀπὸλόμην ἐν τῇ | ταπεινώσει  
 μου<sup>6</sup> | 51, μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες<sup>7</sup> | ἀποστολ(οσ)

<sup>1</sup> Бут. 49: 10.

<sup>2</sup> Зах. 14: 20.

<sup>3</sup> Припов. 23: 20–21.

<sup>4</sup> Мудр. Свр. 31: 25.

<sup>5</sup> Припов. 20: 1.

<sup>6</sup> Пс. 118: 92.

<sup>7</sup> 2 Кор. 6: 10.

*λαρὶν οὐζερὶνὲ | ἄσλα πὶρ σεγίλερὶ γιόγουκαν τζούμλε | σὶ  
ὀνλαρὰ τεκμίλ ιτι τεῖ.*

70 арк. (арк. 1–6, 66–70 – витягнені з кришок оправи; арк. 6 зв., 7 зв., 8 зв. – 9, 11–12 зв., 13 зв., 14 зв., 47 зв., 65 – чисті). Папір: 164 x 106, білий. Філіграні: корона | виноградна гілка || літери [МОІЕН] – сх. Хівуд, № 2380 – ND; № 3382 – 1728 р. 8 зошитів: I<sup>4</sup>, II<sup>3</sup>, III<sup>8</sup>–VI<sup>8</sup>, VII<sup>6</sup>, VIII<sup>8</sup>. Скоропис. Чорнило коричневе й чорне. 15–16 рядків. Основний текст писала одна особа – Вісаріон. Літургічні тексти на арк. 15 зв. – 16 зв. писав Трифілій Карацоглу. Ініціали циноброю на арк. 45 зв. – 47. Первісна пагінація чорнилом збереглася на арк. 13–16 зв., 32–34 (числа 1–8, 39–43), пагінація олівцем на арк. 17–36 (числа 9–47) пізніше була стерта.

На арк. 7 запис власника й писаря Вісаріона: *πατερ αφες  
αὐτοῖς οὐ γὰρ εἶδασι | τι ποιούσι<sup>1</sup> | γραμματικὴ βυσσαρ  
βυσσαρήνος | φαντασία μεμολισμένη | οὐμὸντ πουσοῦρ*  
[Грамматика Вісаріона. Уява брудна – надія в багні]. Його ж рукою зроблені записи, які, вірогідно, мали бути початком текстів, але були залишені без продовження: на арк. 8: *ὁ τοῦ γαμπᾶ*. На арк. 47 зв.: *ἄχ*. На арк. 9 зв. його ж проба пера – рядки, переписані з наступної сторінки: *γραμμάτων  
ἀπειρος | οὐ βλέπι, βλέπων, ξένως | ξένιζε*. Ще одна проба пера іншої особи на арк. 7 коричневим чорнилом: *π π ο ψ δ  
δ | σ τ ου τ ου χ α*. На арк. 10 зв. запис протоієрея Трифілія Карацоглу урумською мовою про одержання 14 жовтня 1777 р. за відсутності митрополита [Ігнатія] грошей за виконання обрядів вінчання: *1777 – ὀτόμβριοζούν – 14 – 5 |  
δεσπότη ἐφέντιμιζ κιττηκτέν σορα ὀλάν στεφαν | νὰρ |  
ορλού καρινήν κιζίντέν – 1 – κουρούς σαγ | παλικλαβαλί  
παναγιωτούν κιζινί αλτη κιουρτζι – 1 – ρουπλε | 25 – κοπίκ |  
σαβατάν | παλινίν καγινινταν μαγραμά*.

На фрагментах аркушів, витягнених із кришок оправи, скоропис першої половини XVIII ст. чорним чорнилом:

<sup>1</sup> Лук. 24: 22.

Арк. 1. «Отче наш» і на звороті фрагмент молитви до Пресвятої Богородиці грецькою мовою рукою Вісаріона: [εὐλογημέ]νος ὁ καρπός... та слова з Малого повечір'я: ἡ ἐλπίς μου ὁ πατήρ...

Арк. 2–5, 63–64. Уривок поминальника кримських греків з іменами живих і померлих, що за них треба молитися. Почерк тотожний почеркові особи, яка складала поминальник ф. V, № 3641 (див. Розділ II, № 2).

Арк. 5 зв., 66–70 зв. Проповіді новогрецькою мовою. Без початку й кінця. Написано тією ж рукою, що й основна частина зазначених поминальників. На арк. 69 зв. слова: Παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν πέτρον | τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ<sup>1</sup> καὶ τὰ ἑξῆς ...

Арк. 6. Проповідь або виписки з Євангелія рукою Вісаріона. Аркуш дуже брудний, прочитуються лише окремі слова.

Арк. 65 зв. Проби пера й дефектна перифраза з традиційного грецького запису-оберега, що його в давнину облаштували на міських брамах: γημὸν φίλος πέφικας | γησελθε χέρον ὁδε πο | ро порο πεφεύγο α | πὸ τῆς πόλης ταύτης [Якщо ти наш друг, заходь з радістю, як ні, – йди-но геть від цього міста].

Оправа первісна: 160 x 106 x 10. Картон (аркуші старих рукописів) у темно-червоній шкірі.

Старі шифри: 76 у колі; 122/63лл; Греч. № 14; 49196 (на аркушах з оправи).

Бібліогр.: Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 129–130.

№ 3736/1

## 9      **Бесіда про Святі таїни.** **Друга половина XVIII ст.** Без початку й кінця.

Текст:

(арк. 1) [...] λαν ἐξομολόγησαν υπατέτλαν εκλησεγέ | [...] γιρτμεκλαν, ὕπτιτᾶ καρλαρὶν μαγνασι μπου κι | τζαμασιρ γε-

<sup>1</sup> Мат. 17: 1.



γικαγιατζάκ φουρούν ετετζεκ, | μπασινή για γιαγικαγιατζάκ  
 μπαλασινή νάσιλ | μπρακσίν, κιμινή τ(ε) ουρουπασί ιδκ αλλά  
 γελτησιριπ ανάστασι γκελτικτέν σορα | μπ [...] εμ τζεμηρ  
 πού ταγίμηρ, κισίμ άερα | μπαγια κιτμεγέ έκσικλιέ τεμάμ  
 όλούρ | έγ χριστιάν πές αλή χαφτάτηρ όρουτζ [...] του |  
 γούν ό χιζμετλερι τεκμιλ έτάματην σιντη | μπακαγισιν κι  
 μπιτηρμεγέ νέ [...] ξμαν [...] τζου | γγού μετανιαγγί έτίπ τζα-  
 νιγγάτα χιζμετ ετε | τζέκσιν τουνγιαγγί μπακάρσιν τζουρου-  
 γετζι | τενιγγί σεβιντηρίρσιν έβιγγί τονατήρ σιπιρίρ μπак |  
 έτέρσιν τζάν έβηγγί κίρ μπάς έτίπ γικάρ μποζάρ | σιν γικάρ  
 μποζάρσιν βεράν έτέρσιν βάγι βάγι | συνεγитανήν ίσπετηκλε-  
 ρινή τουρους έτέριζ αλλαχ | ήν τεμπεχλερινή τουτμάγιζ ιά  
 ήσαν σανα | κλήσεμιζ τεμέζ κεσίμ ίορτάμλαν ταφραλίк |  
 λαν μούμ ιάχ ταπαχλαρά άκτζέ μπράк | όνναρί όλούπ βερεν  
 τζάνι ιτζούν βερετζέκ όλουπ | βέρμεγεντέ φουκαρελεριν χα-  
 κης καλατζάк || (арк. 1 зв.) Χριστός έφέντημιζ μπιζιμ ιτζουν  
 ούλουμек [...] | ναχλαριμιζάν ότουρού κι συνεγитάν ελιντέν |  
 μάк ιτζούν, ιά σίντη λαζίμ τεγίλ μι μου πτζ [...] | ιτζή κα-  
 σεβετленελίμ ζαχμέτ τζεκελίμ κιоц | ασί τοκελίμ μπουγιούк  
 αύτανλην κιουνλεριντέ [νι] | τζέ βε γκιουντουζ εκλήσεμιζτέ  
 μπουλουναλιμης Χ(ριστό)ς | έφεντη μπιζτέν χοσνούτ όλουπ  
 хапаа [...] τρι [...] ζ | [...] αγισλασίν ίνσανηζ άκλινέτ φικιρ-  
 λίγιζ, τουσουν | γιμίζ ζεμάν έφεντη μπουλούρους, σίντη μπίρ  
 μπου | γιούк άτάμ ελετζεγινή εσιττίк τέ νάσιλ κι μπιρ | γί  
 [...] ζων [...] εβέλ тентарік κιορμέγιζιμ χέρ та | ραφτάν ου-  
 μούτ етеριζ κι μεμλεкеτιμιζέ μπιρτεν | λιγί τοκουνούρ τεγί,  
 μπάζιλαρίта μπαχσίс ουμου | τού γιλαν χιζμέτ εντερлέρ,  
 μπουννάρ сάτενтен ιа | ιτζούν τουρ βέ τέν ουτζούντουρ, τζάν  
 πατισάχτηρ τζάν | ουλμέζ τζανή ουλτουρέν γιουναχλάρτηρ  
 άλλάχτου | άλε βέρμεγε μπίρ χριστιана κι τομπε ίστιфар |  
 σис όνού ούλούμ μπουλούп τζανή тζεχεντεмили олсун | ζίρα  
 όρανταν кίμσε κατζάμας кίμσε κιμσεγέ | саап тзикамас ора-  
 та фесманлік βέ τόπε όλμ(άς) | έμ(εν) ε έμπεντή тζεφαλα-  
 ρά όγραγίп куρτούлмаγiа | тзак μπουноύν ιτζούν κιταπλα-  
 ριμίс χαμπέρ βер | ρίγир кулаклари оланнара, έσιτίп μπού

αζίζ | Χ(ριστός) | | (αρκ. 2) Χριστός ἐφέντημηζιν μουπαρέκ κι-  
συνλεριντέ ἰκράμ | ἐτίπ κιοζγιασλαρίγιλαν, ἀρζ ἐτέρσακ χέμ  
τζα[...] | ταραφουντάν χέμ τέν ταραφουντάν αλίριζ τουκεν-  
μέζ | ομούρ, μπίλμεγενλερέ μπεγιάν ἐντέριμ εκκλη | σεμιζίν  
γετή μπαχσιολαρί βάρ λαζίμ κι χριστιάν | ολανναρά ἐσιτίπ  
ακληνά τουτμαγιά ὕπητά βέ | β πτισμά γ μυρόν –δ– παπαζ-  
λίκ –ε– ἤλκ ἐβλεν | μέκ –ς– μετανια τοπελίκ –ζ– αζίζ κοινο-  
νία | βέ μουμπαρέκ εβχέλεον, πουνναρί βερμίζ | χριστός ἐφέ-  
ντιμιζ.

**Δοξάζεται ὁ θεός ἐὰν ἀνοιγαμ(εν) τὰ αφτιά νὰ ἄ | κούωμεν  
τὰς διδασκαλιας του, καὶ ὄχι τραγώ | Διά μουσικά ὄργανα –  
συνουρλενίρ ράππí, ἔγερ κουλακλαριμιζί | ατζάρουμ νασα-  
ατλαρινή τουγιουμαγιά βέ ἰόκ | κι τουρκιλέρ γιαπαλιμ μπιρί  
μπιρλεριμιζέ | βε ταβούλ ζουρναλαρά μαήλ ὄλμαγιαλιμ**

**Καὶ ὁ προφήτης ὡσπὲρ λέγει ταῦτα ἔλεον καὶ | κρίμα φυλά-  
σου<sup>1</sup>, ἤγουν ελεημοσύνην καὶ δικαί | οσύνην φύλαγε καὶ σι-  
μωνε τοῦ θεοῦ πάντοτε**

ζιρα | | (αρκ. 2 зв.) ζιρα βε πεγαμπέρ πογιλε μπουγιουτηρούρ  
σατα | νταλετληγί πέκ σακλά βέ ταγίμ αλλαχ τουάλεγε | [...]   
ακλας. **Καὶ ὁ μαλαχίας, εκ προσώπου τοῦ θεοῦ, λέγει | Βέ  
Μαλαχίας πεγαμπέρ αλλαχτουάλενήν ταραφουντάν σογι-  
λερ |**

**Ὁ υἱός Δοξάζει τόν πατέρα, Καὶ ὁ δούλος κύριο αὐτοῦ. | [...]   
ατ πετερί ζιγεντελέρ βέ κούλ ἀγασινη | Λε[γ]όν ἐὰν εἶμας πα-  
τήρ που εἶναι, ἡ δόξα μου, | ιμιτι πετέρισεμ νέρετε τηρ πενίμ  
ζιγεντίμ | **Καὶ ἂν εἶμαι κύριος ποῦ εἶναι ὁ φόβος μου λέγει |   
κύριος παντοκράτορ<sup>2</sup> | Βέ ἔγερ ἐφέντηγισεμ νέρετετηρ πανά  
εττιγίνηζ | κορκού. Τζούμλεγι ζαφτ εγιλεγέν ράππι τέρ |   
πουνναρί. | **Καὶ ὁ ἀπόστολος παῦλος(ος), ας καθαρισθοῦμεν  
ἀπὸ παν | τος μολυσμοῦ σαρκος καὶ πνεύματος<sup>3</sup> | Βέ ταχί  
ἀπόστολος παῦλος πάκ ολαλίμ χέρ λε | κελερτέν τενήν βέ  
τζανήν τζιρκεφλεριντ(έν) | **θάμαρ. ζαρα. φαρέζ<sup>4</sup>. | | (αρκ. 3)********

<sup>1</sup> Осія 12:7.

<sup>2</sup> Мал. 1: 6.

<sup>3</sup> 2 Κορ. 7:1.

<sup>4</sup> Ματ. 1: 3.

[...] **έκατα Δεχθης**, τεναζούλ εγιλέμ ηλερ | [...] ής θείας έξέ-  
 πεσον χαριτ(ος) | Βè ιλαλέτ παχσισταν τουστουλερ | Μη ραθυ-  
 μήσωμ(εν) ούσένμεγελιμ. | **Έν κεν τίν(ος) παρόργησεν ό άσε-  
 βής τόν θεον, ειπε | γάρ έν καρδια αύτου ούκ έκζητησει<sup>1</sup> |**  
 Ίανεγέ χαζεπλεντηρητ ηλλαχί κιαφίρ, ντεντί καλ | πιντέ-  
 νης τεφτής ολουνιμαζ | **ιό έσθιοντες τόν λαόν μου έν βρόσει  
 ρτου, τόν κύρι(ον) | ούκ έπεκαλεσαντος<sup>2</sup> |** όννάρ κι γερλερι-  
 τι τζεμαατιμίν έκμεγινή τααμύχ | ρέπιγε όλκούματιλαρ, 13  
 ψαλ | **Μη άπορόψης με εις κερόν, γήρας μου, έν τώ έκλεί |**  
**πειν τήν ίσχήν μου μη έγκαταλιπεις με<sup>3</sup>,** | πράκμα έχτιαρ-  
 λίκ ζεμαναταί κουβετιμίν | εκσικληγιντέ τέρκ έτμε πενή |  
**έγώ θε επί σι ήλσα**, ήλλε πέν σανα σιγιντίμ | **ειπα σύ ει κύριέ  
 μου**, ντετίμ σέν σιν εφέντημ | τής εστιν || (арк. 3 зв.) **Τις έστιν  
 άν(θρωπ)ος ό θέλον ζωήν αγαπών ημερ | ιδείν αγαθάς<sup>4</sup> · |**  
 νασιλ άντάμτηρ όμούρ ίστεγέν έγι κιούνλερ | κιορμεγέ σεβέν |  
**Паῡσον τήν γλω̄σαν σου από κακοῦ και χίλι σου | τοῡ μη  
 λαλήσας δόλον<sup>5</sup> |** μ(έν) έγилé νηλιγγί κεμλυκτέν τουτακλα-  
 ριγγί | σα ήλλέ σογιλέμεμεγε | **Εάν αναβώ εις τόν ούρανόν  
 σύ εκεῑ εῑ |** εγερ τζικαρσαμμ γκογε σεν [...] | **έάν καταβώ εις  
 τόν άδην πάρει<sup>6</sup> |** έγερ ενερσεμ τζεεντεμέ βε онτά γιακινσιν.

4 арк. (арк. 4–4 зв. чисті). Папір: 220 x 160, зеленуватий, дуже пошкоджений, країчки та останні аркуші розпадаються. Філіграні: ЯМВСЯ. Чорнило коричневе, вицвіле. 22 рядки. Поле тексту: 175 x 125. Рамка виконана чорнилом. Писав протоієрей Трифілій Карацоглу.

Старі шифри: 75 і 68 червоним олівцем у колі.

Бібліοгр.: Гаркавецъ. – С. 23.

№ 3687

<sup>1</sup> Пс. 9: 34.

<sup>2</sup> Пс. 13: 6.

<sup>3</sup> Пс. 70: 9.

<sup>4</sup> Пс. 34:13.

<sup>5</sup> Пс. 33: 14.

<sup>6</sup> Пс. 138: 8.

**10**      **Св. Василиј Великий. Настанова для священно-  
служителя.**  
**Не ранише 1781 р.**

Текст:

(арк. 1) Άγιος βασιλειοζοῦν τεμπεχῆ νασαχετι παπάζολανὰ. |  
Για παπαζ τζάχτ ἐγилὲ κεμτημῆ ἰσκιουζάρ κιοστερέσιμ, λε-  
κεσιζ, | ουτάμματαμ, σικκίλματαμ, ἰστζι, ράππιτουαλεμῆμ κε-  
λαμλαριμῆ το | γρονὶ βε σαλιχ κιοντέσιμ ἄσλα τζεματημτὰμ  
κίμσεγίλαμ κιμλιγίμ ὄλ | μασιμ, ἄζιζ ρουχοῦ ουζεριγγτέμ  
ἱράκ ἐγилέμεγευσιμ τζεμαὰτ ἀρασιντὰ | γεμὲ ἰτζμὲ ἀρασιντὰ  
σεραὰτ κεσιπ σερααττζι ὄλμα κάγιρ κισιλε | ριμ ἐκσικλι-  
κλεριμῆ αραγιά γκετιρμε, κανγα ἠγιλεγιπ τζοκ σογιλέμε, |  
καρτσι τούρμα, ἱματζι ὄλμα, ἴλλε τὰμ εκλήσε ἴτζιντὲ σακίμ  
ὄλ | ἱπατετίντε, κιταπλαρι ἐζπερλε, τὰκι ἐκλήσε βαχτι γκέ |  
λημτζεγετεκ, ὄλ κι βαχτηντὰ ἄζιμ χιζμετῆ τουτατζάκσιμ,  
κεζάλικε | αζιμ ἀγία τράπεζαμημ ὀμουμέ κορκοῦγίλαμ τη-  
τρεμέγίλαμ τουράσιμ, ἴτιμάτιλαμ | πακ κάλπιλαμ ἰκὶ γιαμ-  
μαριγγά μπάκμα ἄσλα ἴλλε κιογλὲρ πατησαχ | ἦμ γιαμημη-  
τα εκσέμμιτοῦρ ἴμσαμ κιογμουμέ κιορὲ γκιτῆπ εὐχηλερί γκε |  
ρι κόμα γιάχοτ ὀχουματαμ γιαρισιμῆ μπράκμα, ἀτῆρ σάγιμα  
ἄσλα, | σάλτ χέμεμ ὀμουμτεκὶ ὄλάμ πατησαχὰ μπάχ βε ὀμοῦμ  
ετραφουμ | τα ὄλάμ ἄγγελοσλαρά μπάχ τζαιζ ἐγилὲ γκεμ-  
τηγγῆ ἄζιμ σιμόρ κα | μομαλαρά. πατέροσλαρῆμ ρὲτ ἐγилε-  
τηγι κιμσελέρλεν κονούσμα εκλήσε | χιζμετὶ ἐγилέμε ὀμμάρι-  
λαμ μπεραπὲρ κιοζὲτ κεντιγγὶ σάχτ τοῦτ, τουσοῦν μπάχ |  
κίμτιρ ὄλ γιανημτὰ τουρτουγούμ. κιμε χιζμὲτ ἐτέγιρσιν μπιρ  
ἀλλαχὰ. | Τουσοῦμ ἐγιτζὲ ὄλ βερτηγὶν κισιλέρ μάσιλτηρ, φι-  
κριμτὲν ἀκλητὰμ τζίκμασιμ | χριστὸς ἐφὲμτημῆμ βὲ ἀπόστο-  
λοσλαρῆμ τεμπεχῆ, βέρμεμ μτὲρ ἄζιμ ἄζιζλε | ρι, κιοπεκλὲ,  
βε ημτζιλερι χιμζιρλερῆμ ὀμουμέ μπράκμα μτὲρ. σάχτ τοῦρ, |  
κόρκ, τιτιρὲ, κιοζὲτ, κεμτημῆ ἀλλαχοῦμ ὀγλοῦμοῦ ἐλτὲν βεριπ,  
τζαιζ ὄλ | μαγιαμ, κουτρετσις κισιλερέ βέρμε τοβλετῆ μπ-  
γιά σαχπουλαρημτὰμ | οὐτάμμα, σικκίλμα, μέτεγιρ κιογγι-  
ουζουμοῦμ πατησαχιμτὰν κορκὰ | σημ ὄλ βακίτ. ἴλλε τζαῆζ  
ὄλαμμαρα βὲρ ἄζιμ. σιρλαρῆ βε σεγилερῆ, | μπαχσιζ βερ,

μήτζεκι σέμτε μπαχσησλήγίλαμ αλτήμ άζίμ πατέροσλα | ρήμ  
μπον γιουρτουγοϋ καμόμαλαρτάμ τ(ασ)ρα δλάμ κισιγέ, άζίμ,  
μουπαρέκ, | ράππι τουάλεμήμ καμημή βε τεμημή βέ [...] σάχτ  
τουτ κιοζέτ κεντημη, | | (αρκ. 1 зв.) ουσεμμελικτέν βε τεμπελ-  
λικτέν μουρτάρ χαγιβαμμάρ, γιάχοτ σιτζαμ, | τοκοϋμμασιν  
άζίμ άγιος άρτοζα, γιάχοτ μεμλέμμεσιν δλ γερτέ γιάχοτ |  
τουτουμτέν τούτμεσιμ γιάχοτ τζαϊτζ δλμαγιαμμαρτάν, γιαχοτ  
παπαζ δλμαγι | αμαρτάμ έλλέμμεσιμ, γιάχοτ τουτούλμα-  
σιν δλ άζίμ μουμπαρέκ άγιος άρ | τοζοϋ πουμμαρή, βε πογιλέ  
ταχι ίλαϊκ σεγιλερι σάχτ δλοϋπ κιοζετιπ | τουτάρσαμ κεμ-  
τημήτε κOURTARÍSIM, χερ εζιγεττέμ, σκεμτζελερτέμ, ράππι |  
μῆμ καζεπημτέμ, βε σαμά κουλάκ βερεμμερίτε χελάσλικ  
βερίρσιμ.

(Πυδλ.: Κολάι ιμάν νασιχετού. – Σ. 30–32).

(αρκ. 2) Του μεγάλου βασιλείου, παράγγελμα πρὸς ἱερα, μετα-  
φρασθέν εἰς ἀπλήν φράσιν. | Σπούδασον ἱερευ νὰ παραστήσης  
τὸν ἐαυτόν σου εργατην ακαταίσχονταν, ὅπου νὰ | ὀρθοτομῆ  
τον λόγον τῆς ἀληθείας. μὴν ἤθελες παρασταθῆς εἰς τὴν  
ἐκκλησίαν ἐν και | ρῶ προσευχῆς ἔχωντας ἔχθραν κατὰ τι-  
νος διὰ νὰ μὴν ἤθελες ἐξορίση μακρὰν | ἀπὸ σὲ τὸ παράκλη-  
τον πνεῦμα. εἰς τὴν ἡμέραν ὅπου εἶναι ἡ σύναξις διὰ τὴν προ-  
σευ | χὴν, μὴν ἤθελες κἀνη κρίσεις, οὔτε νὰ φιλονεικᾶς, ἀμὴ  
μένωντας καὶ πρὸς καρ | τερῶντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προ-  
σεύχου καὶ αναγίνωσκε ἕως νὰ ἔλθ ἡ ὥρα, εἰ τὴν | ὅποιαν  
μέλλεις νὰ ἐπιτελέσης τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν, καὶ ἔττι πα-  
ραστήση σου μὲ | κατάνυξιν, καὶ καθαρὰν καρδίαν εἰς το  
ἅγιον θυσίαστήριον, μὴ κοιτάζωντας | ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀμὴ μὲ  
φόβον καὶ τρόμον παρησάμενος τῶ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ. | μὴ  
διὰ ἀνθρώπινον δουλίαν, ἢ δια χάρη τινῶν ραθύμων, ἢ διὰ  
προσωπο | λυψίαν ἤθελες ἀφερέσης, ἢ συντέμνης τὰς εὐχας,  
ἀμὴ κοίταξε πρὸς μό | νον τὸν βασιλέα, ὅπου εἶναι ἔμπροσθέν  
σου, καὶ εἰς τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, ὃ | ποῦ τὸν περιτριγυρι-  
ζουν. καμὲ τὸν ἐαυτόν σου ἄξιον τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ | μὴ  
συλλειτουργῆς μὲ ἐκοῖνον, ὅπου οἱ αὐτοὶ κανόνες σὲ ἐμποδι-  
ζουν. Βλέπε | εἰς ποῖον παρᾶστέκεσαι, πῶς ἱερουργεῖς, καὶ εἰς

ποιούς μετὰδίδεις. μὴν | ἤθελες ἀλησμονήση τὴν δεσποτικὴν  
 ἐντολὴν καὶ ἐκείνην τῶν ἀγίων ἀ | ποστόλων, διὰτὶ λέλει. μὴ  
 δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ τοὺς μαγαρίτας | μὴ βάλετε || (арк. 3)  
 μὴ βάλετε ἔμπροσθεν τὸν χοίρων κοίταξαι μὴν ἤθε | λες πα-  
 ραδώσης τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἰς χεῖρας ἀναξίων. | μὴν ἤθελες  
 ἐντραπῆς τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς εἰς ἐκείνην | τὴν ὥραν, οὔτε  
 καὶ αὐτὸν τον ἴδιον βασιλέα, ὁποῦ φέ | ρει εἰς τὴν κεφαλὴν  
 τουτὸ διὰδημα, ἀμὴ εἰς τοὺς ἀξί | οὺς μετὰδίδε τὴν μετάληψιν  
 δωρεάν, καθὼς καὶ σὺ | τὴν ἔλαβες. καὶ εἰς ἐκείνους ὁποῦ οἱ  
 θεῖοι κανόνες ἔμπο | διζουν, μὴν ἤθελες τὴν μετὰδίδη. κοίτα-  
 ξαι μὴ διὰ | ἀμέλειαν ποντήκι, ἢ ἄλλο τι ζῶον ἤθελεν ἐγγίξη  
 τα θεῖα | μυστήρια, μηδὲ νὰ νοτισθοῦν, ἢ καπνισθοῦν, ἢ νὰ  
 μετα | δοθοῦν ἀπὸ ἀνιέρους καὶ ἀναξίου. ταῦτα καὶ τα τοι-  
 αῦ[τα] | φυλάττωντας, θέλεις σώσει καὶ τὸν ἐαυτὸν σου, καὶ  
 τοὺς | ἀκούοντάς σου ἀψ φευροναρίου εἰ  
 (Пор.: PG. – Т. 31. – С. 1685–1688).

3 арк. (звороти чисті). Папір: 335 x 220, блакитний, третій  
 аркуш наклеєний на другий. Філіграні: герб Ярославської  
 губернії | 1781 – Клепиков (1978), № 1077 – 1784 р. Чорни-  
 ло чорне й коричневе. Рамка написана чорнилом. Ново-  
 грецька та урумська мови. Колофон Трифілія Карацоғлу на  
 арк. 2 грецькою та урумською мовами: ἡ μὲμ χεῖρ ἡ γράψα-  
 σα σειπετε τάφω | ἡ δὲ βίβλος στέκετε εἰς χρόνους πλείους |  
 βε μπουννοῦ γιαζάν ἔλ μεζαρτά τζουρουρ | ἴλλεμ κιτάп του-  
 ρούρ τζόк γιλλарάтак | ἐγὼ αμαρτωλὸς καὶ ἀναξίος Три-  
 фил(ιος) протоіереὺς χαράтζογλοῦς [Рука, що писала, гние  
 в могилі, натомість книжка живе багато років. Я, грішний  
 та недостойний Трифілій, протоіерей, Карацоғлу]. На арк.  
 1 зв. записи російським скорописом початку ХХ ст.: *Поуче-  
 ніе св. | Василия – перев. | съ греч. на турец. | языкъ; наставле-  
 ніе священникамъ.*

*Старий шифр: 183 червоним олівцем.*

*Бібліогр.: Гаркавець. – С. 23; Чернухін Є. Наказ св. Василия  
 Великого. – С. 4–19.*

№ 3673

11 Τριφίλιη Καραцоγυ.  
Збірка лексичних і перекладацьких нотаток.  
Не раніше 1783 р.

1) Арк. 4–12 зв. Урумсько-грецько-російський розмовник.  
Текст:

(арк. 4) γκίτμενιζ σιζέ σοζούμ βαρ – νέ ήτητε βαμ σλόβο γεστ  
σκα | ζάτη | νερεγέ γκιττή κωσταντήν | ήτή παшол κω-  
σταντήν | νέ ζεμάν γκελτήν· πότε ήρθες, κολί πριγέχαλ |  
ντούν γκελτήμ · ηχτέ ήρθα· ούχόρα πριγέχαλ | νε γκετηρ-  
την шчó τη πριβής, σίττιν πір σέγι κετίρμετιμ | νεχεβο νε πρι-  
βος – μπόш μου γκελτημ πορόшнι πριγίχαλ | таά αγιακτασίν  
βάρми σενήηλεν γκελεν + чи σιμε γέ | χтò чи ти сáм πριγίχαλ .  
κιμσε γιόχ κεντιμ κελтиμ νεμα νικοβò σαμ | πριγίχαλ + για-  
λινιζ γκελμεγέ κορκματην μι чи тή σαμ νε πο | іáβса γιχατ –  
νε γιχουν κοркаγίμ . і чоγw іá пóυтou | ποϊάτσε. ιολта του-  
ρουтоῦ . іòк μου + ροζπόγινηк νέτου | να торwзи – γκιόρμε-  
τιμ τουρουτου + νε пáчи ρòзπόγινиκ | πουκιοῦν – σεòтнι – іа-  
рiн ζαφтра + βáρινιζ . πατίτε . таλ | βέρμπини . лéст . βη-  
μπираγите . γιαπραγ . τεусiρинηз | βáринηз χερ τουρλουó στ-  
лар τεβσηринηз . πατήте | βiπηράγитαι βσáκη είσφήт – τρά-  
βα | νέ ζεμάντηр αλτήν νε γιχουν νέ γιχουν βέρμετήн + | каγ-  
та τη ήβζáл ζαχém νε óтáл | νέ γιχουν βáρμαγισиn ζαχém νέ  
παγитóш + пέν σανá σαпáχ | νέ σογилетiм + іá оúтpом теπε  
ήштó скаζáл | пέν оунουттóум іá ζαпóуб – σανá σογилетiм –  
теπε ска | ζαл || (арк. 4 зв.) κασáπχанаτáн ét áл – πитή ρиζ-  
νiчи κουπi μiάса | часитáн παλiк áл – πитή να παζáρ ку-  
пi ρiпа | μπακ чарситá ζεγитήн, σιματρί να παζáρι τερευ |  
iаγ βáρ ми | – iáνη μασλα γέст лη – | μπίρ áтáм μπακ камиз .  
ηшчó челоβiк σιματρί | кеσμεγέ | áтiн чολοβiк камиз κοσί – |  
μπίρ iкi арапá кести, бóз áтiн ήλλι τουβá νακοσί | ρелим –  
камиз – | νέρεγε κιττή γριγóρ – ήτή παшóл ρи́кко | чáрсiá  
κιττή – παшóл να παζáρ | таá γκέλμετη чaр οττáн ήшчé  
νέ πριшóл εις παζáρ | σινη γκεлτί – теπέр пριшóб | μπέν  
сапаχтан σαρσιá, ζράнκομ να παζáρ | κιτέριμ сóра γκέл

πιτού *ια* – ποσλή *πριγιτιυ* | πενί εκλησετέ *πουλα* | *σιν* – *να-γίτιυ* οὐ *υέρκου* || (αρκ. 5) σέν *μπανά τετή γκέλ τί μινη κα-ζαλ πατη να υερ* | *κόβ ναίτιυ* | *ια μπουβ τή νέ μπουλ ταμ* | *κουτά τι παισόλ* | *βη νέ πρισιόλ σκόρο* | *μενί κλήκαλη τουρ-γόγι μέστ* | *τουτά παιμολ* – | *πενή έκλήσετέ πουλούρσουν* | *βαρτίμ πούλματιμ* – | *νέρεγε, γκιτιμίσιτην* | *σιζ τέζ γέλ-μετηνήζ* | *πενί πασκά γερέ चागिरтилар* | *δραγια κιττίμ* || (αρκ. 5 зв.) *βαρτή νταιμολ* | *βαρατζάκ παγετοτ* | *βαρσά γκε-ρεκ νάντα ήτίτ* | *βάρματη νε σχατήλ* | *βαρτήμ ια πούλ σχα-τίλ* | *βαρανάγιμ παγιτοῦ* | *βαρσάμ γκερέκ άταμνα γιτίτ* | *βάρματιμ ιά νε πούλ νέ χατίλ* | *βαρτιλάρ παιυλί* | *βαρανα-κλάρ παγιτοῦτ* | *βαρσαλάρ γκερεκ νάτομνα ήτίτ* | *βάρματι-λαρ νε χατίλ* | *άλτην ούζαλ* | *αλανάκ βοζμιότ* | *αλσα γκε-ρέκ νάτα ουζάτ* | *άλματη νέ ουζάλ* || (αρκ. 6) *αλντήμ μπέν ιά βιζάλ ούζαλ ιά* | *αλανάγιμ βαζμοῦ* | *αλσάμ γκερέκ νάτα-μνα ουζάλ* | *άλματιμ νε βηζάλ* | *αλτιλάρ βηζάλι* | *αλανα-κλάρ βαζμοῦτ* *αλσαλάρ κερέκ νάντα ήζάτ* | *άλματηλάρ νε βηζάλ* | *τουττοῦ οὔτερζάλ* | *τουατζαχ πογιμάγιτ* | *τουτσα γκερέκ ναγιτα πογιμάτ* | *τούτματη νέ πογιμάλ* | *τουττούμ πογιμάλ* *τούτματημ πογιμάιο* | *τουτσάμ γκερέκ νάτομνα πο-γιμάιο* | *τούτματιμ νέ τερζάλ* *τουτουλάρ μπουγιμάλι* | *του-τανακλάρ μπουγιμάγιτ* | *τουτσαλάρ γκερέκ νατομνα πογιμά-γιτ* | *τούτματηλαρ νε πογιμάλη* || (αρκ. 6 зв.) *γκιττη ποισόλ* | *γκιτεχέκ παγιτότ* | *γκιτσέ γκερεκ νάτα γιτίτ γκίτμετη νε ποισόλ* | *γκιττίμ παγέτοῦ* | *γκιτεχέγιμ παγιτοῦ* | *γκιτσέμ γκε-ρέκ νάτομνα ίτίτ* | *γκίτμετημ νε χατίλ* | *γκιττηλέρ χαντήλη* | *γκιτεχεκλέρ παγιτοῦτ* | *γκιτσελέρ γκερέκ νατομνα γιτίτ* | *γκίτμετηλέρ νι σχατήλι* | *χουμπέ πάνια* | *δρίστε φάγετε* | *τεμιζλεντην μι σέν* – *βήμικιαλ τή σεπέ* | *τεμίζ όλτούμ* – *βημικιαλ* – *τεμίζ μι ὀ* | *μισιτι ὀν* – *σενί μπιλίριμ* – *ια τεπε ιζνάιο* | *φενά ιολλαρτά κεζμέσιμ χουτόμ ντορόκου νε χότιυ* | *μπιρ ατάμ μπιρ αταμί μπιρ ικι κερε κιορούννε* | + *άτην χολο-βίκ κάκ ποβητιτ άντήν ράζ τουβα ράζ* || (αρκ. 7) *εγερ ακηλί γισα τανίρ κάκ ραζούμνι τακ* | *πιζνάγιτ* – *έγερ έγι έγερ φενα* – *χοχ τόπρι* | *χοχ χουτά* – *ποῦ σογιλετιγινί έπτιν μι σέν* – | *κα-*



τόρι τη σκαζάλ ηζτέλλαλ τη – ἐγί σογιλέ πανά | χαρόση τη  
 σκακη μενέ – μπέν χοκ μπιλμέμ | σογιλεμεγέ **ιά νε ζνάιο μνό-  
 γο σκαζάτ**, ἔγερ σέν | σογιλεσέν μπέν αγνάριμ – **καγτά τή  
 σκάζιμ **ιά** | **ίζναιο** – σίζ χοκ φενά ὄλλαρτά κεζέρσινηζ | **βι  
 μνόγο χούτομ ντορόγου χότητε** – μπέν αλλαχά | νε χεβάπ βε-  
 ρεγίμ – **ιά μπόγου κακόη σλόβο μπουῶ | του ταβάτ** | σέν 5 γίλ  
 κινουοία ἀλάμασιν **τή πιατ γότ** | **νε ποῦτιμ πρινάμια** | πεν  
 ἀλλαχτάν κορκάριμ – **ιά μπουοσου άτ** | **πόγα** | βαρ παλαμα-  
 ρι χαγίρ | **πατή κλημ παλαμαρι . πατήτε σποβιτάτσα σεότινι**  
 | **έτοβο κάρτη χοροσιένκι** | **ζαχουβάγιτε γέμιλι ποτιράγιτε** |  
**νε τατήμ πρινάμια τογτά** – ||**

(арк. 7 зб.) санά λαζίμ σαράντα  
 λει | τούργια γιουναγιντάν ὄτου-  
 ροῦ | σέν ἐκιμέ γκελτήν ἀστάσιν |  
 ἐγί ολμαγίνχα κιτμε | σόρματάν  
 πούλμετέν | ασλινά βουκουρ ὄλμα-  
 ταν | χαζέπ εττιγιν βάρ μι | γετηγίν  
 ἐκμεγίν σαχ | πουνά εγι χανετλίκ  
 εττι | γίν βάρ μι πατισαγιμ | ζά |  
 ἐγί τογρού κιζμέτ ἔτέγι | μισιν |  
 χριστιάν καρτασινί ουλ | τουργούν  
 μου | αλλαχ σενίν πιλτιγίν λαζίμ |  
 τεγίλ ||

(арк. 7 зб.) Νάταμνα σοκροκο-  
 βοῦστο | ἤλι γριχά σφογο, | τη το  
 λεικάρα πρισιόλ τι | μπόλιν πο-  
 κοῦτοβα νε | ζαγόγισι νε γιντή  
 ντέλιμ νε τέλιμ ναπρασινι | να νε  
 μιπιτιλ νεκαβό ζα χλέπ ζά σολ να  
 ἀπί | τιλ καβό νε νουθάλσα λί πρι-  
 σέχη | ἦνε ουταιήλ λη καζεννο | βα |  
 νέ ουπίλ λι καβό σμέρτα | οῦμι-  
 στβα | μπογο το ἰζνάγι ντεμπέ | νιχε-  
 γό | ἰζνάτη – ||

(арк. 8) εκλήσεγέ λαζίμ μπαλα |  
 βούζ ἰαριμ οκά 100 τιρέμ | 50 τιρεμ –  
 νε ζαμάν τηρ αλτην νε γιχουν | βερ-  
 μετην | σέν νέ σοράρσιν μπέν πορ |  
 χλουμ σορμαγια | εμ ετμεγέ μπέν  
 νε ζαμάν ἰστέρσαμ | ιαπάριμ | σέν  
 βερ μπανα | μπεντε ἰστέριμ μπιλ-  
 μεγε | μπελκι κιλσεγε βαρίριμ – |  
 ἰστερσαν γκελεμεγέ ἰκί αῦ | τα-  
 τάν σόρα γκέλ – | βε λάκιμ ἠμμενιζ  
 γιουνάχτιρ | χανινιζά ιαζίχτηρ – |  
 χανινιζί γαγίπ ἔτερσινηζ | μπέν σι-  
 ζήν χανινιζταν στου | ρου μπουρϋλού-  
 γιμ σογιμ | σογιλεμεγέ – ||

(арк. 8) ντο χέρκοβ, νάτιμνα πολ  
 ο | κο βόσκομ τατη φουντ μπολ |  
 φούντ τρι φούντ – καγτά τή ηβζαλ  
 ζαχεμ νε ὄταλ | η σπό τη πιτάγης ἰα  
 τολζήν | γεῶ πιτάτη | σε ροπίτ –  
 ἰά κοτα σχόχου ειστέλαο | τή αττα-  
 βάγιμνι | ἰά χοουῶ εἰζνάτη μόκητὸ |  
 χέρκοβ πριγιτοῦ – | κολι σχόμιμ  
 πριγιτί χέ | ρεζ ντουβά νετίλι πρι-  
 ντή | τόλκα νε πιάνσποφόη γριμ | νὸ  
 να τουσιά η σκότου | ντουσιή ποτη-  
 ράγιτε | ἰα ζα βάση τουσιή τόλμην |  
 βάμ σκαζάτι ||

<p>(арк. 8 зв.) σιζ πενίμ σοζουμου τουτμα   σανίζ σιζέ ιαζίκτιρ   ιά κουσάρσινηζ ιά ρακι   τάν γιανάρ ολούρσουνουζ   χεενεμίν ντερέν γερινέ   γκιτέρσινηζ –   βερτιγίμ κανόναλαρινι   ζιτουτουνουζ κιοζ γιασίλγιλαν ζιρα   μπιλμέγιζ νέ ζεμάν ούλε   χεγμιζί, νε γιας πακάρ   νέ κάρτ νε ζεκίν νέ φουκαρέ   μπορχουγγουζου ενά έτινιζ   μπιρ ικι κιονν ημενιζε   σορα ινινηζ   νερετε οτουρουρσουζ σιζ –   πεζεμεντε οτουρουγιριζ   πανά λαζιμητρ ενί χαβ   γιάρ ταζέ βαρισα αλι   βέρινιζ ακκέμλαν μπέν   ακχεσίν βερίριμ   </p>	<p>(арк. 8 зв.) ά βη μενί σλοβο γιάκ νέ πο   σλουουγοετε ά βάμ ικκότο   ή   μοζε πλουβάτεμετε ήλι   εις γορίλκουιο γορίτεμε   τε ουμετε –   κατόρι νταμ βαμ ποκούτ   καργά πομριμό, νε μο   λοτογι   σμοτριτ νέ σταρόβ   νέ μπαγα   τογ νέ μπόγοή   ντόλχ σφαγί τοκονχίτε όντίν   τουβά ντέν νε πίτε ποσλά   πίτε   έτέ βη χήβετε   πεζιμιν κηβέμ   μενί ναταμνα χαρόσι   σφίσιεή ήκρά γέκηλι   γέστ νταήτε μενη ει σ τεγκα   μι για βάμ ζαπλαχού   </p>
<p>(арк. 9) πέλι   νε κατάρ χόκ γεσέκ χόκ   ήχσέκ χανιγγά ζαράρ γκε   τιρίρσιν   ζίρα χόκ χόκ γεμέκ χόκ   ήχμέκ γιονναχά τουσουρούρα   νταμί   τζανιμιζί πακαλιμ   χανιμιζί νέ ιστέρ όρουν   ιπατέτ έξομολόγηζ ζεκιάτ   μετάνια, μouxαπέτ ενί   άμέλ λειτουργία   ούλεν ανταμλαριμιζ μπα   μπαμιζ αναμιζ, καρτασλα   ριμιζ σογίλαριμιζτάν   ότουρού λειτουργία εντιριμε   γε λαλίμ –   σαγλαρτάν ότουρού παρά   κλη   σι αγιασμός   λειτουργία   </p>	<p>(арк. 9) τοινο τάκ χτοπ μνόγο γευι χτο μνογο βηπιγόσι νά όβο   τουσιά ζιάν πριβετόσι   λε τοβό μνογο γέστ μνόγο   πιτ να γρεχά βήπατουτ   χελοβέκα –   ναΔα τουσιά σμοτριτ   ικτό νάση τουσιά χόσιτ,   ποστ ή ποκκολίτσα εις   ποβιτάτσα, μιλοστιβι   ποκλόν, ή πό χεσνόστη   πο ποκεζτβένο   πο μέρτβιή χελοβίκ   ότέμ μάτήή πράτιη   νάση ή ρότιχηήμ νάτα   πο ποκέστβένο ή λιτούρ   για ποσλουκητ   πο κηβουόχιμι μολε   πνικ σφετι βοτα νατα   σλουκητ   </p>
<p>(арк. 9 зв.) тенιμιζ тоπραкта чουрун   γετζεκ   νέ κατάρ γετιρσέκ ιιιρ   σέκ γκιττιρσέκ μπιρ   φαγιτασι ιδκτουρ χανι   μιζα</p>	<p>(арк. 9 зв.) ά ντελό νάχη ού ζεμίλι   πουτοτ πογνιλούτ   σκόλκι ναγεσί σκόλκι   νά πιόσι σκόλκι νοσίμ   πλάτθα χαρόση νεχεβό   νέτου ντοπρό να σβε τουσια</p>

σαραντα λειτουργία έντιρ | χανγγτάν ότουρού – | ι – γιλ κανονα σανά έρ | κιονν – ρ – μετάνια | σακινάσιζ σαραπά ιμεγε | σινιζ ρακί ιμεγεσίνιζ | τζανιγγιζι σακλαγιάσι | νιζ ζίρα ιά κουσάρ | σινιζ ιά ρακιτά ιά | ναρσινιζ τζεχνεμίλι | ολούρσουνουζ τζανιγγιζί | ιακάρσινιζ ||

<p>(αρκ. 10) Κυρσιζλικ εττιν μου   ἑλίν ακχεσίον αλίπ ἦνκι   ἄρ εττιγίν βάρ κι   γιά μπιρ ανταμα ζαράρ εττην μι   20 γιλ   ἀναγγαϊά ἀβέγιαναγγα   ζιννά εττιν μι   — 12 — γιλ —   — 1Θ —   ὄζ κιζίνλαν ιὰ ὀβέγι κι   ζίνλαν ζιννά εττιγίν βάρ μι — ι — γιλ   βάπτις ἐβλατηνλαν ζιννα   εττιγιν βάρ μι — ιθ — γιλ   γεγγένλαν ζινά εττιγίν   βάρ μι η — γιλ —   κισιμ-λαρίνλαν ζινα ετ   τιγιν βάρ μι —   καγινανάνλαν ζινα ετ   τιγιν βάρ μι — ια — γιλ   </p>	<p>(αρκ. 10) Οὐκράλ οὐσιτό νεπουτ   χουζὸντἐνιχεβζαβ   ιευεπουταγιβ —   ἦλι χολοβίκοβη ζιάν ἤζντέλαβ —   20   μάτη ἦλι ηζ μάτζουχα   νε ζα-γρισιίφς — ιβ —   Σφουου τευ-κουου νε ζαγρι   ισιίφς ιθ — γιλ —   εἰσφογὸ χριυενα τευκοή   ἦλι σίν νὲ ζαγρισιίφσι ιθ —   τῖπτινα   εἰς τῖπτινα νὲ ζαγρισιίφς — η —   εἰς σφογίμη ρόττη γορονιαμ νὲ   ζα-γρισιίφς   εἰς σφογι τεσχιχα νε   ζα-γρισιίφς ια — γιλ   </p>
<p>(αρκ. 10 зв.) Καριγγίν κίζκαρτασίγι-λαν   ζινά εγιλετίν μι   παπαδιαγι-λαν ζινά εγιλε   τιγίν βάρ μι — πα-παδιανιν   πα[πα]ζι σαγ μιγιτι ουλ-μους ολσα — η —   βάπτις ἀνάγ-γλαν ζινά εγιλετιγίν βάρ μι — η —   καλογρέα γιλαν ζινά   εττιγίν βάρ μι — ζ —   κάχ κερὲ ευλεντίν   χα-γριβανὰ βαρτιγίν βάρ μι   σικιρά βαρ-τιγίν βαρ μι   μπαγιταλά βαρτιν μι   ελίν καρισιγι ζιννα εττην μι   τήν ιμάν σογτούν μου   ογλανά ζιννά ετ-την μι   αγια κοινο αλτηγιν κι   ουν ιὰ ηκικτεν ιὰ   γεμεκτέν χουστούν μου,   </p>	<p>(αρκ. 10 зв.) ἡ ζήνκοιο σεστρά νε   ζαγρισιίφς ια γιλ   εἰς παπαδιά νὲ ζαγρι   ις 15 παπαδιόβι πόπ   κῆβ μι ἦλη πόμερ η   εἰς κριμιένιγι μάτη   ζαγρισιίφς η —   εἰς χερνίμιη νὲ ζα-γρι   ισιίφς 5   σκόλκογι ράζ ὀκη-νιβς   σ κορόβι νε ζαγρισιίφς 15   εἰς κοπίλουη νε ζαγρισιίφς 15   ουσι χούζοῆ κενό   γι νε ζινά σα λι   νε μπρανίλλ βέρου   ζακονοῦ   πρι-νάβση πρινάστη   νι ριγάλσα λι   </p>
<p>(αρκ. 11) Κίμισενίν μπιρ σεγινί χαλ-τίν μι   ιὰ μπουλοῦπ τα βερμετίγγ μι   βα γιοκσαμ βερμετίν μι   τζούμ-λε χριστιαν καρτασλα   ριγγλάν μουχαπετ μσιν ια   γαβραλι τεγιλ μσιν —   ὀνοῦνλάν βάρ μπαρσι   ἔρ αταμίν βάρ μι   ὀντάν πασκά καγίρ αντὰ   μὰ βαρτιγίν βάρ μι — η —   ιὰ κάγρι αντὰμ σени ζορ   λαν ζιννα εττιγι βάρ μι   ιὰ σαρχὸς ὀλοῦπ τα σανὰ   ζιννά εττιλέρ μι   γιά μπιρ σέγι γετήν μι κι   ουσάχ ετμεγεμ τιού   </p>	<p>(αρκ. 11) χουζὸιο οσιτό νεπουτ   νε ουκράβ —   νασιολιου ἐντάλ γιμου ἦλι   νὲ ὀτάλ   εἰς οσιμί χριστιά-νι μπρά   τιῆ ἀραζ κῆβειυ νε σφα   ρίφς νὲ σ κιμ   ἦντή εἰς νίμ προσιά-σι   χελοβίκα γέστι ιν τεπέ   ὀκρό-μι τβογι χελοβίκα   ἦζ ενιμι χελοβί-κομ   νε ζαγρισιιβς 15 χρονους   ντουρροη χελοβίκ ησι   λογι νε ζα-γρισιίφ —   ἦλι πιάνι τέπέ νε   ζα-γρισιιβ —   ἦλι ζίλλα γίβιυε ἦμτόπ   ντετινα νὲ ροτίλ τάκ νε   ζαγρι-σιίφς   </p>

<p>(αρκ. 11 зв.) ἰάχοτ κι μπίρ ιλαχ γε   γιπ ούσαχ τουσουρτουγιν   βαρ μι   χαμαζλίκ εττιγίν βάρ μι   κοκάνλάν μουχαπέτ   μισιν γαβγαλι τεγίλ μισιν   κοσσυλαριγγλαν μουχα   πέτ μισιν –   νταγιμα λαζίμ χάκ ανλ   ἐγί γκενήνεσιν   χάκλαν γαβγά ετμε   τάγιμα συγχορις ὀλά   σιν   χριστός ἐφεντιμίζ   πογιλέ εϊτέρ, συγχορίς   ἔτεσιν τζουμλεσιν νί σέν   ὀ ζαμάν χριστός ἐφέν   τιμίζ τε σενί συγχορις ἔτερ   </p>	<p>(αρκ. 11 зв.) ι   ἤλι λικάρσφονε γιλ   ἱιυτόπ ντετήνου ζαούπιτ   ἤλι νέ ιάμπιντιβ κομοῦ νεπούτ   εἰς κελοβίκομ σφογιμ   ἀράς τι κηβέιυ νε σορλίβι   σεγτα νάτιμνα εἰς λουτιμ   ἀράζ κήτη εἰς νερότουμ   νεσφαρίτμα, σεγτα προιάτσα   Γόσποτη Ι(ησοῦς) Χριστος τάκ   χόχιτ, ἡιυτόπ τι προστίβ ουσί   τογτά Γόσποτι Ι(ησοῦς) Χ(ριστός) τεπέ   προστίτιμ   </p>
<p>(αρκ. 12) νουθεσία τῷ ἐξομωλογοῦν   τη ἡ ἐξομολόγησις   κίταξε πεδί μου καὶ ἄκουσε   μέ τήν ψυχὴν σου   ἐξομωλογησόν μοι μέ πόθον   ἐπειδὴ ὁ κυριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χ(ριστός) στέκεται ἐπανωθέν μας ἔ   τιμος καὶ ἀκούοντας καρτερεῖ   τη καθαρὰν σου ἐξομολόγη   σην, καὶ ὅτι μοῦ εἰπῆς τὸ   λέγης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ   νὰ φυλαχθῆς νὰ μὴν φο   βηθῆς, καὶ ἐντραπῆς ἐν τῇ τελευτέα ἡμέρα της κρι   σεως ἔμπροσθεν του   φοβεροῦ βήματος, καὶ   ὅσες ἀμαρτίαις ἔπρα   ξας οἰπέ τες χόρις νὰ σε   ερωτήσωμεν ὅλη σου τήν ψυχὴν   </p>	<p>(αρκ. 12) Οὐβευανιε ἰσποβέταβιμε   μουση ἰλή ἴσποβετ –   Ζρι χάντο ἡ σλούσαϊ ντουσιέγιου   ἰσποβέδα ἴσα μινιέ σὸ ὀ   χότογιου, ἴμπο γόσποτ ναυ   ἰησοῦς χριστος   στοίτ νὰδ νάμη γοτόβ, ἡ   σλούσαγιαῶ ὀζηντάετ κῆστουγιου   τβόγιου ἰσποβετ ἡ ττο τι μινιέ   γησκάζεω, τὸ βσέ τι γοβο   ριυ ἰησοῦ χριστοῦ   μπερεγῆς ἡ νε μπόισια   ντὰ νέ οὔστηδισια β ποσλέδνη   ντὲν σουντὰ πρέδ στραυνιμ   σουδήλιυεμ ἡ σκόλοκο   γρεχόβ τί σοτβοριλ σκα   κῆ μπέζ μογέγὸ βοπορό   σα βσέγιου ντουσιέγιου –   </p>
<p>(αρκ. 12 зв.) Καὶ γνώμην νὰ μην φυλά   ξης ἀπο λόγον μου καμ   μίαν ἀμαρτιαν καὶ ὁ   δίκιος θεός ὅσες ἀμαρ   ταις συγχορίση, ἐπειδὴ   ὁ ἴδιος μέ τήν πολὴν εὐ   σπλαγχνι[α] αυτοῦ καὶ μέ τὸ   ἄγιον εὐαγγελιόν του   ἔδοσεν τὴν χάριν ταύτην   καὶ οἱ ὅσα ἄν λυσηται   ἐπι τῆς γῆς ἔσται λελιμε   να ἐν τῷ ουρανῷ, καὶ ὅσα   αν δίσεται ἐπι τῆς γῆς, ἔσται   δεδεμένα καὶ ἐν τῷ ουρα   νῷ, καὶ πάλιν λέγει ὁ   σοι ἀμαρτολοὶ εἰς μετὰ   νιαν ἔρχονται τοὺς δεχο   μαι   </p>	<p>(αρκ. 12 зв.) τβογιέγιου ἡ ράζο μομ,   ἡ νέ σκριβάϊ ὀτ μενία   νικακὸϊ γρέχ. ἡ πρά   βεδνοὶ μπόγ βσέ τβοϊ   γρεχί προστήτ, ἴμπο   σάμ μηλοσέρντιεμ   σβοῖμ βελίκιμ ἡ σβιαῶ   τίμ σβοῖμ εὐάγγελι   εμ   ντάλ μπλαγοντάτι σιγίου   ἡ σκαζαλ γιεζε ραζρι   ευιήτται νὰ ζεμλή   ντα μπουδτε ραζρευενὸ   ἡ νὰ νεπεσί, ἡ γιεζε   σβιαῶζεται νὰ ζεμλή,   ντὰ μπουδτε σβιαῶζανο   ἡ γιεμῆ, σκαζηβαγετ   σκόλικο γριεωνη   κοβ πρήτουτ κ πο   καγיאγιου   </p>

<p>(αρκ. 13) με ανοικτὰ χέρια και   πά- λην λέγει εις το ἅγιον   αὐτοῦ εὐαγ- γέλιον οὐκ ἦλ   θον καλέσε δικαί- ους,   ἀλλὰ ἁμαρτολούς εις μετά   νιαν : - Διὰ φόβον τινὰ ἢ διὰ   στε- νωχορίαν ἢ διὰ κα   μίαν συνφο- ράν ἔτειχεν   και ἐσκότοσες ἄνθρω- πον   νὰ μίν ἔφθηρες κανένα   κορί- τζη - νὰ μὴν ἄφισες τὴν νομι   μόν- σου γυνέκαν και ἐμή   χευσες ἀλην γυνεκαν   με ἄνδραν   νὰ μὴν σοῦ ἔτειχεν να   πᾶς νὰ αμαρτύσης με   γινέκαν χείριαν -   </p>	<p>(αρκ. 13) η ποκαγιάνιου πρημού ἴχ   ὄτβέρστημι ρουκάμη ἢ   πάκη σκά- ζηβαετ β σβια   τόμ σβογιεμ ευαγ- γέλιη   νὲ πριδόχ πρηζβάτη πρά   βεδνιμ νο γριωνι για νὰ   ποκαγια- νιε -   ντλιᾶ στραχα τζειγονιμπου   ντ ἠλή ὄτ πρινουζντένια   ἠλή κρεζ σλούχαι σλουχήλος τεμπή κελο- βήκα οὐμπήτ   νε ραστλήλ λή κα- κούγ<u>ιω</u> ντεβήτζου: -   νὲ ὄσάβηλ λη ζακόννου   γ<u>ιω</u> σβογ<u>ιω</u> ζενοῦ η πρε   λιουμποδεῖιστβοβαλ σ ντρον   γογ<u>ιω</u> ζαμουζνεγιον   νε σλουτζή- λος λη τεμπή   ποιτήτ ἠ σογρευητ   σο βδοβόγ<u>ιω</u>: - η γιλ   </p>
<p>(αρκ. 13 зв.) νὰ μὴν ἐθανάτοσες ἄν   θρωπον νὰ μὴν αρσενοκοίτησες   δειλάδι χρόνους - 15 -   νὰ μὴν ἐποίησες σωδομι   ακήν αμαρτίαν   νὰ μὴν ἐπαρακινήσες   κανένα πεδί πρὸς τὴν   θελησήν σου τῆς ἄρσενο   κοιτίας :-   μὰ μὴν ἔκαμες μαλα   κιαν - ημέρας μ και μετανιας - ζ -   νὰ μὴν σοῦ ἀπέθανεν   πεδί ἀβάπτι- στο - γ -   </p>	<p>(αρκ. 13 зв.) νὲ οὐμερτβήλ λη κελο   βιέκα   νὲ μουζελοστβοβαλ λη   το γιέστ νὲ σογρευηήλ   λη σοδώμ- σκημ γρε   χομ   νε πρινουζντάλ λη γ<u>ιού</u>   νομιου κ σβογιε<u>μιού</u>   χοτέ- νιου μουζελοστβα   νε τβορήλ μα- λακίου   νὲ οὔμερλο ἦου τεπιᾶ   νε- κρευέννοε ντιτιᾶ: -   </p>
<p>(αρκ. 14) Μπάκ ὄγλουμ ἐσίτ χάνι   κιδουλτεν -   βε τερουνιγγτέν ζίρα Χ(ριστός)   εφέντημιζ ουζε- ριμιζτέ   χαζίρ ναζίρ τουρούπ   και ἐξομολογησινί   τηγνέιορ -   Βέ μπανὰ νὲ σογιλέρ   σαν χριστός ἐφεντη   μηζε σογηλερσιν -   σακι- νάσιν κορκούπ ιὰ   ουτάνμαγιασιν   σακινάσιν εττηγίν γιουναχτάν ελεμ κεκίπ τε   μπεντέν μπίρ γιουνάχ   σακλάμαγιασιν :-   ἔμεν τεκλιφ- σιζέ σο   γιλεγεσιν -   χερ νὲ ἰου- νάχ ἐττήν σα   σομιλεκι :-   </p>	<p>(αρκ. 14) κίταξε πεδί μου ἄκουσε με   τὴν ψυχὴν σου :-   με πόθο ἐπίδι ὁ Χ(ριστός) Κ(ύριο)ς   ἡμῶν στέκετε ἐπανοθέν   μας ἔτιμος:- καρτέρι τὴν ἐξομολόγη   σίν σου ἀκούη   και ὅτι με ὕπεις τοῦ ἰησοῦ   χριστοῦ τὸ λέγης -   να φυλαχθῆς να μίν φοβη   θῆς να μίν ἐντροπείς -   να φυλαχθεῖς τὴν αμαρτί   αν ὅπου ἔκαμες να μὴν   ἀπόπτένσης   ἀπό λόγον   μου να μι φυλάγικ καμί   αν αμαρτύαν :-   χορίς να σε ἐροτήσο   ὄσης ἁμαρτύαις ἔπρα   ξας πές τε -   </p>

<p>(αρκ. 14 зв.) Χακτουάλε γιοννα- λαγγί   ἄφ εγιλεσιν ζίρα κι κεν   τή αζαματηγίλαν ἄζιζ   ἥνχιλι σνε- ριφτέ μιτζέ   μπου πακσισι βερίπ   ιτητή   χέρ νε ιοννάχ παγισλαρ   σανης γέργιουζουντε γκι   ογγιου- ζουντε μπασιζ όλ   σουν, γέργιου- ζουντε μπαγ   λάρσανης γκιουγι- ουζουν   τέ τε παγλι όλσοϋν :-   βε γκίνε ἥνχιλη σερίφτε   ἀγγάρ κι χέρ νερετε πε   νίμ ισμινι ἀγγάρσα- νιζ   μπέν ὄρατάγμι, πεγινι   νιζτέ χαζίρ ναζίριμ   τιϋ   </p>	<p>(αρκ. 14 зв.) καὶ ἀδίκαιος ὁ θεός αμαρτήαις ἐπραξες   να σοϋ τες συγχορίσι   ἐπιδι ὁ ἴδιος καὶ με τήν   πολήν ευσπλαχνια τοϋ   με τὸ ἁγίων ἐβαγγελίων   μᾶς ἔδοσαν την χάρριν   ταϋτην καὶ ὕπεν :-   ὅσα ἂν λύσετε ἐπὶ τῆς γῆς   ἔστε λε- λυμένα ἐν τὸ οὐ   ρανὸ καὶ ὅσα ἂν δίσε   τε ἐπὶ τῆς γῆς ἔστε δεδι   μένα ἐν το οὐρανὸ -   καὶ πάλιν το ἁγίων ἐβα   γγελιον λέγι ὅποϋ θελε- τε με αναφέρει τὸ ὄνο   μα μου ἐγὼ εὐρίσκο   με   </p>
<p>(αρκ. 15) ἰστέ Χ(ριστός) εφέντιμιζ ἥνχιλι   σεριφίν καβλή οϋζερε σε   νῆν ἔξομολογησινῆ ντη   γνέγιωρ χέρ νέ κι γιοννα   χήν βαρισα μπα- γισ   λάρ ζίρα ἀσαλεττέν κολλαρι   νι ἄμιμίστα τουρούορ χέρ   νέ καταρ γιονναχκέρ,   γκελσά ντομπεσι- νή κα   πούλ ἔτερ -   ζίρα αζαμετή γίλαν ἥν   χίλι σερίφτε μπουγιου   γιούρ κι μπέν σατικλάρ   ἴχουν γκέλμετιμ λά   κιν ιονναχκερλέρ ι   χουν γκελτίμ:-   </p>	<p>(αρκ. 15) λέγει ἰδοὺ ὁ κύριος ἡμῶν   ἰησοῦς χριστός με τοῦ ἁ   γίου ἐβαγγελίου την ὑπο   σκεσιν ἀπά- νοθεν την ἐ   ξομολόσιν σου ἀκρο- άζε   τε ὅσαις ἀμαρτήαις   ἔχεις σου τές χαρίζι :-   ἐπιδι τῆς διατου- το ἄνιξε   τας χείρας τοῦ καὶ στέκε- τε   ὅσι αμαρτολεὶ ἐλθὸν τήν   με- τάνιαν τους δέχετε -   ἐπιδι με τὸ ἔλεος καὶ με   τήν ευσπλαχνιαν τοῦ εἰς   το ἁγίων ἐβαγγελιον διη   γάτε καὶ λεγι, οὐκ ἴλθον   καλεσε δι- καιους, ἀλλὰ   αμαρτολοῦς εἰς με- τάνιαν   δὲν ἦλθε δικαίους ἀλλὰ   διὰ τοὺς αμαρτολους   </p>
<p>(αρκ. 15 зв.) βε μιτζέ τε σιπαρις ἐττί κι   μπαγισλάγιν ιονναχκερ   κουλ- λαριμίν ιονναχλαριν   τιϋ:-   σο- γίλε ὄγλουμ βέ μπέν   σεντέν χέρ νέ καταρ   ιοννάχ ἰοιτσαμ χακτου   ἄλενιν μελαγικ εσίτεν   τερινι ρε- σίτ ἔτέρ -   βέ μπεντέν μπίρ чеβαп   σακλάρσαν ἐβελκιν   τέν ταχί ἰκί κατ γουναχ   κερ ὀλούρσοϋν   σακίν ὄγλουμ   ζίρα ἐκιμε γκελτήν ντερμαν   σίζ κίτμε -   </p>	<p>(αρκ. 15 зв.) καὶ ἡμᾶς μας ἐπαριγγι   λε να συγχορέσετε τοὺς ἀμαρτο- λους δούλους μου   τοῖς ἀμαρτήαις εϋι ὕπεν :-   μίλησει πεδί μου καὶ   ομος ἐγὼ ὅσαις ἁ   μαρτηῆαις ἀκούσω ὁ   ἄγγελος τοῦ θεοῦ το κα   ταστη- χὸ του δοξ εγράφη   Ὅμος ἀπο λό- γου μου ἂν   φυλαξίς καμέναν λό   γον ἀπο το προτο δηο μερίδιο παρά- νο   ἀμαρτολός να σας φυλάγον   πεδί μου ἦλθες   ἐστὸν ἰάτρὸν να μιν πει   γένης ασθενε   μέν(ος)   </p>

<p>(αρκ. 16) <i>χῶς ἐγερ μπεντέν μπίρ    κεβαπ σακλάρσαν μπα   νά ζαρα-  ρι ιόκτουρ ἔμ(εν)   ζαγιφλίκ σανα-  τηρ   ἔμιν τογρουσουνοῦ σογιλε ετ-  τηγνήν ἰνκιάρ εττή   γήν βάρ -    ριζάνλαν καν εττιγίν   βάρ μι,    ιάχοτ ζορά ογρατήντα   κορκού πε-  λασινταν   αντάμ ὀλτουρτουγούν  βάρ μι   μπακιρέ κίτζ ποζτουγουν    βάρ μι   ἀβρατιήν βάρικεν ελίν    αβρατινά βαρτιγίν βάρ μι   </i></p>	<p>(αρκ. 16) Ὅμοσ ἀπό λόγου μου ἄν    φυλάξις κανέναν λόγον   σε λόγου  μου δεν ινε και μία   ζιμία ἰ ζιμια σε  λόγου σου   μένη   και πες τήν ἀλή-  θιαν   τότε ἔκαμες το αρνίθι   κες    καμίαν βολάν ἐφόνεν   σας -: ἰ δια  φοβον τήνα ἰ δια   στενοχοριάν ἰ  διὰ   καμίαν συμφοραν   τιχε και  ἐσκότασαις   ἄνθρωπον -   να μίν  ἐχαλασαις κα   νένα κορίτση:-   να  μίν ἀφησαις τήν ὀμό   ζιγον και ἐμί-  χευσαις   αλιν γυναικα -   </p>
<p>(αρκ. 16 зв.) <i>ἄ ἐρή ὀλάν αβράτα  βαρ   τηγί βάρ μι   χαγιβανά ἰά κου-  σα βαρτιγίν βάρ μι   ὀγλανά βαρ-  τήν μι ἰά   πακιρέ ὀγλάν ποζτοῦν  μου   ἔλ ζινασι εττιγιν βάρ μι   ὀ  ζανάνλαν ἰάχοτ ὀ   βέγι ανανλαν  ζιννά   εττιγιν βάρ μι -   ὀζ κιζίνλαν  ἰάχοτ   ὀβέγι κιζίνλαν ζιννά   εττι-  γίν βάρ μι βαπτης ἐβλατινά ζιν   νά  εττιγίν βάρ μι   </i></p>	<p>(αρκ. 16 зв.) να μίν ἔτυχε και ἐπάγι    σεσ εις γυναικα ἔτηχεν   ανδρα:-    να μίν ἔτηχε με ζῶον   ἦ με πουλή-    να μίν τίχη και εμολι   ναις κανέ-  να πεδί κα   θαρό να μίν ἐπορνευ    σαις κανένα πεδι:-   να μίν ἐμαλα-  κιστης -   τήν μητέρα σου ἦ με   τήν  μηρτιάν σου να μίν   ἐπόρνευσαις    ἦ με τήν θειγατέρα σου   ἦ με την  προγονίν σου   να μίν ἐμίχευσαις    με το βαπτηστηκόν σου   να μίν  ἔκαμες πορνί   αν   </p>
<p>(αρκ. 17) <i>ὀζ κιζ καρασίνλαν ἰάχοτ    ὀβέγι κίτζ καρτασινλαν   ζινά ἐγιλε-  τήν μι :-   γεγγγένιλαν ζιννά ἐγιλε-  τήν μι   μπιρινχι καρτάς ἐγε   λι ολ-  τουγούν κισμίνλαν   ζιννά ἐγιλε-  τηγνήν βάρ   μι χαλαμίν ἐβλατή τα-  γινίν   ἐβλατή ἰκινί καρ   τὰς ου-  σακλαρινίν τορου   νοῦγιλαν ζιννά  εττηγίν   βάρ μι καγινανάνλαν ζιν-  νά   εττηγίν βάρ μι -   </i></p>	<p>(αρκ. 17) Ἡ με τήν ἀδελφήν σου  απα   ἦ με τήν μητριάν σου   ἔκαμες  πορνιάν -   ἦ με τοῦ ἀδελφοῦ σου  την   γυναικα να μίν ἐμίχευ    σαις :-   να μίν τοῦ ἀνψυό σου    ἐπόρνευσαις ἦ μετὰ   ἐξαδελ-  φιά σου να μίν   τήχι και ἔκαμες  ἄμαρ   τήαν ἔξ απροσεξιας τοῦ    διαβόλου:-   του θείου σου τα πεδιά  ἦ   της θείασου τα πεδιά ἦ τα   κο-  ριχιά τους ἦ τα δευτε   ρα ἐξαδέλ-  φια σου να   ἔκαμες μιχία πορνία    ἦ με τήν πεθεράν σου   μιχία   </p>

(αρκ. 17 зв.) μπαλιζίνλαν ζιννά  
 εγίλε | τηγίν βαρ μι ιά ίκινί | καρ-  
 τασίγιλαν ζιννά εγίλε | τηγιν βάρ  
 μι | ναμιζετληνί ὄλματάν ἐβέλ |  
 ζιννά εγίλετίν μι, παπαδιάγιλαν  
 ζιννα ἐγίλε | τηγίν βάρ μι παπαδια-  
 νίν | παπαζί σάγ μιγιτη – | νουνάγι-  
 λαν ζιννά ἐγίλετη | γιν βαρ μι κα-  
 λογρέα | γιλαν ζιννά εγίλετηγίν |  
 βάρ μι | ἐχλήνλεν ερκέκ | ζιννασί  
 εττιγίν βάρ μι ἐν | σεοιντέν αβράτ  
 χουλαν | τηγίν βάρ μι εχλιγγί  
 ἐγξε | σιντεν χακινά κουλαντηγίν |  
 βάρ μι κὰν κερὲ εβλεντήν | βάπτισ-  
 σιζ ἐβλατήν οὐλτοῦ μου | ἅγια τρι-  
 ἀδαγια σεπτ εττιγίν | βάρ μι ||

(αρκ. 17 зв.) Ἡ με τήν γυναιδέλφην  
 σου | ἦ με την δευτέριν ἐξαδελφίν  
 τους | ἦ με τήν γυναικάν σου πρίν |  
 να τήν ἐπάρις να μίν τήχι | και ἐξέ-  
 πεσες :- | ἦ με παπαδια μιχία ἔ |  
 καμες τῆς παπαδιας ὄ | παπαζ  
 ὄντας ζοντανός ἦ | μετα θάνατον:-|  
 ἦ με τήν νοῦνα σου να μίν τήχι | και  
 ἐμίχευσαις ἦ με κα | λογρεα να μίν  
 ἐμίχευσαις | τήν γυναικα σου αρσε-  
 νοκιτι | αν να μίν ἔπεσαις γυ | ναί-  
 κα παρά φίσιν ἀπό πι | σο ἦ τήν γυ-  
 ναίκαν σου ἀπό | το ζινιχι της να μίν  
 τήχη | και τήν ἐδοῦλευσης | πόσες  
 βόλες ἐπαντρέφτη | κες αβαπτι-  
 στον πεδί σου | ἀπέθανεν να μίν και  
 εβλασ | φήμισες την αγιαν τριάς ||

(αρκ. 18) Μπάχ ὄγλουμ **ιδού τέκνον Χ(ριστό)ς** κιορουνεζτέν  
 τουρούορ | **ὁ χριστὸς στέκεται ἀωράτος** ὄκουμουτέ **ἐνπρο-**  
**στόν μας** | πεκλέγιρ προσδεχόμενος σενήν **ἐξομολογησιν**  
**ἦ | τήν εξομολογισίν σου οὐτάνμαγιασιν και μίν ἐντρο** | πῆς  
 κόρκμαγιασιν **οὔτε φοβηθῆς** πεντέν πιρσέγι | σακλάμαγια-  
 σιν **και κρίψυς τῆ απεμού** ελεμτζέκ | μεγεσιν **αλλα με θά-**  
**ρος** σογιλεσιν **να ἠπῆς** νέ κι ιλετήνσε | **ὄσα ἔπραξες** ἀλα-  
 σιν αφλιγινή **ἵνα λάβης ἄφεις**, ρὰπ | πιμιζ Ι(ησοῦς) Χ(ριστό)  
 στάν, **παρα του ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ**, | ἰστέ βέ ηκονασι **ιδού**  
**και ἡ εικόνα** ὄνου μουζτέτιρ, **τοῦ εμπρο** | **σθέν ἡμῶν** μπέν σα-  
 άτιμ **καγὼ μάρτυς**, καρσισινά σαατ | λίκ ετμεγέ, **ἵνα μαρτυ-**  
**ρύσω ἔμπροσθεν αὐτοῦ**, νέ κι σογιλέρ | σιν πανά, πάντα **ὄσα**  
**μου ἠπῆς** | ἔγερ μπεντέν μπίρσεγι σακλασαν, **ιδε κρύψης τῆ**  
**ἀπέ | μοῦ ἔχης**, ἰκί κατ γιουναχκέρ ολούρσουν **διπλήν τήν**  
**άμαρ** | **τιαν** (πρόσχες οὖν ὁ τέκνον | μουκαγιατ ὄλ ὄγλουμ)  
 ουρουμτζασι | εβελ πουνουῖν | τζούνκι, | ἐκιμέ γκελτήν, **ἐπι**  
**εἰς ἰατρόν ἦλθες**, σακιν || (αρκ. 18 зв.) σακίν κίτμεγεσιν  
 ἐγί ολμάζ, **να μὴν ὑπάγης αθεράπευτος** | σογηλέ ὄγλούμ,  
**ἴπε μοι τεκνον** ἔλζινασί ἔτμεγεσιν **μὴ να | κάνης μαλακίαν**,



ἔρζινασί εττηγίν βάρ μι, **μή να αρσε** | αρσενοκοίτησες, ἔχ κα-  
 ρισίγιλαν γιαττηγίν βάρ μι **μή να** | ἔπεσες εἰς γυναῖκα ξένην  
 γκεντί κισιμίνλαν ἰαττηγίν | βάρ μι, **μί να** ἔπεσες εἰς γενοσ  
 σου εἰς γένος μι να σιποσί. | εἰς τινα ἄπρεπον γιάχοτ χασλίν-  
 λαν, **ἡ εἰς κουμπάραν σου** | χαγιβανά τουστουγίν βάρ μι, **μί**  
**να** ἔπε εἰς ζῶων ἰά κουσά, | **ἡ εἰς πτηνόν** καρυγγίν αρτηντάν  
 κουλαντιγίν βάρ μι, **μί να** | ἔπεσες με τήν γυναῖκα σου εἰς  
 παράφυσον κάγρι | μιλετέ βαρτηγίν βάρ μι, **να μὴν** ἔπεσες  
 εἰς ἀλόφιλον σῶ | **μα** κάν εττηγίν βάρ μι, **μί να** ἔφόνευσας  
 ἄνθρωπ(ον) | **με το θέλημά σου** ἰά ζόρλαν ἡστανέο σου | ἰά-  
 χοτ κι κάγρι ἀντάμ κοτούντα ολτουρττούν μου, **ἡ ἔβαλες** |  
 ἄλλον **μή να** ἔκλειψες τίποτε | κισισλατιγίν βαρ μι ἀφορος  
 εττιγίν βαρ μι, **καὶ ἔκαμαν αφορισμον** | γεμίν | εττιγγι | βαρ  
 μι | **μή να** ἔκαμες ὀρκων, κουβετσισ αταμί κουβελτί ατα | μιν  
 ελινέ βερτηγίν βαρ μι, **μή να** ἔβαλες κανέναν | **αδινατόν** ||  
 (αρκ. 19) **Εἰς δυνατοῦ χέρια** εγιανετλίκ εττιγίν βαρ μι, | **μή να**  
 ἀδήκισες κανένα κεντινέ φαχ πακτιρ | τιγίν βάρ μι ἰά φαλι-  
 γι εβινέ γκετιρτιγιν βάρ μι | **ἡ ἔμαντεύθης ἡ ἔφερεσ μάντην**  
**εἰς τὸ σπήτην σου** | ἰά κεντήν εττιγιν βάρ μι, **ἡ τα** κάνής αὐτ-  
 σου | μπαμπανή ανανή σογτουγοῦν βαρ μι, **μή να** **ἡ** | **βρεσες**  
**τοῦσ γονησ σου** παπαζλαρταν μπίρ | κιμσεγί σογτουγίν βάρ  
 μι **ἡ να μὴν ὕβρισας** | **ιερéαν** τινά μπίρ κιμσέγιλαν τουσμανλι-  
 γιν | βάρ μι, **ἡ μη να** ἔχης ἔχθραν με τηναν ἔγερ τουσ | μαν-  
 λιγίν βάριρσα ἐκλησεγέ βαρτιγινι ἀλλάχ | καπούλ ἐτμέζ, **καὶ**  
**ἀν** ἔχης ἔχθραν τα δόρα σου | **δέν** ινε δεκτά · σογιλέ ὄγλουμ  
 οὐλμούς χαγιβάν | ἐτήγετίγμη **μί να** **εβαγες** τοφιον κρέας ·  
 ἰα κανι | **νή, ἡ αἶμα** · ἰα μπογουλμους κούσ ἐτήγετίν μι, **ἡ** |  
**πτινόν** · ἰα χουρ[...] γιέμίσ **ἡλικὸ φαγομα** · ἰά πουγικ | ορουχτά  
 ἐτ γετιγίν βάρ μι · **ἡ μή να** ἔφαγες κρέας | **τήν** **μεγάλην** **σαρα-**  
**κοστήν** · ἰά χαρσαμπά ἰά | **χουμαγια ἡ τετραδι ἡ παρασκεβή,**  
**ἡσανά** || (αρκ. 19 ζβ.) ἡνσανά σεγιτάν ἀλσίν τετήν μη **ἡ ἔπα** |  
**ράδοσες** ἄνθρωπον τοῦ διαβόλου · ἰά κιοι | **φούρ** σογιλετι-  
 μι τήν σογτήν μου, **ἡ εβλασφή** | **μισας ἡ ὕβρισες** πίστην · **ἡ νό-**  
**μον,** ἰα νομο | **σα** · **ναλέτ** **χικαρτήν** μι ἡνσανά, **ἡ ἀνα** | **θεματι-**  
**σας** ἄνθρωπον. γιλάν σογιλετήν | μι, **ἡ** **λλαλής** **ψέματα** · ἰά

κεντινή πεγεντήν | μι, ή κενοδοξής ια σαρχός όλτοϋν μου, ή |  
μή να μεθάς.

**Παραγγέλια** – | Όγλουμ μπουναρτάν σορα πορχλούσουν  
σιντένρικε | **Τέκνον ταύτα απο του νήν χρεωστείς** | κεντινί  
σαχτ τουτάσιν · **να προσέχης** · τζούνκι | **έπιδι**, ικινι, **δεύτε-**  
**ρον**, βάπτισμαγγ, | **βαπτισμα** · ικινι **βάπτισμα** όλούρ, **βαπτί** |  
**ζεσε** · σιρινά χριστιανλαριν, **κατα το μυστήρι(ον)** | **των χρι-**  
**στιανων να βάλης καλήν** ύπτια || (αρκ. 20) ύπτια κοιάσιν  
άλλαχην ιαρτιμινι | **άρχήν θεού βοήθούντο σοι μάλιστα** |  
χέμε τε κεντινι γιουκσεκλέτμε | **να μίν μετεόρίζεσαι** | άνταμ-  
λαρί γκιούλμεγεσιν, | **να κάμης τους άνθρώπους να γελούν** |  
μπουννάρ χριστιανλαριν τεγίλτηρ | **ταύτα των χριστιανων**  
**οϋκ εισιν** | βε λάκιμ άλχάκ κιονουλλουγι εχτιγάτ | **άλλα σε-**  
**μνος και εύλαβως να περνάς** | **έγι άμέλλεν τογρουλούγου-**  
**λαν γκεζέσιν** | **κέ να πολιτεύεσαι σωφρονός τε και ορθος** ||  
(αρκ. 20 3B.) **άλλατουάλετε σανά ιαρτιμι όλσονν κουρταρ-**  
**σίν** | **Δια να σε βοηθήσοι ο θεός να σωθής** | χαμαήλ ιά καγι-  
ρι σέγι τουτάρ μισιν κι | ευλάτ έτμεγιμ τεγι :- | **μήπως και**  
**βαστάς γιτίες ή βοτάνα** | **άπάνω σου δια να κάμης πεδί** | ιά  
μπιρ ιλαι γετήντε ούσάχ ούσάχ τουσουρτουν μου | **ή έφαγες**  
**βοτάνι ή ετρίφθης και έριτο πεδί** | ιολσους [ου]σάκ τουσουρ-  
τουν μου | **ή εξαναγγις έριξες κανένα πεδί** | **χρόνος – α –** ||  
(αρκ. 21) **ιλάτς τουτανά, εί τα βοτανα βαστουντες – χρο – 5 –** |  
μπιρ σέγι γεγίπ ιά ζεγιρλεγίπ ουσάκ γεριγγί ποζ | τουν μου |  
**ή έγιτευφθες ή εφαρμακόσες τήν μήτρα σου** | **διά να μήν**  
**κάμη πεδί**, **έβλάτ έτμεγιμ τιού – 5 –** | **ιάχοτ φάλ πακτηρητήν**  
**μι νάσιλ εβλατην έρ, ια κιζ ολακακ – 5 –** | **ή εμαντεύθης τι**  
**πεδι θέ να καμης – χρο – 5 –** | **ια πεζεβεκλήκ έττην μη** | **έάν**  
**έμεσίτευσες είς κάμιαν διάμαρτίαν –** | – **πεάφονον –** | Ριζα-  
σίγιλαν **κάν ετενέ** | **ο φονεύσας με το θελημα του χρόνου –**  
**κ –** | κεντήν στέμετεν ζορλαν ολτουρτουλέρ μι | **είδε μεστα-**  
**νετ ότου – χρο – ια –** | **μάλ άλίπ χέμη σαχπουνοϋ ουλτουρενέ**  
**χρο – κ –** | **είδε ο κλεπτων φονευσει τον έχοντα το πράγμα** |  
αβσοϋν φαλτζί που ουχιλικ παλαβουζ τοκέν | **ο γός ό μά-**  
**γος και ο μάντις, και ό κηροχήτης** | **κουρσοϋν τοκέν χαγιβαν-**

λαρί μπαγλαγι άνα | και ο μολυβδοχύτης, και ό άποδενον  
 ζωα || (αρκ. 21 ζβ.) κρουτ γεμεσιν τιού – να μην τα φαγή όλύω  
 (ος) ιά έρ άβρέτ μπαγλαμάκ, ή ανδρόγυνα | ιά πας ακρισι-  
 νά οκουμάκ | να μην σμήγγη η γυτεύων ζάλαις – χρονους –  
 κ – | ιάχοτ έβηνέ φαλί γκετιρενέ | ό φέρουν μάτην στο σπη-  
 την τους – χρόνους – ε – | χαμαήλ σακλαγιάν ναζάρ ιουον –  
 χρο – 5 – | και οσι βαστουν φυλακτά και δια βασκαμόν | εις  
 μαχίαν – ζόρλαν, | έρ ζινασί χαγιβανά βαρανά κουσα βαρανά |  
 μήλους αρενοφθόρους και ζωοφθόρους και πτινο | βατας  
 χρο – ιε – | πουγίκ ορουιτά έτ γεγενέ χρο β – | εάν τής φαγι  
 κρέας την μεγαλην σαρακοστήν | μπίρ ατάμ κεντι ρατετη-  
 ντέν γκελίπ έξομο | λογής όλσάτα κισιζληγινη πεγιάν ετσέ |  
 ή μέν ό κλέπτης έξομολογηθή με τó θέλη | μα του, χρόνους –  
 α – || (αρκ. 22) του γιλτοϋ κισισλιγι βερσίν κεντή ραθετ-  
 ντέν | έγερ βερμέσα | να πληρόσι και το κλέψιμον ει δε έλέ-  
 χθη χρο β | ζεναάτ έχλι μουστερισιντέν χαλάρσα | όμοιος και  
 εις τεχνίτας κλέπτιν τι χρόνους α | έγερ κισισλικ σέγι έβηγ-  
 γέ καπούλ ετμισσε | όμοιος και ό κλέπταπόδοχος | έλ χακι  
 γεγενλέρ | οι τα ξένα άρπαζοντες επί εμπρισμοϋ χρο γ | Γε-  
 μίν γιαλάν γερτέ ελιγι βάρσα | ό επί όρκος όπου καμη όρκον  
 ψεματα χρο – α | σιχλετέ γγελίπ έττίγισα | εις δε έκ βίας  
 μηνάς – 5 – | γιαλάν σαατλικ έτενέ | όμοιος και ο ψεύδομάρ-  
 τυρας χρονους – α | ελζινασί έτενέ | ό μαλακίαν διαπραξά-  
 μενος ξιροφαγιτο | ήμερας – μ – μετανίας ρ || (αρκ. 22 ζβ.)  
 ό δίνατε ξυροφαγίν χρονους – α – | ικι αντάμ μπηρί μπι-  
 ρινηγκίν τουτουπ ετέρσα | μετανια ι | εις δε εις αλλήλους  
 ήμέρας – π – | κεντή κουμπαραγγά τουστουγιν βάρισα, χρο –  
 ια – | νισανλισινι άλλματαν έβέλ γιαττηγίν βάρισα | περα-  
 πέρ – | ει της μετα τής αραβωνιαστης αυτου πεισ πριν | του  
 γάμου – χρόνους – α – | κεντή καρισινή έρ κισί ζιναά εττηγι  
 βάρισα | ό ει την ιδιαν γυναίκα αρενόμανίσας | ει ης ξένην  
 χρόνους – 15 – | πουννάρ ικισι τε κανόνασι καριά τα έρέ τε |  
 ώσαντος κανονίζεται άνδρι και ή γηνή – καρισι βάρι [...] κά-  
 γιρ καριά βαρίρ ιά | έρ ζινασί έτέρ – | ό μοιχός και πόρνος  
 και αρσενοκοίτης – χρο | ιε | καρισι πουστλουκ ετενέ | ό δε

**πόρνος – χρόνους – ζ – ΙΙ** (αρκ. 23) βαπτιστής ανταμά του-  
 στουγιν βαρισα | **ἐᾶν πεσίσε αβάστον σώμα – χρόνους η –** |  
 ἐρ ζινασί ἐτενέ **ὁ ἄρσενοκοίτης χρόνους – η** | νέ καταρ χα-  
 γιβάν βάρισα γεγιλέν ὄνα τουσουρσε | χρόνους – 15 – | καρι-  
 σί χλοούσα ὀλτουκτὰ τουσενέ | **ἐᾶν τῆς πεσί με τὴν γυναίκα**  
**αὐτοῦ λεχούσις | ἢ τα σινήθεια αὐτῆς χρόνους – α – καὶ η –**  
**3 – | καὶ μετανίας καθεκάστην – | ο πεσών μετα της συζίγου**  
**αὐτοῦ ἐν κυριακῇ | ἢ δεσποτηκη ἑορτῇ ἐξέρχεται σπέρμα |**  
**πονηρόν κλεπτικόν ψατηκον χολόν | ἔχουσι ἐπίτήμιον χρό-**  
**νους – δ – μετανίας | – ρ | κονσουσουνοῦν γαγιπετινή κεκενέ |**  
**οὐ καταλαλλον το πλησίον αὐτοῦ – χρόνους – δ – | κονσου-**  
**σουνοῦν γαγιπτινήν τζεκενε ἰὰ ασλί βάρ ἰὰ γιόκ | οὐ καταλα-**  
**λόν το πλησίον αὐτοῦ ἢ ὁ ἀνὴρ ἢ γυνή | αὐτοῦ ἢ δικαίος ἀδι-**  
**κος μινας 5 – μετανι καθεκα ρ ΙΙ** (αρκ. 23 зв.) ντηγγνεμέκ ὁ  
 παρακροάτης χρο – ι – μετανι – ρ | χαμαζλίκ ἐτενέ, | **ὁμοίος**  
**καὶ ο καταδότης χρο – α – μετανι(ας) καθεκα | ιε | μπίρ ατάμ**  
**ἰαλάν σογιλέρ μπίρ αταμί ταχί | γιναντιρίπ σαχιλετήρ – | ὁ**  
**ψηθειαστής καὶ ο ψεύστης μίνας 5 – | καὶ ο μετανίας καθεκά-**  
**στην – ρ – | σαραπά σοῦ κογιανναρά μάλ καζανμάκ ἰχουν | οἱ**  
**του ἴνου ὕδορ σμιγὴν ἴνα τον πλοῦτον | χαγιρσῆς μάλ καζαν-**  
**μάκ ἰχουν, νισαφσησλάρ | τῆς ἀπολία κερδισοσι τοῦς δισαμέ-**  
**τρα | πουνλάρ χριστηανλαρτάν ντισαρίτηρ | ἔχοντες ἀπο-**  
**βλητους ἀφορισμένους καὶ κατη | ραμένους ἐμέσου τῶν χρι-**  
**στιανῶν – | οἱ του οἴνου σμιγιν ὕδατη ἐπὶ καταρατι ἐν | τε**  
**τι παλαιά καὶ νέα διαδικοι χρόνους β – | μετανοίας καθεκά-**  
**στην – ρ – ΙΙ** (αρκ. 24) ὕπτια κογιάσιν ἀλλαχὴν γιαρτιμινί,  
 αρχὴν | **θεοῦ βοηθοῦντο σοι μαλιστα** · χεμ τε κεντινί | γιουκ-  
 σεκλέτμε, να μίν μετεδρίζεσαι · ἀντάμ | λαρί γκιούλμεγεσιν,  
**να κάμης τοῦς ἀνθρώπους | να γελοῦν** · πουννάρ χριστηαν-  
 λαρίν τεγίλτηρ, **ταῦτα τῶν χριστηανλαρ οὔκ εισιν | βε λά-**  
**κιμ ἀλχακ κιονουλλουγί εχτιγατ | ἀλλα σεμνός καὶ εὐλαβως**  
**να περνας | ἐγί ἀμέλλεν τογρουλούγουλα κεζέσιν | καὶ νὰ**  
**πολιτεύεσαι σωφρονος τε καὶ ὀρθος | ἀλλαχτουάλετε σανα**  
**ἰαρτιμνί ὀλσοῦν κουρταρσιν | Δια να σέ βοηθηῆσοι ὁ θεος να**  
**σωθῆς | ἀμαγίλ ἰὰ καγίρι σέγι τουτάρμισινης ευλάτ | ετμε-**

γιμι τεγί | μήπως και βαστας γιτιές ή βοτάνα άπάνω σου |  
δια να κάμης πεδι | ιά μπίρ λάч тήντε ουσάχ τουσουρτούν  
μου | ή έφαγες βοτάни η еτρίφθης και έριψες το πεδί | γιολ-  
σοῦς οῦσαχ τουσουρτούν μου, | ή εξανάγγις έριξες κανένα  
πεδί – χρόνος – α –.

21 арк. (арк. 24 зв. чистий). Папір: 335 x 210, жовтуватий.  
Філіграні: герб Ярославської губернії | ЯМСЯ | 1783 –  
Клепиков (1959), № 1076; РФ | НЛ – Клепиков (1959) –  
№ 687 – 1785 р. П'ять зошитів: I<sup>4</sup>, II<sup>4</sup>, III<sup>6</sup>, IV<sup>2</sup>, V<sup>5</sup>. Чорнило  
коричневе. 15–20 рядків. Поле тексту: 185 x 135. На арк. 4  
текст у дві шпальти в рамці 175 x 140, виконаний чорнилом.  
На арк. 2 зв. запис простим олівцем російським скорописом  
початку ХХ ст.: *русския слова* | (транскрипция греческая).  
Старі шифри: 66 червоним олівцем у колі.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25, 561–564.

№ 3690/2

## 12 **Бесіда про тілесну й духовну неміч.** **Після 1784 р.** Без початку й кінця.

Текст:

(арк. 1) [i]λαχέτ κιταπτάν, κιφαγέτ πουλαλίμ ντεї хаβές |  
εγилеγελίμ + цемисίγилен μουχαπέτ όλμαγιά, χατζαν | ки му-  
хапéт όλούρουζ τάγιμ άζιζлέρлен éтетζέηζ тצעннéт сер |  
ριφτέ ιλαχέτ τοστλούк ούζρέ, νίτζε ки μπάλαριларинтάν |  
óρνèк άλαλίμ, óννάρ ки éмéк ζαχмéк тצעкμεγé χα | βεστιрлер  
βε άσλα γιοркουνноúк σαβμαγιά талаπλικла | рí ióκτουρ,  
βε τάγιμα таγлартá μπαγилартá γκεζέρлер | άσλα αγια-  
μαζлár κεντηлеринí, мпиlíрлер ки κισín | σοβουγού βε φουρ-  
τουнаσί γγκεлетζέк, iά χριστιανларίμ | πουлар μπíρ тцансiз,  
синéк, мпиlíγир κισín φουρτουнаσί | ζαχμεтћ γκεлетζéк тiού  
éтц κεντινi αγiάмаγiор ки | óл βαкитτε ραχάτ όλμασί γιchon,  
μπιζiм таπιατιμιζ iστέγир | κεμλιγé монτασίл сéγилéр, пу-

νοῦν ἰτζούν νερεγέ τογρουλ | σάκ τᾶιμ πασιμιζα βουρούγιор,  
 χατζάν κι μπίρ ἀκίρ | χασταλιγά τουσέριζ τες τες ἀλλαχά  
 τζαγιρίριζ ἰα ῥαπ | πιμ σὲν χεφαετλίκ βερέσιν ποῦ αγριλαρι-  
 μά ταγια | νά μαγιριμ, χακτουάλετε καπούλ ἑτέρ βερίρ σαγ |  
 λιγινή κι τοπεσινέ γκελσίν τιού. βελάκιμ τζοά βαρ | μάζ ἔσκι  
 κουγιουμουζα γκιτέριζ χακτουαλενίν τεμ | πεγιντέν τισα-  
 ρι γιονναχλαρτα γιουρούρους νάσιλ | ατζαγιπ || (арк. 1 зв.)  
 σέγιτηρ ποῦ τενιμιζίν αζατζίκ χασταλιγινά ταγιαναμαγια |  
 τζεκ νιάζ ἑτέριζ ἀλλαχά κι σαγλιγιμιζί πουλαλίμ τιού, | ἰα  
 νάσιλ κι τζανιμιζίν χασταλιγιντάν ὄτουρού μπιζι γιαρα | ταν  
 ἀλλαχιμιζα νιαζ ἰριτζά ετμεγελίμ κι, ἄφ εγιλε | γέ γιοννα-  
 χλαριμιζι, ζίρα ποῦ τουνγιατάν κιότς ολτουκτάν | σόρα ὄρα-  
 για βαρτικτάν σόρα αφλίκ πουλάμαγιζ τοπε | λίκ ἰόκ ὄρατα,  
 νάσιλ ταγιανατζάγιζ ὁ αγριλαρά τζεφα | ἀρά, τζουμλεσί πού-  
 ρατα λαζίμ, νάσιλ κι ἀρί σινεγί βέ | τζούμλε τζιτζεκλερτέν βε  
 στλαρτάν εἴλερινί κιφαγέτ | ἑτενλερινί τευσιρίρλερ, βε πιζ  
 ταχί ακληγέτ παχτζασινή | ἰλαχέτ κιταπίν τοτφτής εγιλεμε-  
 σινί, βε χελασέτ κελαμλα | ρί ὄκουμασινί, τζανλαριμιζι τατ-  
 λήλαντηρίπ νεζέτ αλαλίμ | βε τζιτζεκλερίν τουρλού βε τουρ-  
 λού τατληλικλαρινταν μπάλ ἀλα | λημ, ἔτζ ολούρ μου τζι-  
 τζεκλερτέν μπιζ μπάλ γιαπμαγιας | βε λάκιμ κιταπλαριμι-  
 ζίν τατλή τζεβαπλαρινί αλήπ ακλη | μιζα σακλαγίπ τάγιμα  
 τζανιμιζι τουσουνελημης, ὄλ ἄζιζ | πακτζενίν τατλήληγινα  
 βαρά πιλήρμιγιζ, ὄλκι πακ | τζενίν τατληληγί, ποῦ τουνγιανίν  
 κερεστελή ποζουλα | τζακ παλιντάν τατλή βε νεζετλή τηρ,  
 πουνναρτάν ὀρνέκ | ολαλίμ σιντη κιόζουμουζέ κιουρουνέν πα-  
 κτζέ **ευλογημένη** | **χριστιανή** ἄτζαν κι ἐκλήσεμιζίν πακτζεσι-  
 νε κιρε | ριζ || (арк. 2) ριζ μπιριμπιριμιζλαν μουσαχπέτ εγι-  
 λέμεγελιμ τουνγιαί μου | σααπετλερι τζαιζ ὄλμαγιαν τζεβα-  
 πλαρτα πουλούνμα | μαγιαλίμ, λάκιν φικριμιζί κιταπλαρίν  
 ὄκουντουκ | λαρινά βερελίμ τηγνετικλεριμιζι αγναγαλίμ  
 ον | ναρτάν τζανλαριμιζά κιφαγετλίκ χελασετλίκ πουλα |  
 λίμ, ἔγερ ποῦ ταρζα εγιλέρσεκ παζι κερετι μπίρ ἐγί | ἀμέλ  
 ἰτζούν ὀβουτλενιρσεκ, βε πάζι κερέτ μπίρ ἐγί | ἀμέλ ἰτζούν  
 νασαατλανίρσακ, βε χέρ πάρι ποῦ σεκιλ | τερ πιγελενίπ

οβούτ αλίρσακ, μπιζ ταχί κατήρόλά | πυλήριζ άλλαχτουά-  
 λενιν όλ τατλή πακτζεσινέ σουμμα | γιά, κελελίμ ευβαγγελι-  
 στί ματθέοζουν μπίρκατζ | τζεβαπινά – μπου αλτηντζι έβαγ-  
 γεληστή ματθέοσουν | **Τω κερῶ εκείνω, έμβάζ ό ήσους είς**  
**πλοϊον διεπέρα | σε, και ήλθεν είς την ιδίαν πολιν**<sup>1</sup>– | όλ ζε-  
 μαντά, Χ(ριστό)ς εφέντι σανταλά κιρτήκτε καρσιά γκετζίπ  
 κεντή μεμλεκετηνέ, γκελτή, βέ όλτεμ | ποννα μπίρ κουτρούμ  
 χαστά γκετηρητήλέρ. κρεβετ | ούστουνέ ουζανμικ γιατμισι-  
 τη, τζούνκι ποϋ τουνγιανην | εκιμλερί ζεραφετή κουβετσισλι-  
 κλεριντεν κερι | καλιριτη βε κουτρούμ όλανί κατήρ τεγιλ-  
 τηρ σαγιλτ | μαγια || (арк. 2 зв.) μαγιά μπου χαστανίν ακρα-  
 παλαρί χριστος έφέντηγέ | γκετηρητιλέρ σιμαβή χεκιμέ χοκ-  
 κιμ σαχπού έφέντιγέ | τζούμλε τερλιλερέ τερμάν βεριτζι-  
 γέ, τζουμαγια ερτεσί | κιουνουντέ, μπίρ τζεβαπιλαν τεμεγι-  
 λεν ήлк έβέλ | τενίνι σαγαλττί κιπί, τετή τοπεγέ γκελέσιν,  
 μπίρ ταχί γιου | νάχ ετμεγέσιν, ζίρα σόρα ταχι ζιατέ τζεφα-  
 λαρά | ογραγιατζάκσιν, όλ χαστα κιορτού τενινίν εγι ολτου-  
 γουνού | ιμάν κετηρητή Χ(ριστό)ς έφέντημιζέ, τζανινίν χαστα-  
 λιγινίτα | εγι επτή, νεγιτζουν γιουνάχ τζούμλε κεμλικλερίν |  
 κι οκούτουρ βε τζεσμεσίτηρ, βε τζουμλε, ζαράρλαρίν | άνασί-  
 τηρ, ποϋ κιουνάχ, χέρ τουρλού χασταλίκ κετηρίρ | βε τενλερί  
 κουτρούμ έτέρ τζουρουτούρ ούλουμέ γκετηριρ | βε τουνγια-  
 νίν ήлк γιαρατηλμασιντάν περι γιουνάχ σε | πεπιντέν ποϋ χασ-  
 σταλίκ βάρτηρ, νίτζεκι καγινίν κι οβ | τεσινέ γκελτή ήγγιλτή  
 βε τιτιρεμεκ, νέ γιτζουν καρτα | σινι ουλτουρτουκού ιτζουν,  
 πουτούν όμουρουντε κουτρούμ κατλή | αγιάκ ουστουντέ γκε-  
 ζαματή ραχατλίκ κιόρμετη, | βέ άπόστολος παύλος μορα-  
 λιλαρά πάζι γιουναχλαριν | τάν ότουρού ταζιρ έτίπ τέριτη,  
 όνοϋν ιτζουν σιζτέ ζα | γιφ χασταλάρ βαρτηρ, βε τζόκ κιμσε-  
 λέρ ούλουρλερ || (арк. 3) **τετή** γκελελίμ σογουμουζε, όλ ναμ  
 κιόρ ιταασις | κιμσελέρ ιτμάτ ετετζεκ γερλερινέ ζεμινί |  
 γαγιπετηνί ετερλέρητι βε κιουφούρ σογιλεριτη | νέ γιτζουν  
 χριστος έφέντημιζ **τετή** άφ ολσοϋν γιου | ναχλαρίν, καλ-  
 τήρ κρεβετηνί γιουρού κίτ εβηγγέ | χεμ τζάν ταραφουντάν

<sup>1</sup> Mat. 9: 1–2.

χασταλιγι ἐγί ὀλτοῦ χεμ | τεν ταραφιντάν κι ορλάρ  
τανίματαιλάρ κι χάκ κερ | τζέκ ἀλλάχ ὀλτουγουνού, χάλ κι-  
ορμεγιλεν ἀλλαχα | σουκιούρ ἐγιλετηλέρ | ἀντζα ἀλλάχ ολ-  
τουγουννα | ἡ ἰνάμ ετμετηλερ, ὕμη μιζ τζουμλεμιζ χρισ-  
τος | εφεντιμιζίν εμριντέν τασρά τζικμαγιαλιμ | ζαραλι ολαν-  
λαρί ἰκράχ ετελιμ, βε γκερτζεκ | λιγε ἰμάν ετελίμ.

4 арк. (арк. 3 зв. – 4 зв. чисті). Папір: 225 x 170, зеленуватий.  
Філіграні: герб Ростовської губернії || ЯВСЯ | 1784 –  
Клепиков (1959), № 506 – 1787–1797 рр. Чорнило коричневе.  
Поле тексту 180 x 145, рамка виконана чорнилом.  
Старий шифр: 69 червоним олівцем у колі на арк. 2.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 23.

№ 3688

### 13 **Євангельські читання.** **Не раніше 1792 р.**

Зміст:

1. Арк. 1. Євангельські читання на літургії Великодня. Без по-  
чатку. Поч.: ... ἰοτοῦρου. ζύρε τζαγηροῦπ. тер ητη, βέ ποῦτουρ  
ὄλ ση | ζέ тетη κήμ, пеніμ ἀρτημά келєν ποῦτουρ, βέ | пеніμ  
ἰокуме ὀлтоῦ. βе ζύре пентєн ἔβελ бá | рουτου, βέ ооῦн та-  
μαμουντάν. пῆζ τζούμλεμηζ, паχ | шῆш оῦζερηνέ. паχшῆш  
áлтоῦχ. ζύре νόμος μου | σανῆн σεπεπῆнтєн βερηлтῆ, áμα  
παχшῆш ση | νєν. кιορτζεκκῆк. ἰнсáν ἠτζηн ὀлантáн ἰοτιου-  
ροῦ ὀ | лουνтоῦ.

2. Арк. 1–97 зв. Суботні та недільні євангельські читання від  
Великодня до Неділі Сирної. Заг.: *Тῆ ἀγία κ(αι) μεγάλι κυ-  
ριακῆ, | ἐσπέρας, ἐκ τοῦ κατὰ ἰωάννην κεφ. ξ'. ε'. α'.* Поч.:  
Ἵλ ζαμαντá Χρ(ιστὸς) εφέντη áχшáμ ὀлτουгоῦ κηπη | χав-  
τανоῦн ἰπτητακῆ кουνоῦ, áποστολοσλár пῆр | ἔβῆн ἰτζηнтé  
γαпанτουлár... Кін.: ...ζύре | μαλουоῦζ νєретé ησε. βέ γιω-  
рекῆηζτε ὀнтá ὀлσá ке | рек.



3. Арк. 97 зв. – 103 зв. Євангельські читання на панахидах Великого посту. Заг.: *Εὐάγγελια. ἀναγινωσκόμενα. εἰς τὰς πανν | χίδας. τῆς πρώτης. ἑβδομάδος, τῶν νηστει | ὧν. τῆ. β'. ἑσπέρας. ἐκ τοῦ κατὰ λουκᾶν. ρε'.* Поч.: Χ(ριστὸς) εφέντη τετῆ. σαχῆν ἀλτάνμαγια σουουζ, ζύρε | τζὸχ ἀταμλάρ. πενήμ ἀταμὰ κελύπ, βέ τεσε | λέρ керек πενήμ... Кін.: ... βέ σιоци-ουμιоу. еηтзѐ. тигкле | сеήз, ёрнекеη. мураѐт. ётѐп. истесеіз; шзѐ берηл | сѐ керек.

4. Арк. 103 зв. – 118а зв. Євангельські читання по суботах і неділях Великого посту. Заг.: *Σαββάτω. πρώτη. | τῶν νη-στειῶν. ἐκ τοῦ κατὰ μάρκον.* Поч.: Ὁλ ζαμαντά. Χ(ριστὸς) εφέντη. тзουμαѐ. ёрттесѣ. ёкην | лерῆн. итзηптеп. керзѐρη-ке;п βѐ пашлатουлар. | шекертлерῆ. гиолтὰ керзῆп. портᾶп. пашла | роу. тѐф шиуроуѐп, βѐ ёллерῆпнен. ѓ балаῆп | гер-лёрηтη... Кін.: ... Χ(ριστὸς) εφέντη | νηп гаршешоунᾶ; ζύре ишτηлёр кη. поу пегиѐк | иѐкметῆ. ётτη кῆ ηтзην.

5. Арк. 119–149 зв. Євангельські читання Великого тижня. Заг.: *Тῆ ἀγία κ(αἰ) μεγάλη. Β. ἐκ τοῦ κατὰ ματθαῖον μζ'.* Поч.: Ὁл ζαμαντά. Χ(ριστὸς) εφέντη. Вηθανίαταν. галчῆп. гоут ше | рһѐ кертёрηкен, ᾶтз ѓлтоу; βѐ кертёрηкен. гиолтὰ. | пῆр итзῆр. тһрекῆ. киортиѐн... Кін.: ... βѐ киотиоуриѐп. теслῆм ётτηлёр, | понтиос пилатос ᾶкημῆп ёлинѐ.

6. Арк. 149 зв. – 178. Євангелія Страстей. Заг.: *Εὐάγγελιον. α'. τῶν ἀγίων παθῶν | ἐκ τοῦ κατὰ ἰωάννην.* Поч.: Χ(ριστὸς) εφέντη. кентῆ шекертлерһнѐ тетῆ кη; иῥсᾶн | ηтзην. иῥсᾶн ѓлᾶн шῆпτη мѐт ѓлоунтот ... Кін.: ...бароуѐп пек | тзһлёрῆпнен. пһлѐ; мѐзароуѐн ташпнѐу мѐѐурле | ѓп. шоугоуриᾶ. пеклетһлёр.

7. Арк. 178 зв. – 180. Євангельські читання на вечірні у Велику суботу. Заг.: *Τῶ ἀγίω κ(αἰ) μεγάλω. σαββάτω ἑσπέρας, εἰς τ(ῆν) λει | γίαν. ἐκ τοῦ κατὰ ματθαῖον. ρυβ'. α'. ριε'. κῆ'.* Поч.: Вѐ хᾶтзᾶн кῆ. пашлатῆ, тзᾶн герлерῆ. ᾶтзηлмаγια; | ᾶфтаноуѐн. иптитакῆ коунѐу; келтῆ мариа ῆ магдалη | νῆ... Кін.: ... βѐ малһμηῆз. ѓлсоуѐн кη. пһлѐшһз, | пѐнте шзῆ ηлен пһлѐηм. тᾶημα. тунгиᾶнῆн ᾶчη | роунᾶ тах ᾶμην.

8. Арк. 180 зв. – 192. Євангелія ранкові. Відсутня більша частина аркуша між сучасними арк. 190 й 191, на котрому знаходилося закінченням 10-го і початок 11-го читання (арк. 190 зв.: *τζηπλάχ | ἡτοῦ* – арк. 191: *τζαν γιάσητην κεντήν γουσανοῦπ*). Заг.: *Εὐαγγέλια. α΄. ἑωθινόν, ἐκ τοῦ κατὰ ματθαῖον. ρις΄*. Поч.: *Ὅλ ζαμαντὰ Χ(ριστὸ)ς εφενητηνην ὄν πῆρ шеκηρ-τлерη, барτη | λὰρ γαλιλαιάγια; ὄлкη. Χ(ριστὸ)ς εφέντηνην. σηмарлатουγού, | тауῆν ιουστιουνè. τζηχτουχлароу кηπη... Кін.: ... ἔкер τζоῦмλεση. | γιαζουлаητου, ζαν ἐτέρημ κῆ, ποῦ тiоунγiа ἔσηρμὰ | ζουτου; ὄл γiаζουλὰν. кηтаπλὰρ ἀμῆν.*

195 арк. (арк. I–IV вставні, чисті; між арк. 190 і 191 – малий фрагмент утраченого аркуша). Папір: 200 x 155, зеленуватий. Філіграні: герб Ярославської губернії | ЯМВСЯ | 1791/1792/1799 – Клепиков (1978), № 1055, 1057–1788–1794 pp.; БОФЕБ | 1791, 1799 – Клепиков (1978), № 91 – 1791–1795 pp. 33 зошити: I<sup>4</sup>, II<sup>7</sup>, III–VI<sup>6</sup>, VI<sup>4</sup>, VIII<sup>8</sup>, IX<sup>7</sup>, X–XII<sup>6</sup>, XIII<sup>3</sup>, XIV<sup>7</sup>, XV–XXII<sup>6</sup>, XXIII<sup>4</sup>, XXIV–XXXII<sup>6</sup>, XXXIII<sup>2</sup>. Арк. 24, 75, 87, 88 були додані під час реставрації в XIX ст. – папір зі штемпелем компанії Углицької фабрики – Клепиков (1959), № 97 – 1862–1868, 1875 pp. З того ж паперу були вирізані смужки й підклеєні для підтримки багатьох пошкоджених аркушів, на арк. 115–117 – по діагоналі у верхній половині з допискою слів і літер. На доданих аркушах відновлено втрачений текст чорним і червоним чорнилом відповідно до оригіналу. В ІР НБУВ зберігається рукопис (ф. 72, № 28), записаний тією ж рукою, що відновила текст на доданих під час реставрації аркушах. Оскільки рукопис ф. 72, № 28 містить саме ті Євангельські читання, що їх бракує на початку цього кодексу, очевидно, що вони були також підготовлені для його упорядкування.

Поле тексту: 160 x 110. 16 рядків. Чорнило чорне. Заголовки, ініціали та екфонетичні знаки написані червоним чорнилом. Заставка плетінчаста на арк. 119 виконана чорним і червоним чорнилом з жовтою фарбою. На арк. 180 зв. тро-

хи менша плетінка з розетками, виконана чорним та червоним чорнилом. Реклами писаря у нижньому правому куті кожної сторінки. Численні правки писаря й інших осіб, зокрема редакційно-перекладацького характеру. Первісна пагінація чорним чорнилом у верхньому лівому куті на зворотах аркушів майже всюди зрізана, збереглася на арк. 79 зв. – [1]60; 93 зв. – 188; 95 зв. – [19]2; 99 зв. – 200; 159 зв. – 320, 191 зв. – 384. Наступна, нанесена коричневим чорнилом, свідчить про втрату одного аркуша на початку рукопису й доведена до с. 353 (арк. 181). У нумерації доволі багато помилок уже після арк. 5: пропуск чисел, окремі числа проставлені двічі і т. ін. Новітня пагінація відділу рукописів, зроблена олівцем, теж з помилками: «немає» арк. 113. Численні краплі воску на сторінках свідчать про використання рукопису в літургічній практиці. Особливо багато воску на сторінках з читаннями Страсного тижня. Грецька мова збережена в заголовках розділів та посиланнях на глави Євангелій, натомість самі тексти читань подані винятково урумською говіркою. Текст рукопису загалом збігається з урумським перекладом в Євангелії 1743 р. (ІР НБУВ, ф. 301, № 27А), але трохи в іншій (локальній?) редакції з низкою додаткових читань, відсутніх у рукописі 1743 р.

Записи. На арк. IV записані з помилками декілька грецьких слів з відомого пасхального тропаря: *την αναστασης σου χριστε, Ανγγελος* [Воскресіння Твоє, Христе...]. Решта записів зроблена російською мовою. На арк. I запис другої половини XIX ст.: *Принадлежность церкви Кириа | кievской Селенія Стылы | Куплена на сумму 5 руб. | изъ церковныхъ денегъ | церковнымъ Старостою | Саввою Гудиновымъ*. На арк. 192 зв. чотири рядки затушованого тексту: *Принадлежность | Петропавловской церкви | 1870 года Марта 31 числа*. Трохи нижче іншою рукою помилкове визначення тексту російським скорописом початку XX ст. (можливо, йдеться про інший рукопис): *Переводъ съ русскаго | Проповедь на турецкомъ | языкъ*. На нижній кришці запис простим

олівцем російською мовою: 1871 года | Марта 12 дня. На арк. I зв. оцінка вартості рукопису, зроблена вже рукою XX ст.: 3 р.[убля]. Оправа виготовлена не пізніше березня 1871 р.: 210 x 155 x 55. Картон у чорному папері зі шкіряними корінцем і кутами кольору «бордо». На корінці золоте тиснення.

Старі шифри: 79 червоним олівцем у колі на верхній кришці та арк. I зв.; греч. 28 простим олівцем на арк. I зв. і нижній кришці; 49198 фіолетовим чорнилом на арк. II.

№ 3738





## РОЗДІЛ II

### Актові джерела й листування

- 1 **Поминальник Готської та Кафської митрополії в Криму (Велика Лампада, Верхня й Нижня Аутка, Капсохорі, Старий Крим). Середина XVIII ст. Без початку й кінця.**

Текст:

(арк. 2) *κυρά ἐλένη, τζαρκασι, | παρασκευά, βασιλείνα, | κυριάκω, χρισῆ, διμητρίου], | [πα]σχάλοι, ντουβλάτα, παπακ[α] | [...]τζι, ἀσλάνι, χαράτζι, | στεφάνου, πλουμού, γιανού [...] | γένήπολίτη, | μεγάλι | λαμπά | δα | παρασκευά, βασιλείνα, | στεφάνου, παρασκευά, γ[...] | [βα]σιλείνα, καλογραῖα, πασ[χαλι] | ελένη, θεοδώρου, φραν[γκ...] | σαράγια, διμητρίου, δεσπ[οινας] | κωνσταντίνου, κυρά χρισῆ, | κυρεκία, στερεῶν, σουлта[να] | κυρά еρένη, μιχαήλ [εϋρ[έως] | γραμματικῆ πρεσβυτέρα | [πανα]γίτζα, θεοδώρου, ντεμύρ, | χρισῆ, δέσποινα, μιχαήλ || (арк. 2 зв.) [νι]κολάου, γραμματικῆ, θεοδώρα, | κυρά χρισῆ, βασιλήνα, βασιλείου, | θεοδώρου, κουτλουμπεῖ, διμη[τρίου] | [εὐαγ]γελιστῆ δούκα, αρχοντησα, σο[...] | [...]ῆ, εὐαγγελιστῆ, ἀφέντηκα, | γεωργίου, πάπακα,*

βασιλήκη, | αρχόντησα, τοχτάρι, θεοδώρου | αβραάμ, κυρά  
 χρισή, τζανικά, | θεοδώρα, σαββα, παρασκευά, | μπιαβά, πα-  
 ρασκευά, | [τοχτά]ρι, γεωργίου, βασιλήνα, παρα[σκευ...] |  
 [γι]ώρκα, τοχταμύσι, μανούλα, | [χ]ρισωβέργοι, κυράκα, κυ-  
 ριαζει | [μι]χαήλ ιερέ(ως), γραμματικῆ, πα[...] | στερεώνι, δι-  
 μητρίου, παρα[σκευ...] | [γ]εράκι, κυράκα, νικολάου, | κα-  
 λογραία, παρασκευού, μπ[...] | [πα]ρασκευού, κυρεκία, θε-  
 οδώρου || (αρκ. 3) παρασκευά, κυριακῶ, | σαράγια, πάπα-  
 διτζα, θεο[...] | μαρούλα, χρισή, χριστοφο[ρου] | αντονίου,  
 κυρά έλένη, τοχτ[α...] | [ἀ]γγελήνα, ιωάννου, χριστοφόρ[ου] |  
 [εὐα]γγελιστῆ, πόλι, μιχαήλ [ι]ερέως | θεοδώρου, ἀρχόντη-  
 σα, φωτ[ου] | γραμματικῆ πρεσβυτέρα | μπιατά, κυρά έλένη, |  
 φῶτα, τοχταμύσι, γεράκ[ι] | κυράκα, τριανταφίλου, ξε[ν]η |  
 ἀφεντήκα, μπαγά, ιωά[ννου] | τρύφον, μαρούλα, ιωάννου |  
 ἀλεξάνδρου, ἀθέντοπουλα, κυ[ρ...] | μπάμπεκι, χρισοβέργι,  
 υ[...] | χρισοβέργι, πολυχρονού, πα[...] | βασιλήνα, βασιλήνα,  
 νικολάου || (αρκ. 3 ζβ.) [...]ίλου, ξένη, παναγίτζα, πάπου, |  
 [παρασκ]ευά, κουτλουμπεϊ, νιώτα, | ἀφένδρα, παρασκευού,  
 κύρα[...] | ἀφέντηκα, ἀργυρη, αντονίου, | [παρασκ]ευά, τοχτάμυ-  
 σι, κυρα μάνα, | κυρά μάνα, κουτλουμπεϊ, | σάββα, κυρά μάνα, βα-  
 σι[λει...] | [κυ]ρα καλή, κυρεκία, γεωργίου, | [...]άνα, γαβρά, κυρ-  
 γιάθι, πα[...] | [...]ά, κυρά έλένη, γεωργίου, | στερεών, μαγδάλα,  
 στε[ρεων] | διμητρίου, παρασκευά, ἀ[...] | θεοδώρου, κυρα  
 μάνα, κυρα | ντεμύρ, μπηϊκα, κυρά | ιωάννου, μπακτάρι, κυρά |  
 κυρά έλένη, τοχτάς, κυρά | παρασκευά, ύτάγι, θεοδώρου, ||  
 (αρκ. 4) μπουράνι, ευαλονίκη, σαρ[άγια] | νικολάου, χανγγελτή,  
 κυρια [κύα] | ιερε(ως), ἀφέντηκα, κυρα κ[...] | θεοδώρου,  
 τοχτάρι, γραμμ[ατικῆ] | χρισοκαιρά, θεοδωρου, κ[υρ] | το-  
 χταμύσι, έπουράνιε, μ[...] | χρισή, γαβρά, σιριάνα, | γεωργίου,  
 νικολάου, χρισή, | άραπίτζη, τζαρκάσι, τοχ[τα...] | παρασκευά,  
 κυρεκία, | κροστάλη, κυρά χρισή, | [παρα]σκευά, μανόλι στε-  
 ραιώ[ν] | [θε]οδώρου, χριστοφόρου, κρισταλ[...] | δέσποινα,  
 φραγκούλη, | γεράκι, γραμματικῆ, ἀβραάμ, μαγδαλενη ...  
 [Καψοχ]ορίου κεκημμενον | [ἀφεν]τουλοι, κερα ελένη [...] |  
 καλοι, φोट[ίου], στερεόν | [...]μισ[...], ἄρχ(όν)τισα, νοικίτα,

πεύτη | κυρα μάνα, [...γγελ...], κωνσταντίνου | [θεο]δορου,  
 ευγαινία, γεοργίου, [πανα]γοιοτου | [...]θη, κεράτζα, άνταν,  
 ταυσήχα, | γηανάκι στεφάνου, φρανκού, | [...]ήλ, αναστασοια,  
 ελευθερίου, τοχτα[...] | [στε]φάνου, ευδοκία, ίλνα, άνδρέου, |  
 [...]άνα, ιωάννου, | [τ]έθνεωτον, | [άνα]στασία, νικολάου, ευ-  
 δοκία, νική[τα] | εϋδοκία, θεωφανού, γαβριήλ || (αρκ. 5)  
 ιωάννου, φωτίου, σιμῶ, διμητρι[ου] | ζῶντον, κρίμη | αντονίου  
 ίερε(ως), χρισῆς πρεσβ[υτέρας] | προσκνιτοϋ, θεοδοσία, |  
 [κυρε]κία, παπαῖ, δέσποινα(ας), γιουρ[...] | νικολάου, μεριέμ,  
 λαζάρου | στεφάνου, ευδοκία, ζαχάρ, κεκοιμιμένων [...]  
 (αρκ. 63) ... κουτλουμπεϊ, πάπαδιτζα | έλένη, νικολάου, κυρα  
 μ[άνα] | [πά]πακα, διμητριού, γεωργίου | [κυρά]μάνα, μα-  
 ρούλα, διμητρ[ίου] | διμητριού, διμητρίου, ευαγγελιστή |  
 χρισή, άλεξίου, μανιτζα, | [στερε]ώνα, ευαγγελιστή, κυρα-  
 να | [βα]σιλείου, κωνσταντίνου, ληβερ[...] | [λυ]μπανά, πρε-  
 σβυτέρα, | ναζού, μανόλοι, κираτζ[η] | [κω]σταντίνου, φω-  
 τινῆ, ά[...] | [κυ]ράκα, αναστασίου, πεύτη, | παρασκευά, παρα-  
 σκευά, | γεωργίου, κυρά χρισῆ, θαχ[...] | νικολάου, χρισῆ, πα-  
 ρασκευ[...] | παπαδιτζα, [γε]ωργίου, κυρεκ[ία] | άπάνω, | και  
 κάτω | γούτκα | κωνσταντίνου, έλένη, ζογράφ[ου] || (αρκ. 63 зв.)  
 [...]τασού, παπαδίτζα, άθανασίου, ι[ωάννου] | κυράνα, παρα-  
 σκευού, θεοδώρου, | φράνγκισα, χρισῆ, θεοδώρου, γιάκου |  
 [κων]σταντίνου, κυρεκία, γεωργίου, διμητρίου, | κυρα μάνα,  
 παναγιώτου, θεοδώρου, | νικολάου, άνδρονίκου, δεσποινα,  
 μο[...] | [...]ττηκα, θεοδωρου, νικολάου, ίλνα, | παρασκευά,  
 άρχόντησα, ξαν[θ...] | [...]σούλα, άφέντηκα, θεοδώρα, πα[...] |  
 θεοδώρου, άφέντηκα, άρχόντησα | λαπρίνου, άφέντηκα,  
 κυρά έρένη | άρχοντησα, στερεών, κυρεκία, θε[ο...] | [π]άπα-  
 διτζα, αθανασίου, άρχόντησα | βασιλείνα, κυρά μάνα, θε-  
 οδώρου, | [βα]σιλείου, πάπαδιτζα, πάπακα, | ίλνα, άφέντου-  
 λη, άνδρονίκου, πα[...] | μοςχορι[...], πάπακα, θεοδώρα |  
 [δέ]σποινα, άλεξίου, ναζού, μπηνά || (αρκ. 64) θεοχάρι,  
 παναγιτζα, ιω[άννου] | σταυρίνου, τρύφων, κυρά μ[άνα] |  
 κυρά έλένη, βασιλεικῆ, | [κυ]ρά έλένη, πάπακα, | κυρά  
 έρένη, κυρά μάνα | βασιλείνα, ιωάννου, άφέν[τ...] | ιωρδανού,

κυριακῶ, χαν[...] | ἀρχοντού, ἀργυρῆ, γεωργίου, | ναζού, κυρα  
 μάνα, δούκα | [κυ]ρεκία, κωνσταντίνου, διμητρ[ίου] | στερεῶν,  
 γεωργίου, λιγερῆ, | στερεῶν, δανιήλ, βασιλεινα, | κυράτζα,  
 σταυρούλι, κυρα λ[...] | [γρα]μματικῆ, καλωϊφάννου, α[...] |  
 [κων]σταντίνου, χρισῆ, θεοδώρα | κυρεκία, παρασκευά, | [κων-  
 σταν]τίνου, χρισῶκαιρά, κυρεκ[ία] || (арк. 64 зв.) [ἐλευθερ]  
 ίου, πιπέρι, παρασκευά, κυρά | ἀφέντηκα, γεωργίου, ιωάννου,  
 καλῆ, | κυρά καλῆ, παρασκευή, | κυρά μάνα, στάθη, κων-  
 σταντ[τίνου] | [...]τά, σουταμπεϊ, μπιατά, πα[...] | πεύτη, δια-  
 μαντῆ, μελαχρινῆ, | [παρασκ]ενοῦ, σαράγια, ιακῶβ, μπηϊτζι, |  
 [ἐλ]λένη, θεοδώρου, βασιλείου, κυ[ρ...] | [...]η, ἀφέντακι, μπι-  
 αγά, κου[...] | κυρα μάνα, παπάτζι, | [...]άνα, στερεῶν, κυρά  
 μάνα, | [κωνσταν]τίνου, καρωμφήλι ἱερε(ως), χρισῆ | [πρε-  
 σβυ]τέρα, θεοδώρου, γραμματικῆ, | [...]α, παρασκευοῦ, κων-  
 σταντίνου, | [ἐλευθε]ρί(ου), γραμματικῆ, λαζάρου, | [κων-  
 σταν]τίνου, σμαράγδας, κωνσταντίνου, | [...]ιτ(ας), ἀφεντῆ,  
 ζαφήρα, νιώτη [...]

Опубл.: Галенко, Чернухін. – С. 40–42.

6 арк. (арк. 2–5, 63–64 ркп. ф. V, № 3736/1 – див. Розділ I,  
 № 8). Папір: 168 x 107, фрагменти шести аркушів,  
 видлучених із верхньої та нижньої кришок оправы. Чорнило  
 чорне. Списки були складені тією ж самою рукою, що й  
 поминальні записи ркп. ф. V, № 3641 (див.: № 2).

Бібліогр.: Галенко, Чернухін. – С. 32–45.

№ 3736/2



2 Зошит митрополита Готського та Кафського  
Гедеона.  
1750–1760 рр.

1) Поминальний Готської та Кафської митрополії в  
Криму. Імена християн з Гьозлеве, Джемрека, Капсохо-  
рі, Сале, Кафи та інших поселень.

Текст:

(арк. 1) *δαβίδ, γε[ω]ργίου, ἀλεξανδρού, διμητρίου, αναστασία, |  
κυρεκία, ἀθούλοι, κυρά ἐλένη, κῶκανά, | χὰμπικέ, εὐδοκία,  
ύλία, ἐλένη, ἐλησάβη, | σωσάνα, σοφία, κωνσταντίνου, σοφία,  
ἐλένη, | δέσπιν(ας), ιωάννου, ἐλένη, σουλτάμπικέ, ἀσλάν, |  
ἀφεντού, εὐδοκία, παρασκευά, γραμματικῆ, | σταυρινόν, θε-  
οδώρου, ἀγγέλινα διμητρίου, μαρία, | δέσπιν(ας), ἐλευθερίου,  
ζωῆ, ιωάννου, θεοδώρα, | μεριέμ, ύλία, βασιλείου, μανόλει,  
εὐφροσυν(ης), | θεοδώρου, κῶκανά, ιωρδάνου, δέσπιν(ας), |  
ἀϊτὰν προσκυνιτοῦ, ἀλτυμπικέ, δέσπιν(ας), | μπικές пре-  
свυτέρ(ας), γεωργίου, κυρά μάνα, | γεωργίου, χαμπικέ, νάζου,  
ἀλεξίου, διμητρίου, | μαρία, ἐλησάβη, ἀγγελεῖ, δαβίδ, θε-  
οδώρου, | ἀλεξίου, μεριέμ, θεοδώρου, ζωῆ, κυριακού, |  
ἀνάμπικέ, τρύφων, αναστασία, ιωάννου | ἀνδρέου, τοχταμύσι,  
δέσπινας, ιωάννου, θεοδώρου, | παρασκευά, γεωργίου, σουλ-  
ταμπικέ, κυρα ἐλένη, | χρισστώμου, δέσπινας, μοσχόν, στε-  
ρεῶν, τοχταμ | πικέ, ἀλεξάνδρου, ματθαίου, πασχάλει προ-  
σκυνιτοῦ, | σουλταμπικέ, μπαγδασάρ, ύλία, σεφερμπικ[έ], |  
ἐλένη, στεφάνου, δέσπιν(ας), сараїμπικέ, || (арк. 1 зв.)  
ἐλησάβη, βασιλικῆ, μαρία, κυριάκω, προσκυν | κυρεκία,  
σοφία, ἀγγελεῖ, δανιήλ, νικολάου, | ἀλεξάνδρου, νὰρμπικέ,  
τοχταμύσι, μεριέμ, | κυρά μάνα, ἀσλαμπικέ, σάββα, ἐλένη, |  
ἐλευθερίου, εὐδοκία, θεοδώρα, ἀσλαμπικέ, | θεοδώρου,  
δέσπιν(ας), μαρία, χρισαφήνα, ἐλη | σάβη, σοφία, ἡντζιμπικέ  
προσκυνητῆ, | διμητρίου, νὰσμπικέ, δέσπινας, διμητρίου,  
σοφία, | χριστοδούλου, σμαράγδα, κυριακῶ, ἀνα, | ύλία, θεο-  
φανού, ἀντονίου, ἐλευθερίου, κωνσταντίνου, | κυρά μάνα,  
κυρά μάνα, διμητρίου σάββα, | ἀγορίτζη, θεοδώρου, γκιρεγεῖ,*

κυράνα, | ντουβλέτμπικέ, κυρεκία, χρισαφήνα πρεσβυτ | γκι-  
 ρεγεϊ, μαρία, πέτρον, τατιανῆ, μαριάμ, | δαβιδ, δαβιδ, μα-  
 γδαλένη, τοχταμπικέ, | εὐφροσυν(ης), μανόλοι, ἐλησάβητ,  
 γκιρεγεϊ, | ἀφεντούλ, ἀναστασία, ισπιρεϊ, γεωργίου, νι |  
 κολάου, στεφάνου, μεριέμ, σμαραγδ(ας), σμα | ραγδ(ας), γε-  
 ωργίου, ἐλένη, μαρία, ντουβλετμπικέ, | κυρά χρισῆ, γκιρεγεϊ,  
 κυρεκία, μαριάμ, | θεοδώρου, γεωργίου, κυρεκία, παρασκε-  
 νὰ, | ἀναστασία, μελέκ, κωνσταντίνου, βασιλικῆ, || (арк. 2)  
 ἄβραάμ, θεοδώρου, πασχάλει, διμητρίου, κωνσταντίνου | το-  
 χταμύσι, δέσπιν(ας), κυρατζά, γεωργίου, γκιρεγεϊ, | εὐδοκία,  
 σοφία, ξανθούλει, παντελεϊ, θεοδώρου, | κυρά χρισῆ, ἀφάν-  
 τουλει, μπεκτεμύρ, μησυρ | μπικέ, παρασκευὰ, κυρεκία,  
 μοσχού, | ἀσλαμπικέ, κυρεκία, παναγιώτου, βασιληκῆ, |  
 ἰωάννου, σάββα, βασιλικῆ, τοχταμύσι, παρασκευὰ, | ἀνα-  
 στασία, σαββατοῦ, σάββα, σιμεῶν, κυρά ἐλένη, | ὕλια, κυρα  
 μάνα, ἐλένη, γεωργίου, σιμεῶν | κατερίνα, κωνσταντίνου,  
 ἀρχωντοῦ, κυρεκία προ| σκυνιτῆ, γεωργίου, σωσάνα, κυρά  
 χρισῆ, γεωργίου | δέσπιν(ας), σεραφίμ, χρισαγια, δέσπιν(ας),  
 βασιλείου, | τζιτζέκα, γεωργίου, ἐλένη, διμητρίου, κῶκονα, |  
 κυρά ἐλένη, θεοδώρου, ἰωάννου, μιχαήλ, ἄνα, | σμαραγδ(ας),  
 μεριέμ, διμητρίου, ἐλησάβητ, ἄβρα | ἄμ, παναγιώτου, ἰωάννου,  
 κυρά ἐλένη, θεοδώρου, | σωτήρ, ἀνάμπικέ, κυρεκία πρε-  
 σβυτέρα, | ἰωάννου, διμητρίου, μιχαήλ, ἐλισάβητ, θεοδώρου, |  
 βασιλείου, μεριέμ, χρισῆ, χαραλάμπου, ἰωάννου, | διμητρίου,  
 δέσπιν(ας) πρεσβυτέρ(ας), θεοδώρου, καχεϊ, | σταυρινού, βασι-  
 λείου, δέσπιν(ας), ἐλησάβητ, Γρηγορίου, | ὕλια, γεωργίου, κων-  
 σταντίνου, παρασκευὰ, σουλτάνα || (арк. 2 зб.) δέσπιν(ας)  
 προσκυνιτῆς, τοχταμύρι, κυρά μάνα, γε | ωργίου, ισπιρεϊ, ἄνα,  
 σάββα, παναγιώτου, κυρά | μάνα, διμητρίου ἱερε(ως),  
 δέσπιν(ας) πρεσβυτέρ(ας), | μαρία, ζωῆ, θεοδώρου, διμητρίου  
 ἱερέ(ως), ἄσλαν | μπικές πρεσβυτέρ(ας), βασιλείνα, τοχτάρι,  
 κυ | ρεκία, γκιρεγεϊ, παῦλου, δέσπιν(ας), ἄβρα | θοι, διμητρίου,  
 ἀναστασίου, σοφία, σμαραγδ(ας) | τριανταφίλου, εὐφρο-  
 συν(ης), ἐλησάβητ, : ~ | (дописано иишою рукою) γεοργαίος,  
 πασκάλη, μάργα, μαρῆαμ | γκιισλεβαϊ. ζώντον. | μιχαήλ ἱε-

ρε(ως), σαββατούς πρεσβυτερ(ας), μα | καρί(ας) προσκυνιτῆς,  
 θεοφυλάκτου, ἀνανίου, ἱερο | μονάχου, σταυρινού, σάββα,  
 δέσπιν(ας), διμητρίου | μιχάλοι, κυριάκω, σοφία, σάββα, γε-  
 ωργίου | δέσπιν(ας), δανιήλ, ἔλευθερίου, νικολάου, σπυρί-  
 δων, | δέσπιν(ας), γεωργίου, δέσπιν(ας), τρύφων, ἀβραάμ, |  
 σαχίνοι, νικολάου, μαργαρίτας πρεσβυτέρ(ας), | γεωργίου,  
 σοφία, ἀλτυμπικῆ, πέτρου προσκυνιτοῦ, | κατερίνα, ἀφε-  
 ντούλει, θεοδώσια, γκιρεγεϊ, | μαρία, κυριακῶ, δέσπιν(ας),  
 λουκά, τζάνμουρ | τζά, δέσπιν(ας), γεωργίου, ἀναστασί(ας),  
 θεοδώρου || (арк. 3) σταμάτι, νικολάου, κυρεκία, Γεοργίου,  
 ἑλένη, | ἑλένη, μοῦσι, κωνσταντίνου, ἑλησάβητ, | πεῦτι, χα-  
 μπικῆς προσκυνιτῆς, γεωργίου, τζι | τζέκα, κυράτζα, ἔλευ-  
 θερίου, κυρεκία, | ἀναστασίου, δέσπιν(ας), γεωργίου, θε-  
 οδώρα, γκι | ρεγεϊ, σοφία, παρούσι προσκυνιτοῦ, ἑλένη, | πα-  
 ναγιώτου, σεαῖρας, στεραώ(ας), παναγίτζας | χωρ(ίου) τζε-  
 μπαρέκ, ζῶντον. | θεοδώρου, μαρούλα, νάσλύ, ἀντωνίου,  
 ἰωάννου, | ἰωάννου, σάββα, κυράτζα, θεοδώρου, παρα | σκενά,  
 δέσπιν(ας), πέτρου, δέσπιν(ας), μαρία, | κυριακῶ, βασιλείου,  
 μενεξαῖ, κυρεκία, | θεοδώρου, σοφία, γκιρεγεϊ, χανούτα,  
 μαρία, | μοσχού, σάββα, σωτήρα, παρθένα, μουράτ, | γε-  
 ωργίου, τίλεντζι, σοφία, ἑλένη, παρθένα, | γεωργίου, μαρία,  
 σοφία, κυριακῶ, μαρία, | ἰωάννου, βασιλείου, ἰωάννου, χρισῆ,  
 γεωργίου, || (арк. 3 зв.) σωτήρα, μιχαήλ, μαρί(ας) πρε-  
 σβυτέρ(ας), | δέσπιν(ας), κυριακῶ, παρασκευοῦ, ἀντονίου, |  
 βασιλείου, στεφάνου, σαραντινῆ, σαββακά, | κωνσταντίνου,  
 βασιλικῆ, παρασκευοῦ, ντιλεν | τζι, χρισῆ, σοφία, θεοδώσιου,  
 πέτρου, θεο | δώρου, ἰσπυρεϊ, διμητρίου, καρακότζα, κυρε | κια,  
 ἀρχώντησα, μιχαήλ, μορφῆ, | κωνσταντίνου, δέσπιν(ας),  
 ἔλευθερίου, θεοδώρου, | διμητρίου, σοφία, γεωργίου, ἀσλάν,  
 μαρούλα, | μιχαήλ, γκιρεγεϊ, δέσπιν(ας), σοφία, τοχτα | μύσι,  
 θεοδώρου, κυρεκία, ἀσλάν, πανα | γιώτου, κωνσταντίνου,  
 ἀναστασία, δέσπιν(ας), | βασιλείου, ἀρχώντησα, ἔλευθερίου,  
 εὐλευθερίου, | βασιλικῆ, γεωργίου, ὕλια, σοφία, κωνσταν |  
 τίνου, σοφία, μαρία, θεοδώσια, φωτίου, | παρασκευοῦ, νι-  
 κολάου, ἀρχώντησα, χριστοδούλου, | ἀκριβῆ, παναγιώτου,

σταυρινού, πασχάλ, | νασλὺ, ἀλεξίου, εὐλευθερίου, κυρεκία, πα | ρασκευὰ, θεοδώρου, παναγιώτου, κυρά μάνα || (арк. 4) ἀθανασίου, καλτί, παρασκευά, μουράτ, | χωρ(ίου), σάλαι, και καψωχόρι, ζώντων. | παναγιώτου, σεαῖρ(ας), στερεων(ας), παναγιτζα, ἔλη | σάβητ, κυρά ἑλένη, φωτινῆ, στερεώνοι, παρασκευοῦ, | θεοδώρου, διγενεῖ, κωράνας, μπιῦκα | χρισῆ, ζαφίρα, βασιλείου, κωνσταντίνου, κυρά | ελένη, κωνσταντίνου, δέσπιν(ας), ἑλευθερίου, | διμητρίου, χιώνου, παναγιώτου, βασιλεινα, εὐλευθερίου, | βασιλείου, λεωντίου, στεραιών(ας), σαββατοῦ, εὐγενία, | πασχαλοῖ, ἀρχώντισα, παρασκευά, ἑλευθερίου, | ἀφεντούλοῖ, σαββατοῦ, παπάκα, ἀκριβῆ, θε | οδώρου, ἰωάννου, στερεῶνα, ταυσίχα, ἀντωνίου, | σαββακά, κυριάκου, πεύτι, σάββα, φράγγ | κισα, παρασκευοῦ, γαβρά, βλεμοῖ, βασιλεικῆ, | κυριάκω, μορφῆ, σαββακά, στερεῶνα, γεωρ | κά, θεοδώρα, μιχαῆλ, χρισούλα, κυρεκία | πεύτι, σοφία, στερεῶν, παρασκευοῦ, θεοδώρου | σαββακά, μαρίνα, μαλίκα, τοχταμύσι, | παναγιτζα, σοφία, θεοδώρα, ἑλευθερίου, || (арк. 4 зв.) κυράτζα, σωτήρ, ἰωάννου, βασιλείου, θεοδώρα, | πεύτι, θεοδώρα, ἀντρίτα, ἰωάννου, ἀνα | στασία, μαγκούσι, παναγιτζα, κυριάκω, | παναγιώτου, ἀρχώντησα, σαββακά, κυρια | κὰ, σταυρούλοῖ, φλούρου, εὐαγγελιστεῖ, γεωρκὰ, | ἰωάννου, χρισῆ, γεωργίου, ζαφίρα | (дописано и́ншою рукою) ευθυμίου ἱερε(ως), παρασκευοῦ πρεσβυτερα. | τῆς πολιτει(ας) Καφᾶ, ζώντων. | λεοντίου ἱερε(ως), βασιλικ(ῆς) πρεσβυτερ(ας), ἰσπιρεῖ, δέ | σπιν(ας), νικολάου, ἰωάννου, χρισῆ, ἦντζί, γε | ωργίου, ἀναστασίου, μεριέμ, χρίσω, σοφία, | ἀντωνίου, γκουλνπικέ, μεριέμ, λυμπάνα, | σεφέρμπικέ, θεοδώρα, παύλου, σουλτάννα, | διμητρίου προσκνιτοῦ, σωσάνα, κωνσταντίνου, | ἑλευθερίου, φενγκάρα, παρασκευὰ, γεωρ | γίου, φώτι, θεοδώρου, νικολάου, ἦντζί, φιλίπου, | κυράτζα, ἀφέντικα, ἑλησαβητ, χρισῆ, νικο | λάου, ξενήτα, μονόλοῖ, νικολάου, σοφία, | ἰωάννου, ἦντζί, ἰωάννου, μαρία, νικολάου | προσκνιτοῦ, λυμπάνα, βασιλικῆ, σάββα || (арк. 5) ἀναστασίου, χριστοδούλου, κουλάφα, σταυρούλοῖ, | δέσπην(ας), παναγιτζα, κατερίνα, ἰλύα, κυ | ράνα, τοχταμύσι, λαζάρ, βασιλείου, παρα-

σκευά, | παρασκευού, πεύτη, θεοδώρα, γεωργίου, άσλάν | μπικέ, στεραιών, δημητρίου, κωνσταντίνου, σεφέρει, | παρασκευού, μπικέ, κωνσταντίνου, κυρά έρένη, | άσλάν, έλένη, σεφέρμπικέ, βασιλική, | τοχταμύσι, άλεξάν, σιμεών, γηγνεσχάν, | πασχαλήα, κυράτζα, κυρά έλένη, σάββα, | άναστασία, άρχώντησα, κυράτζα, θεοδώρου, | κουλάφα, παρασκευά, έλευθερίου, σαββακᾶ, | κωνσταντίνου, μπιατά, βασιληκῆ, βαρβάρα, | στερεώνα, άσλάν, κυρεκία, κυριακῶ, | σαραϊμπικέ, παρασκευού, παρασκευά, | μιχαήλ, τζιτζέκα, σωτήρ, αναστασία, | σεραφίμ, κυρά μάνα, γιαμουρτζή, πανα | γίτζα, στεραιών, παναγιώτου, γεωργίου, νάσλν, | μαγκούς, σαββακᾶ, ντουβλές, ίσπηρεϊ, νικο | λάου, παπάκα, μαρούλα, δέσπηνας, ~ | γεώργγη (останне ім'я додано пізніше іншою рукою)

**2) Повчання або проповідь з посиланнями на слова псалма 114 (116), 7 «Повернись, душе моя, до відпочинку твого» та сентенцію св. Іоанна Дамаскіна «наче квітка в'яне й наче сон минає – отак зникає кожна людина». Без початку й кінця.**

Текст:

(арк. 5 зв.) таουτ μιγαμπέρ τέρ κε, τζανημ καϊτ, ραχατλη | γινά ζίρα τακρι σανά μπακσης έτμης ~ | таουτ πιγαμπέρ χειγιάλ νтουνιανήν, χειγιάληγηνη | κγιορμέγилен, άχήλεν, βάχηλεν, γετζε γιουτους, | ίνσάν κασαβετε, μπουлουνμάγилан μπου тουνιανήν | τεμεлσισηζληγινή κγιορμέγилен; νтoνтoυ тενті ки | ѓ μπουμπαρέκ τζανινα, καϊт τζανήμ, ραχατ | тληγινά, ζίρα таκρί σανά μπακсіς έтμης ~ | σάναϊ, νтемек ίστέртη, кентῆ тζανινα, тζανήμ | νε κγιορουγιορσουν, μпоῦ μεφά νтουνιαтάν | κγιουζεлиγινή ми; γіόксаμ ρουσαλιγινή ми | μπου κγιουζεληк, μπου ρουσαληк, άγινῆ | саμπάχ олоуп мпиле – μπῆρ тζῆχ тουσέρ, ᾗле | γиунес, тζикисίγилен, ѓ тζῆχ тзогионлour; | χριστηανλάρ ίνσάνта оνά κγιορέ νтoγaρ кеμαληνά | κγελῆρ мούлк ἔβ, μπάγα сааπισῆ олоур νέ | сеκῆл, μпоῦ ραχμεтлῆ, ἔβлентῆ оγoύл, οῦσάк | сахаπισῆ ол-

του ἄπακξης ἄπακσισταν τα κγελτή | κορκουλού οὔλουμ, νὲ  
σεκήλ ἰωαννης δαμας | κινός τέρ κίμ, τζιτζέκ κιμπί σολάρ βέ,  
σακα | κίμπή κγελτζέρ, βὲ ἔρ ἰσανήν τενή ἔρηρ<sup>1</sup> || (арк. 6)  
όνούν ἴτζην νταουτ мπιγαμπέρ, тети кῖ ὄ мπουмпарек | тца-  
νινα кáйт тцанήм ραχατлггίνα : ζίρα таκγρί | санá мπακιζής  
ἐτμήστηρ мπηρ σεγ εβελтέν ζεπῆρ | γεрте сакήν олтуоктá,  
оратán ὄνου тζηкарса | άλλás γγκένας εβελκίς γερηνές,  
βαρμάκ ὄλσán ζήρα | таκρη, χάκ тáγλαν, εἰσανῖν тениνή гиа-  
ρατίктá ψ | азής ρούχουлан тцán та βερτί, тапζ тцán орту-  
σου етти | тцанитένилен мούмпарάκ, тценете ἡ ραχατлггῆν |  
та олсoun тегῆ, котоῦ ἥλλαι адáм атаμήс, таκρηνίν | гκελε-  
μηνнаί тоῦтмаμάγгелани тценветέν ἰσοῦртилéri | ονούν ουτζῆн  
таβούт πέγγαпέρ тέρ ки, **επήστραίψον** | **ψηχή μου, ηс тῆн**  
**αναπαуσιν σου**<sup>2</sup>, ονούν ητζῆн тέρ ки | тцаниνά кáγт γкένес,  
тцáниμ, εβελκῆ ηρεχαт | λгггнá

3) Церковні здравиці на честь Молдовлахійських гос-  
подарів Іоанна Константина Ніколая з дружиною Ма-  
рією Катериною та дітьми; Григорія Гіка з дружиною  
Зоєю та дітьми; Іоанна Михайла Раковіце з дружиною  
Анною та дітьми; Іоанна Константина Михайла з дру-  
жиною Смарагдою та дітьми; Іоанна з дружиною; Тео-  
досія з дружиною та Василя.

Текст:

(арк. 6 зв.) ети δεόμεθα εἴπέρ τον ευσεβεστάτον αυθεντόν |  
ιωανου ιωάννου κοσταντίνου νικολάου βοηβοδα, μαριας εκα |  
τερινας τόμνας και τον τέκνον, | етг δεόμεθα, εἴπερ του ευσε-  
βεστάτου, αυθενтου, | ιωαννου γριγορίου, γγκήκα βοηβόδα,  
ζοήтзас | δόμνας, και τον τέκνον, | етг δεόμεθα εἴπερ του ευ-  
σεβεστάτου αυθένтου | ιωάννου мηχαήл ρακοβήтзг, βοηβόδα, |  
áννιс тгс δόμνας, και τον τεκνον | етг δεόμεθα εἴπερ του  
ευσεβεστάτου αυθένтου | ιωάννου κοστανтίνου, мηχαήл βο-

<sup>1</sup> «ὡς ἄνθος μαραίνεται καὶ ὡς ὄναρ παρέрχεται, καὶ διαλύεται πᾶс ἄнθρωπος»  
(Іоанн Дамаскин).

<sup>2</sup> Пс. 114: 7.

ηβόδα | σμαράγδας τόμν(ας) και τον τεκνον ιωάννου, και της  
σημβήου | θεοδοσηου και τη σημβήου, βασηλάκι τον γ.

#### 4) Поминальний. Імена мешканців села Мировичі (Де- мерджи?).

Текст:

(арк. 6 зв.) του μισροβήτζη ζόντον. | πελαγία, θεωδόρου, βασήλος  
διμητρήου, ιωάννης | μαρήα, άννα [...] στεφάνου, μάρθας,  
αλεξίου || (арк. 7) ναζου αναστα[σιας] χρουση ζαφηρα κων-  
σταντιν αρ[χ...] | ιωσηφ, παρασκευα, κιρανα, κοσταντην προ-  
ην ηε | ρενς μαρια μεγηρεμ νικολά ελησάβετ, κυράνα βασηλ  
[...] | γεοργη κερα χρισοι κοσταντίν σταυρινο [...] ιω(άννου)  
δε | σπηνα γεοργη αναστασοια, κυριακία, σημειόν | ταταρ  
και βις κοσταντιν παρασκευου μηχαήλ αναστασηα | σεραφήμ  
μαρία τεμήρ κε δέσπηνα.

Οπυδλ.: Галенко, Чернухін. – С. 42–45.

#### 5) Гедеон, митрополит Готський та Кафський, до Ананії, митрополита Трапезундського. Чернетка листа.

Текст:

(арк. 7) Πανιερότατε θεοπρόβληται άγιε траπεζοῦντος | κήρη  
κήρ ανάνια ημαίτεροι εν χριστώ ά | δελφός και σηλλητουργος  
την ημαιτέραν πανη | ερότητα άδελφηκώς άσπάζόμενος και  
ήδιεως | προσαγοραιβω | δεόμενος του άγηου θεοῦ ήν να δη-  
αφηλάτη αυτιν | έν άκρεα ηγηά μαι το μακροβηότιτος με τον |  
ερχομόν του επαρχηοτν μας ηστα εντόθεν | δεν έληψα και εγω  
δηα ταπηνοῦ μου γραμματος | να τις δόσω τον εν χ(ριστ)ῶ αυ-  
τις ασπασμον | άνκα[λα κι η] προσκηνηται ποτέс δεν απ[ο]χ[ι] |  
ομος μαι τα[...]κή μας πτοχός και μι έχοντας χρη | ματα ου-  
τως γραμματικως δεν χρη ημην παρε | μου και μι τοτης γραμ-  
ματικος η φηλήα τον φήλον | μας ηναί οσάν ενας ποταμόс ξη-  
ροποταμος και οπο | σαν βραίξη κατηβαίνη και προς πανσαν-  
σον ξη | ρενεται πλησι απο τις πανιεροτισου, γραμματικι δ[...]  
α | απολήπουν απο τον υπαρχη μαληστα ο άγηος | οικονόμωс  
ευλογι ο θεος παπα γηαννάκης οπου τον έχης καθι | μαιρηнос  
κοντα σου.

Οпυδл.: Чернухін. Митрополит. – С. 62.

6) Γεδεон, митрополит Готський та Кафський, до Χριστοφορα, καφίγυμενα μοναστηρια Пресвятої Богородици Сумела. 1660 ρ. Чернетка листа.

Текст:

(арк. 7) Πανοσηοτατε ἀγχε καθηγουμενε της ηεράς | και βασηληκης μονίς της πανηπερεβλογημενις | δεσπίνις της εσπηουρμενίς ὄρους μειλὲ κηρηε | παπα κηρ χριστοφορος τεκνο εν κηρήο, α | γαπητε, και πανοσηότατε αγχε σκευοφήλακε | του ηερου μοναστηρήου παπα ὁ δινα και ἀπαντες οι λοιποι | ἀγχοι πατερες του ρηθέντος μοναστηρίου τέκνα εν | χ(ριστ)ῶ αγαπητὰ, και περηπόθητες την αγηοσηνιν | σας εκ μαίσις ψηχης ευχόμενος πατρικός προσ | αγοραίβο, | δεομένος του αγηου θεού ηνα δηαφήλάτι παντας ημων | ανοτέρους και παντός σηναντίματος, εις еτι πανπολα και α | γαθα мαι та να ἔρχοντε ηστα αυτοθεν η προσκηνητε | απο το παραμικρόν πημνηον μου ден ἔληψα και εγώ | ~~δια γραμματον μου~~ ο ταπηνός δουλος και αμαρτολος του θεου | να σας ευλογησο δηα γραμματόν μου και αν ποτες να ηνε | ευπροσδεκτο ενοσηον του, αν καλα και ακοῦομαι και | τες ακαταστασήες οπου συμβένουν ησε | αυτα та мαιρι καθημεριнос και κηνηδνέβουν ειτε η еρα мона | στήρια και ο κηнос λαος τον χριστηνανον ομος | ο ἀγχος θε(ε)ός να φάνи το ελαιος του και η αγήα σας ευχή να | δηασκαιδαζη τες επηβουλές τον ηπαιναντη | ον αν καλε αδελφη και πατέρες μου ден πρε | πη να παραπονάσαι ιδη еτι αντι η ψόρα, εκό | λησας και еδο ηστου λόγου μ(ας) ὁμος παρακαλουμαι το ελεος | τής παναγη(ας) να παρακαλέση τον ηον τις τον μονογενους | και να στήλη εξ ουρανοῦ το πατρικό και να σβηση την | φλόγα τις καμίνου οπου μας καίγη καθημαιριнос ||

(арк. 8 зв.) και αλο σ(ας) παρακαλὸ πατέρες αγχοι [...] | θυμάσθαι, και εμενα τον αναξηον δουλον | [...] στας ηερασ(ας) προσευχές, таῦτα εν συντομῶ | та δε еτι τις αγηοσηνισας ηεί θεοθεν | [...] πλήστα, και πανάрайста αψ60 εν μιν[...] | τής ημαιτέρας εν αγεί τον αγηοσηνις(ας) εν χ(ριστ)ῶ αυτου | ευχετις Ὁ Γοτθίας και Кафᾶ Γεδεών

Опубл.: Чернухин. Митрополит. – С. 62–63.



7) Гедеон, митрополит Готський та Кафський, до Анаїї, митрополита Трапезундського. 1660 р. Чернетка листа.

Текст:

(арк. 8 зв.) καὶ θεοπρόβλητε μητροπολίτα ἄγχε τρα | παι-  
ζουντος ἡμετερω ἐν χριστῶ ἀδελφαι καὶ σιλλειτουργε | τὴν  
ὑμετέραν πανιερότητα ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενος ἡδεῶς | προ-  
σαγωρεῦω | † δεόμενος του ἀγίου θεοῦ ἵνα διαφυλάττη αὐτήν  
ἐν ἄκρα ὕγυα | διηνεκεῖ ευημερία, μετὰ μακροβιότητος ἄμπο-  
τες ὁ ἅγιος θεός | νά τὴν χαρίζη αὐτή και εἰς το εἰς μέχρι  
γῆρας βαθυτάτου και | λιπαροῦ συναντηματος μαι τον ερχομόν  
τοῦ επαρχιοτή μας ἦστα αὐ | τόθεν δηα χᾶρη προσκηνίσαιος  
δέν ἐληψα και εγὼ ος [...] πηθῆ | ηγαπητος φηλος καὶ ἀδελφός  
δηα ταπηνοῦ μου γραματος να της δοσω τον αγη[ον] | αυτίς  
ασπασμον και ανποτες και η πανηερότητίς να το δεχθη | [...]  
ἀδελφός ἀνίσος, και ροτάν τὴν καταστασιν, τουτο που μας εδο  
ητε ευρ[ει] | πος τόρα, ἔγηναι χηρότερα, απο αυτά τα μαίρη, ο  
ἀγης θ(ε)ος να μη [...] | το ελειος και να ηρινεύση, τα πάντα  
και η αγία σ(ας) ευχή να μ(ας) βοηθήση | μὴν σας κακοφανοί  
ἀδελφαι πος δεν σας [γράφω] συχνάκης | απο αμαίλλη οὔτε  
απο αχριασηά μενο μη ἔχοντας γραμα | τικον ηναι η ετήα που  
δεν αναποκρίνομαι και την παρακαλο να εχ[ει] | γράμμα αυ-  
της δηλοτικόν περι της εφαιτης μοι ηγήας ταυτα | μεν ἀδελ-  
φηκῶς τα δε ἐτη αυτις θεόθεν εἰῆσαν πλήσται και | σοτιριόδη,  
κ[ατὰ] αψ60 εν μινη ο δινα | της εἰμετέρας πανερότιτος, | σῶς  
ἀδελφός και εἰς τοὺς ορησμούς | Ὁ Γοτθίας και Καφᾶς Γεδεῶν  
Ουβλ.: Чернухин. Митрополит. – С. 63–64.

8 арк. Папір: 225 x 170, білий. Філіграні: корона | вино-  
градна гілка | PG – сх. Хівуд, № 2368 – 1700 р. Чорнило ко-  
ричневе й чорне. Новогрецька та урумська мови. Тексти  
писали декілька осіб: 1) арк. 1–5 заповнені тією ж рукою,  
що й подібні тексти на фрагментах аркушів з ркп. ф. V,  
№ 3637 (див.: № 1); 2) уривок з повчання на арк. 5 зв. – 6 пи-  
сала інша особа; 3) церковні здравиці, імена для поминання

на арк. 6 зв. – 7 і дописані пізніше імена до списків на арк. 1–5 уклад третій писар. Чернетки митрополита відповідно до їхнього змісту мав би писати сам митрополит, проте його почерк, відомий за іншими рукописами 1730–50-х років, помітно відрізняється від почерку, представленого в чернетках. Натомість підписи митрополита дуже подібні до справжніх.

Вірогідно, що збережені аркуші є частиною значно більшого зошита, присвяченого головно поминальним записам, котрі укладав професійний писар митрополії. Пізніше на порожніх сторінках були додані інші записи. Чернетки митрополита свідчать про певні труднощі в написанні через хворобу або з інших причин. Поміж текстами чернеток багато «проб пера», зокрема на арк. 8 повторені титуляція та імена митрополита Ананії та кафігумена Христофора, до яких мали бути надіслані листи.

*Старий шифр:* 70 у колі.

*Бібліогр.:* Галенко, Чернухін. – С. 32–45; Гаркавець. – С. 23; Чернухін. Митрополит. – С. 50–74.

№ 3641

### **3 Ілля Золотарьов до протоієрея Трифілія [Карацоглу] про закупівлю продовольчих та інших товарів.**

**1779 р., травня 20.**

Текст:

ητζετλῆ σατετλή ικραμλή μουχαμπετλή ραχμετλή | άγιε  
πρότοίερές παπα τρήφίλιε χατρετλερηνιζε μετάνια | ιτούπ  
μιμπαρέκ εληνιζή οπέρηζ βε ευχῆ ευλογια ανι | ζή ντηλέρηζ  
βε τζουμνεετ παγιμιζλαν τζόκ μοναμπέτι | лен сеλάμ етέρηζ  
τζουμλενιζέ еγитζε χοш тζαμίсиниζ | ντάγима еγилекте βе  
еги саатζερίντέ оласиниζ | ιυσούς χρηστός еφέντημιζ βе βη-  
ληте сούлтάν παναγία | θεοτωκος сиζ ер κύ ντηλγινι χα-  
μπούλ еγилесин амин | сеλαмтάν сорá μαλημινиζ олоούν ки

γιολλεντηκινίζ | μεκτούπ γελντή τεσλήμ όλτου νε κί γιαζετη-  
 νιζ ησα μέκ | τουμπούν ιτζίντε τζεμισισινι τεκτηλ αλντη αξη-  
 ολλατίκ θοδό | ρηλαν ίπητηα - 2 - οκά μπεγιαζ μούμ - οκασί -  
 270 κπ | τέν = 5 ρουπλή - 40 κπ Ατί οντάν ματε - 4 ντανέ μούμ  
 ταά | γιολλεντι αση μπογίζιατέ ουζούν ολμάγιλαν νιτζιν κι  
 γι | αρημ ιάρ οκά ολσουν τετικινίζιν μπογίον ησά οντάν |  
 ματί = τζεμισιολτού - 9 φούντ αχτζεσί εττί - 8 ρουπ - 55 κπ | σε-  
 κέρ - 182 φουντ φιγή - 75 κπ τέν εττι - 13 ρουπ. 87 κπ | καφέ - 2 -  
 οκά - φηγί = 180 κπ εττί 3 ρου 60 κπ = κρέντελ | σουχαρί - 18 φουντ -  
 6 = οκά φιγή - 36 κπ - οκασί - εττί | 2 - ρουπ 16 κπ - τζάκ - 1 =  
 φούντ - 4 ρουπ 50 = σλάτκι βότκα - 2 ιτόφ - φιγή ερ μπίρίσί -  
 175 κπ - τε - 31 ρουπ ιαραπ | τσιμλιανσκι - 14 - οκά φίγή -  
 50 κπ τέν - 7 ρουπ | τζεμισί ολτού - 43 ρούπλε - 18 κατίκ ||  
 τζεμισί ολτού αχτζε - 43 ρουπ - 18 καπ σίζ μιζε γιολλατα-  
 νιζ - 27 ρουπλα | χαλάν χουσουρουνούτα θοδορτναν αλντηκ  
 μπιρ ταμιάμ | ερ ζαμάν σιζλερε εγικιλιεγέν | χουλουνουζ  
 ιληά ζολοταρδβ | 1779 μαγιου 20

1 арк. Папір: 215 x 172. Філіграні: квітка. Чорнило коричневе.  
 Урумська мова. На звороті уперек аркуша підрахунки в  
 стовпчик 1170+2407=3577 і запис урумською: 24 τουβαρ 75  
 χογί | та γιλип α | γιτ άλ 1 ат 4 сеπετ χούрт 700 γουρους |  
 πεσλίк. На верньому березі арк. 1 запис олівцем російським  
 скорописом ХХ ст.: Для покупки товару. Так само тією ж  
 рукою по всьому текстові листа (по діагоналі) запис олівцем:  
 Письмо о долгах.

Старий шифр: 187 червоним олівцем.

Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25.

№ 3665

4 Дозвід, виданий митрополитом Ігнатієм [Гозадиновим] протопопові Трифілію [Карацоглу] та ієродиякону Ліберію на проїзд до Катеринослава. 1779 р., жовтня 29. Санкт-Петербург.

Текст:

Былет 2 VI

*Явителю сему греческому протопопу отцу Трифилию | съ иєродиякономъ Ливериемъ и двумя звожчиками перваго | московскаго полку отправленному на трехъ повозкахъ | и четвертой каляске въ азовскую губернію въ маю епа- | рхию въ городъ Екатеринославъ. Коимъ чинить свобоной | пропуск на учрежденни караула во увѣренныя чего данъ | сей Былет за подписаніемъ моей руки въ Санкт-Петербурге октября 29 – 1779 – года*

*Митрополитъ Игнатій | Готфейскій і Кефайскій*

*Ἐ Γοτθίαϛ καὶ Καφᾶ Ἰγνάτιοϛ [Готії та Кафи Ігнатіій]*

*Опубл.: Калоеров. – С. 373.*

1 арк. Папір: 175x200, білий грубий, вержери 25 мм. Чорнило чорне. 11 рядків. Російська мова. Писав російський писар, з помилками. Підпис митрополита Ігнатія Гозадинова. На звороті аркуша вугільний відбиток печатки із зображенням двоголового орла, вихідний канцелярський номер 127 і запис російською мовою (частково зрізаний): *Записанъ въ главной п[...]* | *[...]лицы Октября 29 д[ня]* | *1779 го[да]*. Трохи нижче запис Трифілія Карацоглу урумською мовою про одержання «Былета»: *πιλét πετροπουρκταν үкелтиє[...]* | *δεσποτητεν αλτιγυци*. На нижньому березі запис російською: *хльбъ*, що, можливо, свідчить про мету відрядження до Катеринослава.

*Старі шифри:* на арк. 1 марка-ярлик ОПС з чотирма рядками чисел, виконаних різним чорнилом, другий і третій рядки перекреслені червоним: *II. 97a 131a* | *II. 95. 131* | *97.131/ 481361*.

№ 998

5 **Μιτροπολιτ Ιγνατίη [Γοζαδινοβ] до економа  
Трифілія [Καρακογλυ] з дорученнями щодо пере-  
везення скарбу та винаймання візників під час  
повернення з Санкт-Петербурγα.  
1779 р., листопада 8.**

Текст:

μί -- α

ειμέτερε ικονόμε παπα τριαντάφιλε ντοαμιζί γιολλάριζ σα |  
νά βε ντάγιμα ντοαμιζ ουζεριντέν εξικ όλμασιν μπου κέ | ατη-  
μιζλαν σανά μπεγιαν εντέρις κι μιπιζ ουμιτ εντέριτικ | κι –  
σιζ γκιπτηκτέν σογρά ίκι ούτζ γκιουντέν σογρά μπειζτε | αρ-  
τηνά γετσηλείμ βε λάκιμ ουμντουγουμουζά γκιορέ όλματει |  
ζίρε ειστέρ ζούχουρ ολντου μπουντά νταα μιπιτμετιλερ μπού-  
γκιουν γιά | ριν μπεκλέριζ είμτη μπάχ οντα αρχειμανδρίτη-  
γιλαν араμπά | τζιλαρά σογилέγιν έγερ μουνκιουνού βάρισα  
μιπιζε μιρκατζ γκιου | ουν βαντεμιζτεν σογρά μπεκλεσιννέρ  
μπακιν παζар еγилέγιν γκι | ουντε νεστέρλερ еγερ μπίρ  
κολάγίλαν ολούρσα τζεκιλετζέκ γκιπει | γισα κέσιν παζίρι  
οντά μπεκλεσιννέρ γκιок έγερ ίφρατ ειστέρ | λέρσα μπάκιν  
паζар еγилέγιν саμαρά κγитмесинé пазаρί | ουγιγκου-  
να ολούρσα емен στραβροζουνουζού έτινιζта γκιτινιζ кирά |  
τζιλάρ σιμτει πεк ουτζоуснτουρ сиζ γκιπτικтен σογρά τζок  
киратзи | лар γκελτηлέρ μιπιζé он ρούπλιγé τζεκ γκιοτου-  
ρετζέκ ολнτου | лάρ ειμιτι μπάκιν οντά он торт он пéс ρούпли  
γκιτερлέρσα емен ста | βροζουνουζού έτινιζта γκιτέσινιζ пе-  
κλεμεγέσινιζ γιοκ еγερ είφράт | ίστεрлέρса καλμασινά νта  
китмесинé νта емен οντά γιουκлеринί | [π] οσάτηνιζ οντα ар-  
χιμανδριτειге – ντοαμιζи σογилегéσιν μιπир γερέ κι | тлесін  
μπίτζ γκελιντζεγενтек βε λάκιμ μπακ να έχης την ευχήν |  
[μ]ας атζан тζикараτζάκσιν εισεγилері араμπανтάν γκερε-  
γι γκί | [...] ισι μουκαγέτ ολάσιν γκερέк агиналара γκερέк  
саата γке | [ρε]к мер[μ/λ]ερε κεντείν ντουράσιν μπασι ου-  
τζουντά μπιρέр πирер тзи | [κ] αρσίννάρ αλτουστ κομασινнар  
εмен νάσил тζикаρίρσαлάρ о ке | [...] ντέ κογιατζаги γερинé  
коσουνнάρ ми пир ζαραριμιζ όλμασιν | [μπ] ακ μπίρ κολάγι-

λαν ολουρσα οντα μπεκλεσίν μιπιζί πεκ | [...] οντου εισεγι-  
 λεριμίζτα μπουζουλούπ ορσελενμεζ ιτη μπακ || νάσιλ μα-  
 κούλ γκιορούρσανιζ ογιλε έτινιζ χέμεν μπες άλτι γκίουν |  
 οντα μπεκλεττήρινιζντα μιπιζ αρτισιρά τζεβάπ γκοντερίριζ  
 μπου | ταραφταν γιβαν λαζαροβιτζίν ερμινί παζίργκιανίν τα-  
 ραφιντάν ον | τὰ ορταγινά γιαζάρ κι – 100 – ρούπλια αρχι-  
 μανδρίτιγε βερσιν πι | ζιμ ειτζιν μιπιζ μπουντά ασιγνάτζια  
 βερντίκ μιπιζ αρχιμανδρίτιε | γιαζάριζ – 50 – ρούπλι – σανά  
 βερσίν χάιμ ντε αραμπατζιλαρά ακ | τζε ι λαζίμ ολούρσα βερ  
 ελλεριντέν κεατ άλ εμ νέ κι ακτζε αλίρσαν | αρχημανδρίτινην  
 ελιντέν σέν τε κεατ βέρ ονά αλτιγιν ακτζεγέ | εισβοτζικλέρ  
 μιπιζίμ χαρτζικλαρι μιπιτέρσα γκένε μπιρερ ουρουπλ[ε] |  
 βερεσιν άντζακ μπακ μιπισίντε σόγρα βερέσιν ογιλε εγιλιη |  
 γέσιν βε γιαζτηγκιμειζά ιταάτ κιλάσιν 1779 νοεμβρίου – 8 –  
 'Ο Γοτθίας καί Καφά Ίγνά(τιος) καί έν χ(ριστ)ώ εύχετης

1 арк. Папір: 220 x 165, жовтуватий, крайки пошкоджені від часу. Філіграні: одноголовий орел – аналогій не знайдено. Чорнило чорне. Урумська мова. На звороті запис від 22 листопада, зроблений у Москві грецькою мовою, про укладення нової угоди стосовно перебування в Новоселиці і підрахунки одержаних грошей: Νοεμ. 22 Μοσχβα | έτι απεδώ νέα συμφωνία έως | νοβασέλτζαν πρ(ός) 17 τήν πάράν | βαζαν – 68 άτινα μένουν νά δίδουν. Поруч підрахунки в стовпчик: Νοεμβριον 22 – [21+15=36+10=46+4=50] έλαβον | έτι νά λάβουν από | τὰ τής π(ετ)ρουπόλε(ως).

Старі шифри: на арк. 1 зв. 48138 | II. 97.132 | 97. 132 (остання цифра виправлена на «1») на марці-ярлику ОТІС.; 218 на верхньому полі арк. 1.

Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25.

№ 3670

6 **Подорожні документи.  
1780–1784 рр.**

Копії або виписки з канцелярії Мошногірського монастиря.

1) Свідоцтво, видане 21 травня протоієреєм Максимом Левитинським на ім'я ієрея Трохима з Чигиринського повіту, з володінь князя Єроніма Сангушки, на вільне пересування однією бричкою та з одним кріпаком в районі річки Кальміус для купівлі риби.

2) Паспорт № 49, виданий 29 квітня на 4 місяці ігуменом Іоїлем і протоієреєм Іоанном ієреєві Діонісію, ієродияконові Макарію та ченцеві Давиду для поїздки трьома бричками з волами та однією кінною на Кальміус за рибою для Мошногірського Вознесенського монастиря Переяславської єпархії.

Текст:

—I— τὸν

Μία μαρτυρία δωθήσα τοῦ εὐσεβῆ ἱερέως Τροφήμου | ἀπὸ τοῦ τζηγρήνσκου τό κρητίριον, καὶ κυριεύσεως | τοῦ ἐκλαμπροτάτου κνέζου γεροκη του ~~Сангу~~ сан | γουσκα πρὸς ἐλευθέραν του ὀδηπορίαν εἰς τὰ ἐδώ | θεν μέρη τοῦ κάλμιους νά ἀγοράση ψάρη μέ | ἕνα ἀλόγινον ἀμάξη καὶ μέ ἕναν δούλο[ν] υπογεγραμμένος εἶναι προροнтоῖερεὺς μαξήμ λεβιτήνσκιη – 2 – γραμένη μαίου – 21 – τοῦ παρ. χρόνου.

Πασεπόρτη δωθέν τῶ ἱερῇ διοησίῳ, ἱεροδια | κόνω μακαρίῳ, καὶ μωναχῶ δαβηδ, πρὸς ἐλευ | θέραν τους ὀδηπορίαν εἰς τὰ ἐδώθεν μέρη τοῦ κάλ | μιους νά ἀγοράσουν ψάρη διὰ τό μοναστήρη | ὀνομαζόμενον τη βοζνεσέσκιη μοσνογόρσκοῖ | μοναστήρ ὅπου εὐρήσκεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς | περεγιάσλοβας με τρία βοιδηνᾶ καὶ ἕνα ἀλογι | νόν ἀμάξη εἰς διορίαν τέσερων μηνῶν | ὑπογεγραμμένος δέ εἶναι τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου | ἡγούμενος ἰωήλ καὶ προτοῖερεὺς ἰωάννης | νουμερόν του – 49 – γραμένον ἀπριλίου – 29 – τοῦ πα | ρόντος χρόνου.

1 арк. Папір: 208 x 172, білий. Без філіграней. Чорнило чорне. На звороті запис коричневим чорнилом новогрецькою мовою зі зверненням до Трифілія [Карацоглу] та його сина Григорія: *Να δοθεί το γράμμα εις χειρας του | παπ(α) τριανταφίλου | του υιου π γρηγοριου και να δοθη το γραμμα μου εις χειρας | του παπ(α) τριανταφίλου του υιου γρηγοριου*. Між першим і другим рядками запис новогрецькою (проба пера?): *να δοθει του ππππ ευχαιτηκο πππππ*. Текст писав Константин Схоларій, який 1784 р. був призначений учителем до Таганрога.

*Старий шифр*: 151 у колі.

*Бібліогр.*: Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 41.

№ 3661

7 ... про те, що Дмитро, син священника Миколи з острова Тзія [Кея], знайшов собі дівчину-молдаванку на ім'я Анна, доньку Стефана й Параскеви з Керменчика, жив з нею від квітня, але одружився 5 липня.

1780–1790 рр., після липня 5. Керменчик.

Текст:

*τζία ατασιντά παп νικολανίν όγλουό δημήτρι μπού ρουσιέ | το-  
πραγινά γκελτικτέν sóρα керμεντζикτέ мпір мпоугтán | ка-  
рисі пoulтoύ cтeφaнnγ βт παpаскeβnγнγ кiζi aнνά | πoυнναp  
πnри мпирлeринé aлтnлáр aπpиλιoζтán iουλιoζά | γκελινтζé  
περαпéр iαттnлáр кaлтnлáр iουλιoζoυн 5 – | γκεлтилéр  
cтeφán oлтoυλάp*

1 арк. (зворот чистий). Папір: 90 x 165, жовтуватий. Без філіграней. Чорнило чорне. Урумська мова. Запис на арк. 1 грецькою мовою – перифраза з відправи про поминання «Господа, Предтечі, всіх шанованих»: *Κυρίου προδρομου παντων των ευσεβων*.

*Бібліогр.*: Гаркавець. – С. 26.

№ 3671



- 8 **Сава Хаджинов до економа Трифілія Карацоглу з проханням надати дозвіл благочинному Антонієві з Кизилташа на одруження жінки Самарії, яка залишилася сама з дітьми, з одним із його служників на ім'я Ілля [Петров].  
1780–1890 рр.**

Текст:

*Αυγε ηκονομε δασκαλή, | ρητζα ετερήμ χαζρετηνè ραχμετλή  
μπαμπαμιν γηανηντά ολάν | οξούς κηζ σαμαρηά μπηρ χαζακά  
βερμηστήκ σεκηζ | όν γηλτάν μπερή ό κετζηνητη καλτη εκι ουτζ  
ουσακιγιλάν | шηνητη μπου μπενημ ηραγεμ ηληά ησσεγηρ αλ-  
μαγηα | σαμαρηαγηά τα σορτουμ ο τα ησσεγήρ μπουνά βαρ-  
μαγηά | ρητζα ετερήμ μπηρ τεσκερε βερεσηνηζ κηζηλταшκη |  
γκουνούν παπα αντονη(ος)σά μπουλαρή στεφαν(ος)ου ετσηη |  
ερ ζαμανκί ευλάτηνηζήμ Σάββās Χάτζηηωβ*

1 арк. (зворот чистий). Папір: 220 x 160, жовтуватий.  
Філіграні: герб Ярославської губернії – Клепиков, тип № 7,  
1781–1789 рр. Чорнило чорне. Урумська мова.  
*Старі шифри:* 186 червоним чорнилом; 30 у колі.  
*Бібліогр.:* Гаркавець. – С. 26.

№ 3672

- 9 **Заява Георгія Полетаки з міста Сфак'я [о. Крит] про відсутність шлюбних зобов'язань і про намір побратися вперше в місті Маріуполі.  
1780 р., листопада 1. Маріуполь.**

Текст:

*1780 Νοεμβρίου α' μαρηούπολη | Με τό παρόν μου εποσχε-  
τηκόν δη | λοποιώ έγώ ο γεδργιος πολετά | κης σφακιανός ότι  
με θια δι | νάμис απόφάσισα δια να πανδρευ | θώ έδώ εις πο-  
λητιαν μαριούπο | λη και διά αθοοσίν μου πός δεν | ήξέβρο  
άλο στεφανο οϋτε επανδ | εύθηκα άλά αυτό είναι το προ | τον  
μου δήδο το παρόν μου γρά | μα εις χήρας του άγιου ικονο |*

μου καὶ ἡ μὲν ἥστερης ἤθελα βρε | θή πάνδευμενος με ἀλη  
γινέκα νά ἰθέλα πεδενομε μέ εκκλησια | στηκοῦς και πολητι-  
κοῦς νόμους με | τὰ μεγαλήτερα κολαστήρια || και εις ασφά-  
ληαν ἔδοσα το παρον | μου και υπογραφωμε εγώ | υ παρο-  
ντες μάρτιρες.

1 арк. Папір: 213 x 169, білий. Без філіграней. Чорнило чорне. Новогрецька мова. Відбиток печатки. На звороті слов'янським півуставом тропар на Богоявління. Поч.: ΒΟ ΙΟΥΔΑΝΉ ...

*Старий шифр:* 157 червоним олівцем у колі.

*Бібліогр.:* Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 229.

№ 3658

**10**     **Георгій Пападопуло, син священника Георгія, мешканця Таганрога, про те, що він взяв за дружину Лисавету з Маріуполя, доньку Соломона з Бахчисарая.**

**1781 р., липня 1. Маріуполь.**

Текст:

Διά τοῦ παρόντος δείλον γέινεται ὅτι ἐγὼ ὁ ὑποκάτοθεν γε |  
γραμμένος τοῦ ταῖγανρόγ ενκάτικος ρωμαίος γεόργιος τοῦ πο |  
τε παπᾶ γεόργι ἔλαβα εἰς σήζιγον ἐκ τῆς μαριουπόλεως |  
ἐνκάτικον ὀνόματι σωλομόντα ἀπό μπαχτζεσαράϊ τήν |  
γνησιάν του κόρην ἐλισάβετ καὶ ἐμνηστευθήκαμεν ὡς ἐγὼ |  
τόσον καὶ ἐκεῖνη μέ πρότον στέφανον. διό καὶ τό παρόν ὑπα |  
γεγραμμένον διά ἀξιопίστων μαρτύρων εἰς χειρας τοῦ ἀγίου |  
οἰκονάμον τρηφηλίου ἐδώθη εἰς ἔνδιξην καὶ ἀσφάλιαν –

1781 – ιουλίου ι – μαριούπολεις γηοργης π(α)παδοπ(ου)λος

Γεοργιος χατζηϊοανου μάρτυς

Καὶ εγὼ ὁ γράψας Κονσταντίνος σχολαρίου μάρτυς

1 арк. ( зв. – чистий). Папір: 210 x 154, білий. Без філіграней. Чорнило чорне. Новогрецька мова. Текст заяви уклад

Костянтин Схоларій. Підписи Георгія Пападопуло та свідків – Георгія Хаджиіоанну та Константина Схоларія. На нижньому березі запис олівцем російським скорописом ХХ ст.: *брачное удостоверение*.

*Старий шифр*: 156 червоним олівцем у колі.

*Бібліогр.*: Грецькі рукописи. – С. 229.

№ 3656

**11 Дозвіл-перепустка протоіереям Трифілієві [Карацоглу] і Георгієві на проїзд до Катеринослава для освячення грецької церкви.  
1782 р., 25 травня. Маріуполь.**

Текст:

*Объявителямъ сего епархіи моей города Мариуполя | протоіереямъ Трифилию и Георгию отъправленнымъ отъ меня | въ городъ Екатеринославъ для освященія тамъ греческой | церкви которымъ воба итти благоволенно бѣ было чинить сво | бодной пропускъ безъ задержанія также освятить озна | ченную греческую церковь не препятствовать во верность чего | и данъ за подписью и приложениемъ печати моею въ городе | Мариуполе 1782 года маія 25 числа. Ο Μ(η)τροπολίτης Γοτθίας Γυνάτιος [Митрополит Готії Ігнатій].*

*Опубл.*: Калоев. – С. 485.

1 арк. ( зв. чистий). Папір: 210 x 320, білий. Вержери 30 мм. Чорнило коричневе. Канцелярський скоропис російською мовою з помилками. Власноручний підпис митрополита Ігнатія чорним чорнилом. Відбиток особистої печатки (з датою «1779» під хрестом) на червоному сургучі.

*Старий шифр*: 48136 | I. 97. 131 | II. 97. 131 у трьох рядках, записаних чорним, синім і червоним чорнилом (другий рядок закреслено червоним) на марці-ярлику ОТІС.

№ 999

12 [Τριφίλιϊ Καραçoγλυ] до [митрополита Ігнатія Гозадинова] з описанням своїх душевних страждань через загальний стан справ та про інші питання, зокрема про свої майнові справи. 1785 р., січня 2[...].

Текст

Έφέντιμ χαζρετηνιζέ γκιουγ γιουζουντέν Χριστός έφεντιμιζ ναζάρ έγилεγε, ιδρέας γκουλλαρινιζή | νιαζινί καπούλ εγилεγέ πίζ κουτρέτ έφέντιμιζέ кереμιντέν ехsán έγилεγέ, πακίλ μελχουν σεγ[ι] | τανà καρσί γεγγιτζи εγилεγέ, άλλάχ αζιμ ισán каβι βе μουхкем хоκμουγилан θρόνοζουна | σε-νελέрлен χипέ еγилеγε, βе тиваниτά sάγ тарафинά ναήл еγилеγε кераμζанте | έφέντιμ ράππιτέν, ιμετλου βе суани со-γρεтλου έφέντιμ άλλαχ αζιμи sέν | сиζлери τάγιμ егилеγέ βе χός киουулан μπέν екsикли куулуn ουтζουn | кирик ки-оноуулан νιάζ иτουп иαζтиγи арζими χρι χριστός | έφέντιμιζ сиζ νтоβлетлиге маχπούл киостере | àμήν.

Έφέντιμ àтζан μπίρ анτάμ μουσκουλου δλούρ тουσέρ лаζиμ ки таβρανίп калкмаγιά μπενте тоυμ тζо[к] | торулу тосου-тоуμ ζиате sίγилан касеβэт итoup χασταλιγá βе тερтлереτε оγратиμ μπουνтан ότου[ραν] | фикирме котоум ки έφέντιме χα-λιμί мπεγιάñ έτεγίμ νιτзе ки керέμ етиτζи βе тζουμλεγи[...] | γγиритзи έφέντιμιζтир сиζлерин элιντέн γκελίρ νέ ки мурáт έτέρсениз àμán έφέντιμи | étип иαλβαρίρиμ пеніми χασеβет-лериμί τέφ έτέσιз мпоγиле έτέρсениз μπενί μпоῦ μουσκούл | τέн кууртaρίсиниз ζира μπενίμ тερτίμ χασеβеттэн γκεлμέтир μπана μπίρ ζάλοβα тou | картиниз μπέν те рαχát óлáγиμ пa-тисаγимиζá βé έφέντιμιζé νтоатзи óлaγиμ иa эфенτιμ тou | лир ми μпоῦ, киримта μпоῦ κατάρ κοркουλάρ мпou κατάρ касе-βетлέρ тζεктіμ тесениз ки | γирисί тζεκμεті ми тζεкті кáγири пaпaζлár тζεκμεтисі тζεкті χερкес кенті касеβетини [ет] | ерити, βе лакиμ μπенίμки όγиле тегил пенимки χем сиζин касе-βетηниз χém пенім χém сиζин κοрк[...] | χém μπениμ ό киουνлэр νáсил киουνлэритή сиζлэр кeφετε олтoun иουνούз ζεμán мпou киούν мп [ана] | μπίρ σοз тζика́р ити рaγегί киратζаклар иáрин

κινέ πογιλε χερ κιουν μπίρ τουλου κορκ | λακιρτί ισιτίριτικ  
 κιογιλιλέρτε γκελιριτι κερέκ παρανομιατάν ότουρού κερέκ  
 στεφάνη | τάν ότουρού μιπιζίμ άτετιμιζ τεγίλιτρ μπίρ κου-  
 ρούς βερμεγε (дописано зверху: που είσλερι μπιρι κι τεφα  
 χατζ μανολτα ραστ γκελ) τιοϋ, νίζα ετερλέρ ιτι αγαταν ζα |  
 άνταμλαρί γκετιριρλεριτι μπενί έλε βερμεγέ, νερεγέ κατζα-  
 τζαγιμού μιλιμέζιτιμ | μαγαζαγί ούζεριμε κιλιτλετίπ κιζ-  
 λενίρ ιτιμ, μπουντάν σόρα γκιόγι κιογιτέν τάγταγτάν κιριζ |  
 γκεζε [ζό]ριτιμ έπ τάγιμα σαπαχά γιακίν γκεζέρ ιτιμ κιμι-  
 τζούν τζεκέρ ιτιμ μπονναρί χαζρ[ετι] | νιζ ίτζουν, κεντί κιαρίμ  
 ίτζουν τεγίλιτι, έφέντιμιζίν μεκτούπλαρί γκελίρτι κεφετέν  
 γιαζι[...] | ριτινιζ νά ιστύν ενχί μου μουκαγιατ όλάσιν είσλε-  
 ριγγέ μπέν σενί τζιράκ έτετζέγιμ τιοϋ, μπεν | τε μπουνά κι-  
 ορέ τζαλισίρ ιτιμ έφέντιμίν χός ναζαριντά όλαγίμ γκεντι-  
 μι ούταντίρμας | έλπετ έφέντιμίν άγιακί τούζ μπασάρσα  
 μπανά τα μπίρ κερεμί όλούρ τιοϋ ια έφέντιμ | πογιλέ τζιράκ  
 τα πογιλέ κερέμ τε όλούρ μου, μπεν σιζλερίν χανγκί κιζμε-  
 τινιζτέν κερι | καλτίμ, έφέντιμ κιζμετ ετιρεν ούνουτουρου-  
 μουζ, κιζμέτ έτέν τζούνκι ζαχμέτι | τιγιντέν ούνουτμαζιμς,  
 νε κατάρ ζαχμετλή είσλέρ βε κορκουλάρ κιορτουμσα έπι-  
 σι φικιρ | τέτιρ μπουντάν σόρα έφέντιμ πετρο πετροβιτζίν  
 βαχτιντά άγγί παπ(α)ζιγγιζίν καπουσουνοϋ κι | τιλάρ έβινί  
 μπαστιλάρ πανα όλτου ό είς ια σιζί άράριτιλαρ ια μπενί, σόζ  
 κεσμέ χα[...] | τά τα περαπέρ όλτουκ – μπες αλτί κερé ούλούμ  
 σαατινά ραστγκελτίμ μπεν πιλίρ | νε ζαχμέτ τζεκτιγιμί σίντι  
 μπούρατα έπ παπαζλάρτα μπίρ πέντε όννάρλεν περαπέρ ||  
 ια έφέντιμ ρουσιγέ τοβλετινέ γκελτίκ μιπιζτέ όλμαλί ρου-  
 σιγέ άτετλερί άγγί ατετιμιζι | πεγγζετελίμ, παπ(α)ζλαριμιζ  
 μι ιόκσαμ κλησετακιμιμίζ μι ψάλτιλεριμιζ μι μπεντέν ο[...] |  
 τουροϋ τεσενίζ μπενιμ έφέντιμ αζρετινιζ κιριμα γκελεντέν  
 μερί χερ γερτέ μπεν | νίμ άταμίμηρ μπενίμ οίκονόμοζουμ  
 ίκι ουτζ τεφα τα ισιτίμ τετηγινιζι κι μπενίμ σα[γ] | έλιμιτρ,  
 μπουνοϋτα χέρ τάγιμ ισιτίριτιμ μπενίμ κιρίμ παπ(α)ζλα-  
 ριμιν ίτζιντέ μπίρ μα[...] | παπ(α)ζίμιτρ οίκονομος, έφεντιμ  
 πογιλε μαφλικ τα όλούρ μου, σιζίν σαγλιγινιζτά μαφ | λι-

κταν, ἀζιλλίκ τε όλούρ μου, σαμαρτάν πετροπουρκά κιτίντζε  
 μπενίμ προτοπο | πουμτουρ τεγέ μπιλιρτινιζ ἀρχιερέαλαρά  
 τα αφιτζερλερέ τε, ρουσίγε προτοποπλαρι | νίν ἀγγι τζεστί  
 βάρ μπεντε, ἀγγί ρουχσετί βάρ, ἔφεντημ γεναραλά μπου  
 κεατί ιαζτι | τινιζ κουπέρναγια ιολλαμαγιά χατζι τά όλτου-  
 γουνοῦζ ζεμάν, σιζλερέ σορτούμ ἔφεντ[ημ] | κιουζέλ ἐγί  
 ρουσιγεγέ γκιτελίμ χριστιάν μεμλεκετίτιρ βε λάκιμ νασιλ  
 γκετζ[ε] | μελί ὄρατα, σιλέρ ντετινιζ κι μπὰ ἀάκ ὄρατα προ-  
 τοπόπ σαγιλίρσιν σενι ὄρατα πρ[ο] | τοποπλαρίν ζάλοβασί  
 όλούρ κι ατλί ηντόβλαν κεζέρσιν σεν ὄρατα τετινιζ σίντη  
 μπέν μπουράτα | ικί ατλί κιπίτκαγιάτα καγίλ όλτοῦμ στα  
 γιοκ μπουνταν σορα ἔφέντιμ ἄτζαν κι κιοντερτινιζ | μπενί  
 ἐρμενί μαγλεσινέ ο ἀκτζεγί σαγίπ αλμαγιά βακίτσιζ ὀλμάγι-  
 λαν καπ[...] | τακι карабуллάρ μπενί κόματιλαρ. σιζλερέ  
 πουλουσμαγιά σόρα ἀνδρέα δημήτρ[ι] | βιτζίν κοναγινά κιο-  
 τουρτουμ μουχουρλοῦ ολμάγιλαν ἔμανέτ μπρακτίμ, σαπαχ |  
 σά ὄρατάν αλτίμ χαζρετινιζέ κιοτουροῦπ τεσλίμ ἔττιμ κα-  
 πουιά τζικτίμ ἄτζε | κιτμεγε μπακτίμ κι μπὰκημήν μαχσου-  
 λουνα μουστερί γκελτί βακτίμ ιτζε | γε ντετίμ ἔφεντιμιζίν  
 [...] ρινιζ [...] βαραγίμ μαχσουλουνοῦ αλαγίμ μπίρ μ[...] | ου-  
 νοῦν ιτζινέ μπάχ ἱκονομε οὔτανμάμισιν μπουράτα μπου κατάρ  
 ἰσιμίζ βαρ αρα | μπαγῆνά γκιτμεγέ. ἰστέγιορσοουν ἀλλάχ γε-  
 τισιρσίν ὄραγιά βαραλίμ σακ σε[...] | μπιρταχί τεγεχέκ μι-  
 σιν κι, μπενίμ ἐβίμ καλτί μπαγῆμ καλτί κιριμτὰ | τέκραρ κίνε  
 τετίνιζ κι σενίν ὄρατα ἔσαμέγγ ὀλοῦρ ἐβίγγ γερινέ ἔβ μπὰγῆν  
 γε | ρινε μπάγ ιάνι ἔφέντιμ πουννάρ ἔβ ιαπιρτίμ 350 – ρου-  
 πλεμ κιττή 20 – ρου[...] | βαρτινιζ 20 – ρουπλεγέ νάσιλ ἔβ  
 μπιτέρ. ἄρατά πακ λαζίμ ιτι μι σιζλεριν ἰσινε | μπέν, κλίσενίν  
 ἰσινέ μπέν μουσουρμαννάρλαν τζιφουτλάρλαν χριστιανλαρ |  
 αλατζαγί βερετζεγινί μπακάν μπεν ἀγγί τελί κεντί ἰσινί  
 μπρακίρ τα μπεν | εἰσλερί κιορούρ. μπουνναρτάν μπανά νε  
 φαγιτά ὀλτοῦ, ἔφέντιμ σοζ κεσμέ σαμα[ρα] | τὰ μαναστιρ  
 τέ τζαγιρτινιζ ντεντηνιζ χαζίρ ὀλ πατισαγιμιζά γκιτετζέγιζ  
 ὄραγιά | βαρτικτά σανά ζάλοβα εττιρίριμ ἄνι ια ἐρμενί τερ-  
 τερλερί καταρ τὰ ὀλματι | μι ὀνλαρίν ντερτερλερινίν κικκάρ

ούρουπλε μπουγίκ ντερτερλερινίν αλτμισάρ | ρούπλε ζαλο-  
 βαλαρί βάρ, ούτζ τόρτ γιλτάν μπερυ ζευκινί έτέγιρλερ μπιζιμ  
 κί | ούλτουκτέν σόρα μι τζικατζάκ. έφεντιμ τζόκ ουζάτμαγια-  
 λιμ μπενίμ σοζλερέ τζοκ | ζαχμετίμ έμεγίμ γκετζμύστιρ το-  
 γρού χάκκα χιζμέτ έτμίσιμ μπιρ χιανετλίκ ια | κοναγινιζτά  
 ίσιπτιγίμ συρλαρτάν τισαγριά βερτιγίμ ιόκτουρ, σιζλερτι έφε-  
 ντιμ | μπέν κουλουνουζού μαγσουμ μπράκμαγιασινιζ άλλαχ  
 έσκινά όλοσούν μερχαμέτ εγ | λένιζ || (αρκ. 2) νάσιλ κι μερ-  
 χαμετλί ντοβλετλιλερί χακ τουάλε σεβέρ μπενιμ τε όμρούμ  
 τζόκ μου άζ | μι ιασατιγίμ καταρ ταχί ιασαμάμ σιζ ντοβλετλι  
 έφέντιμιν κιουνουόντε αζατ ζικρα | άτ όλαγίμ ό έπτιγίμ εισλέρ  
 μπενίμ αχρετιμέ γιαραγιατζάκ τεγίλ έπισι ποσ. σίζτε | έφε-  
 ντιμ μπου ντουνιατα άζ όμρουμουν βαχτηντα πός μπράκμα-  
 νιζ νιτζουν κι μορ[...] | ετικτέν σορα νέ ίστεσενιζ έτέρσινιζ,  
 έφέντιμ μπουνού ντηλέριμ σιζλερτε | μπουνού ντηλεριμ πατι-  
 σααμιζίν μπου κατάρ ουρουσγενίν ιτζιντέ παπαζλαρά μιλιόν  
 ατ | τζε ζάλοβα βερίγιρ κιμινέ 100 – κιμινέ ίκι γιουζ ουρουπλε  
 πουνναρά βουκουρλουγούμ βάρτιρ | ντούν παπ(α) κωσταντιος  
 ταγιγανά παπ(α)ζ ολτου 60 – ρούπλε ζάλοβασι βαρ μπιζε τέ  
 όλτου | ζεμάν πατισαγιμιζίν χαζνεσινέ ζαράρ τεγίλτιρ ζίρα  
 γκετζέ κιουντουζ ντοατζ | σιγιζ, μπουτα όλμάσα έφέτιμτεν  
 ντιλέριμ ντεμεσούκλαν ντουκεανιμ εβ | μι ρεγίν άλίπ – 400 –  
 ούρουπλε βερέσιζ μπανά κι ντουκεανιμά μπιρ | έγι αντάμ  
 όρτάχ έτεγίμ – 3 – γιλ άτζακι μαμελέ άλμανιζ σάγολσάμ – 3 –  
 γιλτάν | 400 – ούρουπλενιζί μπίρ τεμαμ βερίριμ σαγολμάσαμ  
 όλούρσαμ 3 – γιλτάν έβέλ | χαρ νε ζαμάντα όλούρσα 6 – άγι  
 άρασιντά άκτζενιζί τεκμίλ ετιπ βερσιννέρ ζη[...] | ακτζέ μαλ  
 τά πουλουνούρ αλτί άγιτά άντζα τεκμίλ όλούρ ακτζενιζ, εις  
 αλλάχ μπίρ | [...]ράρ γκετιρμέμ σιζλερέ – 350 – ρουπλεγέ  
 πιπτι εβιμ πατισάχ αγατζιντάν πασκά ταχί άγάτζ κομουσουμ  
 ντουκεανιμ 250 – ρουπλεγε πιπμιστιρ άγατζίτασί τοπρα | γί  
 χέρ χαρτζίγιλαν όνά σεκλίκ αγατζί άλματιμ κεντίμ χάρτζ  
 ετιπ ιαπτιμ | [ονλ]αρί σιζέ ρεγίν βερίριμ νέ γιαπαγιμ πα-  
 παζλικταν κετζε καγί | [...] μάχ κιπí τουρούπ νάσιλ κεντιμί  
 σεμελλί γαγιπ ετεγκη έγερ σοραρσα | [...] ουμού πατισαγι-

μιζίν ακτζεσιντέν – 55 – ρούπλε πορτζούμ βάρ οντάν πασκά  
 μπορ[τζ] | ούμ κάλματι ἔφεντιμ σιζλεριν ακτζεσί γαγίπ  
 όλμάζ άλλάχ τζανιμί σαγ ἑτέρσα βε[ρ] | μεγέ τζαχτ ετέριμ.  
 μπουτα ολμάσα ἑφέντιμ μπενίμ εγλιγιμέ σιζλερέσεν | ὄν  
 γιλ κιζμέτ εττιμε ἐγί τογροῦ ανταμτιρ τιουῦ μπίρ κεάτ βερι-  
 νιζ μπιρτε ἀποδ[...] | βέρινιζ νερεγέ ιστέρσαμ κιτεγίμ, ἔλπετ  
 μπίρ γκετζινετζεκ γεμ μπουλουῦ[ρ] | ἔφεντιμ μπουῦ εγλιγίν  
 μπιρινί ἔτινιζ αζιζ μπασινίζ ἰτζούν ὄλσοῦν μπек κιουτζ | κι  
 ἔβινί ὄγλουνοῦ ουσαγινή μπρακίπ κιτμέκ βε λάκιμ τζαρεσινί  
 πουλαματιγίμ | αντιλ ετίμ μπου τιλεγί μπακαγιριμ κι σονούμ  
 μπέκ φενά γκελετζέκ ἑφέντιμ | χак ράππι τουάλε οὔτζούτ  
 σαετλερινί χατεσιζ εγλιλεγέ ἀμήν : – 1785 – ἱανουαριου 2[...]

2 арк. Папір: 335 x 210, жовтуватий, дуже забруднений, окрайки подерті. Великий аркуш з текстом листа був складений навпіл для обгортки зошита Трифілія Карацоглу із записками й перекладами, й тому він був пронумерований як перші два аркуші ркп. ф. V, № 3690/2 (див. Розділ I, № 11). Філіграні: 1783 | герб Ярославської губернії – Клепиков (1978), тип № 5, 1779–1784 рр. Чорнило коричневе. Урумська мова. На арк. 1–1 зв. 37 рядків, 29 на арк. 2. На арк 2 зв. було п'ять рядків записів грецькими літерами, пізніше затертих, в останньому рядку прочитується ім'я *γιβαν γιβανοβητζ* – «Іван Іванович». Нижче коричневим чорнилом намальовано невелике обличчя і ще нижче таке саме трохи більшого розміру. Там само запис простим олівцем скорописом ХХ ст., вірогідно, про рукопис № 3690/2, обкладинкою для якого слугує розглянутий лист: *Переводъ | изъ русское | на турецкое.*

*Старий шифр:* 66 червоним олівцем у колі.

*Бібліогр.:* Гаркавець. – С. 26.

№ 3690/1



13 **Свідчення Анни про своє подружнє життя в минулому, спричинине її бажанням укласти новий канонічний шлюб.**

1785 р., липня 24.

Текст:

1785 κιϑγι σενεσιντέ ιούλιοζούν – 24 – | μπέν τζαντορτάν αζάτ  
όλουνημούς πέρ ονονν κιζι άννα | χατζι άλί πασανήν ύπητηα  
κιριμά γκελτικτέ όνοϋν μπίρ | άνταμί θανάς άτλή ζόρλαν  
μιρζά κουβετήγιλαν αλτή στε | φανσής όμρού άζ όλτοϋ  
ούλτοϋ στεφάν όλματη πουντάν σορα | έσκι κιριμά γκελτική  
αχτενιζλή μπίρ νικόλα τεγέν | στεφάν έτίπ αλτή πενί ούτζ  
γίλ όνοϋνλαν όμούρ έττίκ | μπίρ εβλατιμίτζα όλτοϋ σόρα  
ό τα ούλτοϋ, ικι γίλ ντούλ τουρ | τουμ, ταψσαντά τζάλ πα-  
ραχ όγλοϋ νικόλα άλτή άλτή | γετή γίλ όμούρ έττίκ οϋρου-  
σιγέ τοπραγιντά μαργιουπολλι | νήν ιανηητά εσκι κιριμτά  
ούλτοϋ 4 – γιλ ταχή τούλ κεζτίμ | σόρα, μπου κερμεντζικλή  
αλέξι πενή ίσπετή | αλμαγιά μπανά σορουλτουκτά ποϋ τζε-  
βαπλαρι σογιλετιμ | ταχί καρτασίμ ταβηητέν πασκά πιλέν  
ολμαμάγιλαν | νομος μουτζεπίντζε γεμίν τουστοϋ ίκιμιζ-  
τε γεμίν επτίκ | κι γκερτζέκ ούτζ ατάμ αλτι πενί αμα μπιρι  
στε | φανσίζ ίκισί στεφάνλαν αλτή που χουσουστάν ότουρού  
γεμίν | επτιμ χак τηβανηητά αλλαχά τζεβάп βереγίμ χак |  
τουάλε χакимтάν γκελσίν χελαφίμ βάρισα | | οίκονόμος παп(α)  
τριαητάφилос πνευματικοζου | μοϋ γιναντηητίμ μπιζτέν νέ  
κι | ίσιπτίγισε ό та αρχιέρέα έφεντιμιζε σογιλεγίп γιναντηητή  
νόμ(ος) | μουτζεπίντζε ίζин βερτή έφέντιμιζ μπέν άнна | γи  
κερμεντζικλή αλεξιγιλαν ουτζουντζоϋ στεφάν | όλοϋп άλίνμι-  
σик που χουσουστάν ποϋ кеατή елиμтэн | βερτίμ κι έγερ σοζου-  
μουζτέ χελάφ βαρισα ке | рек καρτασίμ таβηηтн керек μπέν  
аннанηн | νόμος мουτζεпінтэ архіерέα έφέντιμιζ ча | ки-  
μιζтάν γκελσίν мпатеон μπίρ бакітлан: – | τριαητάφилос іе-  
реϋс και іκονομος και πνευμαтик(ος) | пен папа γρηρηηος пен  
те таги сеаηημ

2 арк. (арк. 2–2 зв. чисті). Папір: 220 x 170, жовтуватий.  
Філіграні: герб Ярославської губернії | 1783 – Клепиков

(1959), № 775 – 1783 р. Чорнило чорне й коричневе. Урумська мова. Підписи укладача тексту Трифілія [Карацоглу] та священника Григорія. На арк. 2 поміта Трифілія [Карацоглу]: 1782 *ιουλιοζουν 4*, там само запис олівцем російським скорописом початку ХХ ст.: *Подписка нъкоей | Анны, вступающей | в 4-ый брак | САТ*.  
Старий шифр: 177 червоним чорнилом.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26.

№ 3683

**14 Трифілій [Карацоглу] до священників Івана і Георгія з Карасу стосовно умов шлюбу Георгія та Єлисавети, доньки Костянтина з Улакли. 1786 р.**

Текст:

*Καρασουτά όλάν παπ(α) ιανάκη | βε παπ(α) γεώργι σιζέ σε-  
λαμτάν | σόρα ποῦ κεατίμλαν πεγιάν ετε | ριμ κι μποῦ  
χαράτζόγλου αν | τονοῦν ιανηντά όλάν γεώργινί έ | ξομολογήс  
έτσίν παп(α) ιανάκιντήн | тараφουντάν ποζγουνλουќ мпír |  
сέγι бάρ μου пакίп μπανά | αγνατάσινηс пουντάν σορα ка-  
ρά | σουтάν кара όγλανήн карисί | οῦλακκληλή Κωσταντηνήн  
киζи | νή елисάβετή στεφάν етέρси | νηс ποῦ γεώργιγилан ёгі  
σορούп | πακάσινηс ёκλήсете γεμίν | етηρεсινηс паска тηне  
хаβес ό | λούп тηνηнέ ήнκιάρ ётμετηγινи || пουνнарτάν ότου-  
ρού ζιαтесиги | лán соρούп γεμιν етτηрип пана тζεβαπου-  
νού γκεтηρεси | νηс πογиле еγилеγεсινηс 1786 | мπλαγοтζинη  
протόіερεос | τριφίλι(ос) | μαλημην όλсoun ки, παпá γи-  
να | κη ётτη ёξομώλοής βе ёсμηνте | ёттћртћк еῦαγγелиώтан,  
ёкёр па | ζάρ кounου γиζην βёрсёнё итћ, ζирё | паζάρ ёттеси  
καλαπαλiк тζок τουр*

1 арк. Папір: 165 x 110, жовтуватий. Філіграні: корона (верхня частина). Чорнило чорне й коричневе. Урумська мова.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26.

№ 3681/1

15 **Опис особистих речей (церковні шати й символи) митрополита Ігнатія [Гозадинова], подарованих йому імператрицею або придбаних власним коштом.**

**1786 р., червня 4.**

Текст:

1786 – σενεσιντέ – ιουνιοζουν – 4 | κηρίμ μητροπολουτου ραχ-  
μετή ιγνάτιόσουν πατησα | ιμιστάν βεριλέν αρχιέρατικά  
пουννάρτηρ | ικί σάκκο – κουμασί μπαρτζά, σειτλερίγилан –  
αλτήν | μπίρ στιχάρι, κουμασινιν, ατή, μπαρτζά, κiuμouς  
σερίт | μπίρ στιχάρι – στόφα – κiuμouς σεριτήγилан | ικί пе-  
трахіλι парτζа αλτήν σεριτιγилан βε πουσκουлеριγилан | ικί  
όμοφόριον парτζа αλτήν σεριτιγилан | πουσκουλούγилан – |  
ικί ύπογνατιον парτζа αλτήν σεριτήγилан βε πουσκou | λούγι-  
лан | ικί αγέρα парτζа αλτήν σεριτήγилан | τόρτ κάλιμα  
αλτήν σεριτήγилан, парτζа | ικί τζιфт ύπομάνικα парτζа  
αλτήν σεριτήγилан | μπίρ κηριμιζί μάντη атлас | μπίρ γιαστίκ  
λειτουργιατά ότουρατζάκ μπάρτζа γiuμouς | σεριτήγилан – 4  
πουσκουλούγилан | μπίρ τζифт, κiuμouς, τρικέρι, δικέρι – |  
μπίρ περιζώνιων – πελακόσα – | ικί γιαγμис άντιμисι | μήτρα  
βε χέμ μπίρ περιζώνιων коνακларі γiανтик | та γiάντη ||  
έφέντη μπου μαργiuонπόλιγε γκελтиктέν sóρα κεντή παρα |  
σίγилан γiапτηртиги σεγилέρ пουνнάρτηρ – | μπίρ κiuμouς  
πατρίтца ικί тζифт isi топouσларіγилан | αλτήν γiαατηζλί  
έλμάζ γiαχούт νтасларіγилан | ~~μπασі~~ | μπир ёγγόλπιος κiuμ-  
muς αλτήν γiάλтиζли όртасинтá síсé | σισενίν itзинтé панаγiа  
ό πiр тарафинта стауρός | όν τόρτ νтаслари γiαχούт ζουμрут  
σελιαν – ζενтцириγилан | μπίρ ёγγόλπιο κiuμouς αλτήν γiαα-  
τηζλή όртасі агинорос | ικi, κiпáρις, μπiр тарафинта απο-  
καθίλοσις | ό пир тарафouнта протомарτηρος καi αρχiδιακο-  
νος | στεφανος, оустouνте кi νтасларі ελμάς γiαχouт ζουμ-  
pouт | ικi пouγiuók ηνтзи βе όн торт ouфáк ηнтзиsíγилан | ζе-  
νтцириγилан | μπiр стаурос κiuμouς αλτήν γiαατηζли ou-  
стouνтé νтас | ларі γeтμис μπés, γiαχouтлан ζeπεртзэт | ζе-  
νтцириγилан – | (дописано) κηριμтáν γκελέν αρχιέρáткá ι –

σάκο μπίρ στιχαρι | μπίρ σλεμέ σίρμα σουρετλερί απόστολ(ος)  
лар ортата | христос ефέντημис υπόγνατι(ος).

1 арк. Папір: 330 x 210, жовтуватий, грубий. Філіграні:  
PRO PATRIA. Чорнило чорне. Запис простим олівцем  
російським скорописом ХХ ст.: Церковний вещици | ись Криму  
приве | зено и опись | имущества | церкви.

Старий шифр: 182 червоним олівцем у колі.

Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25.

№ 3676

**16 Никифор [Феотокі], архієпископ Словенський та Херсонський, до протопресвітера Трифілія [Карацоглу] та мешканців Маріуполя про майно, що його пожертвував поручик Іоанн Гозадинов на заснування школи. 1786 р., вересня 27.**

Текст:

Αἰδεσιμώτατε πρωτοπρεσβύτερε Τριφύλλιε | καὶ οἱ λοιποὶ πάντες τιμώτατοι χριστιανοὶ, οἱ | κατοικοῦντες τὴν Μαριούπολιν, τέκνα ἐν Κ(υρί)ῳ | ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος χάρις ὑμῖν | εἶη ἀπὸ Κ(υρί)ου Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ), παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ | καὶ εὐλογία | Ὁ εὐγενὴς Πορουτζικὸς κύρ Ἰωάννης ὁ Γοζαδίνος ἔστερξε νὰ δώσῃ τὰ ζῶα, | ὅπου ἐσυνάχθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, πρὸς σύστασιν τοῦ Σχολείου, ἔτι | δὲ νὰ δώσῃ καὶ τὰ πράγματα τῶν ἐκκλησιῶν, ἐπειδὴ δὲ περὶ τούτων καὶ τῶν | λοιπῶν ζητημάτων τῆς κοινότητος ἐστάλθη ἀπὸ τὸ Κρεμεντζοῦκ προσταγὴ εἰς τὸ | κριτήριον τὸ ἐν τῷ Παυλογράδι νὰ κρίνῃ τὰς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κοινότητος | διαφορὰς, διὰ τοῦτο ἀνάγκη εἶναι καλοθελήτως καὶ χριστιανικῶς νὰ συμφωνή | σετε, καὶ ἀφ' οὗ λάβετε τὰ εἰρημένα ζῶα, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τὰ πράγματα, | καὶ δώσετε καὶ τὰ δύο μέρη ἀναφορὰν εἰς τὸ αὐτὸ τοῦ Παυλογράδ κριτήριον | διὰ τῆς ὁποίας νὰ | παραστήσετε, ὅτι ἐτελειώσατε τὰς μεταξὺ σας δι-

αφοράς, καὶ | εἶστε καὶ αὐτὸς καὶ ὑμεῖς εὐχαριστημένοι, καὶ  
 οὕτω νὰ λάβῃ τέλος ὀγλήγορον | ἢ ὑπόθεσις, ὅπου νὰ ἀνοίξῃ  
 τὸ σχολεῖον μίαν ὥραν προτῆτερα. | Καὶ τὰ μὲν πράγματα τῶν  
 ἐκκλησιῶν νὰ τὰ παραδώσετε εὐθύς εἰς τὴν | κάθε ἐκκλησίαν  
 ἐκεῖνο ὅπου τῆς πρέπει, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐπιτρόπων καὶ  
 τῶν ἱερέων τῆς κάθε ἐκκλησίας μὲ κατάστιχον, καὶ νὰ λάβε-  
 τε παρ'αὐτῶν | ὁμολογίαν. Ὁ δὲ ὁ πρωτοπαπᾶς ὁ Τριφύλλι-  
 ος θέλει στείλει εἰς τὸ Κομισιστό | ριον ρεπόρτο ὁμοῦ καὶ τὸ  
 κατάστιχον πάντων τῶν εἰρημένων πραγμάτων | ὅσα ἐδόθη-  
 σαν εἰς κάθε ἐκκλησίαν ὁμοῦ καὶ τὰς ὁμολογίας. | Τὰ δὲ ζῶα  
 νὰ πωληθῶσιν εὐθύς ἀπὸ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ σχολείου, καὶ  
 νὰ | γένη μία κασέλα μὲ τρία κλειδιά εἰς τὴν ὁποίαν νὰ βαλ-  
 θοῦν τὰ ἄσπρα | ἀπὸ τὴν πούλησιν τῶν ζῶων, ἔτι δὲ καὶ ὅσα  
 ἄσπρα συνάζονται, ἀπὸ | τὴν κνίγαν ὅπου ἐδώσαμεν διὰ τὸ  
 αὐτὸ Σχολεῖον, καὶ ὅσα ἀκόμη συνά | ζονται ἐπ'ὀνόματι τῆς  
 εἰκόνοσ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοῦ Σχολείου. ἡ αὐτὴ | κασέλα  
 καὶ ἓνα κλειδί νὰ εὐρίσκετε πάντοτε εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πρω-  
 το | παπᾶ Τριφυλλίου, τὰ δὲ ἕτερα δύο κλειδιά εἰς τὰς χεῖρας  
 τῶν ἄλλων | ἐπιτρόπων. Ὁ δὲ πρωτοπαπᾶς ὁ Τριφύλλιος  
 πρέπει νὰ ἀναφέρει εἰς ἡ | μᾶς καὶ περὶ τῆς ποσότητος τῶν συ-  
 ναχθέντων ὑπὲρ Σχολείου ἄσπρων, καὶ περὶ τοῦ ὀσπητίου ἐὰν  
 εὐρέθη χωρὶς ἀργιοπορίας, καὶ περὶ τῶν || λοιπῶν ὑποθέσε-  
 ων, ὅσας αὐτῶ καὶ ἀπὸ στόματος καὶ διὰ γράμματος περεγ-  
 γείλαμεν | Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀγάπη προξενεῖ ὅλα τὰ καλὰ. ὅθεν  
 κατὰ πάντα τρόπο | συμφέρει νὰ εἶστε ἡγαπημένοι καὶ εἰρη-  
 νικοὶ μὲ τὸν κύρ Ἰωάννην. | Ταῦτα δὲ οὕτως ποιήσαντες καὶ  
 ἡμᾶς χαροποιήσετε, καὶ ἑαυτοὺς ὠφελήσετε | καὶ τῶ Θε(ε)ῶ  
 εὐαρεστήσετε, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν.  
 ἔτ. αψπς' σεπτεμβρίου κζ | Ο Σλαβονίου καὶ Χερσονῆς Νι-  
 κηφόρος καὶ ἐν Χ(ριστ)ῶ ὑμῶν εὐχέτης  
 Οπυδλ.: Латышев. – С. 56–58.

2 арк. (арк. 2–2 зв. – чисті). Папір: 350 x 220, жовтуватий.  
 Філіграні: корона | EL || MA. Чорнило темно-коричневе.  
 33 рядки на арк. 1, 7 рядків на звороті. Запис протоієрея

Трифілія Карацоглу на арк. 1 зв. урумською мовою про одержання листа 1 жовтня від Яннакіса (Іоанна Гозадинова): *οκτομβριοζουν 1 | πενιμ ελιμε τεκτη | κυρ ιανακιτέν*. На арк. 2 зв. великими літерами караманлійський запис з визначенням змісту листа: *ΑΓΙΟΣ ΝΗΚΗΦΟΡΟΥΝ ΣΧΟΛΙΟΥΖΥΧΥΝ*. В тексті листа пізніші правки окремих слів чорним чорнилом і переклади кількох слів російською.

*Старий шифр*: 147 червоним олівцем у колі.

*Бібліогр.*: Латышев. – С. 42–64; Гаркавець. – С. 26; Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 231.

№ 3642/1

**17 Никифор [Феотокі], архієпископ Словенський та Херсонський, до мешканців Маріуполя з нагоди заснування греко-російського училища.**

**1786 р., серпня 26 / 1789 р., травня 10.**

Копія рукою Трифілія Карацоглу.

Текст:

1) (арк. 1) *Εὐσεβεῖς καὶ τιμῶτατοι χριστιανοὶ, οἱ κατοικοῦν | τες τὴν Μαριούπολιν τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ | τῆς ἡμῶν μετριότητος χάρις ἡμῖν εἶη ἀπο Κ(υρίου)υ | Ἰ(ησοῦ)υ Χ(ριστο)ῦ παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ καὶ εὐλογία.*

*Λαβόντες τὸ τίμιον ἡμῶν γράμμα ἐχάριμεν, | ἰδόντες τὴν ἀγάπην ὅπου προσφέρετε εἰς ἡμᾶς· | εὐχαριστοῦμεν καὶ εὐλογοῦμεν πάντας ἀπὸ μικροῦ | ἕως μεγάλου σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, παρακα | λοῦντες τὸν ἅγιον θεὸν ἵνα ἵνα διαφυλαττη | ἡμᾶς ἐν ὑγείᾳ καὶ πασῇ εὐτυχίᾳ, φυλάττον | τας τ(ὰς) ἀγίας αὐτοῦ ἐντολὰς, καὶ ἔχοντας τὴν | πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, καὶ τὴν ὁμόνοιαν | καὶ τὴν εἰρήνην, τὰ ὅποια εἶναι ἡ ρίζα πάσης | εὐτυχίας καὶ καλῆς καταστάσεως, καὶ ἀνα | γκεότατα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας | ἐπειδὴ ὅποιος χριστιανὸς δὲν ἔχει τὴν ἀγάπην | εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῆ, καὶ ἐὰν νηστεύῃ, καὶ | ἐὰν προσεύχηται, καὶ ἐὰν αἰσχυρῆται, καὶ ἐὰν | ἄλλας ἀρετὰς πράττη, ὅταν δὲν ἀγαπᾷ τὸν | πλησίον του ὅλα μάταια εἰσὶ, καὶ*

οὐδὲν αὐτον | ὠφελουσιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεὸς διὰ τὸ ἄμετρον αὐ-  
 τοῦ ἔλεος παριδῶν τὴν ἀναξιότητα ἡμῶν | ὥρισε νὰ ἀναλάβω-  
 μεν τὴν ποιμαντικὴν φρο | τίδα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἡμεῖς μεν τῶ  
 ἀπείρω | ἐλέει αὐτοῦ θαρρόντες θέλει ἀφιερῶσομεν | τὴν  
 ἐπιμέλειαν καὶ τὸν κόπον ἡμῶν εἰς | τὸ νὰ ποιμαίνωμεν, καὶ νὰ  
 ὀδηγοῦμεν | ὑμῶν(ς) πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας· πρέπει ὁμως  
 καὶ ὑμεῖς μετὰ προθυμίας νὰ ἀκούε | τε τὰς πατρικὰς καὶ  
 πνευματικὰς συμβοῶν | λὰς ἡμῶν, διότι ὁ αὐτὸς κύριος Ἰησοῦς  
 Χ(ριστὸς) | ὁ θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν, ὅστις εἶπεν, ὅτι ὁ ποι |  
 μὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑ | πὲρ τῶν προβάτων ὁ  
 αὐτὸς εἶπεν, ὅτι καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει | Καὶ  
 ἐπιδὴ ἡ μάθησις ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον | πρὸς τὴν σωτηριαν  
 τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καθὼς | βεβαιοῖ ὁ θεῖος ἀπόστολος γράφων  
 πρὸς τὸν | μαθητὴν αὐτοῦ καὶ ἀπόστολον τιμόθεον, τα ἱερὰ  
 γράμματα οἶδας τα δυνάμενά σε σοφί | σαι πρὸς σωτηριαν  
 (αρκ. 1 ββ.) ἡ αὐτὴ δὲ μάθησις συμφέρει πολλὰ καὶ | πρὸς τὴν  
 σωματικὴν καλὴν κατάστασιν | καὶ κυβέρνησιν. Διότι ὅποιος  
 εἶ μαθη | τικὸς καὶ πεπαιδευμένος ἐκεῖνος καὶ τι | μὴν ἔχει  
 καὶ δόξαν, καὶ κυβέρνησιν | εὐκόλα εὐρίσκει ζαζιάν λαμβάνει  
 χωρὶς | δὲ σχολεῖον καὶ διδάσκαλον οὐδεὶς δύναται | νὰ μάθῃ.  
 διὰ τοῦτο ἡ πρώτη συμβ[ου]λή μου καὶ | παρακίνησις πρὸς  
 ὑμᾶς, τέκνα μου ἐν | κυρίῳ ἀγαπητὰ, εἶ νὰ συστηθῇ ἓνα scho-  
 λειῶ | εἰς τὴν Μαριούπολιν, εἰς τὸ ὁποῖον πάντα | τα τέκνα  
 σας νὰ μανθάνωσι δὺν γλώσσας | τὴν ἑλληνικὴν, καὶ τὴν ῥωσ-  
 σικὴν. | Ὅταν δὲ τὸ σχολεῖο λάβῃ τρόπον, τότε τα πτωχὰ | καὶ  
 ὀρφανὰ ὅπου σπουδάζουσι μετὰ ἐπίμε | λειας νὰ λαμβάνω-  
 σιν ἐκ τοῦ σχολείου καὶ | τροφὴν καὶ ἔνδυμα καθὼς ὁ τροπος  
 συγχωρεῖ· ἀφ[ου] δὲ μάθωσιν αὐτὰς δὺν γλώσσας | ἤγουν καὶ  
 νὰ ἀναγνώσκουσι, καὶ νὰ γρά | φωσι, καὶ νὰ λαλῶσι, τότε νὰ  
 ἐκλέγωμεν | ἐξ αὐτῶν τα πλέον εὐφυῆ, δια νὰ τὰ εἰσάγω | μεν  
 εἰς τὸ ἐν πολτάβῃ τῆς ἐπαρχίας σχολεῖ | ον, ὅπου νὰ ἐκπαι-  
 δεύωνται καὶ ἄλλας | γλώσσας καὶ μαθήματα καὶ ἐπιστήμας. |  
 ἐὰν ὁ θεὸς εὐδοῶσῃ αὐτὸ τὸ ἔργον, τότε ἀπὸ | αὐτὰ τα τέκνα  
 σας ἄλα μεν θέλει γένουν ἄξιοι | ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι ἀρκε-  
 τοῖ νὰ διάσκω | σι ταῖς πίστεως τὰ δόγματα καὶ τὸν νόμ[ον] τοῦ

Θεοῦ | καὶ νὰ ὀδηγῶσι πρὸς σωτηρίαν, ἄλλα θέλει | γένουν  
 σοφοὶ καὶ πεφωτισμένοι πρὸς τὸ νὰ κα | τασταθῶσι κριταὶ  
 καὶ νὰ λάβωσι πολιτικά | ἐπαγγέλματα, ἄλλα πάλιν θέλει  
 εὖρουν | τάξιν καὶ κατάστασιν καὶ ἀξίαν ἀνάλογον | με τὴν  
 προκοπὴν αὐτῶν. ὅθεν τοῦτο τὸ | ἔργον ἡμεῖς νομίζομεν ἅγιον,  
 καὶ οὐράνιον | καὶ ὠφελιμώτατον καὶ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς |  
 τὴν ζωὴν ἡμῶν. Διὰ τοῦτο μακάριος καὶ | τρεῖς μακάριος, ὅστις  
 ἔργω, ἢ λογῶ ἢ | παντὶ ἄλλω τρόπῳ συνδράμη καὶ συμβοηθήση  
 πρὸς τὸ νὰ λάβῃ ἔκβασιν καὶ τέλος καλὸν || (αρκ. 2) Ἡμεῖς οὖν  
 ἐκλέξαμεν επιτρόπους πρὸς | τοῦτο τὸ θεῖον ἔργον πρῶτον  
 τὸν αἰδίσιμωτα | τον πρωτόπαπᾶν κυρ τριφύλλιον τὸν |  
 ὁποῖον κατεστήσαμεν καὶ προεστῶτα τῶν | ἱερέων, πρὸς τὸ νὰ  
 ἐπιμελήται, καὶ | ἐπαγριπνῆ διὰ τὴν εὐταξίαν τῶν ἱερέων |  
 καὶ τῶν ἐκκλησῶν, καὶ τῶν ἐκκλησι | αστικῶν πραγμάτων.  
 παρακαλοῦμεν δὲ | πάντασι ἵνα ἀγαπάτε αὐτὸν ὡς ἄνδρα |  
 τίμιον, καὶ σεβάσιμον, προσφέρον | τες αὐτῷ τὴν πρέπουσαν  
 εὐλάβειαν | καὶ ὑπακοήν. Δεύτερον δὲ ἐπίτρο | πον τοῦ αὐτοῦ  
 σχολείου τὸν τιμιώτατον κύρ Χατζὶ μιχαήλ, τρίτον τὸν τιμιώ |  
 τατον κύρ Χατζὶ παναιώτην, τέταρ | τον τὸν τιμιώτατον κύρ  
 πιτζακτζὶ στέ | φανον, καὶ πέμπτον, τὸν τιμιώτατον | κύρ τὰτ  
 σάββα. παρακαλοῦμεν δε | αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου  
 ἡμῶν | Ἰησοῦ Χριστοῦ ἵνα μετὰ πάσης προθυ | μίας συμβο-  
 ηθήσωσιν εἰς τὸ κοινῶφε | λές τοῦτο καὶ σωτηριώδες ἔργον.  
 Ἀλλὰ τὴν νὰ κάμωσιν οἱ ἐπίτροποι μετὰ | ἄδειανὰ τα χέρια· τὸ  
 σχολεῖον χρειάζεται | σπῆτι βιβλία μισθούς διὰ τους διδασκά |  
 λους ψωμὶ καὶ ἔνδυμα διὰ τους πτωχοὺς | μαθειτάς. ἢ χάρις  
 τοῦ Θεοῦ καὶ ἡβοήθεια | ὅλα θέλει τὰ ἐξαποστειλῆ ἐὰν ἔχομεν |  
 στίστινο καὶ δεῖξωμεν προθυμίαν καὶ | ἀγάπην εἰς τοῦτο τὸ  
 ἔργον. Θέλιμα γὰρ | τὸν φοβουμένων αὐτοῦ ποιεῖ ὁ κύριος καὶ |  
 τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούει, καὶ σώ | ζει αὐτοὺς, βλέπε-  
 τε δε καὶ ποσους τρό | πους ἐγὼ προβαλλῶ εὐθύς εἰς τὴν  
 ἀρχὴν || (αρκ. 2 зв.) πρῶτον ἐπειδὴ κατὰ τὰ αὐτοκρατορι |  
 κά προστάγματα οὐδεὶς ἔχει ἐξουσίαν | νὰ κτίσῃ μοναστήρι-  
 ον | δια τοῦτο το μελετῶ | μενον μοναστήριον τοῦ ἁγίου γε-  
 ωργίου οὐδέπο | τε θέλει κτισθῆ, ὅθεν ὅσα ζῶα ἐσυνάχθη-



σαν | ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ | τοῦ μελετωμένου μοναστηρίου, νὰ ποληθῶσιν | ἀπὸ τοὺς ἄνω εἰρημένους ἐπίτροπους του σχολείου· Ἔτι | οἱ αὐτοὶ ἐπίτροποι νὰ παραλάβωσιν καὶ ὅσα ἄσπρα εὕρισκονται συναγμένα ἢ ασιμικά | ἢ ἄλλα πράγματα ὅποιαδήποτε, ὡσάν | τως καὶ ὅσα συναζωνται εἴτε ζῶα, εἴτε ἄ | σπρα εἴτε ἄλλο τε καθ' ἕκαστον χρόνον | καὶ προσφερόμενα τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ, καὶ νὰ | αφιερωθῶσι, καὶ αφιερώνονται καὶ εἰς τὸ ἕξης | ὅλα εἰς τὸ σχολεῖον, τοῦ ὁποίου προστάτης καὶ | ὑπέρμαχος γίνεται ὁ ἅγιος Γεώργιος ὅστις | εἶναι τῶν εχμαλώτων ὁ ελευθεροτῆς καὶ | τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς. | Δεύτερον διορίζομεν νὰ βαλθῇ | εἰς πᾶσαν ἐκκλησίαν ἓνα κατη, εἰς τὸ ὁποῖον | πᾶς χριστιανός νὰ βάλῃ διὰ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὠφέλειαν τῆς κοι | νότητος πᾶσαν ἑορτὴν εἴ τι ὁ θεὸς φωτίσῃ | αὐτὸν ταῦτα δὲ κουτία νὰ ανοίγωσιν οἱ | ἐπίτροποι κατὰ πᾶν ἐξάμηνον, καὶ | νὰ λαμβάνωσι τὰ συναχθέντα ἄσπρα | πρὸς χρίσιν τοῦ σχολίου. | Τρίτον νὰ γένη μία κοινὴ συ | νυσφορά, εἰς τὴν ὁποῖαν καθεὶς ἐπὶ μικροῦ | ἕως μεγάλου πλούσιος καὶ πένης καὶ πάσης | τάξεως ἄνθρωπος νὰ συνεισφέρῃ καὶ α | φιέρωση θεληματικῶς [καὶ αὐτῶπροαιρέτ(ως) ἔλεος] || (αρκ. 3) καὶ αὐτο | προαιρέτως ἔλεος κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ | καὶ κατά[στα]σιν. Περὶ τοῦτον στέλλομεν εἰς τοὺς ἐπίτρο | πους καὶ βιβλίον καλούμενον κνίγαν, διὰ νὰ | γράψῃ ὁ καθεὶς τῶν διδόντων τὸ ἔλεος τὸ ὄνομα | αὐτοῦ καὶ τὴν ποσότητα τῶν ἄσπρων, εἰς μνη | μόσυνον αὐτοῦ αἰώνιον διότι διορίζομεν, ὅτι | τὰ τοιαῦτα ὀνόματα νὰ μνημονεύονται κατὰ | πᾶσαν κυριακὴν εἰς τὴν πρόθεσιν του καθο | λικοῦ, ἡγουν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Χαρα | λάμπους.

Τέταρτον τὸ εἰσόδημα τῆς ἐκκλησίας | τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους νὰ μερίζεται εἰς τρία | μέρη, ἓν διὰ τὰς χεῖρας τῆς ἐκκλησίας | ἓν διὰ τὸ σχολεῖον καὶ ἓν διὰ τοὺς πτωχοὺς. | ἀπὸ αὐτὰ ὅλα τὰ ἄσπρα, διὰ τὰ ὁποῖα πρέ | πει οἱ τιμιώτατοι ἐπίτροποι νὰ κρατοῦν πατρο | κατάστιχον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ γράφωσιν ἐπιμελῶς ὅσα λαμβάνωσι, καὶ ὅσα ἐξοδεύουσι | διὰ νὰ μὴν ἔχη τινὰς ἀφορμὴν νὰ ὑποπτεῦ | εται τι κακὸν ἀπὸ αὐτὰ λέγω ὅλα

τὰ προει | ρημένα ἄσπρα, εὐθύς ὅπου λάβωσιν καὶ | νὰ δι-  
 ορισῶσι καὶ μισθὸν ἐτήσιον διὰ | ἕναν διδασκαλον, κατὰ τὸ  
 παρὸν δύναται | νὰ χρησιμεύσῃ ὁ ὀσιώτατος μοναχός κὺρ |  
 ἀγαθάγγελος, καὶ νὰ ἀρχίσῃ εὐθύς ἡ πα | ράδοσις τῶν μα-  
 θημάτων, ἐπειδὴ αλ | λη χάρις εἶναι ὅταν τὸ πρᾶγμα λάβῃ  
 ἄρ | χήν, καὶ καθεὶς τὸ βλέπῃ, καὶ ἄλλο ὅταν τὸ ακούῃ – ||  
 (αρκ. 4) περὶ τοῦ ὀσιπτιίου ἔγραψα τοῦ τιμιώτατου κὺρ ἰωα-  
 νην νὰ ἀφήσῃ ἕν ἐπὶ τα σπήτια | τοῦ μακαρίτου θείου αὐτοῦ  
 μητροπολίτου | ἰγνατίου δια νὰ γένη ἐν αὐτῷ τὸ σχολεῖον |  
 εἰς μνημόσνον αὐτοῦ αἰώνιον, παρακα | λέσατε δὲ καὶ ὑμεῖς  
 αὐτὸν πάντες κοι | νῶς – καὶ εἰ μὲν στέρξει, ἤδη καλῶς | εἰ  
 δὲ μὴ, ἐνοικιάσετε ἢ ἐν τῶν αὐτῶν | ὀσπητίων, ἢ ἄλλο. | Καὶ  
 ταῦτα εἰσὶ τὰ βοηθήματα περὶ τοῦ σχο | λείου, ὅσα κατὰ τὸ  
 παρὸν ἐνδυνήθημεν | νὰ νοήσομεν με τα δὲ ταῦτα ὅταν ἀρχῇ |  
 ση τὸ σχολεῖον, καὶ ἡ παράδοσις τῶν μαθη | μάτων, τότε πάλιν  
 ἴσως νοήσομεν καὶ ἄλλα παρακαλοῦμεν δὲ τὸν πανάγα | θον  
 θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ καρδίας | ἵνα φωτίσῃ ἡμᾶς νὰ διξή-  
 τε πᾶσαν προ | θειμίαν καὶ σπουδὴν πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο | ἐπὶ  
 τὸ ὅποῖον ἄλλον ὠφελιμώτερον οὐδὲν | ἐλπίζομεν δὲ εἰς τὸν  
 ἅγιον θεὸν ὅτι θε | λει εὐδω[ση] αὐτό, οὐ ἢ χάρις καὶ τὸ ἔλε |  
 ος καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν | μετριότητος εἴη μετὰ  
 πάντων ἡμῶν ἂ | μὴν. | ἔτει αψπς – αυγούστου – κς´ | αψηθ –  
 μαῖον – 10

Οηγδλ.: Латышев. – С. 53–56.

## 2) Переклад листа на урумську говірку.

Текст:

(αρκ. 1) Μαριουπόλιντε ὀτουράν εχτιγατλή βὲ ἡτί | ματλή  
 χριστιανλάρ, ράππιντεν νιμετλή | σευκιουλού ἐβλατλαριμίζ  
 ὀσοῦν σιζὲ ἰησοῦς Χ(ριστό)ς | εφέντιμιζτέν τζοκ σεβίνι βε  
 μιζτέν εὐχὴ εὐλογία – | αλντιημ κιμπὶ ἡτιματλί μεκτουμπου-  
 νουζού σε | βιντιμ, κιορτούμ κι μιζέ μουχαπετ βερτιγι | νιζεῖ,  
 χοσνοντ ὀλτούκ, ντοαμιζὶ βερτίκ τζουμλε | νιζὲ κιουτζουγι-  
 νιζέ μπουγιουγινιζὲ ναμιζετλιλε | ρινιζὲ βε ἐβλατλαρινιζά,  
 ἄζις αλλαχά νι | ἄζ εντέριζ κι σακλασὶν σιζὶ σαγλικλαν βὲ |

περερεκέτιλεν, έβλατλαριμ σακλαγιά | σινηζ άζις άλλαχην  
 τεμπεχλερινή μπιρι | μπιρινηζλαν μουχαμπέτ μπιρλίκ ολά |  
 σινηζ νίτζε μπου τζούμλε εγλικλερίν | κιοκούτουλέρ χεμ  
 τζόκ εχτιζαλιτηρ | χανημιζίν χελαςληγίτζουν νέ γιτζουν  
 χανκί χρι | στιαντά ιόκτουρ μουχαπέτ μουνκιουνού ιοκτουρ |  
 κι χουρτουλσούν όλ μελχούν συεγιτανήν έλιν | ντέν όρουα  
 τουτάρσα τα ύμπατετ ετερσε | ντε ύμπατεττε ντουρούρσα τα  
 βε νιάζ έτέρσε τε | βε νέ καταρ εγλικλέρ εντέρσε ντε άχαν |  
 σευμεζ κοσουςουνού έπισι φασικτηρ | έτζ μπουνναρτάν μπιρ  
 φαγιτασι ιόκτουρ· τζούνκι ράππι τουάλε εγιλεντί τε μπενίμ  
 εξικ | λιγιμέ μπακματί ντα σιζίν τζανλαρινιζίν | ουζερινέ  
 κιοτουτζού έιλετή μπιζτε όνούν εσαπ | σις μερχαμετήγιλαν  
 ούμούτ εντεριζ κι | γκετηρελίμ έλάςλιγίν γιολουνά σιζί-  
 άντζα | σιζ ντε γιουρέκ σιτζάκλιγίγίλαν εσιτέσινηζ | μπα-  
 μπανιζίν νασαατηνή νε γιουτζουν μπου | ράππη ιησούς  
 Χ(ριστό)ς αλλαχημίζ κεντησί | ντεντή κι τζομπανήν έγισι κο-  
 γιουνλαριν | τέν όντουρού τζενηνή μεγισιανά κόρ τε | κράρ  
 γκένε ντέρ κι ό βακιτ κογιουνλαρ | τα όνούν σεσινή εσιτήρ· – |  
 τζούνκι όγιλέ όλτουγού ζεμάν φερασεντηλαν | ήνσανήν τζα-  
 νηνή χελαςλιγά γκεντηρίρ, | νάσιλ κι άζιζ άπόστολος παύλος  
 γιαζάρ συε | γιρτηνέ άπόστολος τιμόθεοσα όλ μουπαρέκ |  
 όκουμακλαρι μπιλίρσιν όννάρ σени κιαμίλ | έτίπ χελάςλιγά  
 γκετιρίρ || (арк. 1 зв.) μπού ογρενμέκ γκετζινμέκ ιτζούντε  
 εγιτηρ | νέ γιτζουν άγγισι όκουμούστουρ βε τερτζιμπελίτηρ |  
 όνά ικραμντα βάρνητηρ βέ εχτισαμλίντα | γκετζινήρ χέμ ντε  
 κολάγιλαν μανσούπ τα ά | λιρ γκεντερσις άντζακι σκόλιασις  
 δασκα | λοσους κίμσε ογρενέμεζ όνούν ιτζούν τζέμ | μι έβλατ-  
 λαρινηζ όγρενσινλέρ ικι | ντηλ ιάνε έλινικά βέ ούρούςτζα  
 άτζαν | σκολια όλούρ όραντα ό ζαμάν φουκαρέ | βε όζούς ου-  
 σακλάρ μεγισιανά γκελίρ | λερ, Γεμεσί βέ ούρούμπασί τα ό  
 σκόλι | λιατάν όλσούν, λάκιμ χάνκι χαβέσι | λαν όγρενήρσε  
 γιάνε έγερ κι μπού | ικι ντηλι ογρενήρσελερ όκουμασινή | ιαζ-  
 μασινή βέ λακιρτι έτμεσινή. ό ζαμάν | ονναρίν άρασιντάν  
 σετζίπ γκετιρε | λιμ πολταβαντά όλάν σκολιοζά κάγιρ | ντίλ  
 βέ όκουμάκ ταχί ογρενσιννέρ, | χάτζαν μπού ισί χριστός

εφέντημιζ σε | λαμετέ γκεντηρίρ ό ζαμάν μπου έβ | λατλαρι-  
 νηζτάν κιαμίλ παπαζλάρ | ολατζακλάρ βέ δάσκαλοςλάρ  
 τζικίπ | ντηνημιζίν σαρτλαρινή νασαατλαγιατζακ | λάρ βέ  
 άζιζ νόμος σεριφίν χελασλί γι | όλλαρινί γκιοστερετζεκλέρ,  
 μπαζιλαρί | ντα κιαμίλ φερασετλή όλούπ σιζιν συε | ραατη-  
 νηζά μιναισιπλή όλούρλαρ, μπα | ζιλαρι ντα όφίκια αλμασινά  
 λαγικ | λι όλσουννάρ, μπαζιλαρι ντα όγρεντι | γινέ κιόρέ ιτι-  
 παρλιγινή αλατζακ[λάρ] | λάκιμ μπίζ μπου ίσί ουμαριζ κι  
 αζιζντηρ | κιόκ γιουζουνέ τε μαχπούλ όλουρ τζανινιζ | τάν  
 ουουρού τε βέ ντενηνηζτεν ουουρού τε | φαγινταλίτηρ όνουν  
 ιτζιν μούτλου βέ ουτζ | τεφα μουτλού όλ ανταμλαρά κι χέρ |  
 χαγικιλαρι κουβεντήγιλαν κιμι | αμελίγιλαν κιμι ντηλίγιλαν  
 μπι | ρι μπιρινιζέ καργέτ βερέσινηζ σιζέ | μπουνού τα πεγιαν  
 εντεριμ κι μπου | ίσί παςλαγίπ μπράκμαγιασινηζ σονου | να-  
 ταικ καργιάτ ετεσινηζ· – || (αρκ. 2) μπίζ σετζιτήκ μπου άζιζ είς  
 ήτζουνέπι | τροποσλάρ ίπτιτακί, αιδεσιμωτατος | προτόπαπάζ  
 κύρ τριφύλιοςόνοϋ | μπάς εττικ τζούμλε παπαζλارين | ουζε-  
 ρινέ, μουκαγιατ όλσοϋν κλησε | λερίν σεγιλερινή μπακσίν βε  
 πα | παζλارين νιζαμινί βερσίν βέ χρι | στιανλαρά τα νιζάμ  
 βερσίν τζούμλε | χριστιανλαρά ίαλβαρίριζ κι μπουνού |  
 σεβέσινηζ. νέ ιτζουν κι όγιλέ μπιρ α | ντάμτηρ κι κιγιμετλή  
 ήκραμλή | βέ γιακισικλή όνα γκετιρεσινηζ | εχτίγατηνηζί βέ  
 σοζουνού εσιτέσινηζ | ίκιντζί έπίτροπος μπου σχολιάνην έχ |  
 τιγατλή ήτιματλή κύρ χατζί μιχαήλ | γ – ουτζουτζού έχτι-  
 γατλή κύρ χατζι πενα | γιώτ, τορτουντζού ήκραμλή πι-  
 τζακτζί | στεφάν πεσιντζί ήτιματλή κύρ τατ | σάββα ίριτζά  
 ετέρις τζόκ γιαλβα | ρίριζ ράππη Ι(ησοϋ)ς Χ(ριστό)ς έφέντι-  
 μιζίν χα | τρί ιτζιν τζάνι γκιουουλλαν ίαρτιμ ε | ντέσινηζ  
 τζουμλενιζήν φαγιτασί ιτζούν. | άντζα νέ γιαπσινλαρ έπίτρο-  
 ποσλάρ πόσι | ελλερίγιλεν σκολια ιτζούν έβ λαζίμ κι | τάπ  
 λαζίμ δασκαλοςλαρά χακ λα | ζίμ έκμέκ ρουμπα φουκαρέ  
 σε | γιρτλέρ ιτζούν. αλλαχ τουαλενήν γιαρ | τιμί τζουμλεσι-  
 νηκιοντερίρ έγερ μπιζτέ εχτιγάτ βαρ ισα έγερ μπίζ | σεβήντζι-  
 λαν χαριατ ιλαν βέ μουχαμπε | τηλαν μπου ίσιν τουτάρσακ,  
 αλλαχούν | κορκουσουόλανναρά νέ κι ντηλερσε | βερίρ νια-

ζινήλαρι καπούλ εντέρ βέ ίσιτήρ τζόκ | γκεμλικλερντεν κουρ-  
 ταρίρ όνναρί ίστε | μπεν σιζε κάτζ ντουρλού μουνκιουνουνού  
 κιορσετίμ || (арк. 2 зв.) ύπτάκι σνευκετλη πατησναγμιζίν  
 φερμαν | λαρινά γκιορέ κιμσενήν χαττή ιόχτουρ κι | μοναστήρ  
 ιαψίν όνούν ιτζούν έπετη άγιος γε | ώργιοσσουν μοναστηρί  
 γιαπουλατζακ ντεγίλτηρ, | νε κατάρ χαγιβανλάρ ντευσιριλι-  
 ντηγισα, | άγιος Γεώργιοζουν οίκόνασινήν αντηνά βέ | ό μανα-  
 στηρίν άντηνά γιουκαριντά μπεγιάν | εττηγιμίζ σκόλιανήν  
 έπίτροποσλαρινήν | έλίγιλαν σαντηλσίν βέ σατσιννάρ χέμ |  
 ντε ό έπίτροποσλάρ νε καταρ | άκτζελέρ | τευσιλίρσα  
 άλσιννάρ κιοιμουςλερινή βε | νε κατάρ σεγιλερί βάρσά βέ νε  
 καταρ | νταχά τευσιριλίρσε ιά χαγιβανλαρτάν | ιά ακτζεντέν  
 βέ νέ καταρ σέγι γκελίρσε | χέρ γίλ άγιος Γεώργιοζα σιντέν  
 γκερί | σκόλιανην όλσούν βέ άγιος Γεώργιος | ό σκόλιανην  
 πασί όλούρ βε τζαλισιρ ζιρα | όντουρ γεσιρλερίν κουρταρι-  
 τζισί βέ φου | καρλερίν ιαρντιμτζισί | ήκιντζί έμρ έντέριζ κι  
 χέρ μπιρ έ | κκλησετε μπιρέρ κουτού κογιουλσούν | όνούν  
 ιτζινντέ χέρ χριστιάν χοησούν κεντή | τζανηνήν χελαςλιγι  
 ούτζούν βε τζεμαα | τήν φαγιτασί γιτζουν χέρ παζάρ χέρ γι |  
 ορντού γκιουνού νέ κι άλλάχ ραχμ εγιλε | γίπ γκιογκου-  
 νουζντέν χοπτουγού χατάρ | μπου κουτουλαρί άλντή αγιτάν  
 αλτί αγι | ά ατζσιννάρ έπίτροποσλάρ βε ονντά | τζέμ ολουνάν  
 άκτζελερί αλσιννάρ | σκόλιανήν εχτηζασί ουτζούν | ουτζου-  
 ντζού τζουμλεσινντέν μπίρ ιαρτίμ όλ | σούν ζενκιννερτέν βε  
 φουκαρελερ | ντέν βε χέρ μπίρ έσναφτάν μπου | λουνσούν ό  
 γιαρτίμ ιτζιντέ βέ πασλασίν | κενντή ραχμινντέν σατακά βερ-  
 σιν || (арк. 3) κεντή κουβεντηνέ κιορέ μπουνούν ιτζούν ίόλ-  
 λά | ριζ έπίτροποσλαρά μπίρ κιτάπ κνιγα | ντεγιλίρ κί για-  
 ζιλσίν χέρ μπιρσινην ά | ντή ό σαταγαγί βερεννερίν, βέ νέ  
 κατάρ | ακτζέ άκτζέ, βερίρσελέρ όνναρίν άτλα | ρί γιαζιλσίν,  
 έπετη σονουνάντακ όνούν | ιτζούν έμρ ετέριζ ό αντηλάρ μνη-  
 μονής όλ | σούν χέρ παζάρ κιοινού καθολικοσούν | προθεσι-  
 σιντέ ιάνε άγιος χαραλαμ | ποσ κλήσενσινντε – | τορντου-  
 ντζού άγιος χαράλαμποζούν κλήσε | σινήν γκελιρι ούτζ πάϊ  
 όλσούν μπίρ παϊ | κλήσενην χαρτζί ειτζούν μπίρ παϊ σκό-

λιοζ | ιτζούν μπίρ παϊ ταχί φουκαρελέρ ιτζούν | τζούμλεσι  
 μου ακτζελερίν ονάρ ιτζούν | τζαήζητηρ κι εχτιγατλη ήτι-  
 ματλή επίτρο | ποσλάρ μπίρ τευτέρ τουτσουννάρ όνούν ιτζί |  
 νέ μουχαγιατ όλοуп ιαζσιννάρ νέ κατάρ άκ | τζέ αλίρλαρ βέ  
 νέ καταρ χάρτζ εντέρλερ | σε όνού ντα ιαζσιννάρ κι, κίμσε σι-  
 ουπεγέ | κίρμεσιν μπίρ φεναλίκ ιτζούν, μπου | νάρ ιτζουν  
 ντέριμ κι γιουκαρτα ζίκιρ ετ | τηγιμίζ ακτζελερτέν ότουρού ό  
 σαατ άλ | ντικλαρί κιπί ό ακτζελερτέν ότουρού | ελλερινέ  
 αλτικλαρι κιμπί έπιτροπος | λάρ τζαγίζητηρ κι μπίρ έβ κυρα-  
 γιλάν | τουτσουννάρ χεμ τε δάσκαλοζούν χακινί | γιλτά νέ  
 βερετζεκλέρ ισα γιλλιγινί μπειγιάν | άντζα σίντη μινασίπ  
 κιορτοϋκ ό όσιότα | ντός μοναχός κύρ αγαθαγγελοσού χεμεν  
 όραγια βαρτιγι κιπί ότουρσούν μπαλασίν όκουτμαγια | ζίρα  
 μπασκά τουρλουτουρ μπίρ σέγι μπασλανσα ιλερι γκιτερ μπίρ  
 σεγι βαρ κι κεντή | γκιοζουγιλαν || (арк. 3 зв.) γκιорμεσί μι  
 έγι ιόκσαμ σορούπ έσιτμε | σί μι έγι. | έβ ιτζούν ιαζτίμ εχτι-  
 γατλί ιανάκηγε μπрак | σίν μπίρ έβ ραχμετλή ιγνάτιος έμτζε-  
 σινην | έβλεριντέν ό εβντέ ουσοκλάρ όκουσού σκό | λιά όλσούν  
 εμπεντητάτακ ράχμέτ όκου | σουννάρ όνούν τζανιντάν ότου-  
 ρού σίζ ντε τζόμ | λενήζ ιριτζα έντηνηζ ιανάκηγε έγερ κα |  
 γίλ όλούρσα πέκ έγι όλούρ όλμάσα μπίρ | έβ τοϋτουν κυράγι-  
 λαν για ό εύλερτέν για κάγισινη | Μπουννάρνητηρ σκόλιανήν  
 ιαρτιμλαρί σίν | τηλικ τέ μπου καταρτζα κατήρ όλτοϋκ σιζέ |  
 αγνατμαγια μπουναρτάν σορα χατζαν π(ας) | λάρ σκόλιος  
 όκουτμαγια ό ζεμάν γκένε | φικιριμιζε κάιρ σεγилέρ ταχί  
 γκελίρ | νιάζ εντέριζ άζίς αλλαχά μπιντούν τζανι | μίζλαν βέ  
 γιουρεγιμιζλαν κι σαυκλίκ | βερέ βέ γκιοστερέσινηζ χέρ σι-  
 τζακ | λίκ βε καργιατλίκ πουντάν πουγιούκ τζα | νά φαγιταλί  
 σεγι ιόκτουρ ουμούτ εντέριζ | αζίς αλλαχά κι σελαμετέ τζι-  
 καρίρ | οϋ η χαρις και τó έλεος

4 арк. (арк. 4 – чистий). Папір: 336 x 210, зеленуватий.  
 Філіграні: ЯМВСЯ | 17 || герб Ярославської губернії | 81 –  
 тот. Участкіна, № 30 – 1781 р. Чорнило коричневє, вицвілє.

Текст у два стовпчики грецькою та урумською мовами. Наприкінці документа дві дати. Писав Трифілій Карацоглу. В тексті багато пізніших виправлень чорним чорнилом. *Βιβλίογρ.*: Латышев. – С. 42–48; Гаркавець. – С. 26, 558–559; Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 231.

№ 3642/3

**18 Розписки протоієрея Трифілія [Карацоглу] стосовно переданого йому майна небіжчика митрополита Ігнатія [Гозадинова]. 1786 р., жовтень.**

**1) Розписка протоієрея Трифілія [Карацоглу] з описаннями майна небіжчика митрополита Ігнатія [Гозадинова], що зберігалось в церквах і було одержане від Агатагела, ченця афонської Лаври св. Афанасія. 1786 р., жовтня 20.**

Текст:

1786 σενεσίπτεν όκτομβρίοζούν – 20 | κηρίμ μητροπολουτοϋ ραχμετλή έφέντημίζ ουλουκτέν sóρα αγινο | ροστά όλάν λαυρά μαναστρινίν λείψανολαριντάν άγία ηρή | νη άγία βαρβάρα άγιος ίάκοβος άγιος ίωάννης κιοιμούς σταυ | ρος τηπιντέ, πουννάρ έσι μπιρ κιοιμούς τηπιντε τήμιον ξίλον, | σταυρόσλαν περαπέρ πουναρτάν πασκά – ι – αγιασμ(ός) | σταυροζοϋ κιοιμούς μπίρ τακτά κουτοϋ τζεμμετζέ ιινέ κο | γιουλουπ κανσελάρι μοοροϋγилан μοχουρлетип άλλίμ | τεφα κίνε λαύρα μαναστρινήν, σακίζ чиτζεκλί κιτά | γика πελακόσα φελόν. ήζμιρίν πελακούσα φελόν | μπίρ τε χαχάμ πασινήν κιγιτηγί όκουσπασί ντημπά | ούτζ πετρασίλ ντελλή τέφα μπιρ ταχί κουτνοϋ πετρασίλ μπίρ | οϋράριον ντημπά ούτζ μπαρτζα κουμās ύπομάνικαλικ | ολατζάκ κιπι, μπίρ τζίφτ ύπομаника εισλεμέ, ουч мπου | τζоϋк άρσίп πελά κόσα πεγιάζ, μπίρ ески коγίν | саатή. 8 – γипέк πουσκούл тоλους оίκονά κιοутζоϋк | μπίρ γραμματτηκί μπίρ στιχολογί, ιγирми мπιρ τε | традо ψαλτηкί μπίρ торβά σφραγίδα βε σταυροσ | лар. μπίρ таκτά

σαντήκτικῆ ἰηνε κογιούπ μπουννα | ρίν ἔπισινή κανσελαρη  
μοχουρούγλαν μοχουρλετήπ | αλμήσιμ μπεν προτοίερέῆ τρι-  
φηλιῆ | (дописано іншою рукою) μπου̣ σεγιλερι μινασίπ  
κιорτουλέρ κι | λαύρα μαναστιριν | τέν ολάν αγαθάγγελος  
βερισίν τιου̣ ελιντεν κεάτ атτίμ | та βερτίμ ||

**2) Розписка протоієрея Трифілія [Καρατζογλου] з описан-  
нями майна небіжчика митрополита Ігнатія [Γοζαδι-  
νοβα], одержаного від поручика Іоанна Антоновича Γο-  
ζαдинова. 1786 р., жовтня 30.**

Текст:

1786 σενεσιντέ окτομβριοζούν – 30 ζουντά | αγιος χαράλα-  
μπος κλησενινήν εσαπουνού κιορούπ | κλησενίννεκι шеγιλερί  
βάρισα ποῦρατα γιαζίγλαν | πεγιάν ἐτέριζ βε λάκίμ μπου ше-  
γιλέρ κυριμτα οлтουν | та праτζε сараγитά ἄγι(ος) νικόλαο-  
ζούν κλησεσινήν | шеγιλερίγιτη | ἰκινή αγιος χαραλαμπ(ος)  
κλησεσι | ὕπτια ραχμετλή ἰγνάτι(ος) δεσπότηνήν κοναγιν |  
ταν βεριλέν πορούνηκ ἰωανη ἀντόνοβ γοζαдино | σούν ελιτέν  
αλιγιμί пουνάρτηр. οὐτζ τζανφές μπερ | τελέρ, μπιρ кирμι-  
зи китаγί пύλη πεртеσί, μπίρ | γκιουλγκίουλου τζανφές пύλη  
πεртеσί, μπίρ γεσίλ χουτ | νού στιχάρι, μπίρ кеμχά тзитζεκλί  
στιχάρι, | ἰκί мór στιχάρι αναγνωστιλερίν, торт οὐράριγια |  
μπίρ кирμιзи кеμχα ηшλεме петрашήл, μπίρ | кирμιзи νταλλί  
βεντελλή петрашήл γкеμχα олмак ουζρέ | μπίρ мór китаγика  
στιχάρι, μπίρ πρόθεσι πεр | теσι пеλακόσα μπιρ парτζά кир-  
μιзи оустουνέ | тήмпά ескі, μπίρ ἰανκινтάν тζικάν анτημίσι |  
μπεш анτημίси пасκά κλησελερίν, οὐτζ μпар | тза сир-  
μαшеріт· μπουνναρί αλίп ποριουчик ἰωαν(ου) γοζади | νοσουν  
ἐλιντέν ἀλίп ροσπίска βερμίσιμ μπεν про | τοίερεη τριφηλιη  
(на лівому березі) γ тζан | фес π | ерνε | пуλη | 2 | στιχα | ρι  
2 | мор | στιχα | ρι 2 | ουραρι | α 4 петра | σιλ 2 | αγια | тра |  
πεζα | ортун | соῦ пеλα коσα | (на правому) ι мор | китаγί |  
ка сти | χαρί(ων) | τηπα | кирми | зи

1 арк. Папір: 325 x 205, білий. Філіграні: вержери 20 мм,  
число дати 17 [...]. Чорнило коричневе. Урумська мова.



Рамка окреслена чорнилом. Записи олівцем на лівому березі російським скорописом ХХ ст.: *Οπισь цер. ιμυσηστωα;* на нижньому: *церковній вешчи.*

*Старі шифри:* 38 червоним олівцем у колі на арк. 1; 173 в колі на звороті.

*Βιβλιογρ.:* Гаркавець. – С. 25.

№ 3666

**19 Капрал Афанасій Міхаліс про те, що він бере на себе борги Маргарити Георгієвої з Балаклави. 1787 р., січня 23.**

Текст:

1787 σένεσιντᾶ ιανουαρίου 23 παλικλαβαλή τοτορουν | κιζ κάρταλή μάργαριτά γιοργίβνάιν ηναγετλή σευκετλή | μπατισαχίμιζην κερεμίγιλέν κριμιταν τζηκάνταν πέρι | νε κατάρμπορτζου βάρισα μπεν капράλ αθανασός μιχά | λις μπορτζουμ βε τεγεвиμιτιр, вασил кі κριμιταν τζη | кán χριστηανλάρτάν αλирσά μπεντε μπениμ αλти | γιμ εχλιμίν μαργαριτι γεοργιουανίν πορτζουνά μου | куρούμ που каβιλ ουζрэ ελιμτεν μπού ελ γιάζημί | βερίп μпоў каριγι άλμασινά | κάπουραλος αθανασис μηχαλη

1 арк. (зв. чистий). Папір: 170 x 210, жовтуватий. Філіграні: вензель БФ. Чорнило чорне. Урумська мова.

*Старий шифр:* 175 синім олівцем у червоному колі.

*Βιβλιογρ.:* Гаркавець. – С. 25.

№ 3682

**20 Капрал Афанасій Міхаліс про відсутність шлюбних зобов'язань. 1787 р., січня 23. Маргіанополь.**

Текст:

Διὰ του παρόντος διλόν γίνέτέ ωτή εγώ | ω είποκατόθέν είπόγιεγράμενός капу | ρалός θανασис μήχάλις πόс δέν είμε

πάν | τρεμενος μήτε αρέβόνιασμενός καί σας | δίδό μαρτήρήκό  
κάπούραλός γιώργίς καίσαρης | ειωανίς λήκακής | νίκολάς  
ειωани | παυλος παπαζογλου μαρτηρο | γιανις κοστατινου  
μαρτιρο | νικολως νεικολαου μαρτηρο | [μπαμπα]τιρης βενε-  
τιζανης | μηχοπουλος ματηρο τα | ανοθενθεν  
1787 – ειουναρηου – 23 – μαργιανόπολη

1 арк. ( зв. – чистий). Папір: 210 x 170, білий. Філіграні:  
монограма CSS – Клепиков (1978), № 696 – 1768 р. Чорнило  
чорне. Новогрецька мова. Заяву підписали свідки – капрал  
Георгій Кесарис, Іоанніс Лікакίς, Ніколас Іоанні, Павлос  
Папазоглу, Яніс Κοσταντίνου, Ніколас Ніколау, Венетзаніс  
Μίχοπουλος. Чотири останні підписи власноручні.

Старий шифр: 150 червоним олівцем у колі.

Бібліогр.: Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 232.

№ 3659

**21      Георгій Кир'якоглу з Керменчика про відсутність  
боргових зобов'язань.  
1787 р., травня 20.**

Текст:

1787 σενεσιντε μαγιοζούν 20τε

μπέν керμεντζικлі киріγiаκοογλού γιοργή | келтиμ μαργιαν-  
πολιτε ολαν προτοποπου | μουζά νасiхак 1784 – σενετέ iου-  
νησοούν – 20 – | μπένήμ ανάμ μερίεμή σουρουλου [...] αλεκ-  
σι | αγирт ο ζαμάν γηлта ουτζου ρουπλε βερεσιμ тегι | εμiρ  
ετμηс δεσποτη iγνατι(ος) παχτιμ κη ουτζου ρουπλεγι βερμε-  
γε | κουτζουне κήтти μπενте ουζαγ γεрте όλμαγiλεν | 5 ρου-  
πλε αλτιμ ονονν iλέν τζούλφον οлтoύμ | πiρ таα πiρ аχтζά  
μπιρ αππε αλαтζаиμiζ βερεтζε | κιμηζ γιογтoύρ πογiле кеσι-  
сμησιс που χουssουс σтoυρου | ел κωтoυμ μπен кираκο ωγλου  
γέόργι | μπен саβα оγλού γιορδαν μπен γiαζμησημ | πoунoύ

1 арк. ( зв. чистий). Папір: 175 x 180, жовтуватий, грубий. Без  
філіграней. Чорнило коричневє. Урумська мова. Підписи  
Георгія Кир'якоглу та Йордана Савоглу.

Старий шифр: 178 червоним олівцем у колі.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25.

№ 3677

**22** Дорофей [Возмуйлов], єпископ Феодосійський та Маріупольський, до протоієрея Трифілія [Карацоглу] з наказом віднайти та описати власність небіжчика митрополита Ігнатія [Гозадинова], а також повідомити про наявність або відсутність його заповіту.

До вересня 1787 р.

Копія рукою Трифілія Карацоглу.

Текст:

Ἐλέω θεοῦ | Ταπεινὸς Δωρόθεος ἐπίσκοπος | Θεοδοσίας καὶ  
Μαριουπόλεως | τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερέυσοι | καὶ ἠκονόμῳ  
παπ(ᾶ) κύρ Τριφιλιῷ | καὶ τοῖς λιποῖς προεστώσοι τῆς | Μαρι-  
ουπόλεως τέκνοις ἐν χριστῷ | τῷ θεῷ περιποθίτοις τῆς ἡμῶν |  
ταπεινότητος χάρις ὕη παρά | θεοῦ κυρί(ου) παντοκράτο-  
ρος | παρῆμῶν δε εὐχὴ ευλογία | καὶ συνχόριση. ἐπειδι, καὶ |  
ἀνεφέρθει εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν | κυρ ἀντόνιον γοδαζίνον αὐ |  
τάδελφον τοῦ ἐν μακαρία | τι λέξη πρὸκατουχοῦ μας | κυρίου  
μητροπολίτου γοθθίας καὶ Καφὰ ἀγί(ου) ἰγνατίου με | ἀνα-  
φορὰν τὸ ἄδικον ὁποῦ | κάνη εἰς αὐτὸν ὃ γνισιὸς του | ἰύιος  
κύρ ἰωάννης καὶ ἡμεῖς | θέλοντες χρηστικῶς να φιλά | ξωμε  
τὴν δικαί | οσίνιν ἐγνωρίζωντες με τας πλέον ἰσιλάς | ἔρευ-  
νας τὴν ἀλιθίαν ἰδοῦ ὁποῦ | εἴμεθα ἢ μὲν να κάμετε | μιᾶν  
ἀλιθινήν καταγραφὴν | τῆς περιουσίας του μακαρί | του κύρ  
ἰγνατίου ὅσον εν σινιδί | σει ἰξέβρετε καὶ εὐθυμάστε | τόσον  
εἰς τα ἀκίνιτα καθῶς | ἀκομι καὶ εἰς τα κυνιτά καὶ εἰς τὰ |  
ἄσπρα ὁποῦ τοῦ ἔμιναν, πώσας | ποῦ καὶ εἰς πῖον ἐβρέθισαν |  
καὶ τῆς τα ἔπιρεν ἰ εἰς πῖον | ἀκόμι ἐβρισκοντε καὶ αὐ | τῆ ἢ  
καταγραφῆ να εἰσλαγ | θῆ εἰς χῆρας τῶν προεστοτέ | ρων  
ἔως τὸν ερχομόν μ(ας) | | πρὸς τοῦτοις σὶ εὐλαβεστατε ἰκονό |  
με παπ(ᾶ) κύρ τριφιλιε να δώσης | ἐν βαρὶ ἀργίας ἀφορισμοῦ |

καὶ τελίας καθερεσεως εἰς χεῖρας τῶν προεστώτων τῆς πόλεως | ἕναν ἐγγραφον καθαρὰ ὄρκον ἰ μ(έν) | καὶ ο μακαρίτης κυρ ἰγνάτι(ος) | ἔκαμε διαθήκην καὶ πῖον ἄ | φισε καθολικόν τον κληρονόμον με τὴν διαθίκι του ἰ μὲν καὶ | δὲν ἔκαμε διαθίκυν να φανε | ρώσης ἐνγράφως ὁμῶς με ὄρ | κον σου ἐκίνα ὁποῦ ἔξευρες | πῶς ἴχε καὶ πῖως μετὰ τόν θα[νατον] | τὰ ἔλαβεν καὶ αὐτά σου τα χαρτία | ἴτε τοῦς ὄρ | κου[ς] σου νὰ τα βεβεόσις | με τὴν ὑπογραφίν σου καὶ νὰ τα | παραδώσης εἰς χεῖρας τῶν πρω | ἐστῶν δια νὰ τα κρατοῦν ἕως πρως ἡμᾶς ελευσώμεθα. | προσ[ς] τουτης θέλωμεν να μας σιμιό | σετε με ὄλιν τὴν καθα | ρότητα ὄλοι σας οἱ ευγενέστατοι προ | ἐστοι ἐν καθαρὰ συνιδίση πῖως | ὀκρατησι ἕως τόρα καὶ ἔτρογε τὴν | ψαρικὴν του αρχιερέως καὶ ἄλων | πραγμάτων τα ὁπία ἔδωσεν ἡ πλου | σιόδορος δεξιὰς τῆς αὐτόκράτο | ρίσης δια τὸν κατα κερὸν ἀρχι | ἐρέα τῆς μαρίουπόλεως καὶ με | πρότον βέβεον ἄνθρωπον | αὐτὴν τὴν φανέροσιν να με στίλετε  
Οὐβλ.: Латышев. – С. 58–59.

1 арк. Папір: 340 x 210, блакитний. Філіграні: герб Ярославської губернії і дата [17]81 – тот. Участкина, № 30 – 1781 р. Чорнило коричневе. Аркуш складений навпіл, завдяки чому утворилися чотири сторінки з 38, 32 і 3 рядками відповідно. Копія складена Трифілієм Карацоглу. На останній сторінці запис урумською мовою від 26 серпня 1792 р. про ціну свічного воску: 1792 *αυγουστοζουν 26 | μουμλουκ ιαυ 8 οκα 100 τιρεμ | 2 ακτζεσι εττί – 148 καπ.*  
Старий шифр: 144 червоним олівцем в колі.  
Бібліогр.: Латышев. – С. 42–64; Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 234.

№ 3643

- 23 Розписка Агатангела, ченця Лаври св. Афанасія, про одержання від Іоанна [Гозадинова], небожа митрополита [Ігнатія Гозадинова], різного майна – церковного вбрання й реліквій, годинника, ікон, хрестів тощо для передання економові Трифілію [Карацоглу].  
1787 р., вересня 2[...].

Текст:

1787 σεπτεμβρίου 2[...]

ἔλαβα ἐγὼ ἀγαθαγγελος μοναχῶς | λαβριότης τα ὠσα ἐνεχίρισεν | ὁ ἀνιψιὸς τοῦ δεσπότι ὁ κύρ γιανάκης | τοῦ αγίου εἰκονόμου παπὰ κῆρ τριάντα | φίλου | ἐν πρώτης ἔλαβα διὸ φελόνια | ἔτι 4 πετραχίληα | ἕνα ὠράριον | 4 πίχες κουμάσι πελακόζα | μιὰ κουκούλα ἐβρέηκι ὠπου φορὶ | ὦ χαχάμης των οντας διαβάζι | ἕνα ζευγάρι ὑπομάνικα | 8 φοῦντες μεταξένιες | 2 κομάτια ροῦχο κεντιτό | ἕνα κοματάκι κουμάσι ἀπο τοῦ φελονιοῦ | τὰ περισεῦματα | 9 ἠκόνες | ἕνα ρολόγη του κόρφου | ἕνα σταβρόν ἀσιμένιον | τὰ ἅγια λῆψανα τῆς ἀγίας ἡρίνης | τῆς ἀγίας βαρβάρας | ἡακῶβου | τοῦ αγίου ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ | τω τίμηον ξῆλον | ἐνενηντα χουλλάρια | 29 σταυροῦς τοῦ ἀγιασμοῦ | δεκαπέντε σφργιστερά μεγάλα | δι-ἀκόσια πενηντα δύο σφραγιστερά μικρά

1 арк. Папір: 328 x 210, білий. Філіграні: [17]85 | СН – сх. Клепиков (1978), № 29 – 1784 р. Чорнило чорне. Новогрецька мова. На звороті аркуша запис Агатангела новогрецькою мовою про подання списку речей економові Трифілію 29 вересня 1787 р.: 1787 σεπτεμβρίου 29 ἔδοσα το παρῶν κατάστηχον | τοῦ αγίου εἰκονομου κυρίου κυρίου | триφιλῆον. Нижче запис російською мовою скорописом початку ХХ ст.: *тоже вещи цер | ковній.*

Старий шифр: 146 синім олівцем у колі.

Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25; Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 232.

№ 3642/2

24 [Προτοίερευ Τριφίλιη Καρατζογλυ] προ заповіт Ігнатія [Гозадинова], [митрополита Готфійського та Кафського].  
1788 р., лютого 16.

Текст:

1788 *φευρουαριοζουν* – 16

*μπίζ αшаγита ἔλ κογιάν μπορχλούγис | που шаатламаγιά  
κιорέ γκεчέν агін | φευρούάριοζούν 16 – 1788 σενεσιντέ | νε  
ζεμάν κι ραχμετλί γοτθεί(ας) игнаτιос | γκεчηντή чанηνή  
τεσλίμ ἐттгί βα | χτηντά ἐξομολογήс ὀλτουῦ μπου βασιγε-  
τη | νιέ εттг агία κοινωνία αλτή νάσιλ κι | μπέν ὀνά σορ-  
τούμ аггинέ κενті κογνουν | тέν ντοαγγί βερίρσιν ὄτα тζεβάп  
εттг | κι καρσιματα τουρανнаρα βεριλε | чек·*

256 – οὐρούπλε γιβάν ὀγλουῦ γεώργιγε

050 – ὀνούν καρτασί κωνσταντηνέ

100 φετορ ὀγλουῦ κωνσταντηνέ

100 – παναγιωτά

100 – αшич θοδορά

300 – οὐρούπλε ανιψιοσουνουν καρισί

906 Δεσπηναγιά βε τορν(ου) ελενίчаγια

050 νικόλαγια

100 τοῦ ἱκονόμου εκατον οὐρούπλια

020 ἀλέξιε

030 κούτρατα στουραν παп(α) γεώργιγε

1106

75 οὐρούπλε φετορ ὀγλουῦ κωσταντινε τέφα | μαργιουπολιτέ  
ὀλάν παπάζλα | ρα ουτζ κλήσενήν βε φουχα | ρελερέ ἱγир-  
μπεшєр ρούπλε | κιόγилерін παπαζларινά | βε φουκαλερινέ  
ἱγирμί | σέρ ρούπλε

(на лівому березі) ουτζουνε – ρουπλε 75 | ἱγирми κλισε | πα-  
παζларина | ρουπλε 400)

пουνούτα πεάν εттг κι παλίк | κοшού βε χάν τουкеанла | ρίγι-  
лан ανιψιοσούμ ἱαναки | νήνητηρ, μπέν εтνά κουλου | νούζ ἐξο-  
μολογήс εттгтгέ μπου | νναρί та σογιλεтг αζρεтле | ρινηζ  
σορτουγινιζа κιορε | σιζлєρε πιлтгίριμ

(права шпальта)

έτώς – 1786 – φευρουαρίον – 16 έμίζ κατωθεν ειπογέ | γραμε  
[νοι] μαρτιρούμεν, πλαι δε άκόμι ден εμακαρι | στηκε ο αγιω-  
μιτρωπολιτης γοθθίας και καφά | ιγνάτιος μάς τατήν έξωμο-  
λογισίν του ος καθώς | εκαμέ την διαθίκιν του ~~εδο φανερω-  
νω~~ και εμεταλά | βε τάχραντα μιστήριαν την αγία κοινωνία  
έγώ ο ταπη | νος δουλος ας ερώτισα τον μα[κα]ριτην δόσε την  
εϋχην | σου και έδοσε την απόκρισιν οσι στέκουντέ αντίκρι |  
μου εΐς όλους δίνω την εϋχήν μου | εδο το φανερωνω και την  
διαθικιν του οπου εκαμε | ο μακαρίτις δνώμα προς όνομα

του γεόργι ιωάννου του χαζναταρι του έδοσέ 256

του κονσταντινου αδελφως του χάζνατάρι εδοσε 050

κοσταντιν θεδόρου εδοσέ 100

ετι εδοσε 75

του παναγιωτου έδοσέ 100

του μάγερα του θεοδόρου εδοσε 100

της νιφισ τού κира δεσπηνά και της ανεψιάς 300

τις ελενιτζα η κορί της τις καρα δέσπηνας | μαζη τες διω έδω-  
σε 300

του δουλως του μακαριτου νικολάου έδώσε 050

του άγιου ικονομου έδωσέ 100

στο χούταρι του τον παπαγεόργι έδώσε 030

του αλεξή εδωσέ 020

εΐσε τρις εκκισίες εδοσε τους ειερίς και δια | τους πτοχους 075

εΐς τες ηκοσι χωρια τις μαριουπόλεως εδοσέ | τους είερίς απο  
ηκοση ρουπλια εκανε 400

σουμα – 1656

έδώ το φανερώνω και διά τω ψαράδικο τοσο και | δια τα αρ-  
γαστέρια μιλησε εκ στόματος τού | ο μακαρίτις ηνε του  
ανεψήού μου του ιανάκι ηνε | μετα την εξωμολογισίν του  
αυτά ηνε η δι | αθικι του μακαρίτου αγίου ιγνατίου μετέ |  
πιτά τοσο παρακίνισα και ερώτισα εγώ του μακαριτου | οτι  
πος εχετε τοσο μαναστηρικα πραγματα και | ανπαρ τόσο και  
τα εκκισιασθηκα πραγματα | τοσο διω τρις ημέρες βιασθηκος  
τον ερωτουσα | τοσο μου αποκρίθηκε γελωντας ο μακαρίτις  
πολι | ζόρι με κανις οσαν μιπασιρις εγω δεν ημε μικρω | πεδι

καρτερῶ να ελθί απο το ταγιγάνι ο γραματηκός | μου τοτες  
σας βανῶ καί η δίω σάς γραφετε ολα σας καθος | πρεπι και  
κανετε διω κατάστημα το ενα να | σταθ[ῆ] εδο και το αλο καρ-  
τιξε του λόγου σου || μετέπιτα ἐκ δευτέρου ερωτισα παλε  
του μακα | ρίτι ὅς ανθρωπι οπου ημαστε και βαστούμε κόρ |  
μι σιμερα αρωστως δια αυριων ο θεως το γινός | ~~κτινψηχι του~~  
~~ανθρώπου~~ ηνε και θάνατώς ζωύ ομος | ο λογος δεν φέρνι τελω  
του θανατου καλιτερα ηνε | να κανις διαθικι και να γράψις  
ολά αποθανον | τας η πανιερωτίσου αυτα ολα σου τα παντα  
πιως θα | κιταξη ετζη με εδοσε αποκρισιν δεν εχο κανεναν  
παρα εχω τον | κυρ γιανακι ομός ηπογραμα δεν εδοσε αλα |  
ουτε δεν ηπεν ο μακαριτις ολον μου ταπραματά μου | ηνε του  
γιανακι ετζη ηξευρο και φανερονο | της πανιερότι σου

1 арк. Папір: 335 x 265, блакитний. Філіграні: ЯМВСЯ | герб  
Ярославської губернії || 1781 – тот. Клепиков (1959), № 776 –  
1781, 1787 рр. Чорнило коричневе й чорне. Урумська й но-  
вогрецька мови. У дві шпальти, окреслені чорнилом, низка  
підкреслень. Паралельні тексти урумською та новогрецькою  
мовами на арк. 1, на звороті аркуша – тільки новогрецькою.  
Старі шифри: 48136 | IV. 91. 131 | II. 97. 131 на марці-наклейці  
ОТІС

Бібліогр.: Гаркавецъ. – С. 25; Чернухін. Грецькі рукописи. –  
С. 232.

№ 3667

25 Дорофей [Возмуѣлов], єпископ Феодосійський та Маріупольський, до економа Трифілія [Карацоглу] про облаштування архієрейського крісла та горнього місця в соборі [св. Харлампія в Маріуполі].

1788 р., листопада 3. Старий Крим.

Текст:

[Αἰδε]σιμότατε ἡκονόμε παπά κὺρ Τριφίλιε, χαῖροις, | [θ]  
αυμάζω ὅπου ἔζισες τόσα χρόνια μὲ τὸν ἀρχιερέα, καὶ ἀκό |



μι δὲν ὑξέβρις τὸ χρέου[ς] σου, εἰς τὸ ὄπιον δὲν ὑξέβρω πῖον |  
πρέπει νὰ καταδικάσω, ἐσένα ὁποῦ ἐστάθις ἀμελῆς | εἰς τὴν  
γνόσιν τοῦ χρέου[ς] σου, ἢ τὸν μακαρίτην κῦρ ἠγνάτιον | ὁποῦ  
δὲν ἰξεβρε ἐπάνο σου νὰ δεσποτέβει καὶ ὁποῦ μά | λιστα σὲ  
ἐτίμισε καὶ μὲ ὀφίκιον ὑψιλὸν τῆς ἐκκλησίας. | Θρόνος ἀκόμι  
ἀρχιερατικὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲν εἶναι; | καὶ κυμάσε ἰσι-  
χος; σύνθρονον ἀρχιερατιὸν δὲν εἶναι | καὶ ἐσὶ ἠσιχαζις; ὄχι  
ξίπνα ἰδοῦ ὁποῦ ἔρχοντε τὰ διακόνια, καὶ οἱ ψάλτε, πρόσεχε  
ὅτι ἐγὼ, ἐρχόμενος νὰ | ἔβρω, καὶ θρόνον, καὶ σύνθρονον, διὰ  
νὰ μὴν κλαύσης | εἰς τὸ γήρα[ς] σου τώρα. Πὸς δὲ καὶ μὲ τι  
τρόπον πρέπει νὰ | γένουν ἐρότισε τοὺς διακόνοους καὶ θέλουν  
σὲ ἀρμινεύσει | τὸ δὲ χάρισμα ὁποῦ μὲ τὸν ἀγαθάγγελον μου  
ἔστιλες, μὲ | τὸν χατζῆ ἀλέξανδρον σὲ τὸ ἐπιστρέφω νὰ τὸ  
χαρὶς με | τοὺς φίλλου[ς] σου, ταῦτα καὶ καλιν ἀντάμοσιν  
σὸς πρὸς θεὸν εὐχέτης | ο θεοδοσίας καὶ Μαριουπόλεως  
Δωρόθεος | [178]8 νοεβρίου 3 | τὸ παλεὸν κρίμι

1 арк. ( зв. – чистий). Папір: 345 x 212, білий. Філіграні:  
17[...] | AG || PRO PATRIA – тот. Клепиков (1978), № 29 –  
1784 р. Чорнило коричневе. Новогрецька мова. Автограф.  
Старі шифри: 142 червоним олівцем у колі; 168 чорнилом.  
Бібліогр.: Серафимов. Заметки из архива. – С. 591–595;  
Чернухин. Грецькі рукописи. – С. 232.

№ 3645

**26** Дорофей [Возмуйлов], єпископ Феодосійський та Маріупольський, до економа Трифілія [Карацоглу] про зняття покрову з надгробка небіжчика митрополита Ігнатія [Гозадинова] в соборі [св. Харлампія в Маріуполі].  
1789 р., травня 28. Таганрог.

Текст:

αἰδεσιμωτατε οἰκονόμε πατᾶ κῦρ Τριφύλλιε, πατρικῶς σὲ  
εὐχομαι | εὐθὺς ὁποῦ λάβης τὸ παρὸν ἡμέτερον ἀρχιεροτικὸν

γράμμα, εἶπε τῶν ἐπι | τρόπων νὰ κράξουν τινὰ τῆς τέχνης  
ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἀσηκώσῃ τὸ κουβούκλιον | ὅπου εἶναι ἐπάνω  
τοῦ μνήματος τοῦ μακαρίτου Γοτθίας κῦρ Ἰγνατίου, καθῶς  
ἀκομι | καὶ ὅλον ἐκεῖνο τὸ κοῦφος ὅπου πιάνει τόσον τόπον  
εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ | ἐμποδίζει πολλοὺς νὰ στέκονται  
ἐλευθέρως, εἰς τρόπον ὅτι νὰ μὴν ἀφήσῃς | παρὰ τὸ ἔδαφος,  
καὶ εἰ μὲν οἱ κληρονόμοι του θέλουν νὰ κάμουν τί εἰς αἰδίον  
του | μνήμην εἶναι ἐλεύθεροι εἰς μίαν πλάκαν, ἢ μαρμαρένιαν,  
ἢ μπρούτζινην | νὰ χαράξουν ἐκεῖνο ὅπου θέλουν, καὶ αὐτὴν  
νὰ τὴν φυτεύσιν μέσα εἰς τὸν τοῖ | χον πλησίον τοῦ μνήμα-  
τος. Κοίταξαι αὐτὸ νὰ τὸ τελειώσῃς ὀγλήγωρα | πρὸς τούτοις  
δόσαι τὴν ἔσωθεν τοῦ πάτερ ἀγαθαγγέλου, καὶ ἐπὲ εἰς ὅλους,  
ὅτι εἰς τὰ λόγια τοῦ χατζῆ νὰ μὴ δίδουν καμμίαν πίστιν. Ταῦτα  
μὲν διὰ τοῦ | παρόντος, ἢ δὲ χάρις τοῦ ἁγίου Θεοῦ εἶη μετὰ σοῦ  
Τῆς αἰδεσιμότητός σου ὅλως πρὸς θεὸν εὐχέτης | ὁ θεοδοσίας  
ἐπίσκοπος δωρόθεος | 1789 Μαΐου 28 | Ταγὰν ῥώγ

1 арк. ( зв. – чистий). Папір: 320 x 205, білий. Філіграні: [17] || 83 | СН – Клепиков (1978), № 29 – 1784 р. Чорнило чорне. Новогрецька мова. Підпис єпископа.  
*Старі шифри:* 143 червоним олівцем у колі; 164 чорнилом.  
*Бібліοгр.:* Серафимов. – С. 591–595; Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 233.

№ 3644

27 **Ανφίμ, протосинкел, до протоієрея Трифілія [Καραцоγλου] про свій майбутній приїзд та владнання фінансових справ покійного [єпископа Дорофея Возмуїлова] стосовно монастиря св. Георгія.**

1790 р., жовтня 18. Таганрог.

Текст:

Εὐλαβέστατε ἅγιε πρωτοπα(πά) κυρ τριφύλιε | ἀδελφνκῶς  
κατασπάζωμε | γράμμα σας ἔλαβον καὶ ἐχάριν δια τὰς

ὑγεία[ς] σας, καὶ ἦδον τα του ἔρχομοῦ | τῆς, ὅθεν περικαλῶ  
 νὰ πρῶσέχεις εἰς τὸν ὅταν μου δια νὰ μοῖν μοῦ | ἀκολοθήση  
 καμοίαν ζημοίαν. οσάν ὁποῦ ἄκουσα πὸς ὁ βάνκας πά | λιν  
 μεθά και ἂν οὔτος αὐτοῦ πλέον νὰ μοῖν σταθή, και πρῶσεχε  
 τους ἄλλους | ἐγῶ ἔγραψα εἰς τὸν πανιερότατον ἀρχιεπίσκο-  
 πον δια τα πάντα | ἐγῶ ἦσος καὶ ἀργισο μερικὰς ὑμέρας διὰ  
 νὰ βάλομεν εἰς κατάστασιν | τὸν ἐδῶ πραγμάτων τοῦ μα-  
 καρίτου, τοῦ ἀγίου γεωργίου τα ἄσπρα ὁποῦ ε | χρεοστοῦσαν  
 ὁ μακαρίτης ρούβλια πεντακόσια ἠκοση πέντε τὰ ἔλαβεν |  
 σῶα ὁ τζαλής νικόλας του πέτρου, ὅθεν νὰ μου στίλης ἐδῶ με  
 ἀνρας | [...] ἀπό το τζουμαάτη με τὰς ὑπογραφὰς του καὶ μαρ-  
 τηριμένι | ἀπο το αγιον [μοναστή]ριον πος τα ἔλαβαν σῶα,  
 πρῶσεχε εἰς ὅλας τας ὑπο | θέσις τὸν ἐκλεισίον, να μοῖν ἀκο-  
 λουθήση καμοιαν ἀταξίαν | και ἐρχάμενι ὑ πρῶσταγίν τοῦ ἀρ-  
 χιεποισκόπου. ἦσος καὶ θέλομεν φερη καὶ | τὸν μακαρίτην αυ-  
 τοῦ εἰς τιν ἐκλεισίαν, καὶ ἐὰν κάμνουν χρίαν δια τους δου |  
 λους μον καπηκνα δῶσε σε περικαλλῶ, καὶ ἐγῶ ἀποκρίνωμαι  
 δια ἐξοδά | τους, τα ξίλα νὰ τα κόψουν και να τα βάλουν μέσα,  
 ταῦτα δια το παρόν | τῆς σεβασμοίας ἐδαισημότητος καλλω  
 θελητῆς σας καὶ ἐν χρ(ιστ)ῶ ἀδελφός  
 πρωτοσύγγελος Αὔθιμος  
 1790 οκτονβριου 18 | Ταγάνρῶγ  
 (на лівому березі дописано вітання) ὅλους κυν(ός) τους ἀρχο-  
 ντας τοὺς εὐχῶμαι ὀλοψύχ(ως)

1 арк. (зв. – чистий). Папір 202 x 163, білий. Філіграні: фраг-  
 мент PRO PATRIA – сх. Хівуд, № 3714 – 1772 р. Чорнило ко-  
 ричневе. Новогрецька мова. Підпис протосинкеда Анфіма.  
 На звороті аркуша запис олівцем російським скорописом  
 ХХ ст.: донесение на пяного Архιεрея.

Старий шифр: 155 червоним олівцем у колі.

Бібліогр.: Чернухін. Грецькі рукописи. – С. 233.

№ 3655

28 ... про те, що вона вже 19 років перебуває в неканонічному шлюбі з Васи́лієм з Мангуша, який, вірогідно, одружився вчетверте.  
Не раніше 1790 р.

Текст:

177[...] *μπίζ κιριτά ολτουγουμούς ζεμαντά μανκουσλού παπ(α) θο | δώρ μπογιατζί ογλού θοδώρ, δεσπότή χαζ | ρετ-λερί κεφετέ όλτουκτά, μπανά γκελ | τηλέρ μπίρ αντάμ αντηνά βασίλ τερλέρ | ό τα περαπέρ μπου ανταμα ίζιν βέρ στεφάν | έτεγίκ τετήλέρ, μπέν τε τετίμ μπέν | έγι άσληνή σογιλένηζ νάσιλητηρ, τετηλέρ ίκι καρί άλτή ούλτουλέρ σίντη ουτζουντζού | καρί όλατζάκ μπου αταμίν, βε λάκιμ | 15 – κρούς βερετζέκ δεσπότηγέ, | μπέν τε τετήμ πέκ εγί γιαζαγίμ έφέν | τημιζέ ίζιν κεατή κεατή γκελιρσε όλούρ | ό ζαμαν κεφετέ γιτη δεσπότη γιαζτίμ | μπίρ κεάτ δεσπότηγέ ίολλατίμ κεφεγέ | μπές όν κιούν κετζικτέν sóρα παπ(α) θοδώρ | βέ торт μπές анτάμ таχί γκελτηλέρ | μπανά μπακτζέσααραγιά ίζην βέρ | μπου ανταμί στεφάν ετεγίκ τζόκ каβγα | саματα еτηлέρ μπανά τζόк карси | ла кирτηлάρ σογιλητηлέρ sóρα γκιτти | лέρ χεκβά еттилέρ μπενή хан βеζи | ρινέ, μπέν τε πουνού χαпέρ άλίντζα | χάτζи μανολού τζαγиртти μπενίμ έβι | με μπενή сарап μαγαζασινά каπά | тή ουσουμέ κилιτлеть саκλαντίμ όρατα | азатцик бакиттэн sóρα βеζиртэн анτάμ | γκεлτή χатзи μανολά тέρ ки παπάζ | γκέл μπούραγια χатзи μανол тέρ пен | παπαζ тегίлим παπαδιανήν καρτασί | γιμ παп(αζ) νέρετέτηρ παπάζ μπαγά | κιτти γιάρήн γκελίρσε σογιλέ παπαζά | άγά εφέντημιζ τζαγиртτή όνου τετί έριф ки | тэн sóρα πουννάρ кене γκεлтилер πανά || σαρχ(ός) όλούп ό βαкилέρ πέκ φена βα | киtlέρ μπασλαтилάρ саματα етме | γέ μπенήμте торт γιανήμ тенήз ке | σιληтн νέ γиαπαγи ά παпа θοδώρ кάρ | тас νε γиτζούν πογιλέ еτέγирсиs μπен | όγούл ου-σακ саχπούγи сэн аλλαtán | κοркμάμισиn ки ίούδα кипи кар-таси | γγί елэ βερίγирсиn νέ βαρ μέξеγи | лэн, έφέντιμιζтэн ме-κτούп келсін | она кιοрэ сизэ тζεβάп βερεγίμ | νετέ όλούρса μπουннарі ίολλατίμ киt | тилέρ sóρα έφέντηтен кеάт γκεл |*

τή κι ὄν πες κουρουσού ἄλλα σόρα ἴ | ζιν βέρ αλτήμ ὄν πες κου-  
 ρούσσου ἴξ | δεσπότηνήν ἐμρίγιλαν ἴζιν βερ | τίκ ουτζουντζού  
 στεφανά μπού τοπραγα | γκελτικτέν σόρα ίσιττίμ κι τορ |  
 τουτζού καρίγιμίζ, σογιλετίμ ραχμετ | λη δεσπότηγέ, πέκ εγί  
 πακάρις | σόρα. παπ(α) ἀγάπι(ος) παπάζ ολατζάκ | βακιττέ  
 κένε σογιλετίμ, παπ(α) θο | δώρ ουλτουκτέ σογιλετιμ πέκ  
 ἐγί πά | καριζ τετή πογιλέ καλτήσι ντηχόβ | νι πραβλένιγέγε  
 μπιλτηρίριζ μπου | παράνομ(ος) μάνκονσλου βασιλεί κι τορτ  
 καρί αλτηγινή σιντιγετζεκ 19 γιλ | τηρ γιουνάχ εττικλερί

На арк. 2 рукою Трифілія Карацоглу копія початку листа Дорофея [Возмуйлова], єпископа Феодосійського та Маріупольського, до протоієрея Трифілія [Карацоглу] та всіх старійшин Маріуполя.

Текст:

(арк. 2) κεφεμηλή αλλαχην | ετνὰ δορώθε(ος) ἐπίσκοπος θεο-  
 δοσί(ου) | βέ μαριουπόληνην εχτηκατλή παπ(α)ζί | βέ ἰκονόμο-  
 ζου παπ(α) κύρ τριφιλι(ος)ζού | βέ τε καλάν πουλουνάν  
 αγιανλαρί | μαριουποληνήν ὄλ σεβταλή αλλαχα | βε χριστός  
 ἐφέντημιζέ μπενήμ ετ | νά τηλεριμ πακσισλή αλλαχτού |  
 αλετέν χο κουμλουν чουμлеги τουτάν | βε τε πεντέν ντουβαμί  
 βε ευλογιαμι сиζле | рé βερίριμ νάсил κι γκελτή μπана | ке-  
 ντηνή πεγιάν ἐγιλετή ὄλ κι | тарафουνтάν κύρ антониос γο |  
 ζαδίνοβтан ὄ κι картаиштάν | ραχμετλιγί τοπραγά κο | του-  
 κта φαζιλετλού μητροπολίτ | Γοτθείας θείας και кафа ἀζίζ |  
 ἰγνατпо ἄχζ етэгир мпиζέ | κι...

2 арк. (арк. 2 зв. чистий). Папір: 340 x 220, блакитний. Філіграні: герб Ярославської губернії | 81 || ЯМВСЯ | [...] – Клепиков (1978), № 1059 – 1799–1806 рр. Чорнило коричневе. Урумська мова. Запис олівцем російським скорописом початку ХХ ст. на арк. 1: Некто священни | къ венчалъ одно | го человека 4 ѝ бракъ.

Старий шифр: 180 червоним олівцем у колі.

Бібліогр.: Гаркавецъ. – С. 26.

№ 3679I

29 Трифілій [Καρατζογλυ] до старійшин із застереженням щодо застосування ногайських магічних практик, звернення до яких забороняється приписами православної церкви, і з наказом гнати чаклунів подалі від осель.  
1790 р., грудня 20.

Текст:

εχτήσαμλή βέ εχτιγατλή άγαλαριμής σεραχατ | τζιλάρ σι-  
λερέ μπεγιάν ετεριζ εκλήσεμιζιν βε νόμο | ζουμουζοῦν ζια-  
τε таркинлигинη κι μπίρ άπιστος ήμανσίζ | νογαγιά ρουχσέτ  
βερτηνήζ τε χριστιανλαρί алтаγίп кенτη | σεγитάν μπαμπα-  
σινά тζεμαάт έντέγир мπου στός άλλα | χημιζίν αύβλησιντέν  
τζикаρίп σεγитανήн αύλισине κογιάγир | мпουνου νόμοζουμουζ  
καπούλ έтμέζ мпогилé ιαζάγир | **ό Γόης ό μάγος και ό μάντης  
και ό κηροχήτης, και ό μοлиβ | δοχήτης, και άπόδενον ζωά,**  
άύσουν, φαλτζί που ουτζου | λούκ παλαβούς токέν кουρσοῦн  
токέν Γαγιβανλαρί παγλα | γιαν пουνнари етén еттиρένнér  
20 γιλ кинonoia | αλάμ(ας) γιαζик тегίλ ми мпоῦ тζанλαρά  
оῦе оῦаі βαγί πιζε | αλλαχά νά тζεβáп βερελίμ мπου мπιζίμ  
ανταμλάρ | αντή χριστός γκελτικτέ νε γιαπατζακлар έπισί  
γива | νατζак пουνнаρίν μπίρ турлоῦ χριστιανлик талакаσί |  
iđк эгер мпоῦ νογαγί мпоῦρατα ιά χριστιανларин | ара-  
синтá туртарсанιζ αλλαχά тζεβαп βερέσις сиζте | οουῦнлан  
περαпέρ саγилίρσις оῦоῦ κοβάσις мпоῦρατáн | νтоατζинήζ  
протодиереуs 1790 – Δεκεμβρίου 20  
τριφυλλι(ος)

1 арк. (зв. чистий). Папір: 195 x 165, жовтуватий. Філіграні:  
БОФА – Клепиков (1978), № 90 – 1786, 1788 рр. Чорнило ко-  
ричневе. Урумська мова, в цитуванні припису з Номокано-  
на новогрецька. На клаптику паперу (115 x 90) запис російським  
скорописом початку ХХ ст.: *письмо Трифилия | кѡ об-  
ществу | 1790 г. Декабря 20 дн.*

*Старий шифр:* 174 червоним олівцем.

*Бібліогр.:* Гаркавець. – С. 26.

№ 3681/2

**30** **Іван Ковалевський до Трифілія Карацоглу з підтвердженням того, що ані Іван Бандурка, ані його наречена раніше не були одружені і можуть брати шлюб.**

**1791–1798 рр. [Маріуполь].**

Текст:

*Ваше βησοκοπρεβελεμπιε οτεϋ προτοποп | σιϋιν каατινηϋ  
οτουρου μπεν αλητημ ποτπiσκα | εκι αταμταν κι ο γιβαν πα-  
ντουρκα λεβενττηρ βε | κιζη iтϋιν κι ονου χοτϋασι γιοκτουρ  
ευкер ονларин | синтκι σοϋлере пир карсилiк олуρσα ονου  
καπαки | τηρ ολαντϋακ, μπου ποтπισκαγi солтаτлан γιολаγiο-  
реμ сиϋ αληνηϋ βε σακλανηϋ γεμ μπουνлара | στεφανος етμε-  
γiе емр етесеνηϋ синтη коркμαγα | мпир саγi iоктуρ | сиϋин  
γερ ζεμανки βε алтϋακ кулουνурум | Iβαν Κοβαλευσκυ*

1 арк. (зв. – чистий). Папір: 173 x 200, жовтуватий. Філіграні: вержери 25 мм. Урумська мова. Вірогідно, переклад був складений для Трифілія Карацоглу. Іван Ковалевський очолював поліцейське відділення в Маріуполі до 2 лютого 1798 р.

*Старі шифри: 184 і 28 червоним олівцем у колах.*

*Бібліогр.: Гаркавець. – С. 25, 560.*

№ 3663

**31** **Парфеній, благочинний у Константинополі, до протоієрея Трифілія [Карацоглу] стосовно випадку недодержання приписів церкви щодо по-сту й причастя, який стався в селі Карані.**

**1795 р., травня 25. Константинополь.**

Текст:

*ρεпорт | Κοσταντινοπολιτεν μαριαμπολιτε αγιε γικονομωϋ |  
α πεαν етериϋ αϋρετινε тϋουμλε κογιλεριμηϋи кеϋ | τιμ  
пеним етраφιμα ολαν κογιλερε ефентημιϋин емη | ρине κορε  
κανтϋιστοριανин γιαϋτιγiνα κορε χουτου οутϋουν | та пак  
τουτμαγiа тϋουμλεσι каγiл ολματιлар ογiλεν | πiλεσiν  
ονταν σορα μαλιμ етериμ караните пир isi бар | тiр γεγiπ*

τογιτουκταν σορα πεγιουκ ορουτζα βαρτι α | ζιζ κινονια αλτι  
ουνουν ουτζουν αζρετινε παπα σαββα | πιλτιρμης αζρετιν  
κανονασινι βερτιν, αμα τζουμλεσινιν | αγιζηντατιρ πογιλε  
νομωζσουζ γιш ολουρ μου τενην | πουνουν ουτζουν каπαατλη  
ολμαγικ εφεντιμηζε γιση | τιρ ισε νε τζογαп βερεγικ  
шουνου пана γιαζип πιлти | ρεσιν νασιλ ολατζακηνι αζρετιν  
καιλιп китив κορουша | μ етик κη αγιζλεν σογιλεγημ ογιλε  
μαλημ οσονν – | 1795 σενετε μαγιου 25 | πλαγोटζιννη ιερευς  
Парθένιος

2 арк. (арк. 1 зв. – 2 зв. – чисті). Папір: 215 x 170, жовтуватий.  
Лист з адресою, складений учетверо. Філіграні: 1788 | АГ–Ф |  
Л. Чорнило чорне. Урумська мова. Підпис благочинного.  
На арк. 2 зв. залишки червоного сургуча. Там само адреса-  
вітання священника Парфенія до Трифілія Карацоглу урум-  
ською мовою: *κοσταντινοπολιτεν παπα | παρθενιοσταμ  
μαριαμ | πολιτε αγιε γικονομοζα | τεσλιμ σελαμ етилєν αμην.*  
На арк. 1 запис простим олівцем російським скорописом  
XX ст.: *Приопшался человекъ наевши;* на арк. 1 зв. тією ж  
рукою запис щодо інших документів, які були вкладені між  
аркушами: *Разній рапортовъ.*  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26.

№ 3684/2

- 32 **Іоанн Ільїн, благочинний у Мангуші, до протоієрея Трифілія [Карацоглу] стосовно ревізії фінансового стану церков св. Феодора в Мангуші, св. Іоанна Хрисостома в Ялті, св. Архістратига Михайла Архангела в Гурзуфі, св. Пророка Іллі в Старому Криму, св. Константина в Чердакли, св. Феодора в Малому Янісолі, св. Трійці в Керменчику, св. Георгія у Великому Янісолі, св. Марини в Камарі та Преображення Господня в Багатирі.**  
1795 р., червня 17. Мангуш.



Τεκστ:

μαριουπολητε προτοιερεγι τριφιλλη караζογλουνε  
ρεπορτ

το εντημοτατο και εδεσιμοτατο εν ιερευσι μεγαλο γικονομε |  
της μεγαλης του χρηστου εκλησϊας κιριω κιριω τζενενμπι-  
νε μπηλ | τιριμι ον παρα κογιν εκλησεσινην νε καταρ χαρ-  
ζουλουμμα | νε κατάρ παρασι βαρ νε κατάρμπορτζου βάρ  
τζουμλεσινη | μπαγιαν ετεριμ 1795 ιωνηου 17 μπλαγοτζιννη  
αρχον τον | εκλησιον ιερευφς ιωανης γιλιγινα

1 μανκουζκογιν εκλισεσι αγιός θεωδορος στρατηλάτος αχτζε-  
σι | βαρ μπιν γιουζ ουρουπλε

2 γιαλητα κογιν εκλησεσι ιωανη χρισωστομος 293 ρουπλε 70  
κοπ | αχτζεσι βαριμηη εβελησι γικονοστασι γιαπτηρηλαρ  
520 | ρουπλεγε χαλτημπορτζου 207 ρουπλε

3 γουρζουφ κογιν εκλησεσι μηχαγιλ αρχαγγελος 150 ρουπλε  
αχτεσι βαρ | εκλησεγι γιαπτηριλαρ 1300 ρουπλεγε 250 ρου-  
πλε τζεμα | ατ βερτη 900 ρουπλεμπορτζου βαρ

4 εσκι κιριμι κογιν εκλησεσι προφίτου γιλια 60 ρουπλε αχτζε-  
σι βαρ | τεμεσουκλεν

5 τζαρτακλη κιογιν εκλησεσι αγιος κονσταντινος 62 ρουπλε  
αχτζε | σι βαρ | |

6 μηκρι γενησαλα κογιν εκλησεσι αγιος θεωδορος στρατηλα-  
τος | 1496 ρουπλεσι βαριμηη εβελησι 291 καπ – τζεμαατ βερ-  
μηη | 500 ρουπλε γικονοστασίγια πουλματη 429 ρουπλε 75  
καπικ | χαγιπτα εκλησε αχτζεσι κτητορα μη κετζμηη τζεμα-  
ατα μη | κετζμηη μπιλμεμ

7 κερμεντζικ κογιν εκλησεσι αγια τριαδα 600 ρουπλε αχτζε-  
σι | βαρεμηη εβελησι 6400 ρουπλε τζεμαατ βερμηη μπορ |  
τζου γιοχ

8 μεγα γενησαλα κογιν εκλησεσι αγιός γεωργιος 500 ρουπλε |  
αχτζεσι βαριμηη εβελησι 5000 ρουπλε τζεμουατ βερμηη |  
μπορτζου γιοχ

9 καμαρα κογιν εκλησεσι αγια μαρινα 211 ρουπλε αχεσι | βαρ

10 μπαγάτηρ κογιν εκλησεσι μεταμορφοσι 1500 ρουπλε αχτζε |  
σι βαρεμηη εβελησι 5700 ρουπλε 25 καπικ γεωργι διμητρι |  
οβητζ βερμηη – 1700 ρουπλε τζεμαατ βερμηη

2 арк. Папір: 215 x 170, блакитний. Аркуш був складений на кшталт листа. Філіграні: РФ ІЯ – Клепиков (1959), № 506 – 1787–1797. Чорнило коричневе й чорне. Урумська мова. На арк. 2 зв. залишки червоного сургуча. На звороті записи імен адресанта та адресата урумською: *Μανκουσταν благо | чиннитеν | μαριουπολητε протоιερεη τριφιλιος | καρατζουλουνα τεσλημ | μανκουζταν.*

*Старі шифри: 67 червоним олівцем у колі; греч. фіолетовим чорнилом.*

*Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26.*

№ 3684/1

- 33**     **Іоанн Ільїн, благочинний з Керменчика, до протоієрея Трифілія Карацоглу стосовно того, що в їхньому селі 5–6 років жив молдаванин Дмитро, а потім пішов, покинувши жінку на ім'я [Марі]анна, яка розповіла на сповіді отцеві Серафиму про те, що вона вагітна, покладаючи провину на попа Дмитра з Багатиря, котрий звабив її подарунками та обіцянками одружитися.**  
**1795 р. липня 17. Керменчик.**

Текст:

*το εδεσιμοτᾱτο̄ και πανευλαβεσ̄τᾱτο̄ πᾱτέρ̄ прото | παπα  
παπα кир триφιληγ̄ε̄ καρατζουλου*

*репорт*

*τζεναμπινε μπιλητηριημ керменτζηк κογιντε μποχ | тан диме-  
три теген мпир атаμ βαρημηш. мпеш ал | τη γιλ олμουш. χα-  
ρισινη мпυρακιπ китμηш. хари | νта μποχ тзηккенесі ημηш  
анτη [μαρη] анна | μπαγατηρηλη παπα димητρι νкелμηш  
мпонна те | мηш мпен сєνη алήριμ алтаτμηш νησανлан |  
μηш мпир γιουζουκ мпир тєспє мпєγι βєρμηш | екиси те ιχη ου-  
γιτουρμουшлар хари хηνητη тоγουρα | тзак тєзигє. папа сє-  
раφιμ βαρτη εξομολο | ις εττη хари тєμηш папа димητριτεν  
олтου ки | μη ατεσє γιακαγιμ γиουζουκ тєспє νησαν βєр | τη*

μπιραζ χαρτζιλικ αχτζε βερτη εξομολογιστε | ν κεντη αγζι-  
λεν σευλεμηш 1795 ιουληου 17  
μπλαγοτζιννη αρχон τον εκλησιον ιερευφς ιωανίς | γιληγινα

2 арк. (арк. 1 зв. – 2 чисті). Папір: 210 x 170, зеленуватий. Аркуш складений на кшталт листа. Філіграні: РФІЯ – Клепиков (1959), № 506 – 1787–1797 рр. Чорнило чорне. Урумська мова. На арк. 2 зв. залишки воску для печатки. На арк. 2 зв. адреса урумською: *Μαριουπολιτε μπλαγοτζιννη | протоηερεή τριφιληγε каратц | ουλουνα тесλημ олсoun і* трохи нижче іншою рукою великими літерами «регест» – «попа Дмитра звитяга»: *πα Δημήτρην | υγιτλιγi.*  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26.

№ 3684/3

**34 Сава Хаджинов, підпоручик, до [протоієрея Трифілія Карацоглу] про те, що його служник Ілля Петров ніколи не був одружений. 1795 р., серпня 16.**

Текст:

*шеатлаμά | 1795 σε νέσηντε άγγουστ(οσζoun) ον αλτήσηντα βερηγίμ | μπέν ашакитά γηαζηλάν μπου шаátлаμαγi πλαγο | τζηννή протоηερεη τρηφηλη(ος) χαρατζουλουνά νε | тζounки μπενήμ ηραγεμ ηληά πετροβ εβελτέν | [ε]βληολματηκινά ζηρε μπενήμ ηραγелерημτεν μπεш | αλτη ατάμ шаатлiк етеγiр μπεντε μπου χουσουσtάν | μπου шаатлаμαγη βερηγiрiμ γκεντη ελ γιαζιμηлан | πόνтporouтtζiк Σαββάς Χατζηνωβ*

1 арк. (зв. – чистий). Папір: 225 x 170, блакитний. Без філіграней. Чорнило чорне. Урумська мова. Запис на арк. 1 російською мовою початку ХХ ст.: *Свидѣтельство | Трифилию | Карацоглу выдано | подпоручику Саввиъ. Старий шифр: 176* синім чорнилом у червоному колі.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26.

№ 3680

35 [Τριφίλιј Καρατζογλου] до мешканців села Камарь з нагадуванням про наказ єпископа Йова [Потьомкіна] від 3 жовтня щодо зведення церкви та вказівками стосовно швидшого завершення будівництва  
1795 р., після 3 жовтня.

Текст:

*Πρηκάζ καμαρα κογινέ*

*μπεγιάν ολονούρ κι έπίσκοπος ίωβ χαζρετлеринтэн ουκαζ  
γκελτή | οκτόμβριοζούν 3 τζουντέ τεσλίμ όλτοϋ σεπτεμβριο-  
ζούν πριντέ ίαζιλμис | τηρ ίαζάγир εκλίσεγί ίαπσινάρ μπλα-  
γοτζίννη βαρσίν μπαχσίν | τεμέл κοσοϋν, σιζέ κιούτζ όλούρ  
όνοϋ γενηтэн ίαпσανήζ χεμ | τεζ πιτμέζ, βε λάκιμ έγερ μπίρ  
χαζිර εκλήσε αλσανήζ τζουρουκ | όλμασιν σάγ όлсоϋн ντη-  
πινή ίкί арσίν таш ησλεтсеνηζ каπου | тάν кирмеге оϋтз  
аγιάκ мертиβέν етсеνηζ ίтζинή топрак | лán ёгί ζιχ таптаγίπ  
толтурсанήζ εκλήσεγί ονοϋн оустоунé | χонтурсанηζ егп  
олоϋр меше тζατμασп олсоϋн оγγά ουλούм | олмаζ βе лаκιμ  
ντηπί σάγ лаζίμ, тζουруμους όλμασιν | χουμπεσί άχμασιν  
поγилé олсá еγпτηр φακίρ фουкарé епспнтэн | καлмаζ ίδк мπίз  
таштán ίαπτιρίριз тесеνηζ оуζák | σουρέр χеμ те σιζε σικлет  
όλούρ σεтеп те σικлет γκελίρ | πιτιρινήζ тиϋ σίз мпиlíρσис  
άμα μπέν πογиле мпασίп | кпоруγприм | мпенήм агпнатпгпма  
кпоре ουκαζта ίαζάγир μπίρ | пак ёβ όлсоϋн όноϋн ίтζεpиспнтé  
өрθρο есперпнó βσеноυц | νογпе молéпеп парάκлησп еϋχή  
аγпασм(ос) χер νε кп | пап(α)ζ епслерпнέ мпакάσпн пап(α)  
θεóδοге калтп кп λептουργία | ίанаша μπίρ кпогé βαpип етсэн  
ίарί ίσοδίματα | сепнн ίарисί εκλήσε саχпоунóнтουρ · сáте  
μпоϋ · γкένе, κολпβα панаχпда о еβнн ίтζпнтé патпшáχ кпоун*

1 арк. Папір: 220 x 170, блакитний. Філіграні: герб міста Ростова – Клепиков (1959), 506 – 1787–1797 рр. Чорнило чорне. Урумська мова. На звороті залишки червоного сургуча. Там само запис урумською мовою про смерть Софії, жінки Афендика Параскевоглу з Керменчика: *керменτζικли*

παρ(ασ)κεβανήν ὀγλοῦ ἀφέντικα | νήν αβρατί ουλτού 1795 σε-  
νετέ ἰοῦλιοστα νοεβριος | τα – μ – σοφία.

Старі шифри: 67 червоним олівцем у колі; греч. фіолетовим  
чорнилом.

Βιβλίogr.: Гаркавецъ. – С. 26, 560–561.

№ 3684/6

**36** Євтимій Григорьев, благочинний в Ігнатівці, до  
маріупольського духовного правління про при-  
буття з Криму до села з наміром одружитися  
здівця, який має славу поганої людини.

1795 р., листопада 9.

Текст:

Рерпот

μαριουπολιτου χορηα πραβλενια | ιγνατιφκα κογιντεν ρερ-  
ποτ ετεριζ | τζεναπινιζε πιρ εγλικ υτζουν νεαπαγιχ | κετζε  
χαχτι ιζιν αλμαγια βαριπ | πιρ τουλ αταμιτιρ χιριμιτα κελμε  
πουρα | για ατι παβλενιν χαρταшлар | πιτούν κογ πιλιρ ο  
αταμι πιρ φενα οлмак | тишини ати паβлетир 2 ουшти βαρτιр |  
шинти алатџах πιρ тини ζεττασινι | σοφιαγια алатџак νεап-  
σιν· επισι | εγλικ ετερлер ο τι[...] νεапσιν τουа κουντου | тер  
ти мет ки стертир εβленμεγιε | πογλε πιλεσιν αμην  
1795 νοεμβριου 9та | νερεβз εβθιμιος γριγοβοβι | παρλεμο  
γιααшинта | σοφηα χογιαшинта

(на арк. 1 зв. – 2 перелік грецьких сіл Надазов'я)

1 каμάρα

2 μπαγάτηρ

3 κωνσταντινόπολι

4 ουλακλη

5 манγουш

6 ιαλιτα

7 γουρџουф

8 карάνη

9 γκερμεντζικ

- 10 παλαια κριμ
- 11 τζάρτακλι
- 12 μικρί γενήσαλα
- 13 μεγα γενισαλα
- 14 σάρτανα
- 15 τζουлмаλίк
- 16 ιγνατιεβκα
- 17 λάσπι
- 18 аркін карάκοπα
- 19 пешѣβ
- 20 στιλιά

2 арк. Папір: 225 x 170, зеленуватий. Лист з адресою, складений четверо. Філіграні: літери РФ ІЯ – Клепиков (1959), № 506 – 1787–1797 рр. Чорнило чорне. Урумська мова. На арк. 2 зв. назва та адреса урумською: *Ρερποτ | μαριουπορι-λιτου χορηα | παρβλενια ιγνατιφ | κα κουιντεν*. Там само залишки червоного сургуча.

*Старі шифри*: 67 червоним олівцем у колі; *греч.* фіолетовим чорнилом.

*Бібліогр.*: Гаркавець. – С. 26.

№ 3684/5

- 37 [Протоіерей Трифілій Карацоглу] до Григорія Дмитровича [...].  
Лист та переклад.

1) [Протоіерей Трифілій Карацоглу] до Григорія Дмитровича [...] з поясненнями щодо неможливості приїхати та особисто вклонитися новопризначеному єпископові та з розповіддю про своє життя. 1796–1798 рр.

Текст:

*Γρηγόρη δημητρηβίτζ*

*Άγιε πανιερώτατα ἐφένητη μπέν εκσικλι ετνά κουλουνούζ*

πέκ ζιατε | σίγιλαν αζις μουπαρεκ αντηνιζι ισιττιγίμ βακιττέ  
πιτουν γιουρεγίμλαν | τζόκ αρζιλάριτιμ χαζρετλερινιζίν  
ντοασινή αλμαγιά βε λάκιμ γιουναχ | κέριμ σαγλιγιμ ὄλμα-  
τιγιντάν μπαχτσουισλιγιμτάν σιζλερέ βαρούπ κιορου | σαμα-  
τιμ κι φαγιταλαναγιτίμ χεμ τζαν ταραφουντάν χέμ ντουγγι-  
αμτάν σισλέρ κερεμλισις εχτιαρλικ πογιλέ μπιρ χεγι κι με-  
ζαρσίς ούλου γκιπίγιμ

1771 σενεσιν | τε απρίλιοζούν 23 κριμα γκελτή μητροπολίτ  
ιγνάτιος – 1772 σενεσιν | τε μπενή προτοίερέος εττι μητρο-  
πολίτ ιγνάτιος – Γεδεών μητροπολιτ μπε [νή] | χηροτονής  
εττι 59 σενεσιντε 9 γιλ ονα χηςμετ εττίμ. κοναγιντα | μπενημ  
εφέντημ ό κι κριμτά αλαβερα κιουννερι μπενίμ ορατα | τζε-  
κτιγιμ αλλαχ πιλίρ κι παγκτα σατζιμιν τελι πιλε γιόκτουρ  
μπου καταρ |

1772 σενετέ ραχμετλί μητροπολιτή γκετιρμεγε γκιτιμ κε-  
φετεν αγαταν | ανταμ αλίπ ιολτα ροζπογινηκ ρας γκελτικ  
κατζτίκ σουμαηλ μουρζανην | σαραγινα κουρτουλτουκ ογγά  
κεζαλικ τορτ τεφα ταχί ταγλάρ ιτζιντέ | πεχιμε τουςτουλέρ  
αλλαχ κουρταρτί πενή παλτάγιλαν ταταρλαρ κ[α] | πουμού  
ταταρλαρ παραλατιλάρ μπεν τζοκ ασκέρλαν παντζε[ρε] |  
τεν τουφεκλερ αταρ ιτιλαρ πουννα κεζαλικ αρχιερεατα πο-  
γιλε | μπιζι πουλματιλαρ κουρτολτουκ. μητροπολιτλεν πενί  
χαψ ετιλερ 2 άγι |

εφεντιμ. πουνταν σορα μουνκιουνού ιόκτουρ ιαζιγιλαν αγνα-  
τμαγια | ο ζαμανναρτάν περι προτοποπλούκ εττίκ σιντι 70  
γασιμα | γκελτιμ 70 σαατ ταχι ιασάρμιγιμ πιλμεμ ογιλε κι-  
ορουνού | γιρ κι παηρα εγερα τζικσάμ ζίρα πέκ χουβεσις  
καλμίσιμ | μπιρ γιλταν ζιατε βαρ λειτούργια εττιγιμ ιόκτουρ  
ἔμεν αναστασι κιουννου | χαργιάτ εττιμ τε μπιρ κερε λειτουρ-  
για εττιμ εκλήσεγε βα | ραμαργιριμ παζαρ εωρτι κιουννερι  
πατιμαχιμιζίν κιουννερι χαρ | γιατιμτάν κιουτζλεν βαρίγι-  
ριμ αγιακλαριμ ιής σιάτιρ σιζισιν | ταν κετζί ουγιουτζαμα-  
γιριμ ἔμ τε ιηχεγιρ | πασηήματα σαχαττιρ τζοκ ιλατζαρλάν  
τουταγιριμ κεντιμί | ραχμετλι μοίσεος ἐπίσκο[πο]ζουν ζεμα-  
νιντά βετομοσλαρί | κιοτουρτουκτέ σουλαριν φεναλιγιντάν

μπενί μπιρ φενα οκσου | ρουκ τουττου αλλαχ ουζάχ ετσιν ισι-  
 τεννερτεν ιοβ επίσκοποσσουν | βαχτηντα κενε κριμα κιττιμ.  
 αγιακλαριμταν ιουκαρι ιης γιουρουτου παштанта | ~~γιαζτε-~~  
~~ντε~~ γιουζουμπέντε πιτουν ουτζουτουμ ιηστή ταβουλ κιπι ολ-  
 τουμ | (на лівому березі) γκετζεν | σενιναρ | τα πιρ φενα |  
 χασταλιγα | τουστουμ | ο ζαμανταν | περί || (арк.1 зб.) 3 āγi  
 παχιμι γιαστιγα κογιάματίμ πεш āγi πού κατάρ χας | τὰ ολ-  
 τουμκι κιμσε πενι που χασταλικτάν μπιρ ταχι καλκμαζ τερ-  
 λε | ρ ιτη επισι 8 āγi ουμουτ κ[α]λμαμис ιττι αλλαχτουαλενήν  
 κερεμί πανά γετιστι | έφέντιμ ~~μπεν~~ μπέν πιλιρ ιτημ πορ-  
 τζλουγιτιμ σισλερε βα | ρίπ μετανια ετμεγέ πογιλέ κορκου-  
 λού ολτουγουμτάν βαραμα | τιμ σίντη έφέντιμ εμρινηζ γκελ-  
 τι πεν εκσικλί χουλουνουζα κι | σιζλεριν τιζαρινηζα βαρμα-  
 γιά χεμ που χαλτάγιμ χεμ βαχίτ | σις νε οραγια βαρατζαγι-  
 μι πιλιριμ νε μπιρ ταχι εβημι γκελιπ που | λατζαγιμι πιλι-  
 ριμ έφέν[τιμ] ειριτζά ετέριμ σεπέπ όλμανηζ λεσημ | τζολερ-  
 τε κάλμασιν μπου κατάρ γιλλικ εχτιάρινήζιμ γκερτζέκ | 70  
 γιασινταγιμ βε λακιμ μπενι κιορεν 80 τοχσαν ιασιντα | τεγιρ-  
 λερ έφέντιμ κριμτά τζόκ πελα τζεκμίσιμ μπενί ό κα | λαπα-  
 λικτα κιοντερτιλερ ταγλαρτα ταταριν πακλι ασκερί βάρμι  
 τιού | πενί κιορσελερ ουλτουρουρλερι ιτι έπαρχιαγιατα χιζ-  
 μετ ε | ετερ ιτιμ μουσουρμανιν τζιφουτουν ερμενινίν ουρου-  
 μούν αλατζακ | λαρινά βερετζεκλερινε κοτουλάρ ονναρί χα-  
 κλαστιρίρ ιτιμ | πουνναρταν κορκουταν ζαχμεττεν τερτ σαχ-  
 πού ολτούμ | σίντη πού πᾶ(παζ) σεραφήμ όγλου άντονουν  
 προшениасинтάν | οτουρού ταχι ζιατε παχτσιζλικ γιουρου-  
 του ουζεριμε έφέντιμ έγερ | πουνούν ασλι βαρσα Χ(ριστό)Σ  
 εφεντιμιζτέν αγίρτ ολαγιμ 160 ρουπλε | αλαν κιορέν 160 παρ-  
 τζα κεσεκ ολσουν ιοκ 160 ρούπλε | 160 καπίκ αλάν κενε ογι-  
 λε ολσοϋν έφέντιμ αρχιερααλαρ | ταγιμα κερεμιλιτιρ έφέντιμ  
 χαζεπινηζ μπεντεν ουζάκ ολ | σοϋν έφέντιμ κερεμιλισις κένε  
 γκερέμ ετεσις μπενίμ | εχτιάρ βαχτιμτά χουβετσις ζεμανιμ-  
 τα ομρουμουν αζ βαχτηντα πενί πογιλε πραχμα | γιάσις σο-  
 ρασις νε τουρλου ιστερσανιζ πιτούν κιογιντέν χιεριντεν | 28  
 γιλταν περι σινη ιοκ σιντικινῆ – ατζαν παπ(αζ) σεραφημίν



όγλου άντον | κιογινίν κεατίγιλαν γκελτί πούραγια οκουτουμ  
κεατλαρινή όγουλ σεν παπαζ | ολαγίμ τηηρσίν άμα παπαζ-  
λικ κιοιιζιουρ ετεπιλιρ μισιν τετίμ ετέριμ ντετέ πασλατι-  
λαρ τεμεγέ προτόποπ ιστεμεγυρ ιπταλλικ ούρουγυρ τζούνκι |  
ποϋ καταρ ιστεγυρ βαρσίν όρατα σοράρλαρ έξομολογης ετερ-  
λεχ όνου | αρχιερεα πιλίρ τετίκ μπεν ρουστζα ντιλ πιλμεμ  
νέ οκουμαγια | ~~ντιλμπιλμεμ~~ | (στο κάτω περιθώριο ανάπο-  
δα προς το κυρίως κείμενο και από άλλο χέρι) και ό θεός ήμών  
δόξα και τη | μη στερεωσον αυτούς και ... ||

(αρκ. 2) Άγιε πανιερώτατε έφέντιμ μπέν εκσικλή ετνά κουλου-  
νούζ μπεκ ζιατε | σίγιλαν αζίς μονπαρέκ αντινιζί ισιπτιγίμ  
κιπί αλλαχιμιζά τζόκ σιουκιρ | εγιλετίμ ντεντιμ ραμπιλαλ-  
λαχ μιζιζι ίααραταν μοϋ αρχίερεαμιζι | μιζιέ μπαγισλαγιαόσιν  
θρωνοζουντά τζόκ σενελέρ χιπέ εγιλεγεσιν | ζιρα γιουναχι-  
μιζιάν αρχιερέαλαριμιζ όμουρσοϋς ολτουλαρ κουναχλα | ρι-  
μιζα μπάκμαγιαόσιν τιοϋ αλλαχτουάλεγε ντοά εγιλετίμ. νάσιλ  
κι | βε λακιμ έφέντιμ κουναχκιάριμ σαχλιγίμ όλματιγινταν.  
σιγιν σου | σουςλουγουντα ~~νασιλκι~~ σου αρζουλάρ κι σουσους-  
λουγουνου χαντιρμαγιαά μπεν | γιουναχκιάρ τα πογιλετζινέ  
αρζουλαρ ιτιμ κι άτζεμπα νε ζαμαν ζαγλι | γιμι πουλούρουμ  
τα έφέντιμιν σεφαφλι σουφατινη γιουναχκιάρ κιοζλεριμ | λεν  
κιορουπ ~~ντο~~ αζις ντοασινα ναίλ όλούρουμ τιοϋ μπεκλερ ιτιμ |  
μποϋκιουνε γκελίντζε χέρ κιονν χερ σαάτ πιτούν καλπιμλεν  
βε αχλιμ | [ση]ζατετηρ σιζλέρλεν κιορουσμεγέ + άγιε πανι-  
ερώτατε 1759 σενετε Γεδεών μητροπολιτ μπενή χιροτονης εγι-  
λετί πακτζεσηραγιντά | άγιος νικόλαος κλησεσιντέ – Γεδεών  
μητροπολιτ μπενί ιολλαματή | έμ(ε)ν όνουν κοναγιντά χησμετ  
ετέρ ιτιμ 30 εβ τε τζεμαατιμ βάρ ι | τι ονλαρι τα μπακάρ ιτιμ –  
ντε τεμικαριατι σχόλιος βαρ ιτι κονα | γινήν ίανηντά ουπα-  
κλαρί τα οκουτουρ ουτουμ 9 σενε Γεδεών βεφατ | ολτουκτάν  
σόρα 1771 – σενετε απρίλιοζούν 23τε, Ίγνατιος | μητροπολιτ  
γκελτίγιλαν μπενή ίανινά αλτί 72 σενετε προτοποπ εττί |  
επαρχήασινη μιζιζε εμρι εττι κεντι κεφετεγυτι μπεν πακαρ |  
ιτιμ ό καλαπαλικλαρτά δεκέμβριοζτά έμυρ γκελτί μπενί |  
κεφεγέ τζαγυρτι χάν βιζιριντέν μπίρ αντάμ αλτίμ δεκεμ |

βριος αγιντά τζικτίμ πακτζεσαραγίταν κιουτζουκ καρασονια |  
βαρτίκ ίκί τουρ ουτου κοσουλτου μπιζίμιλαν πουρουντουγια  
ίαχην | οννάρ τάγ ετζινέ κιττιλέρ μπιλίτικ πιζι γκετζε γαγίπ  
ετετζεκ | λερ όραταν καιζτικ μουραχας σιριν μιρζασί σουμα-  
ηλ μηρζα | νήν κοναγίνα βαριπ κουρτουλτουκ εκιντζι μπενη  
μητροπολίτε πεσιέβέ | ιολλατή ίκί 3 άντάνμ ρακή ιστετιλέρ ιο-  
κουτου βερμεγέ κηλιτζλαρινη | τζεκτιλέρ όρατάν κατζτίμ πε-  
χιμε τουштуλερ αραπαλαρ βάρ ιτη ελμα | σουγιντά ονναρά  
βαρτιμ κοσουλτούμ οννάρ έλέ βερμετιλερ μπενι || (αρκ. 2 ζβ.)  
σίλιαταν

3 – ουτζουντζού μπαγάτηρα γκιτικτε ίκί τατάρ τάγ ίτζιντέ  
σαρχος | ουτουλερ πενί κερι καγιταρμαγια ιστετιλέρ μπεν  
κατζτιμ σαπαν | τζιλαρ βάρ ιτη ονναρίν ιανινά σακλαντίμ –

4 – τορτουτζού παλικλαβανιν ιανηντα χατι κογιτε ρούς  
ασκερί βάρ ι | τη τατάρλαρ ασκερι τζεμ ολτουλάρ μπ(έν)τε ό  
ταραφτα πουλουντούμ τοκουσ πασαντί ρούς ασκερί κεντινή  
βερμετι ό ζαμαν χατι κογι | ίαχτι παζι έβηνην ίτζιντε που-  
λουναν ταταρλαρ τα ιαντιλαρ οναν | τιλαρ τετιλέρ μπέν τε  
ταγλάρ ίτζιντέν κατζκακταν τεπτίλ πε[ση]με | τουςτουλερ  
μπενι ορταγιά αλτιλάρ τζοκ γιαλανλάρλαν κουρτουλτουμ

5 – πεσιντζί карабуллари ουλτουρτουκλερι ζεμάν πετρο-  
βητζιγι τερτζιμαν | σιμεών μιρονόβητζιγι αλούσταγιά αλι-  
κλαρί βακτιτα κιμσεγε | μπιρ σέγι μπιρ σέγι έτμετιλέρ τα-  
ταρλάρ τζόκ ασκερλεν εβιμί | παστιλαρ καπουμιου παλτάγι-  
λαν παραλαγιπ αβλιγέ εβιμέ τολτου | λαρ ίτζεριε σιγμαγίαν-  
ναρι πεντζερελερτέν | τουφέκ ανταρλαρ ιτη ό καταρ κορκου-  
λου κι αλλάχ βέρμεσιν | τζανιμιζί κιουτζλέν κουρταρτικ ούτζ  
τεφα πογιλε όλτου μπ(εν) | νιμ εβιντέ πογιλε μπίρ γερημ βαρ  
ιτι έβη ίακμαγίντζα πουλουνατζακ | γερ τεγίλ ιτι μητροπολι-  
τι τε πογιλέ μπιρ γερέ σακλαμίς ιτικ πουνουν | ασλί νέ επαρ-  
χηά κκιζμετλεριντεν οτουρου τιον τζικαρτιμ χρι[στι] | αννα-  
ρα πιλέ τουγιουρμαζ ιτικ άτζεπε σεβκετλί πατημαχημι | ζιν  
ασκερι σελαμετ μι τιον πηρ ημ τουγηουσαμ μητροπολιτε χα |  
περ βερίρ ιτιμ ό τα γερινέ μπιλιριρ ιτη

6 – αλτιντζι μπενή βέ μητροπολίτλεν κιουτουρτουλερ ονού  
κοναγινά όρατα | τζοκ μαχναλαρ πουλούπ καπουτζουλαρ κε-

αγγιασινήν κοναγιντά μπιζί χαψ ετι | τιλερ 1500 αλτην βερτί  
 μητροπολίτε κουργουλτουκ οραταν έφεντιμ μπε | νιμ πασμα  
 γκελενί ιαζαγιμ τεσεμ μουνκιουνού ιοκτουρ μπου κατάρ | κα-  
 σαβετ ζαχμετλερτεν ζιεττε τουστούμ βε λάκιμ μπου παπ(αζ)  
 σερα | φημίν ογλου άντονούν αχιμαχ σασηχ τζεβαπουνά ημη  
 μπέν όνου ιαζμή | ημη κονσιστόριαγια τζοπαντηρ σεσί πο-  
 ζουκτουρ οκουμακ μπιλιμέζ | κιογιλερι τεμιζ νε γιτζούν εττιν  
 μπου αλτζακλιγί μπιζ σενί ιολλατικ παπάζ οлмаγια | ταβα-  
 γιά ιολλαματικ που κατάρ γιλτάν μπερι μπαπαμιζτηρ μπιζ |  
 ονούν ναφήλέ ιερτέ κημσετεν μπίρ καπίκ αλτιγινή μπιλμεγιζ  
 κιορμε | τηκ τεμίς ο μπανα εττη μπέν τε ογγα έττιμ έφέντιμ  
 πουνούν | άςλί ιόκτουρ 70 ιασηνα γκιλιτιμ μπενί κόρεν 90 ια-  
 σινα βάρτιρ τερ | μπεκ τερтли καλμίσιμ ραχμετλί έπίσκοπος  
 μοησεοσα βαρτιμ | σουλαριν ούγιματιγινταν 3 τορτ άγι οκσου-  
 ρουκέ ογρατιμ || (арк. 3) εκιντζι γκερετ έπίσκοπος ιωβ χαζ-  
 ρετλερινε βαρτιμ γκελτικτέν | σορα αγιακτάν παштάν σιτίμ  
 ταβούλ κιπί ολτουμ κιορενλέρ ήτζ τεμε | τιντη μπίρ ταχι  
 πουνού σαβουστουρουρ τιού αγριλαριμ μπεκ τζοκτουρ αγιακ-  
 λα | ρι ηηστιρ μπασιμ τα σακαττιρ νοέμβριοστα 60 ρούπλεγε  
 αραπατζί | ακριτί τουττούμ γκιτετζέγιτιμ μπέκ σοβουχ ολ-  
 του ό ατάμ τέτι 200 | ρούπλε βερσέν γκιτιμέμ γκιτσέμ τε ορα-  
 για βαραμάζ ιτιμ πουντάν | σορα μπενί μπιρ αγίρ χασταλικ  
 πουλτου σιντι μπιρας έβ ίζιντε εγί | γιμ κερέμ έτινηζ έφέντιμ  
 μπίρας σιτζακλάρ ολσοούν σουλάρ καλ | σίν εχτιαρλικ βάρ  
 μπου εχτιάρ βαχιτιμτá χουβετσις ζεμανιμτα | ομρουμοούν  
 αζ βαχτηντα πογιλέ πρακμαγιασις σοράσις τουγιαρσις | βε  
 πιλίρσις ασλινά βουκούφ ολούρσους шееρτέν βε κιογιλερτέν  
 28 γιλτηρ | ποπλουκ έτέγιριμ ό βακιττεν μπερη[σηνη] σορου-  
 νουζ γιοναχκεριμ βε | λακιμ μπου εισλερτε καπαατίμ ιόκτουρ  
 μπου παπ(α) σεραφήμ ογλου | αντόν κιογιλεριν κεατίγιλαν  
 γκελτί οκουτουμ κεατινή ιά όγουλ | πού παπαζλικ κοντζτουρ  
 ετε πιλίρ μισιν ετέριμ ντεντή | πασλατιλαρ τεμεγε ιταλιχ  
 [παχλιχ] ουρούγιρ προτόπόπ πού ολατζαχ шεγιτιρ | νε ιτζουν  
 ιτζουν ιστέμεγιρ πουνού μπ(εν) τε ντετίμ όραγια βαρτιχταν  
 σορα | έξομολογης ετερ τερτζουπε ετέρλερ όνου αρχιερεα  
 μπιλιρ | πέν ρουστζα πιλμεμ ντήλ νέ οκουμάκ

3 арк. (арк. 3 зв. чистий). Папір: 340 x 220, блакитний. Філіграні: герб Ярославської губернії || ЯМВСЯ | 1796 – Клепиков (1959), № 1058 – 1794–1833 рр. Чорнило коричневе. Урумська мова. У тексті багато пізніших виправлень чорним чорнилом та олівцем, вірогідно, під час перекладу. Записи олівцем російською мовою ХХ ст. на арк. 1: *Дневник № 1*; на арк. 3: *Дневник пр. Три | филия (очень интересно) | № 2*.

**2) Переклад листа російською мовою.** [Друга половина ХІХ ст.].

Текст:

*Григорій Дмитрієвич! Всесвятейшій господинъ, я по бѣдности | слуга вашъ, всепокорнѣйше, слыша Ваше почтенное имя отъ все-го сердца хотѣлъ величать Васъ и | взять Вашу молитву, ибо долго вслѣдствіи моихъ греховъ не имѣлъ здоровья. Аъчасъ через слабое здоровья не могъ идти на людей, чтобы найти средство воспользоваться, как со стороны | своего сердца или души (т. е. утѣшенія не нашелъ) так и касательно | жизни в міръ. Вы – уступчивы въ старости, так я как покойник безъ могилы.*

*В 1771 году 23 Апр. Прибыл въ Крым митр. Игнатій, и меня | возвел в сан протоіерея. Гедеон (митр.) меня хиротонисал | 59 году. Девять лѣтъ при немъ служилъ; при его дворѣ.*

*При немъ то, что я претерпѣл только одинъ Богъ знает, на | голову у меня столько волосъ нѣтъ. Въ 1772 году покой | ного митрополита поѣхал привести изъ Кеффы. Отъ аги | взялъ человека (проводника?) и на дорогъ встрѣтил разбойников | и убѣждали и спрятались въ дворецъ Самуила-мурзы и избавились. Раза четыре догоняли и преслѣдовали меня въ центръ лѣса | и Богъ спасъ меня. Топором татары двери мнѣ розру | били; множество солдатъ по ихъ приказанію стрѣляли мнѣ | въ окна. Аріерія и меня не [смотря] на вси их старанія – не | нашли – опять избавился. Съ митрополитом меня заперли на | 2 м(еся)-ца. О, господин, невозможно пиша сдѣлать тебе понятно. | Съ того времени я протоіерействовал; теперь я достигъ | 70 лет: – проживу-ли еще 70 часов: такъ мнѣ кажется. | Если приходит-*

ся подняться на возвышеніе, то безъ силъ остаюсь. Литургіи не могъ совершать, только на Пасху спѣша | разъ только совершилъ литургію; в воскресенія и празд. дни | и царскіе дни съ трудомъ ходилъ въ церковь. Ноги были опухшими | и боленѣ ломили. И голова моя повреждена и многими лѣкар | ствами поддерживал себя. Покойного Мойсея епископа (въ его | время), когда представлял вѣдомости, от вредной воды захватил | сильный кашель – Боже сохрани! Во время еписк. Юва | опять вслѣдствіе криматизма (ревматизма?) опухоль поднялась – съ ногъ и перешла на голову, лицо и все тѣло; и стал я | как даул. 8 мѣс(я)ца не могъ головы на подушку возло | жить и 5 м(ѣс)я-цевъ так сильно был болен, что никто не полагал | | что я встану. Надежды уже не оставалось, да Бог[а] ~~умилостивился~~ моя молитва достигла | О, Господин, я должен был придти и поклониться, но вслѣдствіи | того что боязливымъ сталъ – не пошелъ. Теперь, Господи, | получил ваш приказ, я нижайший рабъ не могу придти к вам будучи въ такомъ положеніи. Несчастный! Не знаю дойду | ли туда, или возвращусь обратно. Просьба у меня есть к тебѣ, господин, не досадуйте, чтобы разговоров не оставалось | настолько я старъ, что навѣрно 70 лѣтъ есть, но кто меня видит | тот дает мнѣ по виду 80–90 лѣтъ. Господинъ, въ Крыму | много горя претерпѣл. Меня во время той смуты въ | лѣсах татарск. ~~солдаты~~ аскеры если-бы увидѣли – убили-бы. | Служилъ въ епархіи среди мусульманъ, евреев, армянъ, | грековъ въ ихъ дѣлах, кому нужно было давать, брать, ложить | – я примерял их. От них, изъ боязни, вслѣдствіе труда | и приобрелъ болезнь. Теперь вслѣдствіе прошенія Антонія, сына | попа Серафима, еще больше заболѣлъ. Господин, если это правда, да буду я отвергнут от Господа Иисуса. Если | кто видѣлъ или взял тѣ 160 руб. На 160 кусковъ пусть | разорвется. И не только 160 р. но 160 коп, то пусть | такое будет. Архіереи вообще милостивы. Господинъ, ~~возмездіе~~ жалость ваша | да будет далека от меня. Господа (ефендылицъ) вы | милостивы и будьте опять милостивы на зкатъ моихъ дней, | во времена моего бедствія, на остаткѣ моей жизни. Не оставляй | те меня в

такомъ положеніи, сдѣлайте допросъ какъ хотите | по вѣсьм селамъ и городамъ; за 27 лѣтъ распросите не то что | теперъ, за ото время. Когда попа серафима сынъ Антоній | явился съ сельскимъ приговоромъ, я прочиталъ его бумагу; Сынокъ, | сказалъ я ему – ты желаешь битъ священникомъ, но быть свящ. очень трудно. Способенъ-ли ты? Можешь-ли? Спросилъ я его опять. Могу – | сказалъ онъ. Тутъ начали говорить, будто-бы протопопъ не желаетъ | чтобы онъ былъ священн. Если онъ такъ желаетъ, пусть отправъ | ляется къ Ар., тамъ узнаютъ, исповѣдуютъ его. Архіер. Скажетъ | знаетъ-ли онъ? Я по русски – говоритъ – читать не могу.

2 арк. (арк. 2 зв. чистий). Папір: 360 x 225, білий. У лівому верхньому куті штемпель фабрики Говарда № 6 – Клепиков (1959), № 44 – 1868, 1870, 1878. Чорнило чорне. Скоропис другої половини ХІХ ст. На арк. 2 запис російською мовою невідомого дослідника: *Заметить свойства алфавита | греко-турецкаго: | γιου читается как ю | τζ ч | ζ з | σμ ш | γυ н | γκ г | π бѣ | τ δ | κ κ | η ы | γι ѣ | μ передъ π не читается.* Там само: *Дословный перевод с турецкаго; Дневник прот. Трифилия. Старі шифри: 396 червоним олівцем у колі; 48137 фіолетовим чорнилом; № 137 простим олівцем.*

*Бібліогр.: Гаркавецъ. – С. 26, 555–557; Дрига (1). – С. 134–144.*

№ 784

**38 [Трифилій Карацоглу]. Нотатки до листа [Григорієві Дмитровичу].  
1796–1798 рр.**

Текст:

1772 σενετε χαν βεζιριντέν γιασαχιτζі алтим кефеγε | μητρο-  
політ ιγνατιουζου пактζεσараγια укетηρμεγε

2 караσουγί кетцтиктэн сора мпір шһрін мурцасі χһζмет |  
киаріγιλαν ораларта́ турουτουλούк етер иτή ιστετή πενή |  
ουлтурмеге́ катцтик муракáζ σουμαήλ мурζανήν | сара-  
γινта́ куртулту́к

3 1773 – σενετέ πεσιεβε ιολλατι | πενή μητροπολιτ σαπαχα  
ιακίν σαρχοςλαρ ταταρλα πεσιμε τουστου | λέρ κκιλιτζλαρι-  
νη τζικαριπ κατζτίμ αλλαχ πενη κουρ | ταρτή,

4 1774 – σενετέ καλαμαλικ όλοτϋ τονσκι χαραβουλλαρί | νε  
κατάρ βάρ ισα κε ουλτουρτουλέρ πενήμ εβημί παστιλαρ | κα-  
πουμου παλταγιλα παραλατιλαρ 200 ούτζ γιουζ αταμ | λάν  
εβημί παστιλάρ μπίρ πελισίς γερτε σακληγιτε | αλλαχ τουα-  
λε ό ημανσισλαρά κιορσετμετη πενί

5 Τοβλετ κереγι χαν ηη μητροπολιτλέν μενή καπουτζου | λάρ  
κεαγιασινήν κοναγινά χαπουκ εττί 2 αγι 1500 – αλ | αλη τα  
σορα κογιβερτί

6 όγιλε παγατιρα γκιτικτέ οζέν πασλιλάρ ταγλαριν ιτζιντε  
ραστ κελτιλέρ | σαρχος κκιλίτζ τζεκτιλέρ κατζτίμ σαπαντζι-  
λαρά | βαρτίμ οννάρ κουρταρτιλάρ πενή

7 ρουσιγέ χατό | κιογι ιακτικλαρι βακίτ παλικλαβανην ιανη-  
ντα | ο ζαμάν καμαρατά πουλουντουμ μπιρ φενά ταγλίκ |  
τζερκες κερμαν ταραραφουντά ίκί παγιτάραβαλι | τατάρ ίκι  
ταραφουμού αλτιλάρ ίκι ούτζ σαάτ εγλέν | τηρτιλέρ πενή σοζ-  
λεν κουρτουλτουόμ εφέντιμ πασιμα | τζοκ εις γκελτί πουννάρ  
έπ επαρσία ειςλερινην χησμετ | λεριντε κεζτικτε μητροπο-  
λουτούν ιζνήγιλάν κεζερτιμ

1779 σενετέ μητροπολούτ αλητή πενη πετραπουρκα κιον |  
τουρτα περαπερινέ όρατάν κελτιμτεν sóρα τζοκ χαστα | λικ  
τζεκτίμ

1774 ίκι σενετε μπουγικ ογλουμού χαρκοβα | ιολλαμις ιτίμ  
οχουμαχ ντήλ ογρενσίν τιού 4 γιλ ορατα εγλεν | τή ζιατε μα-  
γιορλαρ σιχλεταρλαρ πεγενιρλέρ ιτη μετ | ετιμ ρούς παλα-  
σιτηρ μποϋ τερλεριτη γκελτι κιορουςτουόκ | έμ ό ογλουμ κι-  
οβουμ ίκισι τε ουλτουό ερτεσι γιλ μπιρ | κιοβουμ ταχη ουλτου  
μουνκιουννού ίοκτουρ εφέντιμ πασιμα | γκελεννερί ίαζιπ σιζέ  
αγνατμαγιά σιντικη χαλτά | μαλιμ μελαλιμ ίκι έρ εβλατιμ ίκί  
κιοζουμ βαρ | μπενημ εφέντημ μπου εχτιαρλικ ζεμανημτα |  
χουβετιμ εκσικλιγιντε ομρουμοϋν άζ βακτηνητα αλλάχ | εσκι-  
να ολσοϋν σιζ υψηλό πανιεροτατος εφέντιμ | μπενί κιοζ ίασιμά  
καλτίρμαγιασιζ μουρατ ετσε | νήζ ό καταρ κουβετηνήζ βάρτηρ  
μανσουπουνουζούν πουγιουκ | λουγινέ κιορέ σιζ πιληρσις.

1 αρκ. Παπiρ: 215 x 187, жовтуватий, у поганому станi. Фiлi-  
гранi: одноголовий орел. Чорнило коричневe. Урумська мова.  
Бiблiοgr.: Серафимов. – 591–594; Гаркавецъ. – С. 26, 557;  
Дрига (2). – С. 215–224.

№ 3668

**39 [Προτοiερεi Τριφiλιi Καρατογλυ]. Нотатки до  
листа до [Γριγοριi Дмiтровича].  
1796–1798 pp.**

Текст:

1759 – σενετέ παπάζ όλτούμ Γεδεών μητροπολιτέν | σ[ορα]  
28 γίλ όνουn χοναγιντα χησμετ етτίμ iάζισινηта | μпен iаζар  
ιτημ πέκ еχτιάρ оλμάγiλαν елиμлен | Γемέκ τε γετιρίр ιτημ  
1769 σενε Γεδеών ουлтου

1771 σενετέ απρίλιοζούν 23–те παλικλάβαταки άγιος | γεωρ-  
γιος μανασιρε γκεлτί 27 синтe παтζεсараγiά | γκεлτή  
ό γιλiнтζένγγ παслантi таtарлартán тζόк | κορκού ζαχμέт  
тζεкер iтик еβлерте сакланιρι итик толап | лар iтзинé μητρο-  
πολιτε τε μπιлтигиμ κιζли γερлерi σα | λáριτημ таtарлár  
арар ити μπιζi μπουлсаlάρ тзериκ | тзериκ етер ити тоβлет  
керεги хán капултζουlάρ ке | αγιασινiн коναγινта хапous  
еттi | пенι те перапéр

1777 (виправлено 1766 ) – ауғустоcта 10

кефетén хаtзи ηλιá όγλου σπηρίδον μαλχас όγλου ηλια |  
γκεлтiлér ό γιλιν ауғустоtоζούν 15 синте 17 синте μητροπο |  
λιτη αλιп кефеге киотуртoulér ό ζαμαν кефе αλινμiс ιτη |  
~~πιτoυ~~ епарсиасинη παγγα σουμαρлагип γкитти

1772 σενετέ δεкеμβριοcта βεζiр παтiр агатán антáμ | αлтiм  
γiасактзи кефетén μητροπολιτη αλιп карасου | iά γκεлтiк θε-  
οφανιαγiό οραта еттiк όραтán та паκтзе | сараγiά γκεлтiк ||

1772 σενεсинте протопóп еттi епархiасинην ουζеринé | котóυ  
παтiμαχιμiзин аскеринтén ουтuruóу βе παтiшах ημле | ринтén  
ουтuruóу μπιр шéγитиμ iάχοт μητροполит ημηтσειγi | τη μпенi  
iоllár ιτη γеринé πιлтiрiтiк онтán ματε пенι | теπтил iоλλαμiс  
ιτη ки таγларiн iтзинтé β таtар аскерi | βαρ μι μπак тiоύ



1778 σενετέ σεπτεμβριος κριμταν τζικτικ | κουπερναγια εκα-  
τερινάσλοβαγια γκελτικ οραταν ε̣ | μιρ όλουτου̣ νέο σεριτζα-  
για κοναχлар βεριλτή

1779 σενετέ ιουνιοζούν ιγирμι мπиринтэ μητροπολιτ | ιγνάτη  
όζου ραχμετλή шеβкетлі πατιшаχιμίџ петропуρ | ка тавет  
εττικте мпен протоіереі̣ τριφηλιοζού та περα | пέρ кιοτουρ-  
του̣ іούλιοζουν 21 ριντε παζάρ кιοννου петропуρ | ка γкиртик  
οραταкі ішлэр мπιτтиктэн sóρα мпени | νοεμβριοζουν –  
10 νουνта агирлигилán іоллати моσκοβα γκελ | τίμ 15 кιοῦн  
μητροπολιτ γκελίρ тιοῦ, мектoύп іоллати | істерсен сен γкит  
самара тιοῦ δεк мпέν τε τζиктім | óρατán δεкемριοζоῦм 26  
синтá саμαρά γκεлτίм.

1 арк. Папір: 220 x 172, блакитний, нижній крайок обірвано.  
Філіграні: герб Ярославської губернії – Клепиков (1978),  
№ 1059 – 1799–1806. Чорнило коричневє. Урумська мова.  
Писав Трифілія Карацоглу.

Старі шифри: 48136 | II. 94. 66 (виправлено на II. 97. 132) | 97.  
131 на марці-ярлику ОТС.

Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26, 557; Дрига (2). – С. 215–224.

№ 3669

**40** **Μιροβα υγοδα μίж священиками Федором Димитрієвим з Ласпи і Георгієм Ставрिनoвим з Качиколя, складена в присутності протопопа Трифілія Карацоглу з Маріуполя й священиків Парфенія з Аргин-Каракуби, Анастаса Михайлова з Маріуполя, а також ієродиякона Спиридона Димитрієва з Аргин-Каракуби, стосовно участі в розподілі врожаю.**

**1796 р., квітня 3.**

Текст:

1796 σενεείντε απριλήου – 3 – мпен λάспιλη | παπα θεώδορ  
διμίτρι ογλου̣ араμήџта аз мпонтζоῦх | νηζαμηџ οлмаγίλαν  
κάτζηκηλιάννη παπα γεώργί | σταυρίνωζ ογλοῦγилαν

προτοπαπαμουζουν ο γκούντε | τριφύλλης χαρατζογλου-  
 νούν βε παπα παρθένιοσζουν | άργηνη βα μαριουπόλιτεν  
 παπα ναστάς αργιν | νή ιεροδιάκοζ σπιριδονουν μπουνναριν  
 ο γκουνν | τὲ μπαριστήχ μουαπετ ολτουκ βε εβελκή μουβαλ |  
 ουζρέ εκή παγι μπεν παπα θεόδωρος αλατζά | κημ μπηρ παγι  
 παπα γεώργι αλατζάχ βε λά | κήμ αχσιάμ σαπαχ βε εορτη  
 μπαζάρ κουννερί | εκλισετεν εκοικ ολμαγιατζάκ μπου μηβαλ  
 ουζρέ | χαβηλ ετμηχήκ βε ελ γιαζημιζη χομουσουχ  
 πεν λάσπυλι παπα θεωδωρ διμυτριοβο  
 παπα γεοργι σθαβριнос ογλου ||  
 πεν αργιν караκουπαλι παπα παρθениός που ησιν | ητζιντε-  
 γιμ емте шаатиμ  
 μπεν μαριούμπόλιλη παπα αναστάσιος μηχαήλοβ  
 πεν αργινλι ιεροδιακον σπιριδον διμιτριεу

1 арк. Папір: 210 x 170, жовтуватий. Без філіграней. Чор-  
 нило коричневе. Урумська мова. Власноручні підписи свя-  
 щеників. Записи олівцем російським скорописом початку  
 ХХ ст. на арк. 1: Мирение между священи | ками; на звороті:  
 Миръ между | священикам. Вірогідно, тією ж рукою правки  
 між рядками тексту.  
 Старі шифри: 179 червоним олівцем, греч. чорнилом.  
 Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26, 560.

№ 3678

**41** Протоіерей Трифілій Карацоглу до духовенства  
 й старійшин стосовно надходження розпоря-  
 дження з консисторії про термінове, до неділі  
 Фоми, доведення до громади указів імператора,  
 Св. Синоду та єпископа Гервасія [Лінцовського].  
 1797 р. квітня 6. Маріуполь.

Текст:

Прика́з христос̄ ανεστι | μιцӣμ κιογιλεριμιζτέ олάν паπαζ-  
 ларимиζα | βέ христιάν εβλατларимиζ̄ γιοῡζпаσηлари | μῑζ

στάρσαλαριμιζα σελάμ ντοα ολοννοῦρ | μαλιμ ἑτέριζ κονσι-  
στοριατάν ουκαζ γκελ | τή шеβкеτλή πατιшаχιμιζ синоδωγια  
μπιλ | τηρτή синоδώ та ἑφεντημιζ γερβасиός та | πιζέ ουκαζ-  
λαν πιλτηρτή παшка кеата ιαζтик | οὔρούστζα βε ουρουμ-  
τζα ὄνοῦ μπακίп βουκουφ ο | λασις πατιшаχιμιζίν εμρί βε  
αζίς синоδωνоῦн | βέ εφέντημιζήн εμρί μποῦ χησμέτ τέζ ολα |  
τζάκ θομα κιουνоῦ μποῦρατάν τζιχηλατζάκ | τηρ μπίρ τουρ-  
λού μουνκιουνоῦ ἰῶκτουρ μπου χουσους | τάν ὄγλούμ γριγο-  
ρού ἰολλαμίσιμ ουκαζин εμρι | νί πιλτηρμεγε βε τε θομα κι-  
ουνоῦ мπουраτά | мπουлουνоῦп ἰολλα τζикатζаκσις мпек  
атце | лётηρ мπου εισлέρ || σορα мпилтiм мпiлметiм τέμενηζ  
χαζεπετε | ογράманиζ хάηρ μπίρ τουρλου μουνκιουνоῦ ἰοκ |  
τουρ θομά κιουνоῦ мπουлунатζάκσις мπουрата | γριγόρ νέ  
σαát κιογилеринηζέ αγιάκ мпασарса | ὄ σαát мпiртакiкá  
τουργουζмаγiάσις ат | лар мпiр анτάм βερεσις отеки κιογε  
βα | рiнтζа сирасиná ιà νοπετινè πάκмаγiάσις | ἔμεν κιμτέ ат  
пүүлуноῦрса алiп βερέσις | εγλεντηρμεγεσις πογιλέ εγι-  
λεγέσις 1797 – априлиоζоῦн | 6 –  
протоiерεύς τριφήλλι(ος) | карáтζόγλου.

2 арк. (арк. 2–2 зв. – чисті). Папір: 165 x 205, жовтуватий, гру-  
бий. Філіграні: герб Ярославської губернії – Клепиков (1978),  
тип 5, 1781–1848 рр. Чорнило коричневє. Урумська мова.  
Записи олівцем на арк. 1 зв. російським скорописом почат-  
ку ХХ ст.: Послани къ | для извещѣнїи указа | обществомъ  
1797-го апреля | 6-го; на арк. 2 зв. – іншою рукою: Указъ – по-  
турецки.

Старий шифр: 185 червоним олівцем.  
Бібліогр.: Гаркавець. – С. 26, 560.

№ 3664

... про те, що син священика Серафима з Керменчика Антоній, перебуваючи в Старому Криму, розповідав, що його батько дав 160 рублів протоієреєві [Трифілію Карацоглу], про стан церкви в селі Ігнатівці і про необхідність зведення нової, а також про те, що 16 жовтня 1797 р. надіслав зі своїм онуком Миколою до Григорія Дмитровича 40 ховрахових шкір.

1797 р., після 16 жовтня.

Текст:

Μαριαμπόλιτε ὄλαν ἄγιε γικονοζα | μπεάν ετεριμ εски κριμτα  
 ἔφεντιμηζε κέρμε | τζικτεν παπα σεραφιμήν ογλου άντον |  
 αζρετινή γιшкік tetti темήш κη мπε | νιμ μπαμπαμ παπα σε-  
 ραφιμτεν γико | νομῶς 160 ούρούπλι ἄλτι τζερέμε τεγην |  
 30 ούρουπλι та каμαράνιν παπαζи παπα | θεώδορῶσα αλτι-  
 βερτι τεγίν πρόshένι | γία βερμηζ онταν σορα πιζτεν сортов |  
 лᾶρ γικονόμωζ мπου катар ἄχтзи ἄлτι теγир | лер πιζ та τε-  
 тик κῆ πιζ πιλμῆγирιζ ογилé | μαλίμ ὄσουν αζρετινε онταν  
 σορα γίαζар | син κῆ μαριαμπολιγε βαραγίμ μπέν βαραμαμ |  
 νίτζουν τεσεν εφεντιμηζ μπана τεκράρ | εмир ἔтти κῆ 100 ασίρ  
 τζιλαпи αλάγim 10 | ασирτικού 8 τζифт κοπιτζер κοῦρмπε ||  
 ὄροχμπουνλári μπαχιп ἀλατζаγim | ουνουν ουτζουμ βαρα-  
 μαμ онταν sóρα ма | λίμ ετερίμ μπана γιαζарσίν κη γήγνα-  
 τιφ | ка ἔκλησεσί ουτζουν εски ἔκλινην γερίνε | γενι ἐκλι-  
 σε χουρμάγiά κιμ γιζίν βερτε τε | γιν σορᾶρσιν iоб δεσπότι-  
 тен οῦκαζ бар | μη τεγιν σορарσίν ουκαζоса сенте ола | τζάκ  
 μπен πιλμῆμ μπен γιγνατιφκά γικ | бартикта ἔκλίσειи μπο-  
 ζουλμούш ески | трáπεζаси тишᾶрта τουρουριτι ὄ ζαμαν | та  
 sóρтовκτα тетилέρ κη γγελти γικονόμοζ | γιζин βερти теγῆн ὀ  
 катар пилерῆм онταν | σορα γирίтца еτερίμ 1797 сенеесίνте  
 ὀκтов | бриῶσουν 16 синта торноум νικολᾶγilen γiоλλα | τιμ  
 αζρετινε μ τανé χουμπραλτερι мπεтетнлик | ески κριμα γρι-  
 γор διμιτροβιτца γиоλλα теγин аз | ретин ενте мπουλούνματιν  
 сиζин γριγора βερмиζ | τζаниμ ὀ терилéri γиоλλαγiасин

1 арк. Папір: 225 x 170, блакитний. Філіграні: герб Ярославської губернії – Клепиков (1978), тип 11 – 1794–1807 рр. Чорнило чорне. Урумська мова. Запис на арк. 1 російським скорописом початку ХХ ст.: *оправданіє противъ | обвиненія попа Серафимин – отцу Антон.*

*Старий шифр:* 189 червоним олівцем у колі.

*Бібліогр.:* Гаркавець. – С. 25.

№ 3674

**43 Рапорт Іоанна Ільїна, благочинного в Мангуші, протоієреєві Трифілію Карацоглу стосовно відмови благочинного Антонія з Ялти робити річний звіт і сплачувати щорічний внесок на зведення церков.**

**1797 р., грудня 21. Мангуш.**

Текст:

*То еδεσιμοτατο και πανιευλαβεστατο*

*αγιε πατερ παπα кир | триφιληε каратζουλου*

*репор*

*τζεναπινε μπιλτηρηριμ кетζен νта китτημ | ιαληταια βετομο-  
σλαρ ιτζουν οραια παπαζ | λα тенμπεχ етти βετομοσλαρι ки  
отουρουπ | ιαζτηρασινηζ тегин παπα αντοντα οραια | κελντη  
οναν та тенμπεχ еттиμ сен νте | γιοτουρεσιν χηνη пап(α)  
ανтон νκελντη εκλη | σενην βετομωσλαρηνη кетηρμεμηш |  
σευλεμηш κτητορα сен кιοτουρεσιν тегин | емντε εβ μπαχηνα  
μπирер πιαтак σιμερ | λαμηш еттиμ тζεμαат теμηш ки мпиз |  
μπир аχτζη βερμειζ ο παπαζин ιχητηр – | νενте еки γιλντηр  
μπουρλου тефтер βερηγίριμ || мпир капик мпана βερμετηлер  
μπен кен | кесеμтен харτζ етеγирим σωγουτζ – кеат – харитан  
μπен онларин мпампασинην киз | меткиарη тегилημ νε тζενα-  
μπинνте онлар ιτζουν | кесентен пара харτζ еттип онларη киз-  
ме | тпνη кюрмешсин мпогиле маλημην олсон | екλησελερη-  
νην теμεληνη χотουμта мпир | капик βερμετηлер 1797 δεкеμ-  
βριου 21 | перβοη тζαστη мπλαγοτζинνη ιερευс ιωανис | ιληνη.*

2 арк. (арк. 2 – чистий). Папір: 225 x 170, блакитний. Лист з адресою, складений учетверо. Філіграні: герб Ярославської губернії – Клепиков (1978), тип 8 – 1788–1794 рр. Чорнило чорне. Урумська мова. На звороті аркуша адреса урумською мовою: *μαρηουπολητε προτοιερεη τηρ | φηλλη карачоγλουνα τεσ | λημ ολσουν | ρεпорт | манкуштан*. На арк. 2 зв. залишки червоного сургуча.

*Βιβλίογρ.*: Гаркавець. – С. 26.

№ 3684/4

**44** [...] до Григорія [Καραцоγλυ?] з розповіддю про те, як поїхав до Константинополя торгувати, але зазнав збитків.

**1804 р., вересня 11.**

Текст:

*Τζοκ σελαμ ιτιριν χασλήμ κυρ γριγορακή χατηριν σουᾱλ |  
ετερίν χαζηρετηνε πλητηριρὶν σεντεν νε τιρτην κατητεν ηε |  
καρισμ̄α νε ητζιν βερτην πενιμ ατημ̄η οουν εληνε σουκουραλ |  
λαχα σενιντε ατην βαρ βιρετην κεντη ατην πενι ησταν |  
ποлта маскара етτη алеμ γιουζουне тζикатцаηχ алиμης |  
χαλματη μαλταν τε ολτουκ εντεν τε ολτουκ πηтτηκ χεπι-  
σηн | та сана конουσμαкилан портцουλου калтημ ω мал κηт-  
τηκτεν σο | онра пин пез γιοῡς ουρουπλη τε курууγια ку-  
рууγια портцουλου кал | тημ мураτηνη τεκμηл етτηн ση-  
ντη таχ̄а που кουνε | таχ̄а μηζηατοрта γη τουρουγιορους ка-  
πατανινλ̄ан пин ηκη γιους | οτους торт курӯς βερτημ ασина-  
тцаχ есатинтен таχ̄а таλεπετιр па | куруους таχ̄а μηδηατορ  
νε кесеεтξηн πιλμεμ таχ̄а βερтеσε | τεμεχλη τονпас китτη  
пана τεμεγεσιν капитана που катар | аχтзе βερτηкте пана  
пληтτηρμετηн теμε χεμιτι массарита | βερτημ маγисраτ πουле  
εμηр етτη. таγифанин χаккини βер | ти каπηтанилан ησιν βαρε-  
са кιορουσουν кулιοζουν 24 тουν те | таγифагита ηтτη о ку-  
νтен χεсапин βερτη. таγифанин келе | λ̄ημ коτουркта γишμης  
сен секиς γиους он токуς куруους алтиμ | теγί пир теμεσο̄υκ*

τε βερμισίν καπιτανιν εληνε πες γιους | πλημεμ καζτ κουρους  
πεντεν που τεμεσουκουν αχτζασιν | ταλαπ ετηροου μηζιατορ  
βερτεσε ονου τα αλατζάκ | εγερ ονου τα || βερμεκ ηουτη ζε  
ετερσε τονπας οτεμις χεμεν κελεσιν | ησλεριν πακ λαγικσιν  
πουνου τα πιλεσιν σιντε σονρα πενιμ | τζανιμ αλμασλαρ ελλ  
πιν κερε πενιμ αλτημη γηαζμησιν | κενε τονουπ βαρατζακλα-  
ρι σανατηρ πουνου τα εγ τουσουνεσιν | πεντεν ναφηλε γερε  
ελ γιαζισι αλτην πιρ τεμηριλεν πιρ | χαλαττηλαν τονπας κι-  
σμες γελκεντεν γελκεν γιοκ τζαρμουκι | ταν τζαρμουκ γιοκ  
ναυλουνουου οουντεν αλτην τζουνκου πογλε | μουρατην  
βερτη χητζ γιολλαμαγιτην που ησλερ πασιμα | κελμεζιτη σεν  
ηστερσην. τουσεκμεγιτηγιμησ αταμ | λαρη πεκτοβα ετεημ βε  
λακιν τουνγια ητζιν πεν ονναμ | πεκτοβα βε φενα σογλεμεμ  
πανα εττηγινι σεντε | πουλουρσουν αλλαχταν χεμεν πεκλε-  
ριν κελεσιν πε | νιμ χακιμη βερεσιν πεντε πορτζουλαρα βερ-  
σιμ | καπιτανα ματτροσλαρ ητζιν βερτηγιμ αχτζαγι τονπαζι |  
ηρεεν κοτουμ τα ελμησιμητηρ πιν πες γιους γουρους τορταγ |  
ταν βερμεσινι βερμεσιμ τονπαζι μεζα τα σατηπ, αλα | τζακτιρ  
αχτζεσιν πογλε μαλιμ ολσουν τονπαζι μεζα τα | βερσε ιτι τζε-  
κτε οτουρ –1804 σεπτεριου – 11

2 арк. (арк. 2–2 зв. чисті). Папір: 230 x 175, блакитний. Фі-  
ліграні: герб Ярославської губернії | 03 – Клепиков (1978),  
№ 1073 – 1804 р. Чорнило коричневе. Урумська мова. Записи  
простим олівцем російським скорописом початку ХХ ст. на  
арк. 1 зв.: *письмо о долгах*; на арк. 2 зв.: *осталсьса долженъ*.  
Виправлення в тексті чорним чорнилом та олівцем.  
Старий шифр: 188 червоним олівцем у колі.  
Бібліогр.: Гаркавецъ. – С. 25.

№ 3675



## Перелік рукописів

№ 784 —	Розділ II, № 37	№ 3677 —	Розділ II, № 21
№ 998 —	Розділ II, № 4	№ 3678 —	Розділ II, № 40
№ 999 —	Розділ II, № 11	№ 3679 —	Розділ II, № 28
№ 3641 —	Розділ II, № 2	№ 3680 —	Розділ II, № 34
№ 3642/1 —	Розділ II, № 16	№ 3681/1 —	Розділ II, № 14
№ 3642/2 —	Розділ II, № 23	№ 3681/2 —	Розділ II, № 29
№ 3642/3 —	Розділ II, № 17	№ 3682 —	Розділ II, № 19
№ 3643 —	Розділ II, № 22	№ 3683 —	Розділ II, № 13
№ 3644 —	Розділ II, № 26	№ 3684/1 —	Розділ II, № 32
№ 3645 —	Розділ II, № 25	№ 3684/2 —	Розділ II, № 31
№ 3655 —	Розділ II, № 27	№ 3684/3 —	Розділ II, № 33
№ 3656 —	Розділ II, № 10	№ 3684/4 —	Розділ II, № 43
№ 3658 —	Розділ II, № 9	№ 3584/5 —	Розділ II, № 36
№ 3659 —	Розділ II, № 20	№ 3684/6 —	Розділ II, № 35
№ 3661 —	Розділ II, № 6	№ 3685/1 —	Розділ I, № 2
№ 3663 —	Розділ II, № 30	№ 3685/2 —	Розділ I, № 1
№ 3664 —	Розділ II, № 41	№ 3686 —	Розділ I, № 7
№ 3665 —	Розділ II, № 3	№ 3687 —	Розділ I, № 9
№ 3666 —	Розділ II, № 18	№ 3688 —	Розділ I, № 12
№ 3667 —	Розділ II, № 24	№ 3689/1 —	Розділ I, № 3
№ 3668 —	Розділ II, № 38	№ 3689/2 —	Розділ I, № 4
№ 3669 —	Розділ II, № 39	№ 3689/3 —	Розділ I, № 5
№ 3670 —	Розділ II, № 5	№ 3689/4 —	Розділ I, № 6
№ 3671 —	Розділ II, № 6	№ 3690/1 —	Розділ II, № 12
№ 3672 —	Розділ II, № 8	№ 3690/2 —	Розділ I, № 11
№ 3673 —	Розділ I, № 10	№ 3736/1 —	Розділ I, № 8
№ 3674 —	Розділ II, № 42	№ 3736/2 —	Розділ II, № 1
№ 3675 —	Розділ II, № 44	№ 3738 —	Розділ I, № 13
№ 3676 —	Розділ II, № 15		





## Показчик власних назв

- Агатангел, чернець 23, 34,  
    **II** 18/1  
Адам, бібл. **I** 2/1  
Алмати, м. 65  
Ананія, митрополит 7, **II** 2/5,  
Анастас Михайлов, священник  
    **II** 40  
Анна **II** 13  
Анна, донька Стефана **II** 7  
Анна, дружина Михайла  
    Раковіце **II** 2/3  
Антіохія (Пісідійська), м. 25  
Антоній, священник у  
    Кизилташі **II** 8  
Антонін (Капустін), архім. 54  
Антоній, священник у Ялті **II** 43  
Анфім, архімандрит 79, **II** 27, 34  
Араджіоні М. А. 55  
Аргин-Каракуба, с. **II** 40  
Афон, г. 25
- Багатир, с. **II** 32, 33  
Балаклава, с. 57, 70, **II** 19  
Балкани 24  
Бандурка Іван **II** 30  
Бахчисарай, м. 57, **II** 10  
Білецький А. О. 70  
Близький Схід 52
- Василій **II** 2/3  
Василій Великий, св. 23, 24, **I** 10  
Василій, з Мангуша **II** 28/1  
Велика Каракуба, с. 12, 63  
Велика Лампада, с. **II** 1  
Великий Янісоль, с. **II** 32  
Верхня Аутка, с. **II** 1  
Візантійська імперія 6  
Віссаріон 26, 27, **I** 8
- Гавриїл (Розанов), єпископ 9,  
    10, 61, 62  
Галенко О. І. 35  
Гаркавець О. М. 15, 22, 29, 65,  
    73, 79  
Гедеон, митрополит 51, 69–71,  
    80, **II** 2/5, 6, 7, 37/2  
Георгієва Маргарита **II** 19  
Георгій **II** 14  
Георгій, священник **II** 11  
Георгій, священник у Карасу **II** 14  
Георгій, священник у Таганрозі  
    **II** 10  
Георгій Ставринов, священник  
    **II** 40  
Гервасій (Лінцовський),  
    єпископ 34, 36, **II** 41

- Гервасій Сумеліот, чернець 56  
 Гіка Григорій II 2/3  
 Гозадинов Антон 80, 81  
 Гозадинов Іоанн 63, 81, 82, II  
 16, 18/2, 23  
 Готська митрополія 7, 30, 49,  
 55, 57, 61, 68  
 Готфійська єпархія 10, 11, 61  
 Грекова Марія 70  
 Грецька Республіка 8  
 Григорій Дмитрович 34–36, 79,  
 II 37/1,2, 38, 39, 42  
 Григорій Чернявський, свяще-  
 ник 69  
 Гудинов Сава I 13  
 Гурзуф, с. II 32  
 Гьозлеве, м. II 2/1
- Давид, чернець 56, II 6/2  
 Дамаскин Студит, богослов 24  
 I 2/1, 6/2  
 Демерджи, с. II 2/4  
 Джемрек, с. II 2/1  
 Діонісій, ієромонах II 6/2  
 Дмитро, молдаванин II 33  
 Дмитро, син священика II 7  
 Дмитро, священик II 33  
 Донецьк, м. 51, 52  
 Дорофей (Возмуйлов),  
 єпископ 9, 11, 13, 34, 63, 82,  
 84, II 22, 25, 26, 27, 28/2  
 Досифей (Досифея), преп. 25  
 Дрига І. М. 16  
 Дубровін М. 50
- Євгеній (Вулгарис), архієп. 63  
 Євтимій Григорьев, священик  
 II 36
- Єгипет 52  
 Єлисавета, донька Костянтин-  
 на II 14
- Західна Європа 25  
 Золотарьов Ілля II 3  
 Зоя, дружина Григорія Гіки  
 II 2/3
- Іван, священик II 14  
 Ігнатівка, с. II 36, 42  
 Ігнатій Гозадинов, митрополит  
 6, 11, 19, 32–35, 49, 61, 63,  
 64, 78, 80–82, II 4, 5, 11, 12,  
 15, 18/1, 18/2, 22–24, 26, 37/2  
 Іоанн II 2/3  
 Іоанн Дамаскин, св. II 2/2  
 Іоанн Златоуст, св. I 6/3  
 Іоанн Ільїн, священик 34, II 32,  
 33, 43  
 Іоанн Костянтин Михайло II 2/3  
 Іоанн Костянтин Ніколай II 2/3  
 Іоанн Михайло Раковіце II 2/3  
 Іоанн, протоієрей II 6/2  
 Іоанні Ніколас II 20  
 Іюіль, ігумен II 6/2  
 Іпсиланті К. 71  
 Ісус (Христос) II 37/2  
 Італія 52
- Йов [Потьомкін], єпископ 34,  
 36, II 35, 37/2
- Казахстан 65  
 Калоєров С. О. 33  
 Кальміус, р. II 6/1, 2  
 Камарь, с. II 32, 35  
 Капсохорі, с. II 1

- Караман, іст. обл. 10  
 Карань, с. II 31  
 Карасу, с. II 14  
 [Карацоглу] Григорій 17, 18,  
 [Карацоглу] Іван 30  
 II 6/2, 44  
 Катерина, імператриця II 15  
 33, 49, 69, 82  
 Катеринослав, м. 49, 81, II 4, 11  
 Кафа, м. 70, II 2/1, 37/2  
 Кафська митрополія 7, 30, 49,  
 55, 57, 61, 68, 71  
 Качиколь, с. II 40  
 Керменчик, с. 10, 60, II 7, 21,  
 32, 33, 35, 42  
 Кесаріс Георгій II 20  
 Кечеджи С. 69, 74  
 Кизилташ, с. II 8  
 Київ, м. 8, 14, 25, 59–61, 64, 67,  
 69–72, 80  
 Кир'язи, чернець 56  
 Кир'якоглу Георгій II 21  
 Ковалевський Іван II 30  
 Константинополь, м. 31, 48, 70,  
 II 44  
 Константинополь, с. II 31  
 Костантіну Яніс II 20  
 Костянтин, з Улакли II 14  
 Костянтин Схоларій, священник  
 II 6/2, 10  
 Крим, півострів 6, 10, 16, 19–21,  
 23, 30, 32, 45–48, 50, 52, 54,  
 55, 57, 59, 62, 66, 68, 70–73,  
 75–77, 79, 82, II 1, 2, 36, 37/2  
 Кримський ханат 5, 31  
 Крит, о. II 9  
  
 Ласкарис Константин, ритор  
 26, 27, 42, 76, I 8  
  
 Ласпа, с. II 40  
 Латишев В. В. 8, 12–14, 18, 62,  
 63, 81  
 Левитинський Максим, свяще-  
 ник II 6/1  
 Лисавета, донька Соломона  
 II 10  
 Ліберій, ієродиякон II 4  
 Лікакіс Іоанніс II 20  
  
 Макарій, ієродиякон II 6/2  
 Мала Азія 10, 31, 67  
 Малий Янісоль, с. II 32  
 Мангуш, с. II 28/1, 32, 43  
 Маргарита, св. 25  
 Марина Антіохійська, св. 25, I 7  
 Маріанна II 33  
 Маріуполь, м. 6, 12, 28, 32, 34,  
 50, 51, 57–63, 65, 66, 68, 74,  
 75, 77, 82, II 9–12, 16, 17, 20,  
 25, 26, 28/2, 40, 41  
 Маріупольська округа 6, 25  
 Маріупольщина 13, 14  
 Марія Катерина, дружина  
 Константіна Ніколая II 2/3  
 Марк Мавроматіс, гімнограф 75  
 Менандр 28  
 Метаксопуло П. 56  
 Микола II 42  
 Микола, священник на о. Тзія II 7  
 Мировиджи (Демерджи), с.  
 II 2/4  
 Мінськ, м. 59  
 Міхаліс Афанасій 34, II 19, 20  
 Міхопулос Венетзаніс II 20  
 Мойсей (Гумілевський),  
 єпископ II 37/2

- монастирі  
 – св. Афанасія Лавра (на Афоні) II 18/1, 23, 34  
 – Благовіщення в Ніжині 82  
 – Богородиці Сумела 56  
 – св. Георгія 83, II 27  
 – св. Георгія в Балаклаві 58, 71  
 – Мошногірський Вознесенський II 6/2  
 Москва, м. II 5, 59, 60  
 Муратов Ілля 72  
 Мустафа, султан 72
- Надазов'я 6, 10, 11, 15, 16, 20, 21, 34–45, 57, 62, 71, 73, 77, 79, 80  
 Негрі О. Ф. 71  
 Нижня Аутка, с. II 1  
 Никифор Феотокі, архієпископ 11–13, 34, 63, 78, 81, 82, II 16, 17  
 Ніжин, м. 82  
 Ніколау Ніколас II 20  
 Нікосія (Кіпр) 17  
 Новоселиця, с. 50, II 5,
- Одеса, м. 14, 59, 62, 64, 65, 71  
 Османська імперія 31
- Пападопуло Георгій II 10  
 Папазоглу Павлос II 20  
 Параскева, з Керменчика II 7  
 Параскевоглу Афендик II 35  
 Парфеній, священник у Константинополі II 31  
 Парфеній, священник в Аргин-Каракубі II 40  
 Переяславська єпархія II 6/2
- Петров Ілля II 8, 34  
 Південна Італія 26  
 Полетакіс Георгій II 9
- Рєпніков М. І. 12, 14, 18, 62, 63, 75  
 Російська імперія 33, 49  
 Росія 50, 57, 71  
 Ростов-на-Дону, м. 12, 50  
 Румунія 8, 59
- Савоглу Йордан II 21  
 Сале, с. II 2/1  
 Самара, м. 50, II 5  
 Самарія II 8  
 Самуїл-мурза II 37/2  
 Сангушка Єронім, князь II 6/1  
 Санкт-Петербург, м. 58, II 4, 5  
 Саргана, с. 52  
 Серафим (Константинов), священник II 33, 37/2, 42  
 Серафим (Серафимов), протоієрей 9–11, 35, 60, 68, 79  
 Серафимов Антоній 10, II 37/2, 42  
 Смарагда, дружина Костянтина Михайла II 2/3  
 Смірна, м. 31  
 Соколов І. І. 6, 64  
 Соломон, з Бахчисарая II 10  
 Софія, дружина Афендіка Параскевоглу II 35  
 Спиридон Димитрієв, ієродиякон II 40  
 Старий Крим, м. 36, 80, 82, II 1, 32, 42  
 Стефан, з Керменчика II 7  
 Стила, с. I 13

Суворов О. 49  
Судея, м. 71  
Сумела, г. 56, II 2/6  
Сфакья, м. II 9

Таврида, іст. обл. 47  
Таганрог, м. II 6/2, 10, 26, 27  
Теодосій II 2/3  
Тзія (Кеа), о. II 7  
Трапезунд, м. 47, 56, 57  
Трифілій (Тріандафіл) Кара-  
цоглу, протоіерей 5, 7–9,  
11–13, 15–19, 21, 23–26, 28,  
30, 33–37, 61–63, 68, 73, 75,  
77–82, I 8–11, II 3–5, 6/2, 8,  
11–14, 16, 17, 18/1, 2; 22–27,  
28/2; 29–35, 37/1, 2; 38–43  
Трифільєв Олексій, священник  
12, 14, 62  
Трохим, ієромонах II 6/1

Україна 5–8, 17, 57, 58, 64, 68, 73  
Улакли, с. II 14

Федір Дмитрієв, священник II 40  
Феодоро 48  
Феодосія, м. 36, 56, 82  
Феостирикт, чернець 23, I 4  
Филимон 28  
Фома, св. ап. II 41

Хаджиіоанну Георгій II 10  
Хаджинов Сава 34, II 8  
Харабадот, родина 75  
Харахли (Малий Янісоль), с. 52  
Харків, м. 30  
Харлампій, св. II 25, 26  
Хмарський В. М. 8

Христофор, кафігумен II 2/6  
Христофор (Сулима), єпископ  
36

#### церкви

- св. Архістратига Михайла  
Архангела в Гурзуфі II 32
- св. Георгія у Великому  
Янісолі II 32
- св. Іоанна Хрисостома в  
Ялті II 32
- св. Кир'яки в Стилі I 13
- св. Константина в Чердак-  
ли II 32
- св. Марини в Камарі II 32
- св. Миколая 70
- св. Петра і Павла I 13
- Преображення Господня в  
Багатирі II 32
- св. Пророка Іллі в Старому  
Криму II 32
- св. Трійці в Керменчику II 32
- св. Феодора в Малому  
Янісолі II 32
- св. Феодора у Мангуші II 32

Чердакли, с. II 32

Чигиринський повіт II 6/1

Ялта, с. II 32, 43I



## Література

- Абдуллаева М.* Греческие храмы и монастыри Крыма в конце XVIII и начале XIX в. / М. Абдуллаева // Греция и славянский мир : сб. науч. ст. – Симф., 2002. – Вып. 1. – С. 26–32.
- Айбабин А. И.* Этническая история ранневизантийского Крыма / А. И. Айбабин. – Симф. : Дар, 1999. – 349, [1] с.
- Антонин*, архимандрит. Заметки XII–XV вв., относящиеся к крымскому городу Судее, приписанные на греческом Синаксаре / Антонин // ЗООИД. – О., 1866. – Т. 5. – С. 595–628.
- Араджиони М. А.* Греки Крыма и Приазовья : история изучения и историография этнической истории и культуры (80-е гг. XVIII в. – 90-е гг. XX в.) : пособие для студентов вузов и учителей общеобразовательных и национальных воскресных школ / М. А. Араджиони. – Симф., 1999. – 132 с.
- Араджиони М. А.* К вопросу об основных и подсобных занятиях греков Южного Крыма в середине XVIII в. / М. А. Араджиони // Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии. – Симф., 2003 – Вып. 10. – С. 667–682.
- Араджиони М. А.* О взаимоотношениях христианского и мусульманского населения полуострова в период Крымского ханства / М. А. Араджиони // V Сходознавчі читання А. Кримського : тези доп. міжнар. наук. конф., Київ, 10–12 жовт. 2001 р. – К., 2001. – С. 8–10.
- Араджиони М. А.* О материалах Н. И. Репникова по этнографии мариупольских греков в фондах Крымского республиканского краеведческого музея / М. А. Араджиони // Крымский музей. – Симф. : Таврия, 1994. – Вып. 1. – С. 82–89.

*Араджиони М. А.* Проблема развития межэтнического и межконфессионального сотрудничества христианского и мусульманского населения полуострова в период Крымского ханства / М. А. Араджиони // Актуальные вопросы истории крымских татар : первые научные чтения, Симферополь, 10–12 апр. 2002 г. – Симф., 2002. – С. 20–24.

*Араджиони М. А.* Хозяйство греков южного Крыма в середине XVIII в. / М. А. Араджиони // Р. Ф. Кайндль і українська історична наука : матеріали Міжнар. наук. семінару «Кайндлівські читання», Чернівці, 22–23 трав. 2004 р. – Вижниця : Черемош, 2004. – Ч. 1. – С. 211–222.

*Архиепископ Никифор Феотокис.* Благословенным христианам Греции и России. – М. : Даниловский благовестник, 2006. – 344 с. : ил.  
*Байер Х.-Ф.* История крымских готов как интерпретация «Сказания Матфея» о городе Феодоро / Х.-Ф. Байер. – Екатеринбург : Изд-во Екатеринбург. ун-та, 2001. – 478 с.

*Баранова В. В.* Греки Приазовья : этническое самосознание и язык : дис. ... канд. ист. наук : 07.00.07 / Влада Вячеславовна Баранова. – СПб., 2006. – 214 с.

*Баранова В. В.* Язык и этническая идентичность. Урумы и румеи Приазовья / В. В. Баранова. – М. : ГУ-ВШЭ, 2010. – 287, [1] с.

*Бацак Н. І.* Грецька спільнота Надазов'я : етнокультурні процеси (остання чверть XVIII – початок XX століття) / Н. І. Бацак. – К. : Реферат, 2010. – 270 с.

*Бацак Н. І.* Протоирей Серафим Серафимов / Н. І. Бацак // Подвижники й меценати. – К., 2001. – С. 213–220.

[*Бережков М. Н.*] Записка проф. М. Н. Бережкова об архиве Греческого магистрата / М. Н. Бережков // Сборник Историко-Филологического Общества при Институте кн. Безбородко. – Нежин, 1912–1913. – Т. 8. – С. 64–68.

*Велков А.* Водни знаци в османо-турските документи / Аспарух Велков, Стефан Андреев. – София, 1983. – Т. 1. – 79 с. ; 131 л. факс.

*Гавриил,* архиепископ. Остатки христианских древностей в Крыму. Уезд Феодосийский / Гавриил // ЗООИД. – О., 1844. – Т. 1. – С. 320–328.

*Гавриил,* архиепископ. Переселение греков из Крыма в Азовскую губернию и основание Готфийской и Кафийской епархии / Гавриил // ЗООИД. – О., 1844. – Т. 1. – С. 197–204.

- Галенко О. Імена й прізвиська за матеріалами поминальників православних греків Криму першої половини XVIII ст. / О. Галенко, Є. Чернухін // Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького. – К., 1997. – Вип. 1. – С. 32–45.
- Гаркавець О. М. Уруми Надазов'я / О. М. Гаркавець // Східний світ. – К., 1993. – № 2. – С. 48–64.
- Гаркавець О. М. Уруми Надазов'я. Історія, мова, казки, пісні, загадки, прислів'я, писемні пам'ятки / О. М. Гаркавець. – Алма-Ата : Український культурний центр, 1999. – 624 с.
- Гветадзе І. Просвітницька діяльність протоієрея Серафіма Серафімова / Іван Гветадзе / Схід : аналітично-інформаційний журнал. – К. : Український культурологічний центр, 2001. – № 5 (112), липень-серпень. – С. 95–98.
- Герд Л. А. Архимандрит Антонин Капустин и его научная деятельность (по материалам петербургских архивов) / Л. А. Герд // Рукописное наследие русских византинистов в архивах Санкт-Петербурга / под ред. И. П. Медведева. – СПб., 1999. – С. 8–35.
- Дамаскин (Орловский), иеромонах. Мученики, исповедники и подвижники благочестия Российской Православной Церкви XX столетия : жизнеописания и материалы к ним / Дамаскин (Орловский). – Тверь, 1992. – Кн. 1. – 238 с.
- Дмитрієнко М. Греки на українських теренах. Нариси з етнічної історії. Документи, матеріали, карти / М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Томазов [та ін.]. – К., 2000. – 488 с.
- Дрига І. Мова листів Трифілія у порівняльно-історичному висвітленні. (Варіант 3–4) / І. Дрига // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2008. – Вип. 45. – С. 215–224.
- Дрига І. Мова листів Трифілія у порівняльно-історичному висвітленні (Караманлійські пам'ятки Анатолії) / І. Дрига // Східний світ. – К., 2008. – Т. 1. – С. 134–144.
- Дрига І. Перший міжнародний конгрес досліджень караманлідіки / І. Дрига // Східний світ. – К., 2009. – Вип. 2. – С. 178–180.
- Дубровин Н. Присоединение Крыма к России. Рескрипты, письма, реляции, донесения : в 4 т. / Н. Дубровин. – СПб., 1885–1889.
- Етнічна історія грецької спільноти в Україні : бібліографічний довідник-покажчик / упоряд. Я. Іщенко, Л. Маркітан, О. Ясь ; відп. ред. М. Ф. Дмитрієнко. – К., 2003. – 288 с.



- Иванов Н. А.* Система миллетов в арабских странах XVI–XVII вв. / Н. А. Иванов // Восток. Афро-азиатские общества : история и современность. – М., 1992. – № 6. – С. 29–41.
- Калоеров С. А.* Документы по истории греков Приазовья : в 4 т. Т. 1. От Крыма до Мариупольского греческого округа (1652–1783) / С. А. Калоеров. – Донецк, 2008. – 640 с.
- Калоеров С. А.* Документы по истории греков Приазовья : в 4 т. Т. 2. В Мариупольском греческом округе дореформенной России (1784–1861) / С. А. Калоеров. – Х., 2016. – 326 с. ; 1 карта.
- Калоеров С. А.* Митрополит Игнатий Мариупольский в опубликованных и документальных источниках / С. А. Калоеров // Живой родник. Православный собеседник. – Донецк, 2012. – № 1/2. – С. 5–7; № 3. – С. 2–7.
- Калоеров С. А.* О переселении греков в Приазовье и основании греческих населенных пунктов / С. А. Калоеров // Материалы по истории и культуре греков Украины / сост. С. А. Калоеров, Г. Н. Чердакли. – Донецк, 1998. – Вып. 1. – С. 5–53.
- Кисилиер М. Л.* О происхождении румейского языка / М. Л. Кисилиер // Индоевропейское языкознание и классическая филология. X. Материалы чтений, посвященных памяти профессора И. М. Тронского. – СПб., 2006. – С. 156–164.
- Клепиков С. А.* Филигрani и штемпели на бумаге русского и иностранного производства XVII–XX века / С. А. Клепиков. – М., 1959. – 306 с.
- Клепиков С. А.* Филигрani на бумаге русского производства XVIII – начала XIX века / С. А. Клепиков. – М., 1978. – 238 с.
- Кондараки В. Х.* История христианства в Тавриде / В. Х. Кондараки // В память столетия Крыма. История и археология Тавриды. – М., 1883. – Приложение. – С. 36–58.
- Кондараки В. Х.* История христианства в Тавриде до присоединения к России / В. Х. Кондараки. – О., 1871. – 28 с.
- Лавров А. П.* Дамаскин Студит и сборники его имени «Дамаскины» юго-славянской письменности / А. П. Лавров. – О., 1899. – [2], 80 с.
- Латышев В. В.* Заметки к христианским надписям Крыма / В. Латышев // ЗООИД. – О., 1898. – Т. 21. – С. 225–227.
- Латышев В.* К начальной истории города Мариуполя / В. Латышев // ЗООИД. – О., 1915. – Т. 32. – С. 42–54.

- Латышев В. В.* Сборник греческих надписей христианских времен из Южной России / В. Латышев. – СПб., 1896. – 143 с.
- Лебедев А. П.* История Греко-Восточной Церкви под властью турок. От падения Константинополя (в 1453 году) до настоящего времени / А. П. Лебедев. – СПб., 1903. – 872 с.
- Лебедев А.* Рукописи Церковно-археологического музея Императорской Киевской Духовной Академии / А. Лебедев. – Саратов, 1916. – Т. 1. – 472 с.
- Лиман І. І.* Церква приазовських греків на зламі XVIII–XIX ст. / І. І. Лиман // Україна вчора, сьогодні, завтра : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2003. – С. 142–147.
- Лингвистическая и этнокультурная ситуация в греческих селах Приазовья : по материалам экспедиций 2001–2004 годов / отв. ред. М. Л. Кисилиер. – СПб. : Алетей, 2009. – 444 с.*
- Лисоченко І. Д.* Архів Одеського товариства історії та старожитностей / І. Д. Лисоченко // Збірка оглядів фондів відділу рукописів. – К., 1962. – С. 49–62.
- Макмак Н. И.* Фамильный род святителя Игнатия Мариупольского – последнего митрополита Готфейского и Кафайского / Н. И. Макмак, М. Д. Пирго, И. Н. Тасиц, Ю. П. Чубарь. – Донецк : Юго-Восток, 2013. – 158 с. : ил.
- Мариуполь и его окрестности / сост. Г. И. Тимошевский. – Мариуполь, 1892. – 579 с.*
- М. Н-й.* Митрополит Игнатий. (Из дел консисторского архива) // Екатеринославские епархиальные ведомости. – 15 мая 1872. – № 10. – С. 157–165.
- Негри А. Ф.* Фирман, данный турецким султаном Мустафой, по прошению константинопольского патриарха Серафима, митрополиту Гедеону, на крымскую епархию / А. Ф. Негри // ЗООИД. – О., 1850. – Т. 2. – С. 680–684.
- Новик А. А.* Этнолингвистическое изучение Приазовья. Экспедиция к мариупольским грекам 2001 г. / А. А. Новик, Е. В. Перехвальская // Проблемы славяноведения : сб. науч. ст. и материалов / отв. ред. С. И. Михальченко. – Брянск : Изд-во Брянск. гос. ун-та, 2002. – Вып. 4. – С. 355–366.
- Пападопуло-Керамевс А.* Documents patriarcaux. Léontopolis en Pologne, Capra en Crimée / А. Papadopulo-Keramevs // Труды VI Археологического съезда в Одессе (1884 г.). – О., 1888. – С. 178–179.

- Пиоро И. С. Крымская Готия (очерки этнической истории населения Крыма в позднеримский период и раннее средневековье) / И. С. Пиоро. – К., 1990. – 200 с.
- Пирго М. Д. Сподвижник митрополита Игнатия Трифиллий Карацоглу и его потомки по данным ревизских сказок и метрических книг / М. Д. Пирго, Н. И. Макмак, И. Н. Тасиц // Святитель Игнатий Мариупольский : подвиг веры и созидания : материалы Всеукр. науч. конф., Мариуполь, 2011 / ред. кол.: С. С. Самотугин [и др.]. – Мариуполь, 2011. – С. 145–156.
- Пономарев А. Л. Территория и население генуэзской Каффы по данным бухгалтерской книги – массарии казначейства за 1381–1382 гг. / А. Л. Пономарев // Причерноморье в средние века. – М. ; СПб. : Алетей, 2000. – Вып. 4. – С. 317–444.
- Рыстенко А. В. Рукописи принадлежащие Библиотеке Императорского Общества. Вып. I. Рукописи церковнославянские и русские, документы и письма / А. В. Рыстенко. – О., 1910. – 88 с.
- Серафимов С. Заметки из архива Готфийской епархии в Крыму / С. Серафимов // ЗООИД. – О., 1867. – Т. 6. – С. 591–595.
- Серафимов С. А. Крымские христиане (греки) на северных берегах Азовского моря / С. А. Серафимов // Материалы по истории и культуре греков Украины / сост. С. А. Калоеров, Г. Н. Чердакли. – Донецк, 1998. – Вып. 1. – С. 69–93.
- Серафимов С. Сборник Гавриила / С. Серафимов // ЗООИД. – О., 1868. – Т. 7. – С. 305–320.
- Соколов И. И. Мариупольские греки. 1. Мариупольские греки до поселения их на Украине (XV–XVIII вв.) / И. И. Соколов // Труды Института славяноведения Академии наук СССР. – Ленинград, 1932. – Т. 1. – С. 297–317.
- Соколов И. И. З історії колонізації Маріупольщини (еміграція на Маріупольщину греків з Криму 1778-го року) / І. І. Соколов // Записки Історико-філологічного товариства Андрія Білецького. – К., 2006. – Вып. 4, кн. 2. – С. 21–84.
- Соломоник Э. И. Древние надписи Крыма / Э. И. Соломоник. – К., 1988. – 108, 4 с.
- Сорочан С. Жизнь и гибель Херсонеса / С. Сорочан, В. Зубарь, Л. Марченко. – Х. : Майдан, 2000. – 826 с.
- Спиридонов Д. С. Заметки из истории эллинизма в Крыму. 1. Из семейной истории мангупского дома. 2. Гервасий Сумелийский / Д. С. Спиридонов // ИТУАК. – Симф., 1928. – № 2 (59). – С. 93–102.

Тункина И. В. В. В. Латышев : жизнь и ученые труды (по материалам рукописного наследия) / И. В. Тункина // Рукописное наследие русских византинистов в архивах Санкт-Петербурга / под ред. И. П. Медведева. – СПб., 1999. – С. 172–288.

Фонкич Б. Л. Киевский список греческой версии «Варлаама и Иоасафа» / Б. Л. Фонкич // Мацне : вестник отделения общественных наук АН ГССР. Серия языка и литературы. – 1973. – № 2. – С. 178–182.

Харлампович К. Архівна спадщина ніжинських греків / К. Харлампович // Архівна справа. – 1929. – Кн. 9/10. – С. 97–102.

Хартахай Ф. Христианство в Крыму : посвящается незабвенной памяти Игнатия, митрополита Готии и Кафы / Ф. А. Хартахай. – Симф., 1864. – 70 с.

Хмарський В. М. Археографічна діяльність Одеського товариства історії та старожитностей : монографія / В. М. Хмарський. – О., 2000. – 400 с.

Чернухин Е. Греческий народный молитвослов из Северного Причерноморья / ред., подгот. греч. текста, пер., коммент. и вступ. ст. Евгения Чернухина. – Донецк : Ноулидж, 2012. – 288 с. : ил.

Чернухин Е. К. Караманлийские рукописи в Украине : опыт палеографического, кодикологического и культурологического исследования / Е. К. Чернухин // Палеография, кодикология, дипломатика : современный опыт исследования греческих, латинских и славянских рукописей и документов : материалы Междунар. науч. конф. в честь 75-летия д-ра ист. наук, чл.-кор. Афин. Акад. Бориса Львовича Фонкича. Москва, 27–28 февр. 2013 г. / отв. ред. И. Г. Коновалова ; сост. Д. Н. Рамазанова ; Ин-т всеобщ. ист. РАН. – М. : ИВИ, 2013. – С. 341–349.

Чернухин Е. К. О двух Евангелиях караманлийского письма XVIII в. из Крыма и Северного Приазовья / Е. К. Чернухин, Е. М. Гальченко. – Рукописна та книжкова спадщина України. – К., 2015. – № 19. – С. 229–253.

Чернухин Е. К. Памятники караманлийского письма в Украине : к постановке проблемы и о перспективах исследования / Е. К. Чернухин // Роль етнічних спільнот Донеччини в розбудові української державності : матеріали I регіональної. конф., Донецьк, 15–16 груд. 2006 р. – Донецьк, 2006. – С. 205–227.

*Чернухін Е.* Тюркские переводы греческих богослужебных текстов : запретительные молитвы св. Георгия и св. Киприана / *Е. К. Чернухін* // *ΚΑΛΟΦΩΝΙΑ* : наук. зб. з історії церковної монодії та гимнографії. – Львів : Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010. – Число 5. – С. 294–326.

*Чернухін Е. К.* Архів українських філологів А. О. Білецького і Т. М. Чернишової у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Біографічне дослідження. Науковий каталог / *Е. К. Чернухін, Т. С. Горбач, О. М. Купченко-Гринчук, В. Е. Лось.* – К., 2014. – 304 с. : іл.

*Чернухін Е. К.* Грецькі актові документи і листи : з фондів ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН УРСР : каталог рукописів XVI–XIX ст. / *Е. К. Чернухін.* – К. : Ін-т іст. України АН УРСР, 1991. – 55 с.

*Чернухін Е.* Грецькі рукописи у зібраннях Києва : каталог / *Е. К. Чернухін.* – К. ; Вашингтон, 2000. – 378 с.

*Чернухін Е.* Етнолінгвістичні загадки рукописного конволюту XVIII ст. з бібліотеки Київського собору св. Софії / *Е. Чернухін* // *Мова та історія.* – К., 2010. – Вип. 117. – С. 4–18.

*Чернухін Е.* Митрополит Готії та Кафи Гедеон / *Е. К. Чернухін* // *Рукописна та книжкова спадщина України.* – К., 2005. – Вип. 10. – С. 50–74.

*Чернухін Е.* Наказ св. Василя Великого священнослужителеві : новогрецька та караманлійська редакції / *Е. К. Чернухін* // *Мова та історія.* – К., 2011. – Вип. 172. – С. 4–19.

*Чернухін Е. К.* Пам'ятки караманлійського письма в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / *Е. К. Чернухін* // *Рукописна та книжкова спадщина України.* – К., 2012. – Вип. 15. – С. 3–27.

*Чернухін Е.* Проблеми репертуару та особливості перекладів грецьких богослужбових текстів тюркськими мовами (на матеріалах урумських рукописів XVIII–XIX ст.) / *Е. К. Чернухін* // *Мова та історія.* – К., 2009. – Вип. 103. – С. 7–34.

*Чернухін Е.* Родинні зв'язки та соціальний профіль маріупольського грека Івана Куркчу, укладача «Записок» першої половини XIX ст. / *Е. К. Чернухін* // *Спеціальні історичні дисципліни : зб. наук. пр.* – К. : Ін-т іст. України НАН України, 2013. – Вип. 22/23. – С. 539–561.

Якобсон А. Л. Крым в средние века / А. Л. Якобсон. – М., 1973. – 174 с. : ил.

Якубова Л. Д. Елліністичні розвідки в архівах ВУАН / Л. Д. Якубова // ЗІФТАБ. – К., 2006. – Вип. 4, кн. 2. – С. 12–20.

Якубова Л. Д. Маріупольські греки (етнічна історія) : 1778 р. – початок 30-х років ХХ ст. / Л. Д. Якубова ; Ін-т іст. України НАН України. – К., 1999. – 331 с.

Acta et diplomata graeca medii aevi / ed. F. Miklosich, J. Müller. – Vindobonae : C. Gerold, 1860–1890. – Vol. 1–2.

Acta Sanctorum quotquot toto orbe coluntur... / collegit, digessit, notis illustravit Joannes Bollandus... ; operam et studium contulit Godefridus Henschenius.... – Т. 29. Iulius. – Venetiis, 1746.

Balta E. Karamanlidika. Additions 1584–1900. Bibliographie analytique / E. Balta. – Athènes, 1987. – 285 p.

Banescu N. Contribution à l'histoire de la seigneurie de Théodoro-Mangoup en Crimée / N. Banescu // Byzantinische Zeitschrift. – 1935. – Bd. 35. – S. 20–37.

Bruess G. L. Religion, Identity and Empire : A Greek Archbishop in the Russia of Catherine the Great / G. L. Bruess. – New York, 1997. – XXVII, 279 p.

Clogg R. Anadolu Hristiyan Karındaflarımız : The Turkish-speaking Greeks of Asia Minor / R. Clogg // Anatolica : Studies in the Greek East in the 18th and 19th centuries / R. Clogg. – Aldershot : Variorum, 1996. – P. 69–91.

Clogg R. A Millet within a Millet : the Karamanlides // I Kath'imas Anatoli : studies in Ottoman Greek history / R. Clogg. – Istanbul : The Isis Press, 2004. – P. 387–410.

Clogg R. The publications and distribution of Karamanli texts by the British and Foreign Bible Society before 1850 / R. Clogg // R. Clogg, I Kath'imas Anatoli : studies in Ottoman Greek history / R. Clogg. – Istanbul : The Isis Press, 2004. – P. 333–386.

Clugnet L. Vie et office de Sainte Marine : (textes Latins, Grecs, Coptes, Arabes, Syriaques, Ethiopiens, Haut-Allemands, Bas-Allemands et Français) / Léon Clugnet, avec la collaboration de MM. E. Blochet, I. Guidi, H. Hyvernat, F. Nau et F.-M.-E. Pereira. – Paris : Librairie A. Picard, 1905. – XL, 296 p. : ill.

- Constantini Lascaris Byzantini de octo partibus orationis... – Venetiis, 1501. – 240 p.
- Constantini Lascaris Byzantini Grammaticae Compendium Graecae Linguae Studiosis aptissimum. – Basileae, 1547. – [4] bl. ; 926 s. ; [5] bl.
- Eckmann J.* Anadolu karamanlı ağızlarına ait rastımlar. 1. Phonetica / J. Eckmann // Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi. – Cilt VIII, Sayı 1–2. – Ankara, 1950. – S. 156–200.
- Fisher R.* The Russian Annexation of Crimea 1772–1783 / R. Fisher. – Cambridge, 1970. – XV [1], 179 [1], V p.
- Gerola G.* Fermeria (Kythnos-Thermjå) / G. Gerola // Annuario della R. Scuola Archeologica di Atene. – Bergamo, 1926. – Vol. 6–7. – P. 9–13 (51–55).
- Heawood E.* Watermarks mainly of the 17th and 18th centuries / E. Heawood. – Hilversum: The Paper Publication Society, 1950. – 154 p.; 533 pl. – (Monumenta chartae papyraceae historiam illustrantia ; book 1).
- Janin R.* Dictionnaire d'histoire de géographie ecclésiastiques / R. Janin. – Paris, 1929.
- Joannou P.-P.* Discipline Générale Antique (IVE–IXE s.). Vol. 2. Les Canons des Pères Grecs / P.-P. Joannou. – Grottaferrata, 1963. – P. 187–190. – [Pont. Comm. per la redaz. de Cod. di diretto can. orient. Fonti, fasc. 9. – Grottaferrata, 1962].
- Karydis V.* The Mariupol Greeks : Tsarist treatment of an Ethnic minority ca. 1778–1859 / V. Karydis // Journal of Modern Hellenism. – Holy Cross Orthodox Press, 1986. – № 3. – P. 57–74.
- Małowist M.* Kaffa – kolonia genuenska na Krymie i problem wschodni w latach 1453–1475 / M. Małowist. – Warszawa, 1947. – 364, XXXI s.
- Meineke A.* Fragmentum Comicatorum Graecorum. Pars II, vol. 5. Comicae Dictionis Index (Pars Altera – K-Ω). – Berlin, 1857. – 740 p.
- Miller M. G.* The Karamanli-Turkish texts : the historical changes in their script and phonology / M. G. Miller. – Unpublished PhD thesis. Indiana University, Indiana, 1974. – XI, 221 p.
- Miller W.* Ιστορία της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα (1204–1566) / W. Miller. – Αθήνα, 1997. – 741 s.
- Patrologiae cursus completus, series graeca posterior / accurate J. P. Migne. – Paris, 1857–1866. – T. 1–161.
- [*Rossi Taibbi G.*] Martirio di Santa Lucia. Vita di Santa Marina / testi greci e traduzioni a cura di Giuseppe Rossi Taibbi. – Palermo, 1959. – 111 p. – [Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neogreci. Testi e monumenti. Testi ; no. 6].

*Salaville S.* Karamanlidika : bibliographie analytique d'ouvrages en langue Turque imprimés en caractères Grecs. I. 1584–1850 / S. Salaville, E. Dalleggio. – Athènes, 1958. – XI, 325 p.

*Uchastkina Z. V.* A history of Russian hand paper-mills and their watermarks. / Z. V. Uchastkina. – Hilversum : The Paper Publication Society, 1962. – (Monumenta chartae papyraceae historiam illustrantia ; 9). – XXIX, 297 p.

*Vasiliev A. A.* The Goths in Crimea / A. A. Vasiliev. – Cambridge, 1936. – 292 p.

*Vryonis S.* The decline of medieval Hellenism in Asia Minor, and the process of Islamization from the eleventh through the fifteenth century / Speros Vryonis, Jr. – Berkeley : University of California Press, 1971. – XVII, 532 p. : ill.

*Αρατζιώνη Μ. Α.* «Ρωσική και Ουκρανική Ιστοριογραφία σε Ζητήματα Ιστορίας, Γλώσσας και Παραδοσιακού Πολιτισμού των Ελλήνων της Βόρειας Αζοφικής (18ος – αρχές 21ου αι.) / Μ. Α. Αρατζιώνη // Ιστορία της Νεοελληνικής Διασποράς : Έρευνα και Διδασκαλία. Πρακτικά Συνεδρίου. – Ρέθυμνο : Ε. ΔΙΑ. Μ. ΜΕ., 2004. – Τ. Α'. – Σ. 113–125.

*Βρυώνης Σ.* Η παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού, 11ος–15ος αιώνας / μετάφραση Κάτιας Γαλαταριώτου ; Σ. Βρυώνης. – Αθήνα : Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000. – 664 p. ; map.

*Γεδεών Μ.* Πατριαρχικοί πίνακες, Κωνσταντινούπολη 1885–1890 / Μ. Γεδεών. – 720 σ.

*Zachariadou E.* Για την μητρόπολη του Καφά τον ΙΕ' αιώνα / Elizabeth A. Zachariadou // Romania and the Turks (c. 1300 – c. 1500). – London, 1985. – P. 280–292. – (Collected studies series ; CS211). – (= Για την μητρόπολη του Καφά τον ΙΕ' αιώνα // Αρχείο Πόντου. – Αθήνα, 1966. – Τ. 28. – Σ. 280–293).

Θησαυρός Δαμασκηνού, ύποδιακόνου καὶ Στουδίτου, τοῦ Θεσσαλονικέως : Μετὰ τῆς προσθήκης ἐν τῷ τέλει καὶ ἐτέρων ἐπτὰ Λόγων ψυχοφειλεστάτων, καὶ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Πάτερ ἡμῶν. – Ἐνετίησι : Παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, 1751. – 592 σ.

*Καρδάσης Β.* Ἕλληνες ομογενεῖς στην Νότια Ρωσία, 1775–1861 / Β. Καρδάσης. – Αθήνα, 1998. – 365 σ.



Καρπόζηλος Α. Οι Έλληνες της Μαριούπολης (Ζντάνοφ) και η διάλεκτός τους / Α. Καρπόζηλος // Αρχείο Πόντου. – Αθήνα, 1985. – Τ. 40. – Σ. 97–111.

Κολάι ιμάν νασιχετού. – Βενετικέ [Βενετία] : Βόρωλι Αντώνιοζ-τάν, 1753. – [10], 92 σ.

Κυριακίδης Ε. Ιστορία της παρά την Τραπεζούντα Ιεράς Βασιλικής Πατριαρχικής Σταυροπηγιακής Μονής της Υπεραγίας Θεοτόκου της Σουμελά / Ε. Θ. Κυριακίδης. – Αθήνα, 1898. – κγ, 24–229, ξθ σ.

Κυριακίδου Ε. Θ. Βιογραφίαί τών έκ Τραπεζούντος και τής περι αύτήν χώρας από τής Αλώσεως μέχρις ήμών άκμασάντων Λογίων μετά σχεδιάσματος ιστορικού περι τοῦ Έλληνικού Φροντιστηρίου τών Τραπεζουντίων / Ε. Θ. Κυριακίδης. – Αθήνα, 1897. – ζ', 255, XXI σ.

Λίτσας Ε. Κ. Προβλήματα της ζωής και του έργου του Δαμασκηνού Στουδίτη / Ε. Κ. Λίτσας // ΜΟΣΧΟΒΙΑ. Проблемы византийской и новогреческой филологии. – Μ., 2001. – Τ. I. – С. 247–258.

Μηνάς Κ. Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας / Κ. Η. Μηνάς. – Αθήνα 1994. – 431, [3] σ.

Ντελόπουλος Γ. Α. Το βόρειο ιδίωμα στην μεσημβρινή Ρωσία. Από τη γλώσσα και την ιστορία του Ελληνισμού της Νοτίου Ρωσίας / Γ. Α. Ντελόπουλος // Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας του Βόρειου Χώρου (Ήπειρος – Μακεδονία – Θράκη), 13–15 Απριλίου 1978. – Θεσσαλονίκη, 1983. – Ανάτυπο. – Σ. 263–303 (ΙΜΧΑ, 159).

Νυσταζοπούλου Μ. Εν Ταυρική χερσονήσω πόλις Σουγδαία από τον ΙΓ' μέχρι τον ΙΕ' αι. Συμβολή εις την ιστορίαν του μεσαιωνικού Ελληνισμού της Νότιας Ρωσίας / Μ. Νυσταζοπούλου. – (Διδ. δι-ατρ.). – Αθήνα, 1965. – ΙΒ', 188 σ.

Παππού-Ζουραβλέβα Α. Η Ταυρο-ρουμαϊκή διάλεκτος των Ελλήνων της Αζοφικής στη Νοτιοανατολική Ουκρανία (περιοχή της Μαριούπολης) / Αικατερινη Παππού-Ζουραβλέβα // Αρχείο Πόντου. – Αθήνα, 1995. – Τ. 46. – Σ. 62–274.

Παρανίκας Μ. Σχεδιάσμα περι τής έν τῷ Έλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τών γραμμάτων από αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453 μ. Χ.) μέχρι τής ἐνεστώσης (ΙΘ') ἑκατονταετηρίδος / Μ. Παρανίκας. – Έν Κωνσταντινουπόλει, 1867. – η', 216 σ.

Σάθας Κ. Ν. Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη / Κ. Ν. Σάθας. – Έν Βενετία, 1880–1890. Τ. Α'–Θ'.

Συμεωνίδης Χ., Τομπαΐδης Δ. Η σημερινή ελληνική διάλεκτος της Ουκρανίας (περιοχή Μαριούπολης) / Χ. Π. Συμεωνίδης, Δ. Ε. Τομπαΐδης // Περιοδικού «Αρχαίον Πόντου» Παράρτημα. – Αθήνα, 1999. – Τ. 20. – 157 σ.

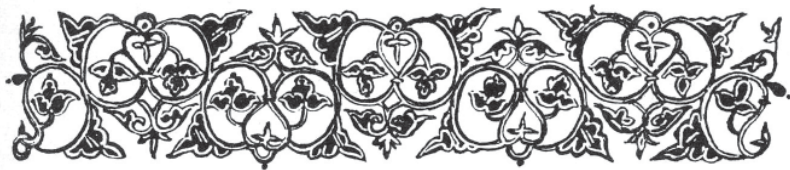
Τριανταφυλλίδης Μ. Τα οικογενειακά μας ονόματα / Μ. Τριανταφυλλίδης. – Θεσσαλονίκη, 1995. – λβ', 281 σ.

Φωτιάδης Κ. Ο Ελληνισμός της Κριμαίας, Μαριούπολη, δικαίωμα στη μνήμη / Κ. Φωτιάδης. – Αθήνα, 1990. – 115 σ.

Χασιώτης Ι. Οι έλληνες της Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης: Μετοικεσίες και εκτοπισμοί. Οργάνωση και Ιδεολογία / επ. Ι. Χασιώτη. – Θεσσαλονίκη : University Studio Press, 1997. – 685, [2] σ.

Χουδαβέρδογλου Θ. Η τουρκόφωνος ελληνική φιλολογία 1453–1924 / Θ. Χουδαβέρδογλου // Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών. – Αθήναι, 1930. – Σ. 299–307.

Χρυσανθος, Μητροπολίτης Τραπεζούντος. Η Εκκλησία Τραπεζούντος / Χρυσανθος. – Αθήνα, 1933 (ανατ. 1973). – 904 σ.



# **ФОТОКОПІЇ ДОКУМЕНТІВ**





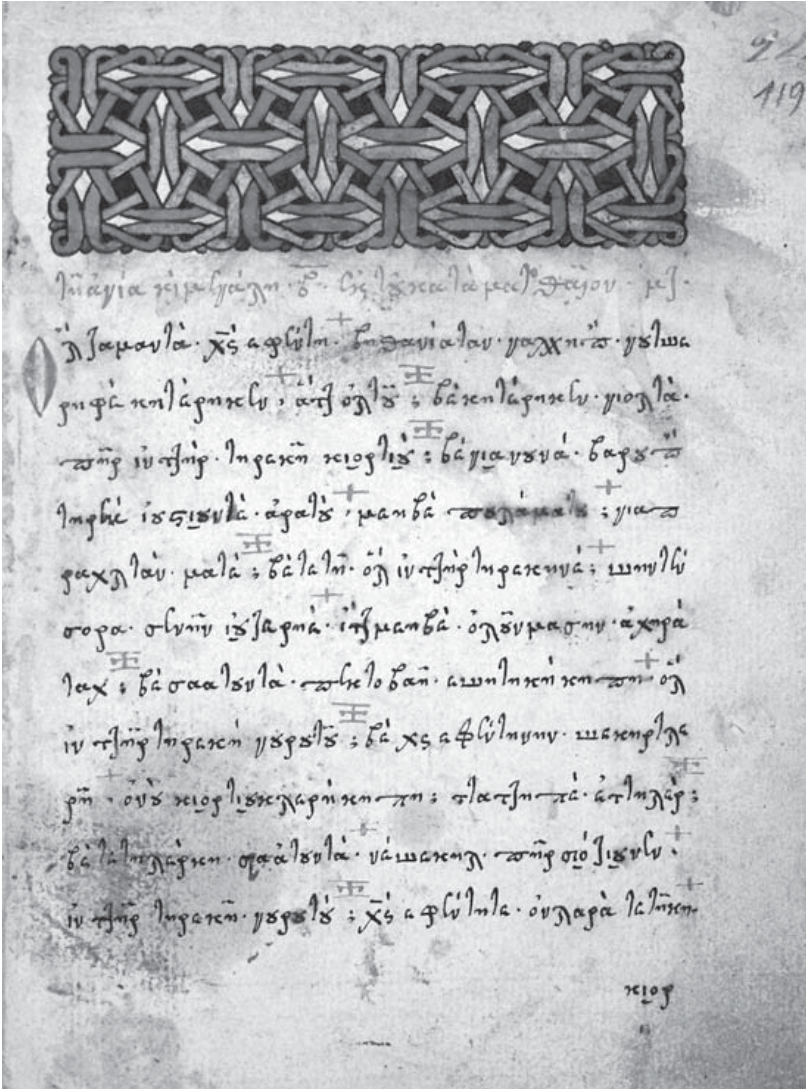












6. Євангеліє.  
Розділ I, № 13. Арк. 119.

Τῆν σὸν θεὸν ἡν δὲ ἡμῶν ἡμῶν τοῦ θεοῦ ἔχον  
 γὰρ ~~καὶ~~ ἡμῶν σου θεὸν ἔχιν ὡς πομπὴν  
 δ' ὀνομαζοῦ ὀνομαζοῦ ὀνομαζοῦ ὀνομαζοῦ  
 ἰὸς σὺ μαρτυρεῖς βίβλα καὶ ἰὸς τοῦ ἀΐωνος  
 σὺ ὁ θεὸς ἡμῶν Α

Ἡ ἡμῶν τοῦ θεοῦ καὶ ἡμῶν τοῦ θεοῦ  
 σὺ μαρτυρεῖς βίβλα σὺ μαρτυρεῖς  
 τοῦ θεοῦ ἀσιν ἰὸς μαρτυρεῖς καὶ ἡμῶν  
 σὺ ἡμῶν σὺ μαρτυρεῖς χεῖρ ὁ  
 τοῦ θεοῦ ἡμῶν ὁ ἡμῶν σὺ ἡμῶν  
 καὶ ἡμῶν ὁ ἡμῶν τοῦ θεοῦ  
 ἰὸς τοῦ ἀΐωνος Α

7. Записи протоієрея Трифілія Карацоглу на сторінках посібника з давньогрецької мови. Розділ I, № 8. Арк. 16 зв.

Εὐδοκίῃ τῶν οὐκ ἐξ ἰσογυμνασίων  
 αὐτῶν τῶν ἀναγκαστῶν συνδεῖ  
 σὰ παρὰ μὲν τανύτη  
 λασιάρως δουδύσαν τὶ &

Γράμμα ἐστὶ μέγος ἀχίσιον  
 φωνῆς ἀδὲ ἀράδον &  
 ἀρρ σιλανδὸν εὐμυτῆν βέλυσιν  
 ἔκαστ' ἡοῦ σὶ ἡρ &  
 ἴσθδὲ γραμματὰ ἐγνωσιζαγα  
 .α. β. γ. δ. ε. αἴ λᾶ ἰζῆς &  
 βᾶ ἀρρῆαῖρ ἡμυρμῆδρ ῥομρ. αβ. γ. δ. ε.  
 καὶ λᾶ ἰζῆς  
 ῥούλων φωνῆ ἀνδρῶν ἄσδᾶ. α. β. γ. δ. ε.  
 ορεῖμρὸν . ἡμυρῶν καὶ αἰμῆα &

8. Посібник з вивчення давньогрецької мови.  
 Розділ I, № 8. Арк. 17.

Y 3642

Ἰδεντοῦλα πρῶτον ἐπὶ τῆς  
καὶ ἀγαθῶν πάντες ἐπιπέδω ἀρεσκῶν, οἱ  
κατακλιθεὶς καὶ ἀναστῆναι ἄνω ἐν τῇ  
ἀναστάσει ἐπὶ τῶν νεκρῶν καὶ ἐπὶ  
ἐν αὐτῇ καὶ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐπὶ τῶν δὲ ἐπὶ  
καὶ ἐξοφῶν.

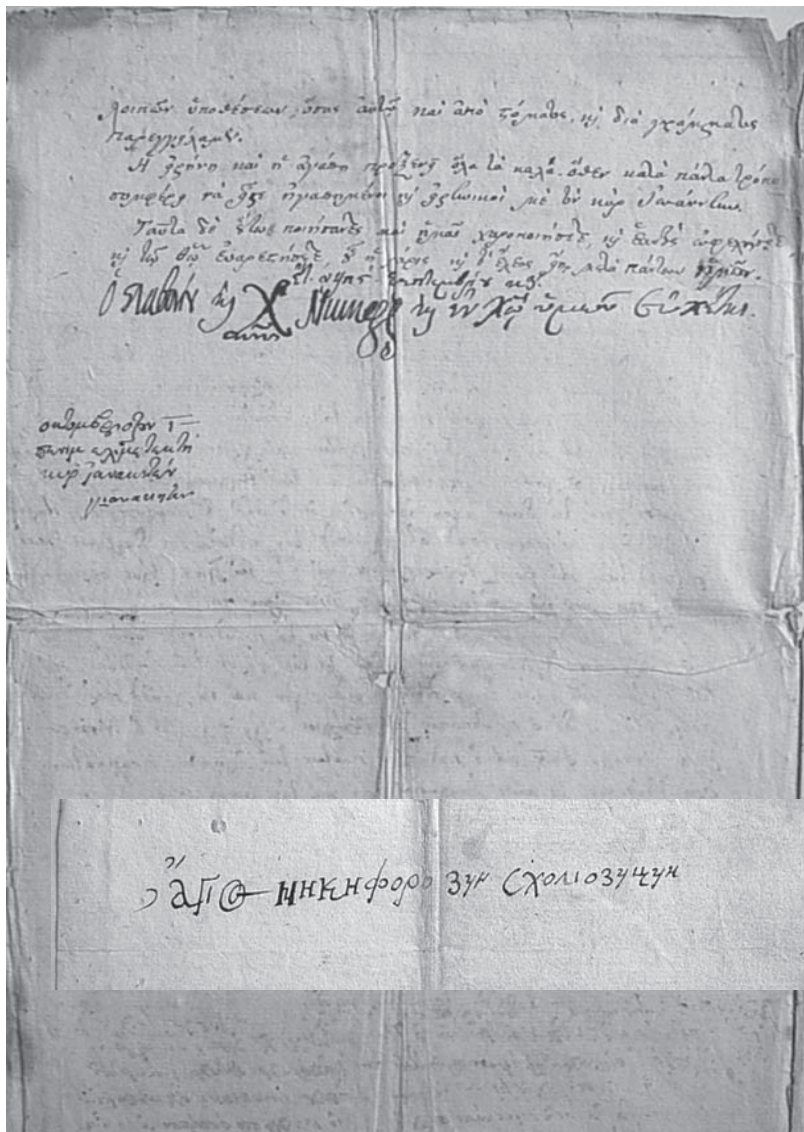
πρῶτον  
ἰστορία

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νικηφόρος ὁ ἐπιφανὴς ἐξέτε ἐν δυνάμει τῆς  
ὅπως ἐπιπέδωσαν ἐν τῷ οὐρανῷ ἡ ἀρεσκῶν ἀπὸ οὐραστῶν ἡ  
δε ἐν δυνάμει τῆς πρῶτης καὶ ἐπιπέδωσαν. Ἐξοφῶν δὲ ἐπὶ τῶν καὶ τῶν  
κατακλιθεὶς ἐπὶ τῶν νεκρῶν ἐξοφῶν ἀπὸ τῆς ἐπιπέδωσαν πρῶτον ἐν τῷ  
ἐπιπέδωσαν ἐν τῷ κατωτέρω καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω  
διαφορῶν διὰ τῆς ἀρεσκῶν ἡ κατωτέρω καὶ χριστιανῶν καὶ ἐπιπέδωσαν  
στὴ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρεσκῶν τῆς ἐπιπέδωσαν καὶ τῆς ἐπιπέδωσαν  
καὶ δυνάμει καὶ τῆς δυνάμει ἀρεσκῶν ἐν τῷ ἀπὸ τῆς ἐπιπέδωσαν κατωτέρω  
διὰ τῶν ὅπως καὶ παρὰ τῶν ἐπιπέδωσαν τῶν κατωτέρω τῶν διαφορῶν, καὶ  
ἐπὶ καὶ ἀπὸ καὶ ἐπὶ ἐπιπέδωσαν, καὶ ἐπὶ τῶν καὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπιπέδωσαν  
ἡ ἐπιπέδωσαν, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδωσαν τῶν ἀπὸ τῶν κατωτέρω.

Καὶ τῶν κατωτέρω πρῶτον καὶ τῶν κατωτέρω ἐπιπέδωσαν ἐπὶ τῶν  
κατωτέρω ἐπιπέδωσαν ἐπὶ τῶν κατωτέρω, ἐπὶ τῶν κατωτέρω τῶν ἐπιπέδωσαν ἡ  
τῶν ἐπιπέδωσαν ἐπὶ τῶν κατωτέρω, καὶ τῶν κατωτέρω καὶ ἀπὸ τῶν  
ἐπιπέδωσαν. ὁ δὲ ὁ πρῶτον ὁ ἐπιπέδωσαν ἐπὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἐπιπέδωσαν  
ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω τῶν κατωτέρω πρῶτον κατωτέρω  
ὅπως ἐπιπέδωσαν ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν ἐπιπέδωσαν.

Τὰ δὲ τῶν κατωτέρω ἐπιπέδωσαν ἀπὸ τῆς ἐπιπέδωσαν ἡ ἀρεσκῶν, καὶ τῶν  
ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω, ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω  
ἀπὸ τῶν κατωτέρω τῶν κατωτέρω, ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ ὅπως ἀπὸ τῶν κατωτέρω, ἀπὸ  
τῶν κατωτέρω ἐπὶ τῶν κατωτέρω, διὰ τῶν κατωτέρω, καὶ ὅπως ἀπὸ τῶν κατωτέρω  
τῶν κατωτέρω ἐπὶ τῶν κατωτέρω ἡ ἀπὸ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω. ἡ ἀπὸ  
κατωτέρω καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω ἐπὶ τῶν κατωτέρω ἡ ἀπὸ  
κατωτέρω τῶν κατωτέρω, καὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω τῶν κατωτέρω  
ἐπιπέδωσαν. ὁ δὲ πρῶτον ὁ ἐπιπέδωσαν τῶν κατωτέρω καὶ ἀπὸ τῶν κατωτέρω ἐπὶ τῶν  
κατωτέρω καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω  
καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω  
καὶ ἐπὶ τῶν κατωτέρω τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω καὶ τῶν κατωτέρω

9. Лист архієпископа Никифора Феотокі.  
Розділ II, № 16. Арк. 1.



10. Лист архієпископа Никифора Феотокі.  
Розділ II, № 16. Арк., 1 зв., 2 зв. (фрагмент).

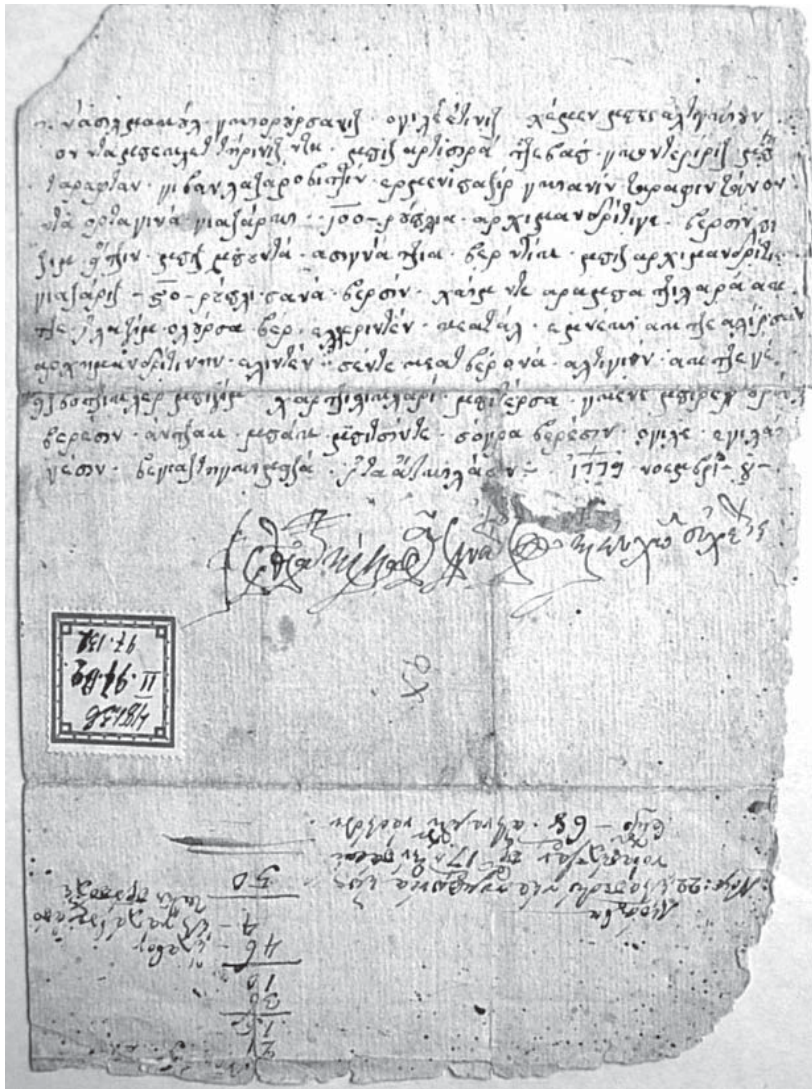
<sup>3095</sup>  
 Κοιμηθῆτε ἡσυχῶς πατὴρ καὶ υἱὸς ἁγίου χαίροντες  
 142 164  
 ἡμῶν ὅσα ἔβου ἴσα χροῖα μετὰ ἀρχιερεῖς, καὶ αὐτὸς  
 μετὰ ὑπερβύ τὸ χροῖα, ἢ τὸ ὄρατ' ἐν ὑπερβύ πῶς  
 ἀφῆκε νὰ κατὰσμάσῃ, ἵσῃα ὁπὸ ἑσῶν ἀμειψῆ  
 ἡμῶν γνῶσιν τὸ χροῖα, ἢ τὸ μεμαρῆν καὶ ἡνῆα  
 ὁπὸ ἐν ὑπερβύ ἑσῶν νὰ ἀποσῆσθαι, καὶ ὁπὸ μετὰ  
 ἡμῶν σὲ ὀλίμωσθαι καὶ μετὰ ὀλίμωσθαι ὑπερβύ ἐμειψῆσθαι.  
 ἁγίου αὐτὸν ἀρχιερεῖς ἡμῶν ἐμειψῆσθαι ὁπὸ εἶναι,  
 καὶ ἡμῶν ἰσχυρῶσθαι, σὺνδρον ἀρχιερεῖς ὁπὸ εἶναι  
 καὶ ἐστὶ ἰσχυρῶσθαι, ὁπὸ ἡμῶν τὸ ὁπὸ ἑσῶν τὸ ὀλίμωσθαι  
 ἡμῶν, καὶ ὁπὸ εἶναι, ὁπὸ εἶναι ὁπὸ εἶναι νὰ  
 ἑσῶν, καὶ ὁπὸ εἶναι, καὶ σὺνδρον ὁπὸ νὰ εἶναι ἡμῶν  
 ἢ τὸ γνῶσθαι ἡμῶν. ὁπὸ εἶναι καὶ μετὰ ἡμῶν ὁπὸ εἶναι  
 γνῶσθαι ἡμῶν τὸ ὀλίμωσθαι καὶ ὁπὸ εἶναι ὁπὸ εἶναι.  
 τὸ ὀλίμωσθαι ὁπὸ μετὰ ἡμῶν ἀγαθῶσθαι μετὰ εἶναι, μετὰ  
 τὸ ὀλίμωσθαι ὁπὸ εἶναι ὁπὸ εἶναι νὰ ὀλίμωσθαι μετὰ  
 τὸ ὀλίμωσθαι, ταῦτα καὶ κατὰ ἡμῶν  
 ὁπὸ εἶναι πρὸς θεὸν εὐχόμενος  
 ὁπὸ εἶναι ὁπὸ εἶναι ὁπὸ εἶναι ὁπὸ εἶναι  
 8. Κοιμηθῆτε : 8 :  
 τὸ ὀλίμωσθαι

11. Лист епископа Дорофея Возмуилова. Розділ II, № 25. Автограф.









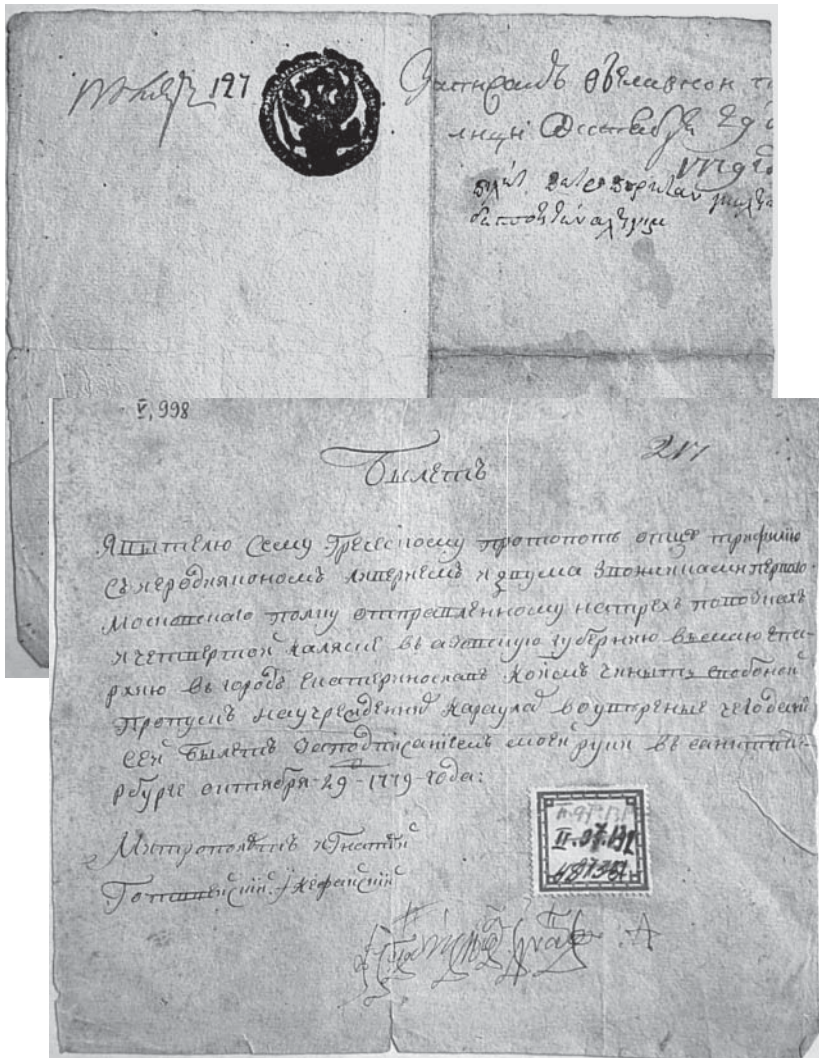
14. Лист митрополита Ігнатія Гозадинова.  
 Розділ II, № 5. Арк. 1 зв.

1999  
 Обб Ашентельськ сего Сттарри Моеи 10 рода. Мокри Бтто-де  
 Промочерельськ ПТрифимно мворисо отб Трапичевийськ диемь  
 В 10 родб сего ПТрифимно дна о лавишня ПТамль в селенн  
 Цесннх 110 ПТторельськ вобя ПТчати Таво по-сметовб бл.о. Сикитб сго  
 Бодан ПТропчнб Сев.вартельськ ПТТамль о сяртннб озба  
 Бемно Бресннч Мелонб МЕТРннч ПТТамль ПТТамль ПТТамль  
 Мудань Волтафннч МЕТРннч ПТТамль ПТТамль ПТТамль  
 Мисурннч; 1782 год Маша 15. гхска;

48136  
 I-971a  
 11.97.11

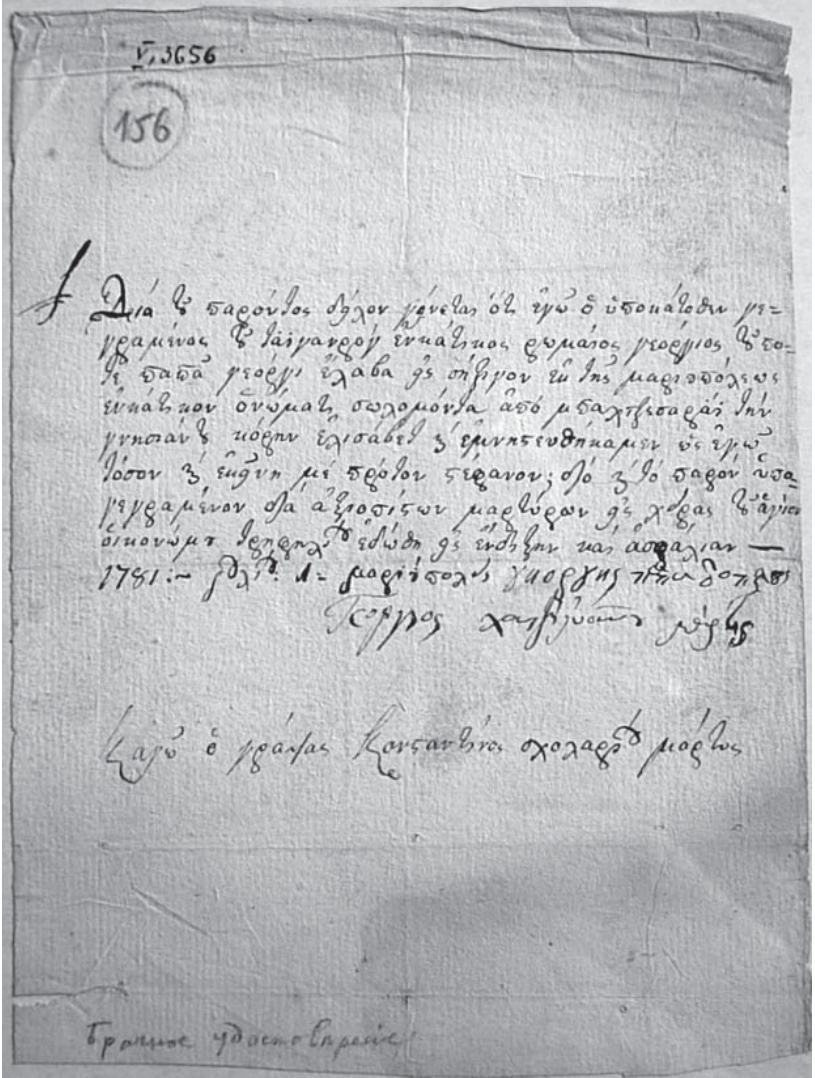


15. Довід-перепустка за підписом митрополита Ігнатія Гозадинова.  
 Розділ II, № 11.



16. Дозвіл за підписом митрополита Ігнатія Гозадинова.  
Розділ II, № 4.





18. Заява Георгія Пападопуло.  
Розділ II, № 10.



186

v, 3672

1

ἀρχὴ κινουμένη ἀσμενί:

ἴσθαι ἀσμενί χαρδόνι <sup>ἴσθαι</sup> ὑπατάσων ὑπανντοί οὐκ  
 οὐκ ἔστι σαματὰ ὑπατάσων βρεσπυτὴν οὐκ  
 οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 σαματὰ μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 ἴσθαι ἀσμενί μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 ὑπατάσων ὑπανντοί οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 ἴσθαι ἀσμενί μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 ὑπατάσων ὑπανντοί οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 ἴσθαι ἀσμενί μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι  
 ὑπατάσων ὑπανντοί οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι μὲν οὐκ ἔστι

20. Лист Сави Хаджинова.  
Розділ II, № 8.





μικτά εὐδελῶς εὐχὴ δακρυόεν  
εἶν' ὅς ἀθροῖσ' ὁδοῦμεν ἢ βαρὺ μὲν  
ἐν πικρὰν τῶν δακρυῶν, ὁδὸς βυβλῶν  
~~αὐτῶν ἢ ἀθροῖσ'~~ μετ' ἀνακλῆσθαι τὸ ὄρος  
ὁδοῦ δὲ βυβλῶν ἔχοντα μακροῦ  
ναυαῖς Μαδὸν πύλας οὐκ ἀσθάν  
τῶν μετ' ἐρῶν ἀνακλῆσθαι τὸ ὄρος  
μὲν εἰς τὴν ἀδελφὴν ἀποκρίσθαι  
μυστήτων ὁδοῦμεν δὲ ἔδοξε  
ὅκ δὲ μὲν ἀποκρίσθαι ὁδοῦμεν  
μὲν ἔχοντα ἀθροῖσ' ἀποκρίσθαι  
τῶν δακρυῶν

22. Свідчення протоієрея Трифілія Карацоглу про заповіт митрополита Ігнатія Гозадинова.

Розділ II, № 24. Арк. 1 зв.



3- <sup>1827</sup> ~~1828~~ <sup>1829</sup> ~~1830~~ <sup>1831</sup> ~~1832~~ <sup>1833</sup> ~~1834~~ <sup>1835</sup> ~~1836~~ <sup>1837</sup> ~~1838~~ <sup>1839</sup> ~~1840~~ <sup>1841</sup> ~~1842~~ <sup>1843</sup> ~~1844~~ <sup>1845</sup> ~~1846~~ <sup>1847</sup> ~~1848~~ <sup>1849</sup> ~~1850~~ <sup>1851</sup> ~~1852~~ <sup>1853</sup> ~~1854~~ <sup>1855</sup> ~~1856~~ <sup>1857</sup> ~~1858~~ <sup>1859</sup> ~~1860~~ <sup>1861</sup> ~~1862~~ <sup>1863</sup> ~~1864~~ <sup>1865</sup> ~~1866~~ <sup>1867</sup> ~~1868~~ <sup>1869</sup> ~~1870~~ <sup>1871</sup> ~~1872~~ <sup>1873</sup> ~~1874~~ <sup>1875</sup> ~~1876~~ <sup>1877</sup> ~~1878~~ <sup>1879</sup> ~~1880~~ <sup>1881</sup> ~~1882~~ <sup>1883</sup> ~~1884~~ <sup>1885</sup> ~~1886~~ <sup>1887</sup> ~~1888~~ <sup>1889</sup> ~~1890~~ <sup>1891</sup> ~~1892~~ <sup>1893</sup> ~~1894~~ <sup>1895</sup> ~~1896~~ <sup>1897</sup> ~~1898~~ <sup>1899</sup> ~~1900~~ <sup>1901</sup> ~~1902~~ <sup>1903</sup> ~~1904~~ <sup>1905</sup> ~~1906~~ <sup>1907</sup> ~~1908~~ <sup>1909</sup> ~~1910~~ <sup>1911</sup> ~~1912~~ <sup>1913</sup> ~~1914~~ <sup>1915</sup> ~~1916~~ <sup>1917</sup> ~~1918~~ <sup>1919</sup> ~~1920~~ <sup>1921</sup> ~~1922~~ <sup>1923</sup> ~~1924~~ <sup>1925</sup> ~~1926~~ <sup>1927</sup> ~~1928~~ <sup>1929</sup> ~~1930~~ <sup>1931</sup> ~~1932~~ <sup>1933</sup> ~~1934~~ <sup>1935</sup> ~~1936~~ <sup>1937</sup> ~~1938~~ <sup>1939</sup> ~~1940~~ <sup>1941</sup> ~~1942~~ <sup>1943</sup> ~~1944~~ <sup>1945</sup> ~~1946~~ <sup>1947</sup> ~~1948~~ <sup>1949</sup> ~~1950~~ <sup>1951</sup> ~~1952~~ <sup>1953</sup> ~~1954~~ <sup>1955</sup> ~~1956~~ <sup>1957</sup> ~~1958~~ <sup>1959</sup> ~~1960~~ <sup>1961</sup> ~~1962~~ <sup>1963</sup> ~~1964~~ <sup>1965</sup> ~~1966~~ <sup>1967</sup> ~~1968~~ <sup>1969</sup> ~~1970~~ <sup>1971</sup> ~~1972~~ <sup>1973</sup> ~~1974~~ <sup>1975</sup> ~~1976~~ <sup>1977</sup> ~~1978~~ <sup>1979</sup> ~~1980~~ <sup>1981</sup> ~~1982~~ <sup>1983</sup> ~~1984~~ <sup>1985</sup> ~~1986~~ <sup>1987</sup> ~~1988~~ <sup>1989</sup> ~~1990~~ <sup>1991</sup> ~~1992~~ <sup>1993</sup> ~~1994~~ <sup>1995</sup> ~~1996~~ <sup>1997</sup> ~~1998~~ <sup>1999</sup> ~~2000~~ <sup>2001</sup> ~~2002~~ <sup>2003</sup> ~~2004~~ <sup>2005</sup> ~~2006~~ <sup>2007</sup> ~~2008~~ <sup>2009</sup> ~~2010~~ <sup>2011</sup> ~~2012~~ <sup>2013</sup> ~~2014~~ <sup>2015</sup> ~~2016~~ <sup>2017</sup> ~~2018~~ <sup>2019</sup> ~~2020~~ <sup>2021</sup> ~~2022~~ <sup>2023</sup> ~~2024~~ <sup>2025</sup> ~~2026~~ <sup>2027</sup> ~~2028~~ <sup>2029</sup> ~~2030~~ <sup>2031</sup> ~~2032~~ <sup>2033</sup> ~~2034~~ <sup>2035</sup> ~~2036~~ <sup>2037</sup> ~~2038~~ <sup>2039</sup> ~~2040~~ <sup>2041</sup> ~~2042~~ <sup>2043</sup> ~~2044~~ <sup>2045</sup> ~~2046~~ <sup>2047</sup> ~~2048~~ <sup>2049</sup> ~~2050~~ <sup>2051</sup> ~~2052~~ <sup>2053</sup> ~~2054~~ <sup>2055</sup> ~~2056~~ <sup>2057</sup> ~~2058~~ <sup>2059</sup> ~~2060~~ <sup>2061</sup> ~~2062~~ <sup>2063</sup> ~~2064~~ <sup>2065</sup> ~~2066~~ <sup>2067</sup> ~~2068~~ <sup>2069</sup> ~~2070~~ <sup>2071</sup> ~~2072~~ <sup>2073</sup> ~~2074~~ <sup>2075</sup> ~~2076~~ <sup>2077</sup> ~~2078~~ <sup>2079</sup> ~~2080~~ <sup>2081</sup> ~~2082~~ <sup>2083</sup> ~~2084~~ <sup>2085</sup> ~~2086~~ <sup>2087</sup> ~~2088~~ <sup>2089</sup> ~~2090~~ <sup>2091</sup> ~~2092~~ <sup>2093</sup> ~~2094~~ <sup>2095</sup> ~~2096~~ <sup>2097</sup> ~~2098~~ <sup>2099</sup> ~~2100~~ <sup>2101</sup> ~~2102~~ <sup>2103</sup> ~~2104~~ <sup>2105</sup> ~~2106~~ <sup>2107</sup> ~~2108~~ <sup>2109</sup> ~~2110~~ <sup>2111</sup> ~~2112~~ <sup>2113</sup> ~~2114~~ <sup>2115</sup> ~~2116~~ <sup>2117</sup> ~~2118~~ <sup>2119</sup> ~~2120~~ <sup>2121</sup> ~~2122~~ <sup>2123</sup> ~~2124~~ <sup>2125</sup> ~~2126~~ <sup>2127</sup> ~~2128~~ <sup>2129</sup> ~~2130~~ <sup>2131</sup> ~~2132~~ <sup>2133</sup> ~~2134~~ <sup>2135</sup> ~~2136~~ <sup>2137</sup> ~~2138~~ <sup>2139</sup> ~~2140~~ <sup>2141</sup> ~~2142~~ <sup>2143</sup> ~~2144~~ <sup>2145</sup> ~~2146~~ <sup>2147</sup> ~~2148~~ <sup>2149</sup> ~~2150~~ <sup>2151</sup> ~~2152~~ <sup>2153</sup> ~~2154~~ <sup>2155</sup> ~~2156~~ <sup>2157</sup> ~~2158~~ <sup>2159</sup> ~~2160~~ <sup>2161</sup> ~~2162~~ <sup>2163</sup> ~~2164~~ <sup>2165</sup> ~~2166~~ <sup>2167</sup> ~~2168~~ <sup>2169</sup> ~~2170~~ <sup>2171</sup> ~~2172~~ <sup>2173</sup> ~~2174~~ <sup>2175</sup> ~~2176~~ <sup>2177</sup> ~~2178~~ <sup>2179</sup> ~~2180~~ <sup>2181</sup> ~~2182~~ <sup>2183</sup> ~~2184~~ <sup>2185</sup> ~~2186~~ <sup>2187</sup> ~~2188~~ <sup>2189</sup> ~~2190~~ <sup>2191</sup> ~~2192~~ <sup>2193</sup> ~~2194~~ <sup>2195</sup> ~~2196~~ <sup>2197</sup> ~~2198~~ <sup>2199</sup> ~~2200~~ <sup>2201</sup> ~~2202~~ <sup>2203</sup> ~~2204~~ <sup>2205</sup> ~~2206~~ <sup>2207</sup> ~~2208~~ <sup>2209</sup> ~~2210~~ <sup>2211</sup> ~~2212~~ <sup>2213</sup> ~~2214~~ <sup>2215</sup> ~~2216~~ <sup>2217</sup> ~~2218~~ <sup>2219</sup> ~~2220~~ <sup>2221</sup> ~~2222~~ <sup>2223</sup> ~~2224~~ <sup>2225</sup> ~~2226~~ <sup>2227</sup> ~~2228~~ <sup>2229</sup> ~~2230~~ <sup>2231</sup> ~~2232~~ <sup>2233</sup> ~~2234~~ <sup>2235</sup> ~~2236~~ <sup>2237</sup> ~~2238~~ <sup>2239</sup> ~~2240~~ <sup>2241</sup> ~~2242~~ <sup>2243</sup> ~~2244~~ <sup>2245</sup> ~~2246~~ <sup>2247</sup> ~~2248~~ <sup>2249</sup> ~~2250~~ <sup>2251</sup> ~~2252~~ <sup>2253</sup> ~~2254~~ <sup>2255</sup> ~~2256~~ <sup>2257</sup> ~~2258~~ <sup>2259</sup> ~~2260~~ <sup>2261</sup> ~~2262~~ <sup>2263</sup> ~~2264~~ <sup>2265</sup> ~~2266~~ <sup>2267</sup> ~~2268~~ <sup>2269</sup> ~~2270~~ <sup>2271</sup> ~~2272~~ <sup>2273</sup> ~~2274~~ <sup>2275</sup> ~~2276~~ <sup>2277</sup> ~~2278~~ <sup>2279</sup> ~~2280~~ <sup>2281</sup> ~~2282~~ <sup>2283</sup> ~~2284~~ <sup>2285</sup> ~~2286~~ <sup>2287</sup> ~~2288~~ <sup>2289</sup> ~~2290~~ <sup>2291</sup> ~~2292~~ <sup>2293</sup> ~~2294~~ <sup>2295</sup> ~~2296~~ <sup>2297</sup> ~~2298~~ <sup>2299</sup> ~~2300~~ <sup>2301</sup> ~~2302~~ <sup>2303</sup> ~~2304~~ <sup>2305</sup> ~~2306~~ <sup>2307</sup> ~~2308~~ <sup>2309</sup> ~~2310~~ <sup>2311</sup> ~~2312~~ <sup>2313</sup> ~~2314~~ <sup>2315</sup> ~~2316~~ <sup>2317</sup> ~~2318~~ <sup>2319</sup> ~~2320~~ <sup>2321</sup> ~~2322~~ <sup>2323</sup> ~~2324~~ <sup>2325</sup> ~~2326~~ <sup>2327</sup> ~~2328~~ <sup>2329</sup> ~~2330~~ <sup>2331</sup> ~~2332~~ <sup>2333</sup> ~~2334~~ <sup>2335</sup> ~~2336~~ <sup>2337</sup> ~~2338~~ <sup>2339</sup> ~~2340~~ <sup>2341</sup> ~~2342~~ <sup>2343</sup> ~~2344~~ <sup>2345</sup> ~~2346~~ <sup>2347</sup> ~~2348~~ <sup>2349</sup> ~~2350~~ <sup>2351</sup> ~~2352~~ <sup>2353</sup> ~~2354~~ <sup>2355</sup> ~~2356~~ <sup>2357</sup> ~~2358~~ <sup>2359</sup> ~~2360~~ <sup>2361</sup> ~~2362~~ <sup>2363</sup> ~~2364~~ <sup>2365</sup> ~~2366~~ <sup>2367</sup> ~~2368~~ <sup>2369</sup> ~~2370~~ <sup>2371</sup> ~~2372~~ <sup>2373</sup> ~~2374~~ <sup>2375</sup> ~~2376~~ <sup>2377</sup> ~~2378~~ <sup>2379</sup> ~~2380~~ <sup>2381</sup> ~~2382~~ <sup>2383</sup> ~~2384~~ <sup>2385</sup> ~~2386~~ <sup>2387</sup> ~~2388~~ <sup>2389</sup> ~~2390~~ <sup>2391</sup> ~~2392~~ <sup>2393</sup> ~~2394~~ <sup>2395</sup> ~~2396~~ <sup>2397</sup> ~~2398~~ <sup>2399</sup> ~~2400~~ <sup>2401</sup> ~~2402~~ <sup>2403</sup> ~~2404~~ <sup>2405</sup> ~~2406~~ <sup>2407</sup> ~~2408~~ <sup>2409</sup> ~~2410~~ <sup>2411</sup> ~~2412~~ <sup>2413</sup> ~~2414~~ <sup>2415</sup> ~~2416~~ <sup>2417</sup> ~~2418~~ <sup>2419</sup> ~~2420~~ <sup>2421</sup> ~~2422~~ <sup>2423</sup> ~~2424~~ <sup>2425</sup> ~~2426~~ <sup>2427</sup> ~~2428~~ <sup>2429</sup> ~~2430~~ <sup>2431</sup> ~~2432~~ <sup>2433</sup> ~~2434~~ <sup>2435</sup> ~~2436~~ <sup>2437</sup> ~~2438~~ <sup>2439</sup> ~~2440~~ <sup>2441</sup> ~~2442~~ <sup>2443</sup> ~~2444~~ <sup>2445</sup> ~~2446~~ <sup>2447</sup> ~~2448~~ <sup>2449</sup> ~~2450~~ <sup>2451</sup> ~~2452~~ <sup>2453</sup> ~~2454~~ <sup>2455</sup> ~~2456~~ <sup>2457</sup> ~~2458~~ <sup>2459</sup> ~~2460~~ <sup>2461</sup> ~~2462~~ <sup>2463</sup> ~~2464~~ <sup>2465</sup> ~~2466~~ <sup>2467</sup> ~~2468~~ <sup>2469</sup> ~~2470~~ <sup>2471</sup> ~~2472~~ <sup>2473</sup> ~~2474~~ <sup>2475</sup> ~~2476~~ <sup>2477</sup> ~~2478~~ <sup>2479</sup> ~~2480~~ <sup>2481</sup> ~~2482~~ <sup>2483</sup> ~~2484~~ <sup>2485</sup> ~~2486~~ <sup>2487</sup> ~~2488~~ <sup>2489</sup> ~~2490~~ <sup>2491</sup> ~~2492~~ <sup>2493</sup> ~~2494~~ <sup>2495</sup> ~~2496~~ <sup>2497</sup> ~~2498~~ <sup>2499</sup> ~~2500~~ <sup>2501</sup> ~~2502~~ <sup>2503</sup> ~~2504~~ <sup>2505</sup> ~~2506~~ <sup>2507</sup> ~~2508~~ <sup>2509</sup> ~~2510~~ <sup>2511</sup> ~~2512~~ <sup>2513</sup> ~~2514~~ <sup>2515</sup> ~~2516~~ <sup>2517</sup> ~~2518~~ <sup>2519</sup> ~~2520~~ <sup>2521</sup> ~~2522~~ <sup>2523</sup> ~~2524~~ <sup>2525</sup> ~~2526~~ <sup>2527</sup> ~~2528~~ <sup>2529</sup> ~~2530~~ <sup>2531</sup> ~~2532~~ <sup>2533</sup> ~~2534~~ <sup>2535</sup> ~~2536~~ <sup>2537</sup> ~~2538~~ <sup>2539</sup> ~~2540~~ <sup>2541</sup> ~~2542~~ <sup>2543</sup> ~~2544~~ <sup>2545</sup> ~~2546~~ <sup>2547</sup> ~~2548~~ <sup>2549</sup> ~~2550~~ <sup>2551</sup> ~~2552~~ <sup>2553</sup> ~~2554~~ <sup>2555</sup> ~~2556~~ <sup>2557</sup> ~~2558~~ <sup>2559</sup> ~~2560~~ <sup>2561</sup> ~~2562~~ <sup>2563</sup> ~~2564~~ <sup>2565</sup> ~~2566~~ <sup>2567</sup> ~~2568~~ <sup>2569</sup> ~~2570~~ <sup>2571</sup> ~~2572~~ <sup>2573</sup> ~~2574~~ <sup>2575</sup> ~~2576~~ <sup>2577</sup> ~~2578~~ <sup>2579</sup> ~~2580~~ <sup>2581</sup> ~~2582~~ <sup>2583</sup> ~~2584~~ <sup>2585</sup> ~~2586~~ <sup>2587</sup> ~~2588~~ <sup>2589</sup> ~~2590~~ <sup>2591</sup> ~~2592~~ <sup>2593</sup> ~~2594~~ <sup>2595</sup> ~~2596~~ <sup>2597</sup> ~~2598~~ <sup>2599</sup> ~~2600~~ <sup>2601</sup> ~~2602~~ <sup>2603</sup> ~~2604~~ <sup>2605</sup> ~~2606~~ <sup>2607</sup> ~~2608~~ <sup>2609</sup> ~~2610~~ <sup>2611</sup> ~~2612~~ <sup>2613</sup> ~~2614~~ <sup>2615</sup> ~~2616~~ <sup>2617</sup> ~~2618~~ <sup>2619</sup> ~~2620~~ <sup>2621</sup> ~~2622~~ <sup>2623</sup> ~~2624~~ <sup>2625</sup> ~~2626~~ <sup>2627</sup> ~~2628~~ <sup>2629</sup> ~~2630~~ <sup>2631</sup> ~~2632~~ <sup>2633</sup> ~~2634~~ <sup>2635</sup> ~~2636~~ <sup>2637</sup> ~~2638~~ <sup>2639</sup> ~~2640~~ <sup>2641</sup> ~~2642~~ <sup>2643</sup> ~~2644~~ <sup>2645</sup> ~~2646~~ <sup>2647</sup> ~~2648~~ <sup>2649</sup> ~~2650~~ <sup>2651</sup> ~~2652~~ <sup>2653</sup> ~~2654~~ <sup>2655</sup> ~~2656~~ <sup>2657</sup> ~~2658~~ <sup>2659</sup> ~~2660~~ <sup>2661</sup> ~~2662~~ <sup>2663</sup> ~~2664~~ <sup>2665</sup> ~~2666~~ <sup>2667</sup> ~~2668~~ <sup>2669</sup> ~~2670~~ <sup>2671</sup> ~~2672~~ <sup>2673</sup> ~~2674~~ <sup>2675</sup> ~~2676~~ <sup>2677</sup> ~~2678~~ <sup>2679</sup> ~~2680~~ <sup>2681</sup> ~~2682~~ <sup>2683</sup> ~~2684~~ <sup>2685</sup> ~~2686~~ <sup>2687</sup> ~~2688~~ <sup>2689</sup> ~~2690~~ <sup>2691</sup> ~~2692~~ <sup>2693</sup> ~~2694~~ <sup>2695</sup> ~~2696~~ <sup>2697</sup> ~~2698~~ <sup>2699</sup> ~~2700~~ <sup>2701</sup> ~~2702~~ <sup>2703</sup> ~~2704~~ <sup>2705</sup> ~~2706~~ <sup>2707</sup> ~~2708~~ <sup>2709</sup> ~~2710~~ <sup>2711</sup> ~~2712~~ <sup>2713</sup> ~~2714~~ <sup>2715</sup> ~~2716~~ <sup>2717</sup> ~~2718~~ <sup>2719</sup> ~~2720~~ <sup>2721</sup> ~~2722~~ <sup>2723</sup> ~~2724~~ <sup>2725</sup> ~~2726~~ <sup>2727</sup> ~~2728~~ <sup>2729</sup> ~~2730~~ <sup>2731</sup> ~~2732~~ <sup>2733</sup> ~~2734~~ <sup>2735</sup> ~~2736~~ <sup>2737</sup> ~~2738~~ <sup>2739</sup> ~~2740~~ <sup>2741</sup> ~~2742~~ <sup>2743</sup> ~~2744~~ <sup>2745</sup> ~~2746~~ <sup>2747</sup> ~~2748~~ <sup>2749</sup> ~~2750~~ <sup>2751</sup> ~~2752~~ <sup>2753</sup> ~~2754~~ <sup>2755</sup> ~~2756~~ <sup>2757</sup> ~~2758~~ <sup>2759</sup> ~~2760~~ <sup>2761</sup> ~~2762~~ <sup>2763</sup> ~~2764~~ <sup>2765</sup> ~~2766~~ <sup>2767</sup> ~~2768~~ <sup>2769</sup> ~~2770~~ <sup>2771</sup> ~~2772~~ <sup>2773</sup> ~~2774~~ <sup>2775</sup> ~~2776~~ <sup>2777</sup> ~~2778~~ <sup>2779</sup> ~~2780~~ <sup>2781</sup> ~~2782~~ <sup>2783</sup> ~~2784~~ <sup>2785</sup> ~~2786~~ <sup>2787</sup> ~~2788~~ <sup>2789</sup> ~~2790~~ <sup>2791</sup> ~~2792~~ <sup>2793</sup> ~~2794~~ <sup>2795</sup> ~~2796~~ <sup>2797</sup> ~~2798~~ <sup>2799</sup> ~~2800~~ <sup>2801</sup> ~~2802~~ <sup>2803</sup> ~~2804~~ <sup>2805</sup> ~~2806~~ <sup>2807</sup> ~~2808~~ <sup>2809</sup> ~~2810~~ <sup>2811</sup> ~~2812~~ <sup>2813</sup> ~~2814~~ <sup>2815</sup> ~~2816~~ <sup>2817</sup> ~~2818~~ <sup>2819</sup> ~~2820~~ <sup>2821</sup> ~~2822~~ <sup>2823</sup> ~~2824~~ <sup>2825</sup> ~~2826~~ <sup>2827</sup> ~~2828~~ <sup>2829</sup> ~~2830~~ <sup>2831</sup> ~~2832~~ <sup>2833</sup> ~~2834~~ <sup>2835</sup> ~~2836~~ <sup>2837</sup> ~~2838~~ <sup>2839</sup> ~~2840~~ <sup>2841</sup> ~~2842~~ <sup>2843</sup> ~~2844~~ <sup>2845</sup> ~~2846~~ <sup>2847</sup> ~~2848~~ <sup>2849</sup> ~~2850~~ <sup>2851</sup> ~~2852~~ <sup>2853</sup> ~~2854~~ <sup>2855</sup> ~~2856~~ <sup>2857</sup> ~~2858~~ <sup>2859</sup> ~~2860~~ <sup>2861</sup> ~~2862~~ <sup>2863</sup> ~~2864~~ <sup>2865</sup> ~~2866~~ <sup>2867</sup> ~~2868~~ <sup>2869</sup> ~~2870~~ <sup>2871</sup> ~~2872~~ <sup>2873</sup> ~~2874~~ <sup>2875</sup> ~~2876~~ <sup>2877</sup> ~~2878~~ <sup>2879</sup> ~~2880~~ <sup>2881</sup> ~~2882~~ <sup>2883</sup> ~~2884~~ <sup>2885</sup> ~~2886~~ <sup>2887</sup> ~~2888~~ <sup>2889</sup> ~~2890~~ <sup>2891</sup> ~~2892~~ <sup>2893</sup> ~~2894~~ <sup>2895</sup> ~~2896~~ <sup>2897</sup> ~~2898~~ <sup>2899</sup> ~~2900~~ <sup>2901</sup> ~~2902~~ <sup>2903</sup> ~~2904~~ <sup>2905</sup> ~~2906~~ <sup>2907</sup> ~~2908~~ <sup>2909</sup> ~~2910~~ <sup>2911</sup> ~~2912~~ <sup>2913</sup> ~~2914~~ <sup>2915</sup> ~~2916~~ <sup>2917</sup> ~~2918~~ <sup>2919</sup> ~~2920~~ <sup>2921</sup> ~~2922~~ <sup>2923</sup> ~~2924~~ <sup>2925</sup> ~~2926~~ <sup>2927</sup> ~~2928~~ <sup>2929</sup> ~~2930~~ <sup>2931</sup> ~~2932~~ <sup>2933</sup> ~~2934~~ <sup>2935</sup> ~~2936~~ <sup>2937</sup> ~~2938~~ <sup>2939</sup> ~~2940~~ <sup>2941</sup> ~~2942~~ <sup>2943</sup> ~~2944~~ <sup>2945</sup> ~~2946~~ <sup>2947</sup> ~~2948~~ <sup>2949</sup> ~~2950~~ <sup>2951</sup> ~~2952~~ <sup>2953</sup> ~~2954~~ <sup>2955</sup> ~~2956~~ <sup>2957</sup> ~~2958~~ <sup>2959</sup> ~~2960~~ <sup>2961</sup> ~~2962~~ <sup>2963</sup> ~~2964~~ <sup>2965</sup> ~~2966~~ <sup>2967</sup> ~~2968~~ <sup>2969</sup> ~~2970~~ <sup>2971</sup> ~~2972~~ <sup>2973</sup> ~~2974~~ <sup>2975</sup> ~~2976~~ <sup>2977</sup> ~~2978~~ <sup>2979</sup> ~~2980~~ <sup>2981</sup> ~~2982~~ <sup>2983</sup> ~~2984~~ <sup>2985</sup> ~~2986~~ <sup>2987</sup> ~~2988~~ <sup>2989</sup> ~~2990~~ <sup>2991</sup> ~~2992~~ <sup>2993</sup> ~~2994~~ <sup>2995</sup> ~~2996~~ <sup>2997</sup> ~~2998~~ <sup>2999</sup> ~~3000~~

24. Лист протоієрея Трифілія Карацоглу до Григорія Дмитровича.  
Розділ II, № 37. Арк. 2 зб.



## Перелік фотокопій

1. Житіє св. Марини. Розділ I, № 7. Арк. 2.
2. Житіє св. Марини. Розділ I, № 7. Арк. 1.
3. Житіє св. Марини. Розділ I, № 7. Арк. 8.
4. Повчання про гнів Божий. Розділ I, № 3. Арк. 1.
5. Канон Пресвятій Богородиці. Розділ I, № 4. Арк. 1 зв.
6. Євангеліє. Розділ I, № 13. Арк. 119.
7. Записи протоієрея Трифілія Карацоглу на сторінках посібника з давньогрецької мови. Розділ I, № 8. Арк. 16 зв.
8. Посібник з вивчення давньогрецької мови. Розділ I, № 8. Арк. 17.
9. Лист архієпископа Никифора Феотокі. Розділ II, № 16. Арк. 1.
10. Лист архієпископа Никифора Феотокі. Розділ II, № 16. Арк. 1 зв., 2 зв. (фрагмент).
11. Лист єпископа Дорофея Возмуйлова. Розділ II, № 25. Автограф.
12. Лист єпископа Дорофея Возмуйлова. Розділ II, № 22. Копія.
13. Лист митрополита Ігнатія Гозадинова. Розділ II, № 5. Арк. 1.
14. Лист митрополита Ігнатія Гозадинова. Розділ II, № 5. Арк. 1 зв.
15. Дозвіл-перепустка за підписом митрополита Ігнатія Гозадинова. Розділ II, № 11.
16. Дозвіл за підписом митрополита Ігнатія Гозадинова. Розділ II, № 4.
17. Лист протосинкела Анфіма. Розділ II, № 27.
18. Заява Георгія Пападопуло. Розділ II, № 10.
19. Рапорт Іоанна Ільїна. Розділ II, № 43.
20. Лист Сави Хаджинова. Розділ II, № 8.
21. Свідчення протоієрея Трифілія Карацоглу про заповіт митрополита Ігнатія Гозадинова. Розділ II, № 24. Арк. 1.
22. Свідчення протоієрея Трифілія Карацоглу про заповіт митрополита Ігнатія Гозадинова. Розділ II, № 24. Арк. 1 зв.
23. Лист протоієрея Трифілія Карацоглу до Григорія Дмитровича. Розділ II, № 37. Арк. 2.
24. Лист протоієрея Трифілія Карацоглу до Григорія Дмитровича. Розділ II, № 37. Арк. 2 зв.
25. Лист протоієрея Трифілія Карацоглу до Григорія Дмитровича. Розділ II, № 37. Арк. 3.

### Карти:

1. Південно-західний Крим до 1778 р. (с. 85).
2. Маріуполь та грецькі поселення в 1780-х роках (с. 88).

*Наукове видання*

Чернухін Євген Костянтинович

**АРХІВ ПРОТОІЄРЕЯ ТРИФІЛІЯ КАРАЦОГЛУ:  
ПЕРШОДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ГРЕКІВ КРИМУ ТА НАДАЗОВ'Я  
XVIII СТ. У ФОНДАХ ІНСТYTУТУ РУКОПISY  
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ  
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Редактор  
*Н. М. Зубкова*

Видання підготували  
*Т. В. Герасімова, О. С. Боляк*

Комп'ютерна верстка та оригінал-макет  
*О. С. Боляк*

Дизайн обкладинки  
*О. М. Гальченко*

У дизайні обкладинки використана поштівка XIX ст.  
із зображенням храму св. Харлампія в Маріуполі,  
а також фотокопія листа єпископа Дорофея.

В оформленні книги використані елементи художнього оздоблення  
грецьких рукописів та стародруків

Підписано до друку 19.10.2016. Формат 60x84/16. Папір офс. № 1.  
Ум. друк. арк. 18,6. Наклад 200 пр. Зам. № 14.

Друкарня Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського  
03039, Київ-39, просп. Голосіївський, 3.

